914.77
N167
.v.31

?

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

ELIAS CZAYKOWSKY
COLLECTION OF
UKRAINIAN CULTURE

914.77
N167
v.31

І л ю с т р о в а н и и

народний

К А Л Є Н Д А Р

товариства

"П Р О С Ь В І Т А"

на рік

І 9 0 8

Львів 1907.

Важнїйші події історичні: 2. цьвітня 1795 революция в Парижи. 3. цьвітня 1649 р. Зборівська умова. 9. цьвітня 1793 прилучено Волинь і Поділє до Росиї. 12. цьвітня 1871. Декрет париської комуни рівнає дїти слюбні і неслюбні. 14. цьвітня 1879 замах Соловєва на царя Александра II. 15. цьвітня 1881 Смерть Софії Перовської, Желябова і тов. 16. цьвітня 1866 Караказов стріляє до Александра II. 20. цьвітня 1885 † історик Микола Костомарів. 22. цьвітня 1724 народив ся фільозоф Іммануель Кант. 24. цьвітня 1894 аґрарні розрухи на Уграх і забуреня робітників в Чікаґо. 25. цьвітня 1622 р. † гетьман Петро Конашевич Сагайдачний. 26. цьвітня 1657 † київський митрополит Сильвестер Косів. 27. цьвітня 1904 † письменник Михайло Старицький.

ЗАПИСКИ

914.77
N167
v.31

Wanting: title page and p. [2-9]

Господарські замітки: Обсївати огороди. Садити і щепити овочеві деревця. Насаджувати квочки і плекати дріб. Кінчити сїяти овес, горох і ярину. Сїяти вику і лен і конюшину поміж озиминою та ячменем. Сїяти росаду. З кінцем місяця можна садити бараболї. Інспекти провітрювати і підливати. На розсаднику сїяти всякі капусти, між иньшими пізні каляфіори і бруксельку; другий раз засївати горох, редьковцю, моркву, шпінат, петрушку, цибулю, редькву лїтну, бураки. При кінци місяця садити вчасну фасолю пішу. Росаду з інспектів розсаджувати на грядки як салату, калярепу і цибулю. Скільчені бараболї садити. Сїяти огірки і мельони. В вазонках закладати шпараґарню (можна ще і в маю). Рожі з землї вибирати, тревалі і пнучі цьвіти садити. Лїтні цьвіти, як резеду, немофілю і т. д. в ґрунт сїяти. Закладати травник.

МАЙ

має 31 днів.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м.
								рано	вечір
1	П.	18	**Цьвітень.** Івана	Филипа і Якова	Любимир	4 03	6 38	4 48	7 40
2	С.	19	Івана і Пафнутія	Жиґмонта	Вітимир	4 01	6 40	5 16	8 52
3	Н.	20	**Нед. Томина.** Теодора і Анастазиї	**Нед. 2. по Воскр.** Обр. Ч. Кр.	Сьвятослав	Довгота дня 14 г. 39 м. 4 00	6 42	5 48	9 58
4	П.	21	Януарія	Фльориана	Вячислав	3 58	6 43	6 27	10 58
5	В.	22	Теодора Прп. Кли.	Пія V. п. р.	Хочислав	3 56	6 44	7 13	11 47
6	С.	23	† Георґія В. Муч.	Івана в Олію	Гостивіт	3 55	6 46	8 07	—
7	Ч.	24	Сави М.	Флявія Домікелї	Людомила	3 53	6 47	9 06	рано
8	П.	25	Марка Ап. і Єв. ☽	Станислава Є.	Станислав	3 51	6 49	10 09	1 03
9	С.	26	Василія, Сизм. Гл.	Григория Наз.	Божерад	3 49	6 50	11 14	1 21
10	Н.	27	**Нед. 3. по Воскр.** Симеона сизм.	**Нед. 3. по Воскр.** Ізидор. ф.	Терпимир	Довгота дня 15 г. 1 м. 3 48	6 52	вечір	1 54
11	П.	28	Ясона А.	Беатриски	Людовит	3 46	6 53	1 25	2 15
12	В.	29	9 муч. в Кизиці	Панкратия	Всьомил	3 44	6 54	2 34	2 35
13	С.	30	† Якова Ап.	Серватія Еп.	Тихослав	3 43	6 56	3 45	2 53
14	Ч.	1	Єремії Прп.	Бонифатія	Добислав	3 42	6 58	4 58	3 12
15	П.	2	Бориса і Гльба М.	Софії і 3 дочок	Стережислав	3 40	6 59	6 13	3 33
16	С.	3	Теодозия печер.	Івана Непомук.	Вячеслав	3 39	7 00	7 32	3 59
17	Н.	4	**Нед. 4. по Воскр.** Пелягії Прп.	**Нед. 4. по Воскр.** Пасхалія	Славомир	Довгота дня 15 г. 23 м. 3 38	7 02	8 48	4 30
18	П.	5	Ірини м.	Фелїкса К.	Всеслав	3 37	7 03	9 59	5 11
19	В.	6	Йова многостр.	Петра К.	Кресимисль	3 36	7 04	11 00	6 03
20	С.	7	Явлене зн. Ч. Кр.	Бернарда	Боронимир	3 35	7 06	11 50	7 08
21	Ч.	8	† Івана Богослова	Єлени Цариці	Преслав	3 34	7 07	—	8 22
22	П.	9	Пер. мощ. св. Ник.	Юлії Д.	Веслава	3 33	7 08	рано	9 41
23	С.	10	Симеона Зилот. ☾	Дезидерия	Будивой	3 32	7 09	1 00	11 01
24	Н.	11	**Нед. 5. по Воскр.** Мокія сщм.	**Нед. 5. по Воскр.** Івани Вд.	Томира	Довгота дня 15 г. 39 м. 3 31	7 11	1 26	вечір
25	П.	12	Єпіфалія і Герм.	Урб. I п. р.	Борислава	3 30	7 12	1 48	1 36
26	В.	13	Ґлїкериї М.	Филипа Н. (Дні хрест.)	Вячимил	3 28	7 13	2 09	3 53
27	С.	14	Ізидора М.	Марії М. (Дні хрест.)	Руслав	3 27	7 14	2 29	4 07
28	Ч.	15	Пахомія Прп.	**Вознесенє Н. І.**	Яромир	3 26	7 15	2 52	5 22
29	П.	16	Модеста м.	Максима	Богуслава	3 25	7 16	3 17	6 34
30	С.	17	Андронїка А.	Фелїкса п. р.	Сулимир	3 24	7 17	3 46	7 44
31	Н.	18	**Нед. 6. по Воскр.** Теодота Юлії	**Нед. 6. по Воскр.** Петрон.	Божеслава	Довгота дня 15 г. 54 м. 3 23	7 18	4 21	8 48

Календар жидівський: 2 мая = 1 іяр. 19 мая = 18 іяр, Ляґ Б'омер. 31 мая = 1 сіван.

Сонце вступає в знак близнят 21 мая.

Місяць. Перша квадра д. 3 о г. 1 попол.; повня д. 16 о г. 6 рано остатна квадра д. 23 о г. 2 по півн.; нов д. 30 о г. 5 рано. Д. 8. о год. 8 рано apogeum, д. 20. о г. 3 попол. perigeum.

Ясні планети. Меркур у Бику, відтак у Близнятах находить ся д. 7. в горішнім полученю з сонцем, переходячи супроти сонця на схід; при кінци місяця видно його коротко по заході сонця. — Венус у Бику наближає ся до сонця із сходу, причім блеск єї росте що раз більше, аж до дня 30, коли є найбільший; через цїлий місяць є величавою прикрасою вечірного неба. — Марс у Близнятах видно тільки коротко по заході сонця; заходить він около 10 год. вечером. Юпітер має в Раку рух прямий; видно його вечером, а заходить около півночи. — Сатурн у Рибах сходить около г. 2 в ночи і сьвітить до рана.

Важнїйші подїї історичні: 2. мая 1748 вибрано Богдана Хмельницького гетьманом. 3. мая 1894 стріляють жандарми страйкуючих в Фалькенав. 4. мая 1899 страйк 12. тисячів ткачів в Бернї. 5. мая 1818 уродив ся Карло Маркс. 16. мая 1848 маєва революция в Відни. 21. мая 1648 р. битва над Жовтими Водами. 23. мая 1498 спалено Савонаролю в Фльоренциї. 27. мая 1808 р. заборонено торгувати людьми. 28. мая 1648 р. битва під Корсунем. 28. мая 1722 р. засновано на Вкраїнї „Малороссійську коллегію“.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Кінчити сіяти ярину; ячмінь, просо, гречку. Сїяти вику на насїнє. Сїяти мішанку для худоби. Другий посїв льону. Садити бараболї і росаду капусти на брукви. Кінчити направи дахів, плотів і мостів. Лагодити запас масла і сира. Полоти бураки і пшеницю. Полоти і сапати всї грядки бодай що три недїли. Підливати частину огороду що вечера. Сїє ся брукву, волоську капусту, ярмуш, садить ся зразу пішу а потім тичну фасолю, гарбузи, огірки. Другий або третий засїв моркви, салати, шпінату, редьковцї, редькви лїтної, засаджуєсь беґонії, ґеорґінії, гелїотроп. Сїєсь на грядки настурцию, мірабілїс, ґодетію. Садить ся росаду всяких цьвітів з інспекту. Сїєсь ляк і дзвінки.

ЧЕРВЕНЬ

має 30 днів.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м.
								рано	вечір
1	П.	19	Май. Патрикія	Никодима М.	Сьвятополк	3 22	7 20	5 03	9 41
2	В.	20	Талалея м.	Еразма	Ратислав	3 22	7 21	5 33	10 26
3	С.	21	† Константина і Єл.	Кльотильди	Бранмила	3 21	7 21	6 53	11 04
4	Ч.	22	**Вознесенє Г. Н. І.**	Квірини	Літомил	3 21	7 22	7 54	11 33
5	П.	23	Михаїла, Ісп.	Фльорентпї Д.	Добромил	3 20	7 23	8 59	11 58
6	С.	24	Симеона прп.	Норберта Еп.	Тихомир	3 20	7 24	10 05	—
7	Н.	25	**Нед. 7. по Воскр.** свт. 318 Отців Н.	**Нед. Сошеств. Сьв. Духа**	Веслав	Довгота дня 16 г. 4 м.			
8	П.	26	Карпа Ап. ☽	**П. Сот. Сьв. Д.**	Вишеслав	3 19	7 25	11 11	рано
9	В.	27	Терапонта сщм.	Феліц. М.	Славой	3 19	7 26	вечір	12 40
10	С.	28	Никити прп.	Вікторії	Богумил	3 19	7 27	1 25	12 58
11	Ч.	29	Теодозії м.	Варнави Ап.	Радомил	3 18	7 27	2 36	1 16
12	П.	30	Ісаакія прп.	Онуфрия Еп.	Вишомир	3 18	7 28	3 49	1 36
13	С.	31	Єрмія А. (Суб. зад).	Антонія з Падви	Хотимир	3 18	7 29	5 07	1 59
14	Н.	1	**Нед. Сошествія Сьв. Духа**	**Нед. сьвятої Тройці.**	Предимир	Довгота дня 16 г. 11 м.			
15	П.	2	**Пон. П. Тройці**	Вита і Модеста	Витовд	3 18	7 30	7 41	3 03
16	В.	3	Лукіїяна м.	Франціска Р.	Будимир	3 18	7 30	8 48	3 50
17	С.	4	Митрофана патр.	Адольфа	Дорогомисл	3 17	7 31	9 44	4 52
18	Ч.	5	Доротея сщм.	**Боже Тїло**	Довгослав	3 17	7 31	10 29	6 05
19	П.	6	Висариона прп.	Герваз. і Прот.	Борислав	3 17	7 32	11 03	7 15
20	С.	7	Теодота сщм.	Сильверия М.	Богна	3 17	7 32	11 31	8 48
21	Н.	8	**І. Нед. Всіх сьвятих** Теодора ☾	**Нед. 2. по С. Д.** Альойзия	Домислав	3 17	7 33	11 55	10 09
						Довгота дня 16 г. 16 м.			
22	П.	9	Кирила ст. (П. Пет.)	Павлина Еп.	Боронивой	3 18	7 33	—	11 27
23	В.	10	Тимотея м.	Зенона Еп.	Кирило	3 18	7 33	рано	вечір
24	С.	11	Вартоломея	Івана Хрест.	Янислав	3 18	7 33	12 37	1 57
25	Ч.	12	Онуфрія Вел. Прп.	Проспера Еп.	Властимил	3 19	7 33	12 58	3 11
26	П.	13	Акилини м.	Бож. Серц. І. Хр.	Розмислав	3 19	7 33	1 20	4 22
27	С.	14	Єлисея, Методія	Володислава К.	Властислав	3 19	7 33	1 48	5 32
28	Н.	15	**2. Нед. Пр. Евхаристиї**	**Нед. 3. по С. Д.** Льва II. пр.	Зброїслав	3 20	7 33	2 20	6 37
						Довгота дня 16 г. 13 м.			
29	П.	16	Тихона Еп.	**с. А. Петра і Пав.**	Вишомир	3 20	7 33	2 59	7 34
30	В.	17	Мануїла, Савела м.	Емілії М.	Тихослав	3 21	7 33	3 48	8 23
						3 21	7 33	4 43	9 03

Календар жидівський: 5 і 6 червня = 6 і 7 сіван, **Зелені сьвята.** 30 червня = 1 тамуз.

Сонце вступає в знак Рака дня 21-го о г. 10 веч.; є то хвиля становища лїтного себто початок астрономічного лїта. Дня 28. затьмінє сонця, якого у нас не буде видно.

Місяць. Перша квадра д. 8. о г. 6 рано і повня д. 14. о г. 3 попол. і остатна квадра д. 21. рано; нов дня 28. о 6 г. попол. Д. 5. о г. 2 рано apogeum, д 17. о півночи perigeum.

Ясні планети. Меркур у Близнятах д. 8 находить ся в найбільшім західнім віддаленю від сонця, а відтак починає наближати ся; видно його вечером у першій половині місяця. — Венус у Близнятах зближає ся до сонця із сходу; д. 13 находить ся в становищи східнім, після чого біжить до кінця рухом назадним, при чім видно єї що раз коротше вечером. — Марс у Близнятах заходить около г. 9. вечером незабаром по заході сонця; в тім місяци його не видно. — Юпітер у Раку має рух прямий; видно його коротко вечером, заходить около 10 год. веч. — Сатурн у Рибах сходить около півночи, сьвітить до рана.

Важнїйші подїї історичні: 6. червня замах Березовського на Александра II. 8. червня 1878 замах Нобілїнґа на Вільгельма. 12. червня 1848 революция в Празї. 13. червня 1849 Росия здавлює угорське повстанє. 14. червня 1891 р. † письменник Василь Мова. 17. червня 1895 р. † учений Мих. Драгоманів. 18. червня 1509 Люблинський сойм. 23. червня 1870 † поет А. Метлинський. 24. червня 1651 надав Хмельницький привілей братській школї в Київі. 29. червня 1898 заведенє виїмкового стану в Галичинї.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Смажити конфітури і ґаляретy з аґресту, порічок, ягід та трускавок. Варити малиновий сок. Збирати лїкарські зела і липовий цьвіт. Підкладати перелїг і вважати, щоби ріля не ствердла. Підливати, обгортати; пішу фасолю і редькву зимову (редькву при кінци місяця) сїяти. Садити решту пізних ґатунків капусти. Закінчити вибиранє шпараґів.

ЛИПЕНЬ

має 31 днів.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м.
								рано	вечір
1	С.	18	**Червень.** Леонтия	Теобальда оп.	Богуслав	3 22	7 33	5 43	9 36
2	Ч.	19	Юди Тадея Ап.	Посіщ. Пр. Б.	Отчемил	3 23	7 33	6 47	10 03
3	П.	20	†Метод. Состр. Пр.	Анатоля Еп.	Милослав	3 24	7 33	7 52	10 25
4	С.	21	Юліяна еп.	Флявіяна	Велислав	3 24	7 32	8 58	10 45
5	**Н.**	22	**Нед. 3. по С. Д.** Евсебія сщм.	**Нед. 4. по С. Д.** Івана і Павла	Прокіп	Довгота дня 16 г. 8 м. 3 25	7 31	10 04	11 03
6	П.	23	Аґрипини м. ☽	Домінїки Ісаії	Ізяслав	3 26	7 31	11 10	11 21
7	**В.**	24	**Рож. с. Івана Хр.**	Івана з Д.	Краснорода	3 27	7 31	вечір	11 40
8	С.	25	Февронії Прим.	Єлизавети кор.	Хвалимир	3 28	7 30	1 27	—
9	Ч.	26	Давида прп.	Кирила Еп.	Страхота	3 29	7 30	2 41	рано
10	П.	27	Самсона пр.	Амалії Д.	Радивой	3 29	7 29	3 58	12 25
11	С.	28	П. м. Кира і Івана	Пелаґії і Кип.	Ольга	3 30	7 29	5 15	12 56
12	**Н.**	29	**Нед. 4. по С. Д. Петра і Павла**	**Нед. 5. по С. Д.** Іван Ґв.	Толимир	Довгота дня 15 г. 59 м. 3 31	7 28	6 28	1 37
13	П.	30	Собор 12 Апост. ♋	Марґарити м.	Радомила	3 32	7 28	7 31	2 31
14	В.	1	Косми і Дам.	Бонав. Еп.	Доброгіст	3 33	7 27	8 23	3 41
15	С.	2	† Пол. Ризи Пр. Б.	Розісл. Апост.	Радослав	3 34	7 26	9 06	5 00
16	Ч.	3	Якинта М.	Пр. Д. М. з карм.	Держислав	3 35	7 25	9 33	6 25
17	П.	4	Андрея кр.	Алексія Б.	Держикрай	3 36	7 24	9 59	7 50
18	С.	5	†Кирила і Мет. Ап.	Симона з Лини	Однослав	3 37	7 23	10 22	9 12
19	**Н.**	6	**Нед. 5. по С. Д.** Атаназия Прп.	**Нед. 6. по С. Д.** Вінкент.	Водислав	Довгота дня 15 г. 47 м. 3 38	7 22	10 42	10 31
20	П.	7	Томи прп. ☾	Єроніма і Чесл.	Чеслав	3 39	7 21	11 04	11 47
21	В.	8	Прокопія Вм.	Параск Д.	Стослав	3 41	7 20	11 26	1 00
22	С.	9	Панкратія сщм.	Марії Магдал.	Болеслав	3 42	7 19	11 51	2 14
23	Ч.	10	† Антонія печ.	Аполінария	Зелислав	3 43	7 18	—	3 23
24	П.	11	Ольги кн. р.	Христини муч.	Любомира	3 44	7 16	рано	4 29
25	С.	12	Прокла і Ілярия, м.	Якова апост.	Славош	3 46	7 15	12 59	5 29
26	**Н.**	13	**Нед. 6. по С. Д.** Собор Гавриіда	**Нед. 7. по С. Д.** Усп. Анни	Мирослава	Довгота дня 15 г. 30 м. 3 47	7 14	1 43	6 20
27	П.	14	Онисима прп.	Пантелеймона	Всебор	3 48	7 13	2 36	7 03
28	В.	15	† Володимира к. ♌	Іннокентия	Сьвятомир	3 50	7 12	3 34	7 38
29	С.	16	Атиноґена сщм.	Марти дїви	Терпислав	3 51	7 10	4 36	8 06
30	Ч.	17	Марини вмуч.	Абдона М.	Здобислав	3 53	7 09	5 42	8 30
31	П.	18	Якинта м.	Ігнатия Льойолї	Людомир	3 54	7 07	6 48	8 51

Календар жидівський: 16 липня = 17 тамуз, добуте храму — піст. 29 липня = 1 аб.

Сонце вступає в знак Льва д. 23 липня. Дня 28 о г. 9 веч. земля находить ся в точцї відсонішній своєї дероги себто є найбільше віддалена від сонця.

Місяць. Перша квадра д. 6 о г. 10 вечером; повня д. 13. о г. 11 веч. остатна квадра д. 20. о год. 1 по[illegible] ол.; нов д. 28 о 9. г. рано. Дня 2. г. 6 по пол. apogeum, д. 15 о г. 3 рано perigeum, д. 30 о г. 5 рано apogeum.

Ясні планети. Меркур у Близнятах находить ся д. 4 в долїшнім полученю з сонцем, переходить на захід від сонця; найбільше його віддаленє доходить д. 25, видно його над раном при кінци місяця. — Венус у Близнятах має рух назадний, д. 6. находить ся в горішнім полученю з сонцем, переходячи на західний бік супроти сонця; д. 27-ого стає єї рух прямим; видно єї в другій половині місяця перед сходом сонця коротко як ранню зорю. — Марс у Раку находить ся над уровенем лише в день, через те в сім місяци годї його бачити. — Юпітер у Льві сходить і заходить майже рівночасно з сонцем. через те можна його лише з трудом помітити і то сумерком. — Сатурн у Рибах сходить около 11 г. веч.; видно його до рана.

Важнїйші подїї історичні: 2. липня 1897. страйк 100 тисяч робітників в Анґлії. 4. липня 1776 оголошено незалежність північної Америки. 6. липня 1535 страчено Тому Моруса, а 1415 року спалено на костирі Гуса. 3—12 липня 1651 р. битва під Берестечком. 10. липня 1609 р. битва під Полтавою. 13. липня 1649 почала ся битва під Збаражем. 16. липня 1721 † гетьман Ів. Скоропадський. 16. липня 1762 убито царя Петра III. 17. липня 1903 рільничі страйки в східній Галичинї. 20. липня 1830 повстанє карбонарiїв в Неаполї. 21. липня 1773 знесено закон Єзуїтів. 27. липня 1830. липнева революция в Парижи.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Лагодити все до звоженя збіжа. Прятати і чистити стодоли, направляти молотїльнї. Останна орка під ріпак і збір ріпаку. Жнива жита і пшениці, а відтак вівса, ячменю та мішанки сїяної по гною. Підливанє, сапанє і поленє не устає. Гноїти шпараґи, послїдний раз посадити пішу фасолю, сїяти ріпу та послїдний раз вчасну калярепу. Вуси у трускавок обривати, помідори общипувати з бічних галузок. Рожі очкувати, незабудьки і братки сїяти щобы цвили на другий рік. Садити ляк.

СЕРПЕНЬ

має 31 днїв.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м.
1	С.	19	**Липень.** Макрини	Петра в оков.	Болеслав	3 56	7 06	рано 7 53	вечір 9 09
2	**Н.**	20	**Нед. 7. по С. Д.** † Ілїї пророка	**Нед. 8. по С. Д.** Альфонс.	Сьвятослав	Довгота дня 15 г. 10 м. 3 57	7 04	8 59	9 26
3	П.	21	Симеона і Івана п.	Стефана м.	Летослав	3 58	7 02	10 05	9 44
4	В.	22	Марії Магдал.	Домїнїка И.	Остромир	4 00	7 01	11 11	10 03
5	С.	23	Трофима і Теоф. ☽	Матери Б. Снї.	Станислав	4 01	6 59	вечір	10 26
6	Ч.	24	† Бориса і Глїба м.	Пр. Г. Н. І. Хр.	Хлїбослав	4 02	6 57	1 36	10 53
7	П.	25	† Усп. св. Анни	Каєтана И.	Олег	4 03	6 55	2 51	11 27
8	С.	26	Єрмолая, Параск.	Кирияка м.	Незамисл	4 05	6 54	4 05	—
9	**Н.**	27	**Нед. 8. по С. Д.** Пантелеймона	**Нед. 9. по С. Д.** Романа	Борис і Хлїб	Довгота дня 14 г. 49 м. 4 07	6 53	5 12	рано
10	П.	28	Прохора, Інокент.	Лаврентия м.	Прохор	4 08	6 52	6 09	1 15
11	В.	29	Калиника м.	Сузанни Д.	Володимира	4 10	6 50	6 55	2 29
12	С.	30	Сили і інт. Ап. ☺	Кляри Д.	Слава	4 11	6 48	7 30	3 53
13	Ч.	31	Євдокима прав.	Іполита М.	Рослав	4 12	6 46	7 59	5 20
14	П.	1	† Вин. Ч. Кр. Мак.	Евсевія И.	Добровой	4 14	6 44	8 24	6 40
15	С.	2	Пер. мощ. св. Стеф.	**Внебовз. Пр. Д.**	Яслав	4 15	6 42	8 45	8 10
16	**Н.**	3	**Нед. 9. по С. Д.** Ізаакія, Дальм.	**Нед. 10. по С. Д.** Роха	Доморад	Довгота дня 14 г. 27 м. 4 17	6 40	9 07	9 31
17	П.	4	7 Отрок. в Ефезї	Лїберта ави	Мирон	4 19	6 39	9 29	10 49
18	В.	5	Евсиґнїя ☾	Єлени к. ш.	Боронислав	4 20	6 37	9 54	вечір
19	**С.**	6	**Преоб. Г. Н. І. Хр.**	Бенїґни Д.	Болеслав	4 21	6 35	10 23	1 15
20	Ч.	7	Дометия, Пульх.	Бернардо авг.	Собіслав	4 23	6 33	10 58	2 23
21	П.	8	Емілїяна, Леонтия	Іванни з Ш.	Казимира	4 24	6 31	11 40	3 24
22	С.	9	Матия Ап.	Тимотея М.	Радомил	4 26	6 29	—	4 18
23	**Н.**	10	**Нед. 10. по С. Д.** Лаврентия м.	**Нед. 11. по С. Д.** Филип.	Тихомил	Довгота дня 14 г. 03 м. 4 27	6 27	рано	5 04
24	П.	11	Евпля, Клявдиї	Вартоломея А.	Тїшимир	4 29	6 25	1 27	5 41
25	В.	12	Фотія і Ап.	Людвика кр.	Намислав	4 30	6 23	2 29	6 11
26	С.	13	Максима	Зефірина п. М.	Властимила	4 32	6 21	3 33	6 35
27	Ч.	14	Теодозия печ. ☻	Йосифа Кал.	Предислав	4 33	6 19	4 39	6 56
28	**П.**	15	**Успенє П. Д. М.**	Августина Еп.	Вишимир	4 34	6 17	5 45	7 15
29	С.	16	Образа Господ.	Усїк. Гл. Ів. Хр.	Радибор	4 36	6 15	6 51	7 34
30	**Н.**	17	**Нед. 11. по С. Д.** Мирона	**Нед. 12. по С. Д.** Рожи з Лїм.	Александра	Довгота дня 13 г. 39 м. 4 37	6 13	7 57	7 51
31	П.	18	Фльора і Лавра	Раймунда М.	Сьвятослав	4 38	6 11	9 04	8 59

Калєндар жидівський: 6 серпня = 9 аб, спаленє храму — піст. 28 серпня = 1 слюнь.

Сонце вступає в знак Панни дня 24-ого серпня.

Місяць. Перша квадра д. 5 о г. 11 рано; повня д. 12 о г. 6 рано; останна квадра д. 18 о г. 11 веч. нов д. 27. о півночи. Дня 12 о г. 11 рано perigeum, д. 26 о г. 8 рано apogeum.

Ясні планети. Меркур у Раку, пізнїйше у Льві зближує ся до сонця з західної сторони і д. 20 находить ся в горішнім полученю з сонцем; з трудом можна помітити його над раном у початку місяця. — Венус у Близнятах віддалює ся що раз дальше від сонця та щораз довше сьвітить перед сходом як рання зоря; д. 11 має найяркійше сьвітло. — Марс у Льві сходить і заходить майже рівночасно з сонцем, отже видїти його не можна, д. 22. находить ся в полученю з сонцем. -- Юпітер у Льві находить ся д. 17-ого в полученю з сонцем себто сходить і заходить рівночасно з ним, через те в сїм місяци ледви можна його помітити. — Сатурн у Рибах сходить о 8 г. веч.; видно його цїлу нїч.

Важнїйші події історичні: 4. серпня 1789 проклямує Національний Збір права чоловіка. 7. серпня 1869 утворенє нїмецькоі соціял-демократичної робітничої партиї. 9. серпня 1657 р. † гетьман Богдан Хмельницький. 10. серпня 1907 † письменниця М. Маркович (Марко Вовчок.) 13. серпня 1849 конець угорської революциї. 19. серпня 1648 битва під Пилявцями. 21. серпня 1843 † письменник Г. Квітка-Основяненко. 25. серпня 1399 р. битва над Ворсклою Витовта з Татарами.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Докінченє прятаня і воженя жита, пшениці, гороху, бобу, вівса, вики, проса, гречки і льону. Молотити жито та пшеницю на озимий засїв. Кінчити оранє під озимину і сїяти жито. Збирати насїнє з городовини на висадки, сушити його та переховувати в сухім місци. Закладати шкілки на дерево. Шпінат сїяти. Послїдну калярепу вчасну розсадити, нові трускавки закладати, гусениці з капусти збирати. Лїлії й нарцизи пересаджувати.

ВЕРЕСЕНЬ

має 30 днїв.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена словян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м.
								рано	вечір
1	В.	19	**Серпень.** Андрея	Еґідия ави	Держислав	4 40	6 09	10 13	8 29
2	С.	20	Самуїла пр.	Стефана кор. уг.	Чтибор	4 42	6 07	11 24	8 53
3	Ч.	21	Тадея Ап. ☽	Бронислави	Преслава	4 43	6 04	вечір	9 25
4	П.	22	Агатоника М.	Розалії Д.	Ростислав	4 45	6 02	1 48	10 04
5	С.	23	Іринея М.	Лаврентия Юст.	Водислав	4 46	6 00	2 56	10 56
6	Н.	24	**Нед. 12. по С. Д.** Евтиха М.	**Нед. 12. по С. Д.** Захарії	Дроговит	Довгота дня 13 г. 14 м. 4 48	5 58	3 56	—
7	П.	25	Вартол. і Тита Ап.	Реїни М.	Домослава	4 49	5 56	4 46	рано
8	В.	26	Адрияна М.	**Рождес. Пр. Б.**	Радослава	4 51	5 54	5 25	1 20
9	С.	27	Пімена М.	Ґорґонія М.	Собибор	4 52	5 52	5 27	2 45
10	Ч.	28	Августина Еп. ♋	Николая з Тол.	Владибой	4 54	5 50	6 22	4 13
11	П.	29	† Усїк. Гл. Н. Хр.	Прота М.	Іцислав	4 55	5 47	6 46	5 40
12	С.	30	Александра патр	Ґвідона	Радимир	4 56	5 45	7 08	7 04
13	Н.	31	**Нед. 13. по С. Д.** Полож. пояса	**Нед. 14. по С. Д.** Товії	Хоронислав	Довгота дня 12 г. 49 м. 4 58	5 43	7 30	8 26
14	П.	1	Симеона Стовп.	Воздвиж. Ч. Кр.	Зимомисл	5 00	5 41	7 55	9 46
15	В.	2	Маманта М.	Никодема М.	Будимил	5 01	5 38	8 23	11 02
16	С.	3	Антима сщм.	Корнилїя М.	Судислав	5 03	5 36	8 56	вечір
17	Ч.	4	Вавили сщм. ☾	Лямберта	Дрогослав	5 04	5 34	9 36	1 18
18	П.	5	Захариї пр.	Томи з Вілян.	Добровит	5 05	5 32	10 24	2 15
19	С.	6	Чудо Арх. Михаіла	Януарія	Кріпимир	5 07	5 30	11 19	3 03
20	Н.	7	**Нед. 11. по С. Д.** Созонта М.	**Нед. 15. по С. Д.** Евстахія	Мислослав	Довгота дня 12 г. 23 м. 5 09	5 28	—	3 43
21	П.	8	**Рождество Пр. Д.**	Матея ап.	Божидар	5 10	5 25	рано	4 14
22	В.	9	Йоакима і Анни	Маврикія	Зелимир	5 12	5 23	1 24	4 40
23	С.	10	Минодори М.	Теклї Д.	Богуслав	5 13	5 21	2 30	5 03
24	Ч.	11	Теодори прп.	Герарда	Гомир	5 15	5 19	3 35	5 22
25	П.	12	Автонома ♍	Клеофи	Сьвятополк	5 16	5 16	4 41	5 40
26	С.	13	Корнилія сотн.	Киприяна	Ладислав	5 18	5 14	5 48	5 57
27	Н.	14	**Нед. 15. по С. Д. Воздвиж. Ч. Крест.**	**Нед. 16. по С. Д.** Косми	Даміян	Довгота дня 11 г. 56 м. 5 19	5 12	6 56	6 14
28	П.	15	Никити Вм.	Вячеслава кор.	Вацлав	5 21	5 10	8 05	6 34
29	В.	16	Евфимії Вм.	**Михаіла Арх.**	Дадибог	5 22	5 08	9 16	6 57
30	С.	17	Софії, Віри, Н., Л.,	Єронима	Імислав	5 24	5 06	10 29	7 25

Календар жидівський: 26 вересня = 1 тішрі, **Новий Рік 5669.** 27 вересня = 2 тішрі, **друге сьвято.** 28 = 3 тішрі; піст Ґедалїя.

Сонце вступає в знак Ваги д. 23 о г. 1 по пол.; є се хвиля осїнного зрівнаня дня з ночию, себто початок астрономічної осени.

Місяць. Перша квадра д. 3 о г. 10 вечером; повня д. 10 о 2 г. попол.; остання квадра д. 17 о г. 4 пол.; нов д. 25 о г. 4 попол. Дня 9 о г. 10 веч. perigeum, д. 22 о г. 2 поп. apogeum.

Ясні планети. Меркурій у Панні віддалює ся через цїлий місяць на захід від сонця, а при кінци місяця можна його оглядати на західнім небі по заході сонця. — Венус у Раку, а пізнїйше у Льві осягає д. 14 найбільше західне віддаленє від сонця; в тім місяци сьвітить найдовше і найвеличавійше як рання зоря. — Марс у Льві сходить і заходить майже рівночасно з сонцем, отже його не видно. — Юпітер у Льві сходить около 5 г. рано; видно його лише коротенько перед сходом сонця. — Сатурн у Рибах д. 30 є в опозициї до сонця; сходить у часї сонїшного заходу, а заходить у часї сходу, сьвітить через цїлу ніч. В сїм місяци найлїпше його обсервувати.

Важнїйші події історичні: 4. вересня 1870 Франция републикою. 9. вересня 1867 конґрес мира в Женеві. 12. вересня 1903 відкрито торжественно в Полтаві памятник Ів. Котляревському. 13. вересня 1893 побіда першого страйку будівельних робітників у Львові по 10 днях треваня. 13. вересня 1893 виїмковий стан в Празї. 14. вересня 1867 † письменник Оп. Маркович. 28. вер. 1864 повстанє інтернаціоналки. 30. вересня 1890 знесено в Нїмеччинї закон проти социялїстів по 12 лїтнім треваню.

ЗАПИСКИ: Кобила мала лошатко, на 21.30. Вересня 1933

Господарські замітки: Збирати яблока і грушки на переховок, робити повила і сушені овочі. Кінчити озимину. Косити і звозити отаву. Рубати і квасити капусту. Підливаєсь вже мало. Сїєм шпінат, зриваєсь вершки бруксельки і помідорів. Трускавки обчищуєсь і обкладаєсь гноєм.

ЖОВТЕНЬ

має 31 днїв.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м.
								рано	вечір
1	Ч.	18	**Вересень.** Ефрем.	П. Д. Рож.	Знатислав	5 25	5 04	11 38	8 00
2	П.	19	Трофима	Леодеґарда	Станимир	5 26	5 02	вечір	8 46
3	С.	20	Евстахія, Тат. ☽	Кандида	Сїман	5 28	5 00	1 49	9 45
4	Н.	21	**Нед. 16. по С. Д.** Кондрата	**Нед. 17. по С. Д.** Франца	Братислав	Довгота дня 11 г. 32 м. 5 29	4 57	2 41	10 57
5	П.	22	Фоки, Йони преп.	Плякида	Заслав	5 31	4 55	3 22	—
6	В.	23	† Зачат. Івана Хр.	Брунона	Боронислав	5 33	4 53	3 55	рано
7	С.	24	Теклї первм.	Юстини дїви	Рослав	5 34	4 51	4 22	1 42
8	Ч.	25	Евфрозини, Пафн.	Вінк., Бриґіди	Войслава	5 36	4 49	4 46	3 07
9	П.	26	†Івана Богосл. ♌	Діонїза	Догомост	5 37	4 47	5 08	4 32
10	С.	27	Калистрата м.	Франца Борджа	Томил	5 39	4 45	5 29	5 55
11	Н.	28	**Нед. 17. по С. Д.** Харитона Вячесл.	**Нед. 18. по С. Д.** Плякида	Добромила	Довгота дня 11 г. 06 м. 5 40	4 43	5 53	7 18
12	П.	29	Киріяка Теофана	Максимілїяна	Громислав	5 41	4 41	6 20	8 38
13	В.	30	Григорія	Едварда	Земислав	5 43	4 38	6 51	9 54
14	С.	1	† Покров. П. Д. М.	Каликста папи	Держимир	5 45	4 36	7 28	11 06
15	Ч.	2	Кипріяна Юстини	Ядвиґи і Тереси	Довгослава	5 47	4 34	8 14	вечір
16	П.	3	Діонизия	Ґалля, Фльор.	Радислав	5 48	4 32	9 08	1 00
17	С.	4	Єротея, Верон. ☾	Люцини, Ядв.	Застислава	5 50	4 30	10 08	1 43
18	Н.	5	**Нед. 18. по С. Д.** Харитини муч.	**Нед. 19. по С. Д.** Луки Єванг.	Братумил	Довгота дня 10 г. 40 м. 5 51	4 28	11 11	2 18
19	П.	6	† Томи апост.	Петра з Алькан.	Земовит	5 53	4 26	—	2 46
20	В.	7	Сергія	Фелїц.	Будислава	5 55	4 24	рано	3 09
21	С.	8	Пелагії	Уршулї	Даромила	5 56	4 22	1 23	3 28
22	Ч.	9	† Якова ап.	Кордулї	Пребислава	5 58	4 20	2 30	3 46
23	П.	10	Евлямпія	Івана Капістр.	Властимир	5 59	4 18	3 37	4 03
24	С.	11	Филипа, Теоф.	Рафаіла Арх.	Семислав	6 01	4 17	4 45	4 21
25	Н.	12	**Нед. 19. по С. Д.** Прова, Андронїка	**Нед. 20. по С. Д.** Івана Кант.	Самомисл	Довгота дня 10 г. 16 м. 6 03	4 15	5 54	4 39
26	П.	13	Карпа муч. ♉	Евариста	Лютослав	6 04	4 13	7 06	5 00
27	В.	14	Параскевиї	Савини	Вітомил	6 06	4 12	8 20	5 27
28	С.	15	Лукіяна	Симеона і Юди	Владибог	6 08	4 10	9 35	5 59
29	Ч.	16	Льонгина сотн.	Наркиза	Дамелит	6 09	4 08	10 44	6 42
30	П.	17	Андрея, Осії прор.	Клявдия, Марк.	Премисл	6 11	4 06	11 47	7 37
31	С.	18	† Луки єванг.	Вольфґанґа	Годимир	6 13	4 04	вечір	8 44

Календар жидівський: 5 жовтня = 10 тішрі, **Сьвято Згоди.** 10 і 11 = 15 і 16 тішрі, **Кучки** 16 = 21 тішрі, сьвято пальмове. 17 = 22 тішрі, **Збори або конець кучок.** 18 = 23 тішрі **Радість із права.** 26 = 1 мархешван.

Сонце вступає в знак Скорпіона д. 23 жовтня.

Місяць. Перша квадра д. 3 о г. 8 рано; повня д. 9-ого о 10 г. вечером, остання квадра д. 17 о 5 г. рано; нов д. 25 о 8 год. рано. Дня 8 о г. 6 рано perigeum, д. 20 о г. 4 рано apogeum.

Ясні планети. Меркурій у Панні осягає д. 4 найбільше східне віддаленє від сонця, а відтак наближує ся до сонця і д. 28 находить ся в долїшнім полученю з сонцем; видно його на початку місяця. — Венера у Льві зближає ся щораз більше до сонця; видно єї над раном. — Марс у Панні сходить около 3 год. попол. і сьвітить до рана. — Сатурна у Рибах видно з вечера аж до 5 год. рано, тодї він уже заходить.

Важнїйші подїї історичні: 1. жовтня 1877 † учений О. Бодянський. 3. жовтня 1651 р. битва під Білою Церквою. 5. жовтня 1709 † гетьман Іван Мазепа. 6. жовтня 1848 бунт серед війска в Відни. 10. жовтня 1893 проєкт виборчої реформи Тафого. 10. жовтня 1892 † учений Т. Рильський. 14. жовтня 1624 напад Запорожцїв на Царгород. 14. жовтня 1648 вїзд Хмельницького до Київа. 21. жовтня 1879 Союз рільничий в Ірляндиї. 22. жовтня 1596 Берестейська унїя. 23. жовтня 1641 різня в Ірляндиї. 29. жовтня 1869 лїґа землї і працї в Анґлиї. 29. жовтня 1894 † учений Омелян Огоновський.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Прятати з поля останки городовини і бараболь. Ґнати свинї до лїса на жолудь і бучину. Орати стерниша під ярину. Кормити дійні корови листками капусти. Наводнювати луки. Межи корчами копаєсь і ґноїть ся. Садить ся дерева, обшкробуєсь пнї і мастить ся вапном. Ґеорґінії і иньші бульвясті цьвіти викопуєсь і даєсь до пивницї.

ПАДОЛИСТ

має 30 днів.

н. ст.		с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м.	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід м. м.	Місяця Захід г. м.
1	Н.	19	**Жовтень. Нед. 20. по С. Д. Йоіла пр.** ☽	**Нед. 21. по С. Д. Всіх сьв.**	Вартислав	Довгота дня 9 г. 51 м.			
						6 15	4 03	вечір	вечір
2	П.	20	Артемія вмуч.	День задушний	Вітимир	6 16	4 01	1 55	11 21
3	В.	21	Іларіона	Губерта	Хвалислав	6 18	3 59	2 25	—
4	С.	22	Ґлїкерії	Кароля Бором.	Мстивой	6 20	3 58	2 49	рано
5	Ч.	23	† Якова брата Гос.	Захарії і Єлиз.	Славомир	6 21	3 56	3 11	2 06
6	П.	24	Арети, Атаназия	Леонарда	Вселад	6 23	3 54	3 31	3 27
7	С.	25	Маркіяна	Геркуляна	Житомир	6 24	3 52	3 53	4 49
8	Н.	26	**Нед. 21. по С. Д. Димитрия В. М.**	**Нед. 22. по С. Д.** Севера	Судивой	Довгота дня 9 г. 28 м.			
						6 26	3 51	4 18	6 10
9	П.	27	Нестора муч.	Теодора	Богодар	6 27	3 49	4 46	7 29
10	В.	28	† Параскевиї	Андрея	Людомир	6 29	3 48	5 21	8 45
11	С.	29	Анастазиї	Мартина	Спислав	6 31	3 47	6 03	9 53
12	Ч.	30	Зиновія і Зин.	Покр. П. Д. М.	Новослав	6 32	3 45	6 54	10 53
13	П.	31	Стахія. Наркиза	Станислава К.	Всерад	6 34	3 44	7 53	11 40
14	С.	1	† Косми і Даміяна	Серафина	Водмир	6 36	3 42	8 56	вечір
15	Н.	2	**Нед. 22. по С. Д.** Акиндина	**Нед. 23. по С. Д.** Леопольда	Прибислав	Довгота дня 9 г. 06 м.			
						6 38	3 41	10 01	12 49
16	П.	3	Айталя, Иосифа ☾	Отмара опата	Радомир	6 39	3 39	11 07	1 14
17	В.	4	Йоаник.	Сальомеї	Збислав	6 41	3 38	—	1 34
18	С.	5	Галяктіона муч.	Оттона оп.	Станислав	6 42	3 37	рано	1 52
19	Ч.	6	Павла еп.. Клявдиї	Єлисавети кор.	Дрогомир	6 44	3 36	1 21	2 10
20	П.	7	Єронима, Лаз.	Фелїкса з В.	Судимир	6 46	3 35	2 28	2 27
21	С.	8	**Михаіла Архістр.**	Введене П. Д. М.	Слава	6 47	3 34	3 37	2 44
22	Н.	9	**Нед. 23. по С. Д.** Онисифора	**Нед. 24. по С. Д.** Кикилїї	Всемила	Довгота дня 8 г. 47 м.			
						6 49	3 33	4 49	3 04
23	П.	10	Ераста, Ореста ☹	Климента	Миловой	6 50	3 32	6 02	3 28
24	В.	11	Мини, Віктора	Йоана	Дорослав	6 51	3 31	7 18	3 59
25	С.	12	† Йосафата сщм.	Катерини дїви	Хвалимир	6 53	3 31	8 32	4 38
26	Ч.	13	† Івана Златоуст.	Конрада	Русослав	6 54	3 30	9 40	5 30
27	П.	14	† Филипа ап.	Вірґілїя	Томир	6 56	3 29	10 38	6 48
28	С.	15	Гурія Самона	Крискентия	Гостислав	6 57	3 28	11 25	7 34
29	Н.	16	**Нед. 24. по С. Д.** † Матея єванг.	**Нед. І. Адвенту.** Сатурнїна	Перемисл	Довгота дня 8 г. 45 м.			
						6 58	3 27	вечір	9 08
30	П.	17	Григория новок. ☽	Андрея ап.	Людослав	7 00	3 26	12 31	10 30

Календар жидівський: 25 падолиста = 1 кіслев.

Сонце вступає в знак Стрільця д. 22 листопада.

Місяць. Перша квадра д. 1 о 4 г. попол.; повня д. 8 о г. 9 рано; остання квадра д. 16 о г. 1 по півн.; нов д. 23 о 11 г. веч.; перша квадра д. 30 о 11 г. веч. Дня 5 о 6 г. рано perigeum, д. 16 о 11 г. веч. apogeum, д. 30 о 5 г. попол. perigeum.

Ясні планети. Меркурій у Вазї віддалює ся на початку місяця на схід від сонця, 13-ого є він висунений найдальше на схід, від того дня зближує ся до сонця і видно його в половинї місяця перед сходом сонця. — Венера в Паннї наближає ся що раз більше до сонця від заходу; видно єї досьвіта. — Марс у Паннї сходить около 5 год. рано, заходить у день і можна його оглядати лише до сходу сонця. — Юпітер сходить у Львї зараз по півночи і сьвітить до рана. — Сатурн у Рибах находить ся по заходї сонця високо на небі; заходить о 2 год. по півночи.

Важнїйші події історичні: 3. падолиста 1848 барикади у Львові. 11. падолиста 1893 † поет Леонїд Глїбів. 12. листопада 1834 † поет Ів. Котляревський. 17. падолиста 1830 оголошено независимість Бельгії. 20. листопада 1340 визвіл з під татарського ярма. 21. падолиста 1694 родив ся Вольтер. 22. листопада 1698 † гетьман Петро Дорошенко. 23. листопада 1873 † учений М. Максимович. 29. падолиста 1830 повстанє в Варшаві.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Збирати яловець на лїк для худоби. Ховати наряди господарські під дахи, щоби не грубіли на морозї і не тріскали. Обкладати хати загатами. Вивозити навіз в поле під бараболї. Перекопуєсь огород грубйми штихами. Ярини даєсь в видючі ями і в закопи, тілько ярмуж, шпінат лишаєсь. Можна також зимову петрушку (довгу) лишати на грядках на весняний ужиток. Можна сїяти під зиму скордоперу (чорний корінь) петрушку, цибулю і моркву, також дикі цьвіти, як мачок, немофілю. Гноїть ся дерева овочеві. Садить ся дикі рожі, а правдиві закопуєсь.

ГРУДЕНЬ

має 31 днів.

н. ст.		с. ст.	Съвята гр. кат.	Съвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця Схід г. м	Сонця Захід г. м.	Місяця Схід г. м.	Місяця Захід г. м
								вечір	вечір
1	В.	18	Падолист. Плат.	Наталії	Самослава	7 01	3 25	12 55	11 50
2	С.	19	Авдія, Варлаама	Бібіяни дїви	Сулислав	7 03	3 25	1 17	—
3	Ч.	20	Григория, Анат.	Франціішка Кс.	Вислимир	7 04	3 24	1 37	рано
4	**П.**	21	**Введенє Пр. Д. Б.**	Варвари	Любомина	7 06	3 24	1 57	2 29
5	С.	22	Филимона, Кикилії	Сави	Спитослава	7 07	3 24	2 20	3 47
6	**Н.**	23	**Нед. 25. по С. Д.** Григория еп.	**Нед. 2. Адвенту.** Николая	Ярогнів	Довгота дня 8 г. 17 м.			
7	П.	24	Катерини вмуч. ♋	Амброзия	Людомисл	7 08	3 23	2 45	5 06
8	В.	25	Климента	**Неп. Зач. Пр. Д.**	Богуволя	7 09	3 23	3 16	6 23
9	С.	26	Якова, Алипія	Леокадиї	Всеслава	7 10	3 23	3 55	7 35
10	Ч.	27	Якова перв., Ром.	ПДМ. з Л., Евл.	Радислава	7 11	3 23	4 42	8 39
11	П.	28	Стефана, Іринарха	Дамазия	Воймир	7 12	3 23	5 37	9 32
12	С.	29	Парамона, Фил.	Александра	Волїдар	7 13	3 23	6 39	10 15
13	**Н.**	30	**Нед. 26. по С. Д.** † Андрея ап.	**Нед. 3. Адвенту.** Лукії	Владислав	7 14	3 23	7 45	10 48
						Довгота дня 8 г. 9 м.			
14	П.	1	Наума, Філ.	Спірідиона	Славодар	7 15	3 23	8 52	11 15
15	В.	2	Авакума ☾	Фортун.	Волимир	7 16	3 22	9 59	11 38
16	С.	3	Софронїя	Аделяйди	Збослав	7 16	3 22	11 04	11 58
17	Ч.	4	† Варвари, Івана	Лазаря	Жирослав	7 17	3 23	—	вечір
18	П.	5	Сави препод.	Грацияна	Всемил	7 18	3 23	рано	12 31
19	**С.**	6	**Николая Чудотв.**	Немезия	Мстигнів	7 18	3 23	1 17	12 48
20	**Н.**	7	**Нед. 27. по С. Д.** Амброзия	**Нед. 4. Адвенту.** Теофіля	Богумила	7 19	3 23	2 27	1 07
						Довгота дня 8 г. 4 м.			
21	П.	8	Патапія, Предп. З.	Томи ап.	Томислава	7 20	3 24	3 39	1 29
22	**В.**	9	**Зачатє Пр. Д. М.**	Зенона	Дрогомир	7 20	3 24	4 55	1 56
23	С.	10	Міни, Єрм. ♋	Вікторії	Славомира	7 21	3 24	6 10	2 31
24	Ч.	11	Даниіла стовп.	Адама і Еви, Віґ.	Годислав	7 21	3 25	7 23	3 20
25	П.	12	Спіридіона еп.	**Рожд. І. Христа**	Громислав	7 21	3 25	8 27	4 20
26	С.	13	Евгенїя, Ореста	**Стефана Првом.**	Вративой	7 22	3 26	9 20	5 31
27	**Н.**	14	**Нед. Праотец.** Филимона	**Нед. по Рожд. Ісуса Христа.**	Радомисл	7 22	3 27	10 01	6 53
						Довгота дня 8 г. 5 м.			
28	П.	15	Елевтерия свмч.	Дїтий уб. в Виф.	Годислава	7 22	3 28	10 33	8 16
29	В.	16	Аґґея	Томи	Гослав	7 22	3 28	10 59	9 38
30	С.	17	Даниіла прор. ☽	Давида кор.	Людомил	7 23	3 29	11 22	10 59
31	Ч.	18	Севастияна	Сильвестра	Ласота	7 23	3 30	11 44	—
						7 23	3 31	вечір	рано

Календар жидівський: 19 грудня = 25 віслев, посьвяченє храма. 25 грудня = 1 тебет.

Сонце вступає д. 22 о 8 г. рано в знак Козорога. Є се хвиля зимового становища себто початок астрономічної зими. Д 23. перстінна затьма сонця, якої у нас не видно.

Місяць. Повня д. 7 о 11 г. вечером; остання квадра д. 15-ого о 11 г. веч.; нов д. 22 о 1 г. попол.; перша квадра д. 30 о 7 г. рано. Д. 14. о 9 г. веч. Apogeum дня 14 о 9 г. веч., perigeum д. 26 о 3 г. попол.

Ясні планети. Меркурій спершу в Скорпіонї а відтак у Стрільци зближує ся до сонця із східної сторони і находить ся д. 24 в горішнім полученю з сонцем; видно його над раном на початку місяця. — Венера в Вазї зближає ся до сонця і находить ся д. 24. в горішнім полученю з сонцем; видно його лише коротенько перед сходом сонця. — Марс у Панні сходить около 5 г. рано, заходить у день, видно його коротенько перед сходом сонця. — Марс в Панні сходить около 5 г. рано, заходить у день, видно його коротенько лише перед сходом сонця. — Юпітер у Льві сходить около 11 веч. і съвітить через цїлу ніч. — Сатурна у Рибах видно лише вечером.

Важнїйші подїї історичні: 4. грудня 1868 знесено тїлесні кари в австрийськім війску. 6. грудня 1896 революцийна демонстрация в Петербурзї. 12. грудня 1900 † письменник Оп. Кониський. 18. грудня 1773 початок війни о незалежність північної Америки. 19. грудня 1240 зруйнував Батий Київ. 26. грудня 1825 бунт декабристів в Петербурзї. 28. грудня 1571 уродив ся астроном Кеплєр. 31 грудня 1637 † гетьман Павлюк.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Підгодовлювати добре поросні льохи; догодовувати ячменем вепрі на заріз. Обвивати соломою щепи в садах. Вивозити дерево з лїса під будову і на опал. При добрім морозї молотити конюшину. Продавати збіже. Коли земля незамерзла, то перекопуєсь огород.

Українська (руська) преса.

I. В Австро-Угорщині:

а) Галичина:

1. **„Земля і Воля“**, орґан укр. соц. демокр. партиї. Виходить що тижня у Львові (ул. Лїндого ч. 2) і коштує 4 корони в рік. Видає Микола Ганкевич. Одвіч. редактор: др. В. Старосольський.

2. **„Гайдамаки“**, політичний тижневник. Виходить у Львові (ул. Подлєвського ч. 9). Річна передплата 8 корон. Видавець і одвічальний редактор М. Петрицький.

3. **„Громадський Голос“**, радикальна політична часопись виходить два рази на тиждень: вівторок і пятницю. Львів, ул. Калїча ч. 3. Передплача річна 8 кор. Видавець і одвіч. редактор П. Волосенка.

4. **„Господар“**, часопись рільнича для хліборобів руських земель виходить що місяця. Адрес: Перемишль, Побереже ч. 1. Річна передплата 3 кор. Одвічальний редактор др. Т. Кормош.

5. **„Дзвінок“**, ілюстрована ґазета для руських дітий, виходить у Львові (ул. Сикстуська ч. 47) два рази місяць і коштує на цїлий рік 6 кор. Видає Тов. педаґоґічне. Одвіч. редактор А. Алиськевич.

6. **„Дїло“**, виходить у Львові (Ринок ч. 10) що дня крім неділь і сьвят і коштує на рік 32 кор. Видавець і одвіч. редактор Льонґін Цегельський.

7. **„Економіст“**, місячник економічно-господарський, орґан „Краєвого союза ревізийного“, виходить що місяця у Львові (Ринок ч. 10) і коштує річно 5 кор. Одвіч. редактор Кость Паньківський.

8. **„Записки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові“**, (украінський науковий журнал) виходить що два місяцї книжками по 15 аркушів. Львів, ул. Чарнецького ч. 26. Річна передплата 12 кор. Редактор Михайло Грушевський.

9. **„Зеркало“**, ілюстр. гумористично-сатиристичний двотижневник. Львів ул. Академічна ч. 8. Річна передплата 8 кор. Одвіч. редактор і видавець О. Дембицький.

10. **„Літературно Науковий Вістник“**, виходить книжками по 12—15 аркушів що місяця у Львові (ул. Чарнецького ч. 26) і коштує річно 12 корон. Одвіч. редактор В. Гнатюк.

11. **„Місіонар“** з додатком „Місіонарчик“ виходить в Жовкві, що місяця. Річна передплата 1 К. 20 с. Видають ОО. Василияни в Жовкві. За редакцию одвіч. о. Лазар Березовський.

12. **„Народна Часопись“**, дневник, Львів, ул. Чарнецького ч. 12. Річна передплата 10 кор. 80 сот. Одвіч. редактор К. Кахникевич.

13. **„Народне Слово“**, виходить що вівтірка, четверга і суботи. Адрес: Львів, ул. Академічна ч. 8. Місячна передплата 1 кор. Видавець Ґустав Кришталович. Одвічальний редактор А. Шостак.

14. **„Наше Слово“**, для справ учительських, шкільних просьвітних і т. д. Виходить три рази на місяць. Адрес: Львів, ул. Бляхарська ч. 8. Ш. пов. Передплата до кінця року 1907 1 кор. Видають Павло Кирчів і Онуфрій Власїйчук. За редакцию одвічає М. Величковський.

15. **„Нива“**, часопись для справ церковних і суспільних. Виходить у Львові (площа св. Юра ч. 5) 1-го і 15-го кождого місяця. Річна передплата 8 кор. Видає і одвічає за редакцию о. др. Д. Яремко.

16. **„Основа“**, просьвітно-політична і господарська ілюстр. часопись клерикального напрямку виходить що тижня в середу. Адрес: Львів, ул. Петра Скарги ч. 2 а. Річна передплата 4 кор. Видає і одвічає за редакцию Андрій Веретельник.

17. **„Письмо з Просьвіти“**, популярно-наукова і просьвітна, ілюстро-

вана щомісячна часопись для народу. Адрес: Львів, Ринок ч. 10. Річна передплата для членів тов. „Просьвіта“ 2 кор., для нечленів 3 кор. Видає тов. „Просьвіта“. За редакцию одвічає Петро Огоновський.

18. **„Правнича Часопись“**, виходить чотири рази до року. Львів, ул. Чарнецького ч. 26.

19. **„Руслан“**, дневник, Львів (ул. Домбровського ч. 1), коштує на рік 20 кор. Видає і одвічає за редакцию Семен Ґорук.

20. **„Селянська Рада“**, орґан перемиської народної орґанїзациї — виходить що два тижні в Перемишли, Побереже Франц Йосифа ч. 1. Річна передплата 4 кор. Видає тов. „Селянська Рада“ в Перемишли. За ред. одвічає Василь Кіцула.

21. **„Свобода“**, письмо полїтичне і просьвітне для народу нац.-демократичного напрямку, виходить що тижня у Львові, ул. Батория ч. 24 і коштує на рік 4 кор. Видає і одвічає за редакцию Л. Цегельський.

22. **„Сьвіт“**, лїтературно-наукова часопись. Виходить у Львові кождого 9-го й 24-го. Адреса редакциї і адмінїстрациї: „Сьвіт“ у Львові. Видає і одвічає за редакцию В. Будзиновський.

23. **„Учитель“**, Львів, ул. Сикстуська ч. 47, виходить 2 рази на місяць і коштує на рік 6 кор. Видає Рус. тов. педаґоґічне. За редакцию одвічає А. Алиськевич.

б) Буковина:

1. **„Буковина“**, виходить три рази на тиждень, що середи, пятниці і неділї. Річна передплата 16 кор. (а разом із „Руською Радою“ 18 корон). Адрес: Чернівці, ул. Петровича ч. 2. Видає тов. Руська Рада. Одвіч. редактор Віктор Строїч.

2. **Вістник Союза руських хлїборобських спілок на Буковині „Селянська Каса“**, виходить два рази на місяць в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2) і коштує 1 кор. 60 сот. на рік. Видає „Селянська Каса“. Одвіч. редактор др. Лев Когут.

3. **„Грім“**, просьвітно-популярний місячник. Річна передплата 2 кор. Адрес: Чернівці, ул. Панська ч. 23. Видає комітет редакцийний. За редакцию одвічає В. Грабчук.

4. **„Добрі Ради“**, ілюстроване письмо для господарства, домівства і забави. Виходить в Стрілецькім Кутї раз на місяць. Передплата 2 корони на рік.

5. **„Іскра“**, лїтературно-науковий місячник. Передплата річна 2 кор. Адрес: Черепківці. Видає й одвічає за редакцию І. Кракалія.

6. **„Руська Рада“**, народна ґазета, виходить кождої пятниці. Річна передплата виносить 4 кор. (2 рублї або $1^1/_2$ дол.). Адреса: Чернівці, ул. Петровича ч. 2.

7. **„Хлїбороб“**, ілюстрований орґан Бук. Ради культури краєвої, виходить двічи в місяць в Чернівцях, ул. Новий Сьвіт ч. 21 і коштує 4 кор. в рік. Одвіч. редактор др. Стефан Смаль-Стоцький.

в) Угорщина:

1. **„Наука“**, духовна, полїтична й суспільна часопись для угр.-руського народу виходить що тижня в четвер. „A Nauka“ szerkesztõsegénék Ungvar (Rakoczi-utca 34). Річна передплата 4 кор. Видає „Акцийне товариство Унїо“ в Унґварі. За редакцию відповідає о. Авґустин Волошин.

2. **„Недѣля“**, поучаюча й господарська ілюстрована часопись для угорських Русинів виходить що тижня. Адрес: A „N. Veggilya“ kiadokivotanok Budapest, IV. Egyczem-utca 4. Передплата на рік 3 кор. Видає угорське правительство. Редактор Іван Ґадза.

II. В Росиї:

1. **„Рада“**, (спершу **„Громадська Думка“**), ґазета полїтична, економічно-літературна виходить що тижня крім понеділків. Київ, ул. Велика Підвальна ч. 6. Річна передплата для за кордону 9 рублїв. Видає Е. Чикаленко. За редакцию одвічає М. Павловський.

2. **„Рідний Край“**, українська часопись виходить раз на тиждень в формі тижневих журналів 8 – 16 сторінок у Київі, Марійська-Благовіщенська улиця ч. 97. Річна передплата за кордон 5 рублїв. Редакторка-видавниця О. Косач (О. Пчілка).

3. **„Світова Зірниця“**, селянська часопись виходить що тижня з щомісячним додатком **„Читайте дїти“**. Передплата 3 рублї в рік. Адрес редакциї: Могилів подільський, Київська вулиця. Видавець і редактор І. Волошиновський.

4. **„Слово“**, орган соц. демократів, виходить що тижня в суботу. Річна передплата за кордон 5 руб. Адрес: Київ, ул. Велика Владимирська ч. 76. Видає О. Корольова. Редактор С. Петлюра.

5. **„Україна“** замість „Кіевской Старины“. Місячник лїтературний та науково публїстичний. На рік 7 руб. Адреса: Київ, Троїцька площа. Народний Дім. Видавець і редактор В. Науменко.

III. В Америцї.

а) Бразилїя:

1. **„Зоря“**, виходить що другий четвер в Куритибі. Адрес: Rua konselheiro Barrodas Nr. 104. Річна передплата для Европи 9 кор. Видає тов. „Просьвіта“ в Куритибі. За редакцию відповідає Ст. Петрицький.

б) Канада:

1. **„Канадийський Фармер“**, вістник полїтики, економії, лїтератури і господарства. Часопись для руського народу в Канадї виходить що тижня в четвер у Вінніпегу і коштує в Австриї 1·50 дол. на рік. Адрес: „The Canadian Farmer“ P. O. Box 482. Winnipeg, Man. Canada.

2. **„Ранок“**, релїгійно-народна часопись виходить що два тижні. Адрес: Canada-Manitoba, Winnipeg 479. Stella Ave. Річна передплата до Австриї 1 доляр.

3. **„Червоний Прапор“**, соц.-дем. часопись для робучого люду виходить що тижня. Адрес: 467 Manitoba ave — Winnipeg, Man. Річна передплата 2 дол. Видає „Укр. Вінніпежський льокаль соц. партиї Канади“.

в) Сполучені Держави:

1. **„Американський Голос“**, часопись для руського народа в Америцї. Виходить що тижня в четвер. Адрес: New York 424, 5-th str. Річна передплата для Европи 2 доляри. Видає „Незалежна Видавнича Спілка“. Відвічальний редактор Андрій Корпен.

2. **„Свобода“**, часопись для руського народа в Америцї і орган „Р. Н. Союза“ виходить в Новім Йорку що тижня в четвер і коштує в старім краю 2 дол. в рік. Адрес: „Swoboda“, 184 Houston St. New York. За ред. отвічає А. Цурковський.

* * *

Крім сего виходить ще одна чужомовна часопись що заступає інтереси нашого народу, яку повинен передплачувати кождий інтелїгентний Русин. а то: **„Ukrainische Rundschau“**, яка виходить у Відни що місяця і коштує в Австриї 6 кор. річно. Адрес редакциї і адмінїстрациї: Wien, XVII/3 Frauenfelderstrasse 2. Видає видавнича спілка. Редагує В. Кушнір.

ЧАСТЬ ІНФОРМАЦИЙНА.

Почтові постанови.

Почта листова.

Адреси на листах мусять бути точно і читко написані: імя, назвище, стан і місце проживаня адресата, а коли в місци доручення нема почти, ще й послїдна почта. Коли є кілька місцевостий тої самої назви, то треба дописати ще й повіт або якусь місцевість з додатком слова „коло“. До більших міст треба додати улицю і число дому, до великих ще й часть міста, в котрій є улиця, а по можности також і поверх; до країв в можности також і поверх; до країв в монархії треба виписати край коронний, а за границю назву краю, в котрім знаходить ся дотична місцевість. На листах до Сполучених держав півн. Америки треба дописати назву удїльної держави і „County“ („кавнтї“ „ґрафство“ або „повіт“). Листи за границю треба адресувати латинськими буквами.

Оплата або франкованє листів: Листи можуть бути оплачені або неоплачені. Оплачує ся марками почтовими, котрі треба наліплювати в горі з правого боку на сторонї адресовій. Марки листові продають по 1, 2, 3, 5, 6, 10, 20, 25, 30, 40 і 60 сот., по 1, 2 і 4 кор. Угорські і босанські не мають у нас нїякої вартости. За неоплачені або недостаточно оплачені листи платить адресат або цїлу оплату або те, що недостає до цїлої а крім того ще і найнизшу звичайну оплату (гл „Тарифу“). Почта в такім случаю наліплює свої марки, щоби адресат знав кілько має заплатити. Неоплачених листів можна непринятн. За неоплачені урядові листи платить адресат до 50 гр. звичайну оплату, понад 50 гр. 20 сот. Урядова переписка громадських урядів, єсть вільна від оплати, але треба написати на куверті: „Річ урядова у власнім (або „порученім“), обсягу дїланя“. Картові листи коштують 11 сотиків.

Листи поручені („рекомандовані“) оплачує надавець і дістає посьвідку або „рецепіс“ („лист за рецепісом“). Коли би поручений лист пропав, то надавець має право жадати за него відшкодованя 50 кор., за лист до Нїмеччини 42 кор. Поручений лист можна *реклямувати*: значить ся, зажадати від почти, щоби вона розвідала ся, що з листом стало ся. За реклямацию платить ся 25 сот. і можна реклямувати або в тім самім уряді, де надано посилку, або в якім небудь иньшім. Реклямувати можна до 6 місяців, а лист висланий за границю до року від дня наданя листу. Рекомандувати можна також всїлякі посилки, що надають ся до перевозу листового, н. пр. посилки під опаскою, листи картові, переписні листи, друки і т. д. При рекомандованих листах можна жа-

дати зворотного рецепісу, за котрий платить ся ще 25 сот. Зворотний рецепіс по відданю листу вертає назад з підписом адресата і єго можна відобрати віддаючи рецепіс рекомандаційний. Коли рекомандований лист був висланий за зворотним рецепісом, то за реклямацию не платить ся нїчого.

Лист з повідомленєм про прибутє. З днем 1./V. щоб завело мінїстерство торговлї таку новину, що при поручених листах за окремою оплатою 25 сот. одержує надавець прямо урядове повідомленє, що його лист поспів на місце призначеня. Листи такі нумерують в почтових записках поіменно, а не сумарично.

Зворотний рецепіс. При всїх пересилках надаваних за потвердженєм наданя може надавець при наданю або й пізнїйше жадати зворотного рецепісу. Рецепіс той підписаний адресатом, звертає віддаюча почта відворотно до надаючої, в якій може його адресат відобрати за зворотом рецепісу поданя. За зворотний рецепіс платить ся 25 сот.

Листи двірцеві. За оплатою 10 К. місячно з гори, можна відбирати листи прямо з почтового ваґону на желїзничій стациї зараз по приходї потягу. Листи такі мусить надавати все той сам надавець і до того самого потягу.

Листи і пересилки експресові доручає ся зараз хоч би й на село окремим посланцем. На листї треба виписати в долинї з лївого боку „експресом“ (per Express), а на відворотній сторонї свою адресу. Експресових листів в тім самім місци посилати не вільно. За поручене експресом в місци, де есть почта, мусить надавець заплатити 30 сот. За доручене на село платить адресат від кождих $7^1/_2$ кільометра (або й меньше) 1 К., але відчисляє собі тих 30 сот. що заплатив надавець. Коли би адресат не хотїв приймити або заплатити належитости, то єї мусить заплатити надавець. Хто не хоче, щоби доручувано в ночи, мусить то зазначити на листї. Як листи, так можна також посилати експресом і пакунки, але лиш в місци, де есть почта; пакунок тоді не сьміє більше важити як $2^1/_2$ кільо. Крім порта платить ся тоді від пакунка або т. зв. адреси посилкової ще 50 сот. Доручуване зглядно авізоване експресових пересилок в нічній порі межи 10 год. вечером а 6 год. рано знесено з днем 1. серпня 1904, хиба що: 1) надавець експресової пересилки допише на адресї додатково: „також в ночи доручити“, а дотичний адресат против того виразно не застеріг ся, або що: 2) адресат зложить в урядї почтовім заяву, що надавані для него експресові пересилки мають бути єму доручувані взглядно авізовані навіть нічною порою. Замітка, що відносить ся до нічного доручування взглядно авізованя нічною порою, має бути поміщена при листових пересилках на сторонї адресовій, при пересилках возової почти на дотичній адресї пересилковій побіч замітки „express“. До Босни і Герцеґовини можна висилати лиш до до місцевостий, де є почта.

Листи „Poste restante“ можна означувати початковими буквами або числами і вони лежать на почтї доти, доки їх хтось не відбере, але не довше як 2 місяцї; по тім часї відсилають їх назад до місця наданя. Такі листи можна також рекомандувати, але тоді треба на відворотній сторонї виписати свою адресу.

Переписні листки (карти кореспонденційні) продають ся поєдинчі по 5 сот., для заграниці по 10 сот. і подвійні (на відповідь) по 10 сот. і 20 сот. Подвійні по 10 сот. можна посилати і за границю, але тоді треба на них долїпити марками належність. Переписні листки можна також рекомандувати і посилати експресом, а тоді така сама оплата як на такі листи. Можна вживати також кореспонденційних карт власного вибору, але тоді мусить мати такий самий розмір і так само грубий папір як урядові. Коли мають бути висилані за границю, треба на них умістити напис „Corespondenzkarte“, або такий самий напис в мові краєвій. Краска

карт може бути довільна. На адресовім боці не можна робити нїяких приватних дописок. На картах з видами, коли їх адресовий бік передїлить ся прямовісною черткою, можна на лївій половинї поміщувати кореспонденцию; права призначена на офранкованє і адресу. Переписні листки з необичайним або обидливим змістом звертає ся надаючому. Переписних листків для заграниці не можна адресувати олївцем.

Всїляки друки, брошури, книжки, коректи і т. п. можна посилати під опаскою. Опаски купує ся або готові з марками на почтї, або можна їх собі зробити. Опаски можна налїплювати дві на перехрест або лиш одну широку. Адресу виписує ся на опасцї. В посилках під опаскою не вільно посилати листів, анї робити нїяких дописок. Поменші друки і т. п. можна також посилати в отвертих кувертах. Переписні листки можна лише тодї пересилати, як на них є напись „друк“ і не більше тексту як 5 слів. До корект можна додавати рукопись. На коректах можна робити всякі поправки, евентуально навіть на окремих картках. Друки і документи можна рекомендувати а навіть висилати „per express“. — Величина друків не може переходити 45 цм. і що до довготи і що до ширини; колиж висилає ся їх в рульонї, то не можуть бути довші як 78 цм. а промір їх не може перевисшати 10 цм. Тягар друкових посилок в Австро-Угорщинї не може виносити більше як 1 кґ.

Прібкі товарові можна посилати в монархії і за границю в паперових або иньших торбинках лиш до ваги 350 р. і мусять бути оплачені. На торбинках треба написати: „Прібки без вартости“. До прібки не вільно додавати нїяких переписок. Прібки товарів, що видїлюють немилий запах, почта не перевозить.

Часописи висилані з редакций оплачує ся 2-сотиковою маркою за за кождий примірник, коли часопись виходить бодай двічи в місяць, впрочім оплачує ся їх, як друки. До уживанья газетових марок треба дозволу Дирекциї почтової. За додатки до часописий (отверті листи, цїнники, проспекти і т. д.), коли вони не тяжші від 25 гр., оплачує ся 1 сот. — Часописні реклямациї з приводу неодержаня часописи до краєвих і заграничних часописий, коли вони незапечатані і заосмотрені написию „часописна реклямация“ — не підлягають нїякій почтовій оплатї.

Птахи, крілики, пчоли, пявки, дріб і и. живучі звірята. При посилках того рода до краю, до Угор і Нїмеччини треба на пересилковій адресї і на самій посилцї зазначити, що треба зробити, колиб адресат не приняв посилки в означенім часї:

1) коли не прийме — сейчас звернути;
2) „ „ „ — продати;
3) „ „ „ — повідомити мене про се телєграфічною дорогою на мій кошт. Пчоли пересилаєть ся в скринках заосмотрених в дротяну сїтку.

Почтова порука. Почта не перебирає нїякої одвічальности за цїлковите недоручене або хибне чи спізнене доручене звичайних посилок листових. За пропащі пересилки рекомандовані оплачує почта надавцеви 50 К. відшкодованя, як він внесе реклямацию протягом 6 місяцїв від дня наданя при посилках в границях Австрії і країв окупованих, а протягом року при посилках до Угорщини і Нїмеччини.

Виміна значків почтових. Важні почтові значки, як вони зробили ся задля якої небудь причини непригожими до ужитку звертають почтові уряди на нові тої самої вартости, але під тим услівем, що сторона принесе їх враз із ковертою, опаскою або переписним листком, до яких вона була налїплена, без знаку почтової стампілїї. За виміну побирає почта 1 сот. манїпуляцийної належитости.

Почтові посилки можна принимати або нї; неприняте посилки треба зазначити на адресї. Урядові посилки треба обовязково принимати.

Фахове (належитість за окрему передїлку) в ц. к. урядах почтових

виносить 2 К. місячно, які треба зложити з гори. — За переховане кореспонденцій з місць, до яких не доходять почтові післанці, не платить ся нїчого.

Тарифа на листи, друки і прібки товарів, яка обовязує в Австриї і Угорщинї, Нїмеччинї та всїх державах, що належать до всесьвітної почтової спілки (Weltpostverein):

Назва краю	Листи: за вагу ґрамів в проґресиї	Листи: оплата сотиків	Листи: переписні листи	Друки, прібки і документи †: за вагу ґрамів	Друки, прібки і документи †: оплата	Поручене сотиків	Рецепіс звороткий сотиків
Австро-Угорщина, Босна, Герцеґовина та кнїж. Ліхтенштайн	до 20 ґр.	10	5	Друки † до ґрам. 50	3	25	25
	над 20 до 250 ґр.	20		до ґрам. 100	5		
				до ґрам. 250	10		
				до ґрам. 500	20		
				до ґрам. 1000	30		
				Прібки до 250 ґр.	10		
В самім місци надання	до 20 ґр	6	5	до 250 ґр.	10	25	20
	до 250 ґр.	12		до 350 ґр.	20	25	25
Альжір (через Францию)	15	25	10	Друки, прібки і документи за ґрамів 50	5	25	25
Санджак Новий Базар[1])	15	25	10	50	5	25	25
Бельґія	15	25	10	50	5	25	25
Болгария	15	25	10	50	5	25	25
Чорногора	15	10	5	50	5	25	25
Данїя і Ісляндия	15	25	10	50	5	25	25
Франция з Альжіром і Монако	15	25	10	50	5	25	25
Греция	15	25	10	50	5	25	25
Еспанїя	15	25	10	50	5	25	25
Канада	15	26	10	50	5	25	25
Люксембурґ	55	25	10	50	5	25	25
Мексіко	15	25	10	50	5	25	25
Голяндия	15	25	10	50	5	25	25
Нїмеччина з Альзациєю і Льотаринґією	15	10	5	Друки † до ґрам. 50	3	25	25
	над 15 ґр. до 250 ґр.	20		до ґрам. 100	5		
				до ґрам. 250	10		
				до ґрам. 500	20		
				до ґрам. 1000	30		
				Прібки до 250 ґр.	10		
Румунїя	15	25	10	Друки, прібки і документи за ґрамів 50	5	25	25
Росия	15	25	10	50	5	25	25
Сербія	15	15	10	50	5	25	25
Швайцария	15	25	10	50	5	25	25
Турция[2])	15	25	10	50	5	25	25
Венецуеля через Анґлїю, Гамбурґ або Францию	15	25	10	50	5	25	25
Анґлїя (Ірляндия)	15	25	10	50	5	25	25
Італїя і Сан Маріно	15	25	10	50	5	25	25
Сполучені Держави Америки	15	25	10	50	5	25	25

†) До всїх европейських держав з виїмкою Австро-Угорщини, країв окупованих і Чорногори можна посилати за таксою на друки також документи, як процесові акти, рахунки, поліси, партитури і т. д. До Сербії платить ся за кождих 50 ґр. 5 сот., до иньших держав за кождих 50 ґр. 5 сот. але найменьше 25 сот.

[1]) В турецьких містах є отсї австр. почтові уряди: Адріянополь, Дарданелї, Деде-Аґач, Дураво, Ґаліполї, Янїна. Каваля, Кандия, Константинополь, Ляґос, Превеса, Санті-Кваранта, Ретімо, Сальонїка, С. Джовані ді Медуа, Вальона, Ваті.

[2]) В Азийській Турциї є австр. почтові уряди: Бейрут, Каіфа, Яфа, Єрусалим, Інеболї, Керасунде, Лерос, Метелін, Родус, Самсун, Смирна, Тенедос, Трапезунт, Чесме.

За недостаточно оплачений лист в границях держави платить ся ріжницю між вартостию наклеєних марок, а таксою, яка припадає за лист неоплачений. За границю доплачує адресат подвійну належитість порта.

Перекази й почтові асиґнати.

1) Переказами почтовими можна просилати гроші у внутрішнім оборотї і з Угорщиною оплачуючи за квоту до 20 К.: 10 с.; до 100 К.: 20 с.; до 300 К.: 40 с.; до 600 К.: 60 с.; до 1000 К.: 1. К. (Блянкет коштує 2 с.). Можна також посилати експресовими переказами (блянкет 2 с.) а оплата як від листів експресових. Більші суми треба посилати листом. — До окупованих країв, до Сербії і Чорногори аж до 1000 К. а оплата аж до 40 К.: 20 с.; до 100 К.: 40 с.; до 300 К.: 80 с.; до 600 К.: 1 К. 20 с.; до 1000 К.: 2 К.; експресовими переказами не можна посилати. За границю посилає ся иньшими переказами а блянкети (по 2 с.) виповняє ся по нїмецьки або по французьки. Хто посилає гроші за границю, мусить виписати квоту на блянкетї такою валютою, яка обовязує в тім краю, до котрого посилає, отже напр. до Нїмеччини в марках, до Анґлії в штерлїнґах і т. д. Лиш до Єгипту, Бразилії і Португалії можна виїмково виписувати в франках. Виписану на блянкетї квоту обчисляє урядник на почтї і після того каже, кілько треба заплатити коронами. До обчисленя служить слїдуюче відношене:

100 арґент. пезос	= 477	К.	50 с.
100 чілїйськ. „	= 182	„	— „
100 сканд. корон	= 117	„	80 „
100 франків .	= 95	„	50 „
100 фунтів шт.	= 240	„	60 „
100 єнів . .	= 246	„	50 „
100 голянд. ґульд.	= 198	„	80 „
100 рублїв . .	= 254	„	50 „
100 долярів .	= 496	„	— „

Близші постанови містить в собі тарифа листова, котру можна купити за 60 с., а таблички до перечислюваня по 30 с. за штуку. До Росиї не можна посилати переказами. Аж до 1000 К. можна посилати до Бельґії, Франциї, Італії, Швайцариї і др. а оплата: по 25 с. за кождих 25 К. аж до 100 К., понад то по 25 с. за кождих 50 К.; до Нїмеччини по 20 с. аж до 40 К., понад то за кождих 20 К.: 10 с. — Аж до 500 К. можна посилати до Америки, Болгариї, Румунії і др., оплата як повисше до Бельґії. До Анґлії, Канади, Сполучених Держав північ. Америки і Гаваї за кождих 25 К.: 25 с. — Аж до 400 К. можна посилати до Грециї а оплата як до Бельґії.

2) Переказами телеґрафічними: У внутрішнім оборотї платить надавець за переказ, за експрес (30 с.) і ще й таксу за телеґраму.

3) Чеками почтовими: Хто до місяця зложив на книжочку почтової каси ощадности звиш 200 К., може зажадати від почти виданя книжочки чекової, але мусить зложити ще 3 К. належитости.

4) Листами грошевими: Найлїпше посилати в урядових кувертах (по 2 с.) і тоді прикладає ся дві печатки, в иньших 5 печаток. Приватні куверти не повинні мати нїяких обвідок, лїнїй або кратох. На сторонї адресовій треба виписати рід гроший і їх суму. Підчеркувати не вільно нїчого. Додатки битими грішми треба в серединї так прикріпити, щоби не пересували ся. Вага листу не може бути більша як 250 ґ. Листи грошеві за границю можна висилати лише в ковертах з написию „Lettre de valeur“ до всїх країв крім Анґлії, куди листів грошевих не вільно висилати. Оплата як в низу при „Почтї возовій“. При висилцї до Росиї треба виміняти на рублї.

Почта возова.

Приймає листи грошеві, цїнні папери, пудла, коробки, скринки, кошї, пакеги і т. п. До всїх посилок і до листів грошевих звиш 250 ґр. треба долучити адресу посилкову (лист фрахтовий) з маркою 10 с.

(продає ся по 12 с.) а до Нїмеччини ще 1 декларацию митову і 1 декларацию статистичну. На одну адресу посилкову можна надавати три пакети до одного і того самого адресата, але всї мусять бути або з поданою вартостию, або без поданої вартости, всї франковані або всї нефранковані. До заграничних посилок з поданою вартостию (крім до Нїмеччини) треба до кождої подати пересилкову адресу. Оплата обчисляє ся від ваги і віддалї та від поданої вартости:

I. Оплата від ваги: (до 250 г.) при віддалї 10 миль (I полоса) 24 с., на всяку иньшу віддаль 48 с.; — за фрахтові посилки хоч би й найменшої ваги і листи над 250 г. платить ся: до 5 кг. при віддалї 10 миль 30 с., при всякій иньшій віддалї 60 с.; при посилках понад 5 кг. платить ся за кожде слїдуюче кільо або часть після полоси: 6, 12, 24, 36, 48 і 60 сот. За яку полосу треба заплатити, означить почта.

II. Оплата від вартости: за грошеві листи і фрахтові посилки до 100 К.: 6 с.; понад 100 К. за кождих 300 К. або їх часть також 6 с., але найменше 12 с. — За неоплачені посилки і грошеві листи платить адресат ще додатково 12 с. За посилки більші як 1 метр і такі, що не дадуть ся легко примістити в почтовім возї, платить ся порто від ваги о половину більше.

Посилки до Америки: Листи, переписні листки, перекази і т. д. посилає ся до всїх країв в Америцї як подано висше. До Аргентини, Бразилії і Канади можна надавати почтові пакети до ваги 5 кг. і так: До Аргентини на Гамбург або Брему до 5 кг.: 5 К. 25 с.; на Італію 3 К. 25 с. — До Бразилії на Гамбург або Брему 4 К. 40 с. — До Канади на Англію, Брему або Гамбург до 1 кг.: 3 К. 25 с.; над 3 до 5 кг.: 7 К. 25 с. Прочі інформації подає почта.

Післяплата. В Австро-Угорщинї до країв окупованих, до Нїмеччини і деяких других держав можна висилати рекомандовані посилки за післяплатою до 1000 К. До таких посилок купує ся перекази на післяплату по 12 с. за штуку і платить ся крім оплати перевозової ще й провізию по 2 с. від кождих 4 К., однак найменше 12 с. На сторонї адресовій треба на посилцї написати: „Післяплата“ або „Nachnahme“.

Час відобраня. Звичайні посилки і посилки за післяплатою треба відобрати до 7 днїв від часу доручення авіза; посилки „Poste restante“ без післяплати до 30 днїв.

Почтова щадниця.

Почтова каса щаднича платить лиш 3 проц., але для людий біднїйших, особливо-же для тих, що хотять малими сумами складати, найдогіднїйша і найбезпечнїйша. Можна вкладати по 1 К.: іде ся на почту і там складає ся вкладку а дістає ся на то 2 книжочки: одну бронзову, де записує ся вкладки, а другу жовту, потрібну, коли би хто хотїв виймати грошї. На книжочцї і на посьвідцї треба підписати ся. Хто не вміє писати, мусить взяти собі за сьвідка такого, що уміє писати. Особам, котрих урядник почтовий знає, або котрі викажуть ся книжочкою службовою або яким сьвідоцтвом, може й урядник сам бути сьвідком. Можна також складати і по десять сотиків марками почтовими, і в тім найбільша вигода. Купує ся на почтї або де в трафіцї за 10 сот. почтову карту ощадности і налїплює ся на нїй марки по 10 сот. доти, доки аж не заліпить ся всеї, а тогди іде ся на почту і там складає ся єї так, як би готові грошї та дістає ся книжочки. Таких карт з марками не можна на тиждень більше зложити як три. Від гроший в почтовій касї ощадности не платить ся анї податку, анї нїхто не сьміє їх рушити, а також урядник не сьміє сказати, чи хтось має грошї на почтї і кільо-

Телєґрами.

Телєґрафічні депеші можна посилати до всїх місцевостий. Де нема телєґрафічної стациї, там можна депешу пересилати з остатної телєґрафічної стациї почтою або окремим посланцем.

Телєґрами треба писати чорнилом і латинськими буквами, **15** букв або **5** цифр числить ся за **одно** слово в Европі, 10 букв або 3 цифри поза Европою. Знаки перепинаня не числять ся. В Австро-Угорщинї, Боснї і Герцеґовинї та Нїмеччинї, найменша оплата **60** сот. аж до **10** слів. Кожде дальше слово по **6** сот. До иньших держав платить ся таксу **60** сот., крім того за кожде слово після того як до якого краю. Так платить ся до Анґлиї 26 с., Бельґиї 22 с., Болгариї 16 с., Італиї 16 с., Росиї 24 с. і деяких иньших держав. До иньших країв як н. пр. до Сполуч. Держав півн. Америки, до Бразилиї і т. п. не платить ся такси, лиш установлену належитість від слова. Коли надавець платить відповідь зґл. коляціоноване, потверджене доручення, поручене, або дальше пересланє депеші (колиб адресата не було вже в місци в хвили, як прийшла депеша) почтою або посланцем, може то зазначити цїлими словами а ще лїпше скороченями через дві букви, які числить ся за одно слово як: Пильно **D**. Відповідь заплачена **RP**. Депеша коляціонована **TC**. Потверджене доручення **PC**. Дальше пересланє депеші **FC**. Посланець заплачений **XP**. Переслати неопечатано **RO**. До рук власних **MP**. Poste restante **PG**.

За дорученє телєґрами до місцевости по за осїдком телєґрафічного уряду через нарочного посланця належить ся окрема оплата, яку може заплатити надавець або адресат. Коли надавець хоче заплатити належитість на посланця, має зложити відповідний депозит на стациї надавчій. Віддаючий уряд тел. повідомить депешою або почтою уряд надаючий про висоту припадаючої належитости посланця, а після того зверне надвишку надавцеви. Такі депеші означує ся **XPP** або **XPT**, коли повідомленє має наспіти в телєґрафічній дорозї. В сїм случаю треба єще крім депозиту зложити належитість за депешу з 6-ти слів. (В Австриї 60 с.). На зелїзницях платить ся ще 2 с. додатку від слова.

Телєфон.

Хто хоче бути принятий до звязи учасників державної сїти телєфонїчної, мусить звернути ся з просьбою о се до ц. к. Дирекциї почт і телєґрафів, яка має право евентуально відмовити його прошеню без поданя причин. Телєфонїчні зладженя є власностию держави, а їхним удержанєм завідують дирекциї почт і телєфонів, які дбають також о захованє телєфонїчної таємницї. Вони застерігають собі право застановити телєфонїчний рух, на случай неоплачуваня належитости, викритя надужить або колиб того вимагав інтерес публичний або державний. Будову проводів і стацій переводить державний скарб.

Висота оплат абонаментових залежить від скількости розмов, переводжуваних денно телєфоном. В тарифовій клясї **А** виносить річна абонаментова оплата 260 К., в **Б** 215 К., в **В** 170 для Кракова і Львова К., в **Г** 145 К., для иньших галицьких сїтий **А** 180 К., **Б** 150 К., **В** 120 К., а **Г** 115. Телєфон зачислений до тарифи **Г** може бути уладжений тільки в приватнім помешканю.

Для догоди партий, які телєфонують рідше, заведено т. зв. телєфони товариські (ґрупа **Д** і **Е**) із

спільними проводами. З товариських телефонів може користати два або й чотири абоненти. Річна належитість абонаментова за товариські телефони виносить у Львові і Кракові 100 К. за пів а 60 К. за чверть; на провінції 80 К. за пів а 50 К. за чверть. Належитість платить ся в двох піврічних ратах з гори. Учасники телефонічної сїти можуть вести розмови також між містами і пересилати телефоном депеші.

За стациї поза місцевостию оплачує ся окремі належитости за уладжене телефонічної сїти відповідно до віддаленя. Уживане телефону можна обосторонно виповісти кождого 1 сїчня й 1 липня.

За розмови ведені на публичних телефонічних стациях платить ся в мійськім русї 20 с. за 10 мінут розмови. За розмови між містами оплачує ся окремі належитости після тарифи поданої в списї телефонічних абонентів Галичини. Частина I с CLV і др.

Досї є в Галичинї телефонічні сїти у Львові, Кракові, Бучачи, Бохни, Борынычах, Бориславі, Хшанові, Бродах, Черлянах, Дрогобичи, Горлицях, Городку, Ярославі, Яслї, Яворжнї, Кальварії, Коломиї, Любіню, Ниську, Новім Санчу, Окоцімі, Осьвенцімі, Підволочисках, Пробіжні, Перемишли, Переворску, Ряшеві, Самборі, Сяноку, Сасові, Східници, Станиславові, Стрию, Щаковій, Тарнові, Тернополи, Тшебінї, Величцї, Загірянах, Закопанім, Золочеві, Живци, Вадовицях, Андрихові, Кентах, Скалї, Грималові, Хоросткові і Трускавци.

Крім лїнїй місцевих є ще й такі, що лучать з собою поодинокі міста, а м. и.: ч. 3559. Відень-Бельско-Бяла-Краків-Львів, ч. 3569. Дрогобич-Борислав-Східниця, ч. 3509. Дрогобич-Борислав, ч. 3707. Оьвенцїм-Мисловичі.

Інформациї для їдучих зелїзницями.

Спори межи публикою а службою зелїзничою рішає на стациях начальник стациї, підчас їзди старший кондуктор.

Жалоби можна устно або письменно вносити до начальників служби або вписувати до книги жалоб. При вношеню жалоб на когось зі служби треба о скілько можна точно его означити по імени або по числї або по яких відзнаках мундуру. Зі взгляду на власну повагу найлїпше відносити ся до служби чемно, навіть не промавляти хоч би лиш піднесеним голосом, а вже нїяк не викрикувати анї не відгрожувати ся жалобою у начальника, лиш коли треба піти до начальника, представити ся ему і спокійно без крику розповісти, о що розходить ся. Іритация викликує часто противні наслїдки. Від служби не треба вимагати того, що не в еї силї або що не від неї зависить.

Ціна білетів і еї зниженє. На стациях на виднім місци має бути всюди вивішена ціна білетів до тих стацій, до котрих вони безпосередно продають ся. Дїти аж до скінченого 4-го року житя, коли для них не вимагає ся окремого місця, не платять нїчого. Від скінченого 4-го аж до скінченого 10-го року а також і молодші, для котрих вимагає ся окремого місця, платять половину ціни. Коли есть сумнїв що до віку, то рішає поки що найстаршій в службі урядник. Ученики і ученицї, їдучі за половину ціни на віддаль 50 кільом., мусять постарати ся о легітимацию від своєї дирекциї і подати до потвердженя дирекциї руху. Робітники і робітницї, коли хотять мати зниженє ціни їзди, мусять виказати ся легітимациею від свого хлїбодавця потвердженою своїм урядом громадським. Робітники мо-

жуть їхати лиш III. клясою. Всї иньші люди, коли хотять їхати по зниженій цїнї, мусять подавати просьбу до найблизшої дирекциї руху і приложити до неї свідоцтво убожества, виставлене урядом парохіяльним а потверджене урядом громадським.

Купно білєтів. На стациях з меншим рухом продають білєти на пів годинн, на стациях з більшим рухом на годину перед відходом поїзду. При поїздах, що стоять лиш дуже коротко на стациї, можна жадати білєтів на пів години скорше. На пять мінут перед відходом поїзду кінчить ся продаж. Гроші на білєти треба наперед собі відчислити і держати готові а бодай мати завсїгди дрібні, бо урядник при касї не має часу міняти і при видаваню настають часто непорозуміня. У Львові найлїпше купувати білєти в містї в бюрі Соколовского, Пасаж Гавсманна ч. 9.

Виміна білєтів. Коли для когось нема місця в тій клясї ваґонів, на на яку він купив білєт, а хвилево не можна єго примістити у висшій клясї, то він може виміняти білєт на низшу клясу а каса тодї звертає єму надвишку купленого білєту. Можна також не їхати і зажадати зверненя гроший. Виміна білєтів на висшої або низшої кляси або до иньшої стациї єсть дозволена аж до 5. мін. перед відходом поїзду, але білєти не повинні бути позначені. В дорозї можна на котрій небудь стациї виміняти білєти до висшої кляси за доплатою цїни визначеної в тарифї.

Ждальні мають бути отворені найпізнїйше на годину перед відходом кождого поїзду. На стациях переходових вільно подорожному, що приїхав з білєтом переїздовим, ждати в сали аж до найблизшого поїзду, але в часї 11. год. вечером аж до 6. рано лиш тодї, коли ждальня в тім часї мусить і так бути отворена.

Всїданє і висїданє. В ждальнях і на перонї дають знак дзвінком і викликуваném, коли треба всїдати. Де на двірцях стоїть богато поїздів, треба добре уважати, щоби не всїсти до якого иньшого. Коли хто не може сам знайти свого поїзду, нехай спитає кого із служби зелїзничої на двірци. Доки поїзд в руху не вільно ані висїдати ані всїдати і отвирати самому двері. Виходити із стациї треба лиш призначеним до того виходом.

Визначенє місць у ваґонї. По одиноких визначених місць звичайно не продає ся. При всїданю може кождий подорожний для себе і для свояків заложити місця у ваґонї. Служба зелїзнича має право і єсть обовязана на жаданє подорожних визначити їм місця. Подорожні з білєтами переїздовими мають першенство перед нововсїдаючими. Женщини, що їдуть самі, треба на жаданє поміщати лиш в передїлках з другими женщинами разом. В кождім поїздї мусить бути бодай одна передїлка другої і третої кляси для женщин.

Курєнє у ваґонах. У ваґонах першої кляси можна курити лиш за дозволенем всїх других подорожних в тій самій передїлцї. В прочих клясах ваґонів можна курити, але чемні подорожні і тут поспитають насамперед других, чи позволять і зглянуть ся на тих, котрим дим з циґар і папіросів може докучати і шкодити. В передїлках для некурців і для женщин не вільно курити навіть за згодою всїх других. До таких передїлок не вільно навіть входити з закуреним циґаром або папіросом.

Спізнєнє до від'їзду. Коли парова свиставка або кондуктор трубкою дали знак до від'їзду, не вільно всїдати. Хто спізнив ся, не має права жадати зверненя гроший або якогось відшкодованя; може однакож за тим самим білєтом їхати ще того самого дня або на другий день в ту саму сторону, в котру купив білєт, лиш мусить зараз предложити білєт начальникови стациї до зазначеня на нїм важности. Важність на білєтї мусить бути і тодї зазначена, коли хтось купив білєт на якийсь день а хоче їхати аж на другий. Білєт можна виміняти до поїзду з висшою тарифою, але треба доплатити; до

поїзду з висшою тарифою вертає ся надвишка купленого білєту.

Виключенє від їзди. Особи, що задля якоїсь видимої недуги або з якихсь иньших причин могли би другим подорожним статись докучливими, можуть бути виключені від їзди а тоді гроші уплачені за їзду і пакунки мають бути їм звернені. Коли аж підчас їзди спостережено, що хтось належить до таких людий, то можна єго виключити на найблизшій стациї, а тоді звертає ся гроші за ще не переїхану часть дороги. Хто противить ся розпорядженю служби або нарушує приличність, того виключає ся без звороту заплачених гроший. Особливо пяних не можна брати до поїзду і впускати до ждальні. Коли когось виключено вже в дорозі, або тоді, коли вже надано єго пакунки, то він не має права жадати, щоби єму видано пакунки на иньшій стациї а не на тій, до котрої вони вислані.

Контроля білєтів. При вході до ждальні, на перон, до ваґона або підчас їзди треба на жаданє білєт показати а на кінци їзди на жаданє білєт віддати. Хто би всїв без білєту, має заплатити подвійно за цїлу дорогу, яку переїхав поїзд, а що найменше 6 К. Таку суму треба й тоді заплатити, хоч би ще поїзд не рушив з місця. Хто добровільно повідомить кондуктора, що задля спізненя не міг купити білєту, має заплатити лиш звичайну цїну і додаток 1 К. Хтоби зараз не заплатив, того можуть викинути. На станиях, де перон замикають, треба при вході на перон показати білєт пероновий а при виході єго віддати.

Підчас їзди не вільно вихиляти ся анї о двері опирати ся; також не вільно стояти на платформі. Вікна на обох сторонах передїлки можна рівночасно отвирати лиш за згодою всїх пасажирів. Коли би подорожні не могли погодити ся, то рішає кондуктор. З ваґона не вільно викидати таких річий, котрі могли би когось ушкодити.

На станиях по дорозї або серед дороги має служба отворити замкнені з надвору двері в тих ваґонах, де подорожні хотять висїдати. Хто висївши на стациї по дорозї не заложить свого місця, тратить право до него. Коли би поїзд станув серед поля, то подорожні можуть висїдати лиш за дозволом старшого кондуктора. На перший знак даний свиставкою або в якийсь иньший спосіб мусять подорожні зараз всїдати. На знак дальшої їзди свище парова свиставка три рази. Хто би за третим свистом не всїв, того можуть лишити серед дороги. Хто на станиях по дорозї висїдає, нехай запамятає собі число свого ваґона, щоби опісля борзо єго знайшов. Числа ваґонів суть виписані з надворку і в середині.

Довільна перерва їзди. Кождому подорожному вільно на свій білєт підчас дороги раз перервати їзду а відтак того самого дня або на другий день їхати иньшим поїздом дальше. Хто має вільну карту їзди туди і назад, може переривати раз туди а раз назад. В кождім случаю треба зараз на стациї, де перериває ся їзду, предложити карту начальникови стациї до підпису а опісля при дальшій їздї при касї до остемпльованя. Коли би хтось хотїв їхати поїздом, при котрім треба більше платити, мусить купити білєт за цїну, доповняючу єго карту.

Ручні пакунки, котрі дадуть ся легко примістити у ваґонї і своїм запахом або чим небудь иньшим не перешкаджають нїкому, можна брати з собою до ваґона. Кождий мусить їх тогди сам собі пильнувати. Не вільно брати таких предметів, котрі могли би наробити якої шкоди а особливо не вільно брати набитих рушниць, пороху і легко запальних материялів. Служба зелїзнича має право переконати ся о роді пакунків. Мисливим, жандармам і дозорцям арештантів вільно брати набиті карабіни, але мусять їх держати цївками до гори.

Пакунки до подорожи. За пакунки до подорожи можна звичайно при поїздах особових надавати лиш куфри, торби, коробки з капелюхами,

малі скринки і т. п., але приймають також і більші. Такі пакунки мусять бути безпечно і тревало опаковані. Недостаточно опаковані може зелїзниця не приймити, або коли прийме, то на рецепісї може зробити замітку. Хто прийме рецепіс з заміткою, признає тим лихе опаковане. Старі знаки почтові або зелїзничі треба на опаковану поздирати, змити або затерти. Коли би хтось того не зробив а пакунок десь закинув ся, то зелїзниця не відповідає за шкоду.

Надаване пакунків. Пакунки до подорожи надає ся в тім часї, коли продають білети, але треба надавати найпізнїйше на 15 мін. перед відходом поїзду. При наданю видають рецепіс, за котрий треба належитість зараз заплатити. Платить ся від кільометра і ваги: по 0·4 сот. від 10 кільоґр. або їх части за 1 кільометр, а що найменше 20 сот. За деклярованє вартости платить ся 2% деклярованої суми за кождих 150 кільометрів а найменше 20 сот.

Видаваніе пакунків. Пакунки видають ся лиш за віданем рецепісу. Зелїзниця не обовязана розбирати, чи той, хто приходить з рецепісом має право відбирати; длятого треба уважати, щоби рецепіс не пропав або не дістав ся в руки непевного чоловіка. Хто має рецепіс, може відобрати пакунок зараз по приїздї поїзду, скоро пакунки знесуть до видаваня. За пакунки не відобрані до 24 год. платить ся складове по 12 сот. за добу і від штуки. Коли хтось не предложить рецепісу пакункового, то зелїзниця має обовязок видати пакунок лиш по повнім доказї права до відобраня і за виставленєм реверсу.

Двигарі пакункові і переховане пакунків. Де на стациях суть двигарі пакункові, то вони мусять мати відзнаки служебові і на жадане показати тарифу та видавати значки зі своїм числом. На більших стацияхможна всїлякі річи і пакунки віддавати дверникови (портиєрови) на переховок за оплатою, але треба від него зажадати значок на річи.

Позабуті предмети у ваґонах або на двірцях і віддані зарядови переховують ся що найменше три місяцї. По трох місяцях, коли нїхто не зголосить ся, поступає ся з таким предметами або з узисканими за них грішми після постанов закона або иньших приписів.

Міри і ваги.

Знаки метричних мір і ваг.

Кільометр = км (km); декаметр = дкм (dkm); метр = м (m); дециметр = дм (dm); центіметр = цм (cm); мілїметр = мм (mm). — Квадратові міри: км² (km²); м² (m²); дм² (dm²) і т. д. а читаємо: квадратовий кільометр, квадратовий метр і т. д. — Ар = а; гектар = гр. — Гранні (кубічні) виписуємо так само, лиш в горі ставляємо ч. 3, отже: км³ (km³); м³ (m³); дм³ (dm³) і т. д. а читаємо: гранний (кубічний) кільометр, гранний метр і т. д. — Тонна = т (t); метричний сотнар = мс (q); кільоґрам = кґ (kg); декаґрам = дкґ (dkg); ґрам = ґ (g); центіґрам = цґ (cg); мілїґрам = мґ (mg). — Гектолїтр = гл (hl); лїтр = л (l); децілїтр = дл (dl); центілїтр = цл. (cl).

Міри довготи.

За одиницю міри довготи бере ся метр, котрий єсть 10 мілїоновою частию з четвертини полуденника землї.

1 м. має:
10 дм. по 10 цм. або:
100 цм. по 10 мм. або:
1000 мм.
1 км. має 1000 м.

На давні міри мають:

1 м. = 3 стопи, 2 цалї або:
= 0·528 сяжня.
1 км. = 527 сяжнів, 1 стопу, 9 цалїв
= 0·133 австр. милї.
1 м. = локоть, чверть і пів шіснайцятки або 1·286 ліктїв.

З давних мір мають:

1 сяжень (6 стіп) = 1 м. 90 цм.
1 стопа (12 цалїв) = 31 цм. 6 мм.
1 цаль (12 лїнїй) = 2 цм. 6 мм.
1 лїнїя = 2 мм. і чверть.
1 локоть = 77 цм. і три чверти.
1 миля (4000 сяжн.) = 7 км. 586
1 морська миля = 1 км. 852 м.

Кроки:

1 крок (марш.) = 75 цм.
4 кроки = 3 м.
1000 кроків = 750 м.

Міри площ.

За одиницю бере ся 1 квадратовий метр (1 м²).

1 м² має 100 дм²
1 дм² = 100 цм²
1 цм² = 100 мм²
1 км² = 100 дкм²
1 дкм² = 100 м².

За одиницю до міряня піль і лїсів бере ся ар (а).

1 а. має 100 м² або:
= 1 дкм²
1 гр. = 100 а.

На давні міри має:

1 м² = 10 квадр. стіп.
1 а. = 27 квадр. сяжнів і 28 квадр. стіп.
1 гр. = 1 морґ і 1180 квадр. сяжнів або три чверти без 20 стіп.

З давних мір має:

1 квадр. сяжень = 26 квадр. стіп або:
= 3 м² 60 дм²
1 морґ = 1600 квадр. сяжнїв або:
= 57 а, 54 м², 64 дм² або:
= 57·5464 а.

Міри містоти.

За одиницю міри містоти бере ся граню, на метр або центиметр довгу, широку і високу: гранний (кубічний) метр і гранний (кубічний) центіметр.

1 м³ = 1000 дм³
1 дм³ = 1000 цм³
1 цм³ = 1000 мм³

Міри збіжа і плинів.

За одиницю бере ся лїтр, скількість, яка містить ся в 1 граннім деціметрі.

1 л. = 10 дл.
1 дл. = 10 цл.
1 гл. = 100 л.

На давні міри має:

1 л. = 2⅛ зайдля.
1 гл. = 1 ведро, 20 мас, 1 гальбу і півтора зайдля або 1·767 ведер.

З давних мір має:

1 ведро (40 мас) = 56 л. 5 дл. 9 цл.
1 маса (2 гальби) = 1 л. 41 цл.
1 гальба (4 зайдлї) = 7 дл.
1 зайдель = 35 цл.
1 корець (4 чвертки) = 1 гл. 6. л.
1 чвертка (8 ґарнїв) = 30 л. 9 дцл.
1 ґарнець (4 кварти) = 3 л. 8 дл. 6 цл.
1 кварта = 9 дл. 6 цт.

В а г и.

За одиницю до важеня більших тягарів бере ся кільоґрам (кільо) — вага одного граннного деціметра чистої, парогоненої (дестильованої) води при 4 степ. тепла; для важеня менших тягарів бере ся за одиницю тисячну часть з кільоґрама або ґрам. Для того:

1 кґ. має:
10 гґ. по 10 дкґ. або:
100 дкґ. по 10 ґ. або:
1000 ґ.

В практицї гектоґрамів (гґ.) не ужнвае ся.

1 ґ. має:
10 дґ. по 10 цґ. або:
100 цґ. по 10 мґ. або:
1000 мґ.

1 метричний сотнар = 100 кґ.
1 т (t) = 10 смтр. = 1000 кґ.
1 сотнар цловий = 50 кґ.

На давну вагу має:

1 ґ. = чверть квінтля або:
0.2285 квінтля.
1 дкґ. = 2 і третина квінтля.
1 кґ. = 1 фунт, 25 лутів і пів квінтля.
1 мс. = 1 сотн. відсн., 78 фунт., 17 лутів і 2¾ квінтля.
1 т. = 17 сотн. від. 85 фунтів і 17 лутів.

З давних ваг має:

1 сотн. (1000 фунт.) = 56 кґ., 6 ґ.
1 фунт (32 лутів) = 56 дкґ.
1 лут (4 квінтлї) = 1 дкґ., 7½ ґ.
1 фунт львів. = три чверти віден. = 42 дкґ.

Вага 1 м³.

Сіна дрібного = 55 до 60 кґ.
Сїна очеретового = 40 до 45 кґ.
Отави = 50 кґ.
Соломи озимої = 90 до 101 кґ.
Соломи ярої = 74 до 61 кґ.
Дерева дуб., букв., граб. = 600 до 670 кґ.
Дерева берез., осик., сосн = 350 до 470 кґ.
Цегол звичайних = 1400 до 1500 кґ.
Піску сухого або сух. землї = 1600 кґ.
Землї мокрої 2000 кґ.

Иньші міри.

1 копа = 4 мендлї по 15 штук = 60 штук
1 тузин = 12 штук
12 тузинів = 1 ґрос або: = 144 штук
1 беля (давна) паперу має:
10 риз по 20 книг (лїбер) або:
200 книг по 24 листів (аркуш)
1 беля (нова) має:
10 риз по 10 книг або:
100 книг по 10 складок або:
1000 складок по 10 листів
1 книга (лїбра) = 10 складок = 100 листів.

Міри і ваги заграничні.

У всїх державах европейських крім Англії, Данії і Росиї, в цїлій Америцї крім Сполучених Держав уживають метричних мір і ваг. В Сербії заведено метричні міри і ваги на лад французький; в Чорногорі уживають австрийських, росийських і турецьких. В Голяндиї і Туреччині мають метричні міри і ваги голяндські і турецькі назви.

Анґлія. Одиниця довготи: Ярд (Yard) = 3 стопи по 12 цалїв = 0·914 м. Анґл. миля = 1760 ярдів = 1609 м. Польна міра екр (acre) = 4840 квадр. ярдів = 40·5 а. — Одиниця збіжевої міри: бишль (bushel) = 36·3 л. має 8 ґальонів (по 4·54 л.); 8 бишлїв = 1 квартер (= 290·5 л.) — Одиниця ваги: фунт евердюпайс (avdp. = avoirdupoids) має 453·6 ґ.; 14 avdp. = 1 стон (stone); 2 стони = 1 квартер (Qr.); 112 фунтів (avdp) = 1 сентвет (сотнар Centweight); 2240 фунтів = 1 тона.

Росия. Міра довготи: Сяжень має 7 фунтів (стіп) по 12 дюймів (цалїв) по 10 лїнїй = 2·13 м. — Аршин (локоть) має 4 четверти по 4 вершки = 0·71 м. — Міра дорожна: Верста = 500 сяжнїв (1 км. і 66·8 м.). — Міра польна: Десятина = 1·09 га. = 1·89 австр. морґа. — Ваги: 1 берковець = 10 пудів по 40 фунтів; фунт (= 0·409 кґ.) має 32 лутів = 96 золотників по 96 долий. — Міра збіжева: Четверть (= 2·097 гл.) має 2 осьмини по 4 пньоки = 8 четвериків = 64 ґарців. — Міри плинів: Ведро (= 12·289 л.) має 10 штофів = 100 кружків = 1000 чарок.

Монети австро-угорські і заграничні.

Австро-Угорщина: 20 К. золотих = 10 зр. ав.; 10 К. золот. = 5 зр. ав.; срібна корона (100 сотиків або гелєрів) = 50 кр. ав.; 5 К. сріб. = 2 зр. 50 кр.; 20 сот. (нїклевих) = 10 кр.; 10 сот. (нїклевих) = 5 кр.; 2 сот. (бронзові) = 1 кр.; 1 сот. (бронзов.) = ½ кр.

Анґлїя: Фунт штерлїнґів (або суверен, по 20 шилїнґів по 12 пенсів) = 24 К.; срібний пенні (одиничне число від „пенс“) = 10 сот. — Срібна корона по 5 шилїнґів = 6 К. — Ґвінея = 21 шилїнґів = 25 К. 20 сот.

Болгария: 1 лев по 100 стотинок = 95 сот.

Бразилїя: Мільреіс (1000 реіс) = 2 К. 40 сот. Золоті 10 мільреіс = 27 К. 50 с. Срібні монети по 2 і по 1 мільреіс та по 500 реіс: 1 паперовий мільреіс = 78 сот. — Нїклеві монети по 200 і 100 реіс, мідяні по 20 і 10 реіс.

Голяндия: Ґульден (100 центів) = 2 К.

Греция: Драхма (100 лепт) = 95 сотиків.

Данїя: Корона (100 ере) = 1 К. 32 сот.

Єгипет: Секін (100 пястрів) = 25 К.

Індия Східна: Рупія (16 аннів) = 2 К. 25 сот.

Італїя: Лїра (100 чентезімі) = 95 с.

Еспанїя: Пезета (100 сентімос) = 95 сот.

Нїмеччина: Марка (100 фенників) = 1 К. 20 сот.

Персия: Томан (2 панабат = 10 шагаї) = 10 К. 95 сот.

Португалїя: Мільреіс (100 реіс) = 5 К. 35 сот.

Росия: 1 імперіял (золотий) = 15 рублїв; 1 рубель (срібний = 100 копійок) = 2 К. 54.; паперовий рубель після курсу (около 2 К. 25 сот.).

Румунїя: Лев (100 банї) = 95 сот.

Сербія: Дінар (100 пара) = 95 сот.

Сполуч. Держави півн. Америки: Доляр (100 центів) = 5 К.

Туреччина: Пястер (40 пара) = 21 сот.

Франция: Франк (100 сантимів) = 95 сот.

Хіни: Ґаікванський таель (100 кашів) = 7 К. 30 сот.

Швеция і Норвеґія: Корона (100 ере) = 1 К. 32 сот.

Японїя: 1 золот. ен по 100 сен по 10 нїн = 2 К. 30 сот.

Таблиця відсотикова.

Капітал в ренських, коронах і т. д.	3%		3½%		4%		4½%		5%		6%	
	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць
1	0·03	—	0·035	—	0 04	—	0·045	—	0·05	—	0·06	—
2	0·06	—	0·070	—	0·08	—	0·09	—	0·10	—	0·12	0·010
3	0·09	—	0·105	—	0·12	0·010	0·1 5	0·011	0·15	0·012	0·18	0·015
4	0·12	—	0·140	0·011	0·16	0·013	0·18	0·015	0·20	0·017	0·24	0·020
5	0·15	—	0;175	0·014	0·20	0·016	0·225	0·018	0·25	0·020	0·30	0·025
6	0·18	—	0·210	0·017	0·24	0·02	0·27	0·022	0·30	0·025	0·36	0·030
7	0·21	—	0·245	0·020	0 28	0·023	0·315	0·026	0·35	0·029	0·42	0·035
8	0·24	0·02	0·280	0·023	0·32	0·026	0·36	0·030	0·40	0·033	0·48	0·040
9	0·27	0·02	0·315	0·026	0·36	0·03	0·405	0·033	0·45	0·037	0·54	0·045
10	0 30	0·02	0 350	0·030	0·40	0·033	0·45	0·037	0·50	0·041	0·60	0·050
20	0·60	0 05	0·70	0·058	0·80	0·066	0·90	0·075	1·00	0·08	1·20	0·10
30	0·90	0·07	1·05	0·087	1·20	0·10	1·35	0·11	1·50	0·12	1·80	0·15
40	1·20	0·10	1·40	0·12	1·60	0·13	1 80	0·15	2·00	0·16	2·40	0 20
50	1·50	0·12	1·75	0·14	2·00	0·16	2·25	0·18	2·50	0·20	3 00	0·25
60	1·80	0·15	2·10	0·17	2·40	0·20	2·70	0·22	3·00	0·25	3·60	0·30
70	2·10	0·17	2·45	0·20	2·80	0·23	3·15	0·26	3·50	0·29	4·20	0·35
80	2·40	0 20	2·80	0·23	3·20	0·26	3·60	0·30	4·00	0·33	4·80	0·40
90	2·70	0·22	3·15	0·26	3·60	0·30	4·05	0·33	4·50	0·37	5·40	0 45
100	3·00	0·25	3·50	0·29	4·00	0·33	4·50	0·37	5·00	0·41	6·00	0 50
200	6·00	0·50	7·00	0·58	8·00	0·66	9·00	0·75	10·00	0·83	12·00	1·00
300	9·00	0·75	10·50	0·87	12 00	1·00	13·50	1·12	15·00	1·25	18·00	1·50
400	12·00	1 00	14·00	1·17	16 00	1·33	18·00	1·50	20·00	1·66	24·00	2·00
500	15·00	1·25	17·50	1·45	20·00	1·66	22·50	1·87	25·00	2·08	30·00	2·50
600	18·00	1·50	21·00	1·75	24·00	2·00	27·00	2·25	30·00	2·50	36·00	3·00
700	21·00	1·75	24·50	2·04	28·00	2·33	31·50	2·62	35·00	2·91	42·00	3 50
800	24·00	2 00	28 00	2·33	32·00	2·66	36·00	3·00	40·00	3·33	48·00	4·00
900	27·00	2·25	31·50	2·62	36·00	3·00	40·50	3·37	45·00	3·75	54·00	4·50
1.000	30·00	2·50	35·00	2·92	40·00	3·33	45 00	3·75	50·00	4·17	60·00	5·00
1.500	45·00	3·75	52·50	4·37	60·00	5·00	67·50	5·62	75·00	6·25	90·00	7·50
2.000	60·00	5·00	70·00	5·83	80·00	6·67	90·00	7·50	100·00	8·33	120·00	10·00
2.500	75·00	6·25	87·50	7 29	100·00	8·33	112·50	9·37	125·00	10·42	150·00	12·50
3.000	90·00	7 50	105·00	8·75	120·00	10·00	135·00	11·25	150·00	12·50	180·00	15·00
3.500	105·00	8·75	122·50	10·21	140 00	11 67	157·50	13·12	175·00	14·58	210·00	17·50
4.000	120·00	10·00	140 00	11·67	160 00	13·33	180·00	15·00	200·00	16·67	240·00	20·00
4 500	135·00	11·25	157·50	13·12	180·00	15·00	202·50	16·87	225·00	18·75	270·00	22·50
5.000	150·00	12·50	175·00	14·58	200·00	16·67	225·00	18·75	250·00	20·83	300·00	25·00
5.500	165 00	13·75	192·50	16·04	220·00	18·33	247·50	20·62	275·00	22·92	330 00	27·50
6 000	180 00	15·00	210 00	17 50	240·00	20·00	270·00	22·50	300·00	25·00	260·00	30·00
6.500	195·00	16·25	227·50	18·95	260·00	21·67	292·50	24·37	325·00	27·08	390·00	32·50
7.000	210 00	17·50	245·00	20·42	280·00	23·33	315·00	26·25	350·00	29·17	420·00	35·00
7.500	225 00	18·75	262·50	21·87	300·00	25·00	337·50	28·12	375·00	31·25	450·00	37·50
8.000	240·00	20·00	280·00	23·33	320 00	26·67	360·00	30·00	400·00	33·33	480 00	40·00
8.500	255·00	21·25	297·50	24·79	340·00	28·33	382·50	31·87	425·00	35·42	510·00	42·50
9.000	270·00	22·50	315·00	26·50	360·00	30·00	405·00	33·75	450·00	37·50	540·00	45·00
9.500	285·00	23·75	332·50	27·70	380·00	31·67	427·50	35 62	475·00	39·58	570·00	47·50
10.000	300·00	25 00	350·00	29·16	400·00	33.33	450·00	37·50	500·00	41·67	600·00	50·00

Короткий спосіб обчисленя відсотків за днї.

Капітал множить ся числом днїв, а відтак добуток дїлить ся відповідним низше подапим дїльником.

Від ста	Дїльник	Від ста	Дїльник
1	36000	5½	6545
1½	24000	6	6000
2	18000	6½	5538
2½	14000	7	5143
3	12000	7½	4800
3½	10286	8	4500
4	9000	8½	4245
4½	8000	9	4000
5	7200	9½	3789

Напр. кілько дасть приходу 522 К. від ста за 68 днїв?

$$522 \times 60 = 31320$$

$$\overline{7200} = 4 \text{ К. } 35.$$

Скалї стемпльові і податок особисто-доходовий.

СКАЛЯ I.

Векслї платні до 6 місяців і купецькі перекази понад 8 днів	К.	с.
до 150 К.	—	10
звиш 150 „ 300 „	—	20
„ 300 „ 600 „	—	40
„ 600 „ 900 „	—	60
„ 900 „ 1200 „	—	80
„ 1200 „ 1500 „	1	—
„ 1500 „ 1800 „	1	20
„ 1800 „ 2100 „	1	40
„ 2100 „ 2400 „	1	60
„ 2400 „ 2700 „	1	80
„ 2700 „ 3000 „	2	—
„ 3000 „ 6000 „	4	—
„ 6000 „ 9000 „	6	—
„ 9000 „ 12000 „	8	—
„ 12000 „ 15000 „	10	—
„ 15000 „ 18000 „	12	—
„ 18000 „ 21000 „	14	—
„ 21000 „ 24000 „	16	—
„ 24000 „ 27000 „	18	—

Від кождих дальших 3000 К. понад 6000 К. оплачує ся більше 2 К. а останок числить ся за цїлих 3000 К.

СКАЛЯ II.

Грамоти правні: квіти, позички, контр. спілки, векслї по 6 м.	К.	с.
до 40 К.	—	14
звиш 40 „ 80 „	—	26
„ 80 „ 120 „	—	38
„ 120 „ 200 „	—	64
„ 200 „ 400 „	1	26
„ 400 „ 600 „	1	88
„ 600 „ 800 „	2	50
„ 800 „ 1600 „	5	—
„ 1600 „ 2400 „	7	50
„ 2400 „ 3200 „	10	—
„ 3200 „ 4000 „	12	50
„ 4000 „ 4800 „	15	—
„ 4800 „ 6400 „	20	—
„ 6400 „ 8000 „	25	—
„ 8000 „ 9600 „	30	—
„ 9600 „ 11200 „	35	—
„ 11200 „ 12800 „	40	—
„ 12800 „ 14400 „	45	—
„ 14400 „ 16000 „	50	—

Від кождих дальших 800 К. понад 1600 К. оплачує ся о 2 К. 50 с. більше, а останок числить ся за цїлих 800 К.

СКАЛЯ III.

Контракти купна движимостий, достави і найму слуг	К.	с.
до 20 К.	—	14
звиш 20 „ 40 „	—	26
„ 40 „ 60 „	—	38
„ 60 „ 100 „	—	64
„ 100 „ 200 „	1	26
„ 200 „ 300 „	1	88
„ 300 „ 400 „	2	50
„ 400 „ 800 „	5	—
„ 800 „ 1200 „	7	50
„ 1200 „ 1600 „	10	—
„ 1600 „ 2000 „	12	50
„ 2000 „ 2400 „	15	—
„ 2400 „ 3200 „	20	—
„ 3200 „ 4000 „	25	—
„ 4000 „ 4800 „	30	—
„ 4800 „ 5600 „	35	—
„ 5600 „ 6400 „	40	—
„ 6400 „ 7200 „	45	—
„ 7200 „ 8000 „	50	—

Від кождих дальших 400 К. понад 8000 К. оплачує ся о 2 К. 50 с. більше а останок числить ся за цїлих 400 К.

Податок особисто-доходовий.

від більше як	аж до включно	плат. ся річно		від більше як	аж до включно	плат. ся річно	
Корони		К.	с.	Корони		К.	с
1.200	1.250	7	20	7.800	8.400	180	—
1.250	1.300	8	—	8.400	9.200	202	—
1.300	1.350	8	80	9.200	10.000	228	—
1.350	1.400	9	60	10.000	11.000	258	—
1.400	1.500	10	80	11.000	12 000	292	—
1·500	1.600	12	—	12.000	13.000	326	—
1.600	1.700	13	60	13.000	14.000	362	—
1.700	1.800	15	20	14.000	15.000	398	—
1.800	1.900	16	80	15.000	16.000	434	—
1.900	2 000	18	40	16 000	17 000	470	—
2 000	2.200	20	—	17.000	18.000	506	—
2.200	2.400	24	—	18.000	19 000	544	—
2.400	2.600	28	—	19 000	20.000	582	—
2 600	2.800	32	—	20 000	22.000	638	—
2 800	3.000	36	—	22.000	24.000	704	—
3.000	3.200	40	—	24.000	26.000	790	—
3.200	3.400	44	—	26.000	28.000	866	—
3 400	3.600	48	—	28.000	30.000	942	—
3.600	3.800	54	—	30.000	32.000	1020	—
3.800	4.000	60	—	32.000	34.000	1100	—
4.000	4.400	68	—	34.000	36 000	1180	—
4.400	4.800	78	—	36.000	38 000	1260	—
4.800	5.200	88	—	38.000	40.000	1340	—
5.200	5.600	98	—	40.000	44.000	1460	—
5.600	6.000	110	—	44.000	48.000	1600	—
6.000	6.600	124	—	48.000	52.000	1760	—
6.600	7.200	142	—	52.000	56.000	1920	—
7.200	7.800	160	—	56.000	60.00.	2080	—

Календар вагітности домашних звірят.

Початок вагітности	День оположення			
	клячи	корови	вівці або кози	свині
1. сїчня	6. грудня	12. жовтня	3. червня	30. цьвітня
8. „	13. „	19. „	10. „	7. мая
15. „	20. „	26. „	17 „	14. „
22. „	27. „	2. падолис.	24. „	21. „
29. „	3. сїчня	9. „	1. липня	28. „
5. лютого	10. „	16. „	8. „	4. червня
12. „	17. „	23. „	15. „	11. „
19. „	24. „	30. „	22. „	18. „
26. „	31. „	7. грудня	29. „	25. „
5. марта	7. лютого	14. „	5. серпня	2. липня
12. „	14. „	21. „	12. „	9. „
19. „	21. „	28. „	19. „	16. „
26. „	28. „	4. сїчня	26. „	23. „
2. цьвітня	7. марта	11. „	2. вересня	30. „
9. „	14. „	18. „	9. „	6. серпня
16. „	21. „	25. „	16. „	13. „
23. цьвітня.	28. марта	1. лютого	24. вересня	20. серпня
30. „	4. цьвітня	8. „	30. „	27. „
7. мая	11. „	15. „	7. жовтня	3. вересня
14. „	18. „	22. „	14. „	10. „
21. „	25. „	1. марта	21. „	17. „
28. „	2. мая	8. „	28. „	24. „
4. червня	9. „	15. „	4. падолис.	1. жовтня
11. „	16. „	22. „	11. „	8. „
18. „	23. „	29 „	18. „	15. „
25. „	30. „	5. цьвітня	25. „	22. „
2. липня	6. червня	12. „	2. грудня	29. „
9. „	13. „	19. „	9. „	5. падолис.
16. „	20. „	26. „	16. „	12. „
23. „	27. „	3. мая	23. „	19. „
30. „	4. липня	10. „	30. „	26. „
6. серпня	11. „	17. „	6. сїчня	3. грудня
13. „	18. „	24. „	13. „	10. „
20. „	25. „	31. „	20. „	17. „
27. „	1. серпня	7. червня	27. „	24. „
3. вересня	8. „	14. „	3. лютого	31. „
10. „	15. „	21. „	10. „	7. сїчня
17. „	22. „	28. „	17. „	14. „
24. „	29. „	5. липня	24. „	21. „
1. жовтня	5. вересня	12. „	3. марта	28. „
8. „	12. „	19. „	10. „	4. лютого
15. „	19. „	26. „	17. „	11. „
22. „	26. „	2. серпня	24. „	18. „
29. „	3. жовтня	9. „	31. „	25. „
5. падолис.	10. „	16. „	7. цьвітня	4. марта
12. „	17. „	23. „	14. „	11. „
19. „	24. „	30. „	21. „	18. „
26. „	31. „	6. вересня	28. „	25. „
3. грудня	7. падолис.	13. „	5. мая	1. цьвітня
10. „	14. „	20. „	12. „	8. „
17. „	21. „	27. „	19. „	15. „
24. „	28. „	4. жовтня	26. „	22. „
31. „	5. грудня	11. „	2. червня	29 „

Кляч носить $48\frac{1}{2}$ тиждня або 340 днїв, а найменше 330 днїв, найдовше 419 днїв.

Корова ходить тїльна $40\frac{1}{2}$ тижня або 385 днїв, найменше 240, а найдовше 321 днїв.

Вівця і коза носить майже 22 недїлї або 154 днїв, найменше 146, а найдовше 158 днїв.

Свиня носить над 17 недїль або 120 днїв, найменше 109, а найдовше 130 днїв.

Сука ходить кітна 9 недїль або 63 днїв, а **кітка** 8 недїль або 56 днїв.

Важнїйші торги і ярмарки

в руських частях Галичини і Буковини.

Бережани: 13 сїчня, 3 лютого, 16 і 24 цьвітня, 21 мая, 6 серпня, 20 вересня, 13 жовтня, 26 падолиста, 18 грудня. Що понеділка і пятницї торг.

Бібрка: 14 сїчня, в понедїлок по руськ. цьвітній недїлї, 26 липня, 30 жовтня. 7 грудня. Що четверга торг.

Богородчани: (ярмарки на рогату худобу після руського календаря): 14 сїчня, в середопістє, 7 липня, 8 падолиста. Що втірка і пятницї торг.

Болехів (пов. долинський): 18 сїчня, 5 мая, 11 липня, 26 вересня. Що понедїлка торг.

Болшівцї (пов. рогатинський): 2 і 28 сїчня, 15 лютого, 16 липня, 27 серпня, 20 падолиста. Що понедїлка торг.

Бояни (пов. Чернівцї): 1-го і 2-го дня по руськ. Вознесенію, 9 липня, 6 серпня, 26 вересня, 3 листоп., 3 грудня; тижневий торг що середи і пятницї.

Броди: 20 сїчня, 5 мая, 28 серпня на вовну через 8 днїв, 30 жовтня.

Букачівцї (пов. рогатинський): 30 марта, 7 липня, 10 вересня, 2 падолиста, середа по Великодни.

Буківсько (пов. сяніцький): 24 лютого, 5 липня. Що четверга торг.

Бурштин (пов. рогатиньский): 18 сїчня, 23 цьвітня, 27 серпня, 12 грудня. Що понедїлка торг.

Вашківцї над Черемошем: день перед Благовіщенєм, день перед св. Юрієм, 16 серпня, 30 падолиста; торг що четверга.

Вижниця: 6 лютого, 12 мая, 17 липня, 25 серпня, 2 жовтня, 17 падолиста; торг що понедїлка.

Войнилів (пов. калуський): 13 сїчня, 5, 6 і 7 мая (на худобу), 10 липня, 18 серпня.

Галич (пов. станиславівський): 7 сїчня, 5 цьвітня, 5 липня, 12 жовтня. Що пятницї торг.

Глиняни: 15 лютого, 8 мая, 6 падолиста; що вівтірка торг.

Городенка: 13 сїчня, 14 лютого, 1 марта, 6 цьвітня, 7 мая, 2 червня, 11 липня, 27 серпня, 7 падолиста. Що втірка і пятницї торг.

Городок: 19 марта, в понедїлок по Божім Тїлї, 14 вересня, 19 грудня. Що четверга торг.

Делятин (пов. надвірнянський): ярмарки на вовну і вівцї 25 марта 1 червня, 27 серпня, 30 падолиста, 21 грудня.

Долина: 2 сїчня, 11 лютого, 1 мая, 5 липня, 3 серпня, в понедїлок по першій недїли вересня. Що четверга торг.

Дрогобич: торг що понедїлка.

Жовква: 9 сїчня, в середку четвертого тижня руськ. Вел. поста, 8 мая, 30 червня, 14 вересня, 5 жовтня, 12 падолиста. Що понедїлка і пятницї торг.

Заболотів (пов. снятинський): 18 сїчня, 11 лютого, 6 цьвітня, 5 мая, 11 липня, 10 і 28 вересня, 7 падолиста, 12 грудня. (В разї сьвята на слїдуючий день). Що втірка торг.

Залїщики (ярмарки на худобу): 4 сїчня, 4 марта, 4 мая, 10 липня, 4 жовтня, 4 грудня. Що пятницї торг.

Заставна: 29 марта, 24 червня, 13 падолиста; торг що вівтірка.

Збараж: в послїд. день першого тижня руськ. Велик. поста, 23 цьвітня, 6 липня, 13 вересня, 30 жовтня, 18 грудня. Що понедїлка і пятницї торг.

Золочів: 19 сїчня, 12 лютого, 7 мая, 1 серпня, 10 вересня, 8 і 28 падолиста, 22 грудня. Що середи і суботи торг.

Калуш: 18 сїчня, 11 лютого, 13 марта, 20 цьвітня, 6 мая, 6 червня, 20 липня, 27 серпня (5 днїв), 28 вересня (3 днї), 1 жовтня, 18

падолиста, 10 грудня (2 днї). Що пятницї торг.

Камінка струмилова: 2 сїчня, 3 лютого, 22 марта, 8 цьвітня, 6 мая, 24 червня, 13 липня, 20 серпня, 15 жовтня, 22 падолиста, і 5 грудня. Що втірка торг. В разї сьвята торги і ярмарки в найблизшім буднім дни.

Кіцмань: торг що середи і суботи.

Коломия: 6 лютого, 24 цьвітня, 15 червня, 3 і 28 серпня, 13 вересня, 30 жовтня, 18 грудня. Що понедїлка і пятницї торг.

Косів (після руськ. календаря): В четвер і пятницю першого тижня Вел. поста, на Вознесенє, 25 серпня, 11 і 12 жовтня (в разї сьвята в слїдуючі днї). Що понедїлка і пятницї торг.

Краковець (пов. яворівський): 14 руськ. сїчня, в перший понедїлок по руськ. Великодни, 25 липня, 28 вересня, 18 жовтня, 25 падолиста. Що четверга торг.

Куликів (пов. жовківський): 2 сїчня, 5 лютого, 13 цьвітня, 7 липня, 28 серпня, 20 жовтня.

Кути (пов. косівський): 30 сїчня, 24-го дня по руськ. Великодни, 26 вересня, 13 падолиста. Що вівтірка і пятницї торг.

Лютовиска (пов. лїський, після руськ. календаря): 13 сїчня, в середопістє, в понедїлок Зел. сьвят, 11 липня, 18 серпня, 20 вересня. Що четверга торг.

Мостиска: 25 лютого, 24 червня, 10 серпня, 2 падолиста ярмарок на конї. Що четверга і пятницї торг.

Надвірна: 18 сїчня, 11 липня, 13 жовтня (3 днї), 5 мая (8 днїв). Що понедїлка і четверга торг.

Нижнїв (пов. товмацький): 19 сїчня. 11 лютого, 29 марта, 4 мая, 24 червня, 6 липня, 13 серпня, 10 вересня, 7 жовтня, 20 падолиста, 3 грудня. Що четверга торг.

Олесько (пов. золочівський): 14 лютого, 14 цьвітня, 21 мая, 6 липня, 20 вересня, 7 і 20 падолиста, 18 грудня. Що пятницї торг.

Перемишль: 26 червня і 9 грудня по 14 днїв. Від 1903 р. ярмарок на футра, кожухи, виправлені шкіри і т. п. від 28 серпня через 14 днїв. Що понедїлка і пятницї торг.

Печенїжин (пов. коломийський; після руського календаря): 19 сїчня, 7 цьвітня, четвертого дня по Зел. сьвятах, 28 серпня, 27 вересня, 8 падолиста.

Підгайцї (після руськ. календаря): 13 сїчня, 11 лютого, в середопістє, в понедїлок по Проводах, на Вознесенє, 11 липня, 27 серпня, 26 вересня, 30 жовтня, 20 падолиста, 18 грудня. Що четверга торг.

Радимно (пов. ярославський): 20 мая, 20 серпня, 20 вересня і 20 грудня. Що понедїлка і пятницї торг.

Радівцї: 5 мая, 20 падолиста; торг що пятницї.

Рогатин: 9 сїчня, 3 лютого, 26 липня, 11 жовтня. Що середи і пятницї торг.

Росільна (пов. богородчанський): 30 н. ст. сїчня на св. Антонія Вел.; 22 н. ст. марта на 40 Мучеників; в перший день Петрівки: 11 н. ст. вересня на Усїкн. гл. св. Івана Хрестителя; 13 н. ст. грудня на св. Ап. Андрея. Коли би ярмарки припадали на неділї, суботи або сьвята християнські або жидівські, то відбувають ся в слїдуючий день.

Рудки: 2 липня, 15 серпня, 8 вересня. Що втірка торг.

Садаґура (ярмарки на товар): 6 лютого, в четвер перед цьвітною неділею, 1 серпня, 4 вересня, 13 жовтня, 5 і 28 падол., 4 грудня (кождий по 3 дни); торг що четверга.

Самбір: торг що четверга.

Сянік: ярмарок у вівторок перед Зеленими сьвятами; торг що середи і пятницї.

Серет: 14 лютого, 25 мая, 27 серпня, 18 грудня; торг що вівтірка і пятницї.

Снятин: В середопістє, в зелені сьвята, на сьв. Ілиї і сьв. Івана

Хрестителя, на Різдво Богородиці; торг що понеділка і середи.

Сморже (пов. стрийський — великі ярмарки на худобу): 8 мая, 2 червня, 4 і 30 липня, 16 серпня, 9 і 24 вересня, 28 жовтня, 18 падолиста, 19 грудня.

Солотвина (пов. богородчанський; ярмарки на худобу після руськ. календаря): 2 лютого, в перший понеділок по Великодни, в четвер по Вознесению, 20 липня, 8 падолиста, 6 грудня. Що пятниці торг.

Станиславів: 15 лютого, 29 марта, в пятницю по лат. Божім тїлї, 13 вересня, 4 грудня. Що четверга торг.

Старий Самбір: 12 марта, 24 червня, через 12 днїв на полотна, 10 вересня, 12 падолиста. Що втірка торг.

Сторожинець: 13 мая, 2 жовтня (оба по три дни); що четверга торг.

Стрий: від 8 до 15 мая, від 15 до 22 серпня, від 7 до 26 вересня, від 6 до 13 грудня. Що четверга торг.

Тернопіль: 2 сїчня, 14 лютого, в Середопістє, в понеділок по руськ. Великодни, 24 червня, 26 липня (ярмарок на коні), 18 серпня, 26 вересня, 20 падолиста. Що середи торг.

Тирява волоська (пов. сянїцький): 16 липня ярмарок на худобу. Що середи торг.

Турка: 11 і 12 сїчня, 13 і 14 лютого, в понеділок і второк четвертого тиждня перед руськ. Великоднем, у четвер і пятницю перед руськ. Зел. Сьвятами, 9 і 10 липня, 25 і 26 серпня, 18 і 19 вересня, 11 і 12 жовтня, 22 і 23 падолиста. Що середи торг.

Угнів (пов. равський): 18 сїчня, 20 лютого, 12 червня, 13 липня, 20 вересня, 30 жовтня. Що пятниці торг.

Улашківці (пов. чортківський): від 24 червня до 12 липня.

Ходорів (пов. бобрецький): 14 сїчня, 5 мая, 13 липня, 12 жовтня через 2 тижнї. Що четверга торг.

Чернівцї: 11—25 липня, 7—15 падолиста. Від 1—10 серпня і 23—31 жовтня торг на вовну і торги що понеділка, середи і пятниці.

Чортків: 21 мая, 12 липня, 28 серпня, 20 грудня. Що четверга торг.

Ярослав: 12 сїчня, 10 марта, 13 червня, 2 вересня, на кождий раз 8 днїв. Що понеділка і пятниці торг.

Запоручені хороби і час звороту.

Є деякі хороби домашних звірят, в котрих право дозваляє тому, хто необачно купив-би хору звірину, віддати еї назад тому, від кого еї купив, але лиш до того часу, який визначений правом. До таких належать: 1) У коний: Носатизна, час звороту 15 днїв; дихивиця — 17 днїв; кінський дур (колер) — 30 днїв; чорне більмо — 30 днїв місячна слїпота — 30 днїв норовистість — 30 днїв. — 2) У рогатої худоби: Сухоти (т. зв. перлиця) 30 днїв. — 3) У свиний: Угри — 8 днїв. — 4) У овець: Віспа — 8 днїв; сухоти від хробів у легких — 60 днїв; — мотилиця — 60 днїв; — пархи — 8 днїв.

Тарифа консумційного податку з додатками

для міста Львова

правосильна від 30. жовтня 1893.

Число порядкове	Предмети	Стопа виміру	Оплата в короновій валюті: Податок консумційний К.	с.	1/10	Додаток надзвичайний К.	с.	1/10	Оплата громадська і краєва К.	с.	1/10	Разом К.	с.	1/10
1	Рум, арак, коняк, пончова есенція, розоліс, лїкер і иньші солоджені спіритусові напитки	1 гектолїтер 100 лїтрів і 1 степень 00-дїльного алькогольометру при 12° R.	–	–		—	—		48	—	–	48	—	–
2	Спіритус винний (алькоголь і горівчани)				—	–	–	–	—	52	–	–	52	—
3	Горівка													

Примітка I. Сїй оплатї підлягають також всякі вироби спіритусові, т. є. тинктури, бальсами, покости, полїтури, спіритуси пахучі та всякі иньші спіритусові плини, в яких спіритус творить головну частину.

Примітка II. За предмети, згадані в позиції тар. 1, 2 і 3 не платить ся при ввозї до Львова анї податку консумційного, анї надзвичайного додатку, лише додаток громадський, себто міську оплату консумційну; при продукованю тих предметів в містї платить ся й податок консумційний після дотичних специяльних постапов.

4	Вино	1 гектолїтер	6	36	–	1	27	2	8	26	8	15	90	—
5	Винна каламутка (мощ)	»	3	24			84	8	2	96	8	8	04	16
6	Овочева каламутка	»	1	90	–	–	38	—	1	33	–	3	61	—
7	Мід до питя, малиняк, дереняк, липняк при впровадженю	»	1	86	–	—	37	2	13	—	–	15	23	2

Примітка. Від питного меду, виробльованого в межах міста, побирають консумційну оплату після дотичних приписів.

8	Пиво при впроваджуваню	»	1	40	–	—	28		4	60	—	6	28	–

Примітка. Коли не можна сконстатувати дїйсної скількости пива, числить ся по 112 кґ. ваги зрогсо, т. є. разом з начинем на 1 гектолїтер себто 100 лїтрів.

При виробі пива в окрузі громади оплачує ся, крім означених в тарифі оплат, також загальний державний консумційний податок після відповідних приписів.

9	Оцет	1 гектолїтер	-	94	-	—	18	8	—	20	—	1	32	8
10	Товар на заріз, т. є. воли, бики, корови і телята старші чим однорічні	1 штука	8	40	-	1	68	—	2	10	-	12	18	—

Примітка. Від товару на заріз складає ся оплату консумційну не при вводжуваню до міста, але аж перед опущенем на заріз після циркуляря з дня 20. липня 1830. ч. 42.857.

11	Телята до одиого року віку	„	1	40	-	—	28	—	—	35	—	2	03	—
12	Вівцї, барани, кози, козли, цапи і скопи	„	—	53	-	—	10	6	—	14	—	—	77	6
13	а) Ягнята до 14 кґр. а також ссучі поросята . . .	„	-	35	—	—	7	—	—	9	—	—	51	—
	б) Козлята	„	-	14	-	-	2	8	—	4	—	-	20	8
14	Вархляки, т. є. безроги від 15 до 19½ кор.	„	1	5	-	—	21	—	—	27	—	1	53	—
15	Безроги понад 19½ кґр. ваги без ріжниці	„	2	10	—	—	42	—	—	53	—	3	05	—
16	Сьвіже мясо без ріжниці, поодинокі части зарізаної товарини: мясо солене, вуджене і мариноване, салямі та иньші ковбасп	100 кґр.	3	12		—	62	4	1	58	-	5	32	4

Примітка. Від зарізаних товарин, яким віднято лише поодинокі части, як голова або ноги, треба платити оплату після тарифи, яка належить ся за цїлу штуку.

17	Дріб: індики, пантарки, гуси, качки, каплуни і т. д. . .	1 штука	-	11	-	—	2	2	—	3	—	—	16	2
18	Кури (когути, курки, курчата) а також голуби	2 штуки	—	4	—	—	—	8	—	1	—	—	5	8
19	Звірина: оленї	1 штука	2	10	—	—	42	—	1	5	—	3	57	—
20	Дичина: дики поверх 17 кґр. і данелї	„	1	58	—	—	31	6	—	79	—	2	68	6
21	„ вархляки, сарни, дикі кози	„	—	53	—	—	10	6	—	27	—	—	90	6
22	„ заяцї	„	—	10	10	—	2	2	—	6	—	—	19	2
23	Розрубана звірина всякого роду	100 кґр.	3	74	—	-	74	8	1	88	-	6	36	8
24	Дике птаство: бажанти, тетерев, глухан	1 штука	—	21	—	—	4	2	—	11	—	—	36	2
25	Орябки, пардви, куропатви гірні, дикі гуси, дрохви, дикі качки (з виїмком зеленоногих курок), куропатви і дикі голуби	„	—	11	—	—	2	2	—	6	—	—	19	2

Число порядкове	Предмети	Стопа виміру	Оплата в короновій валюті											
			Податок консумційний			Додаток надзвичайний			Оплата громадська і краєва			Разом		
			К.	с.	1/10	К.	с.	1/10	К.	с.	1/10	К.	с.	1/10
26	Водні і зеленоногі курки (нурки), бекаси, крики, дубельт і кульони	1 штука		4	—		—	8	—	2	—	—	6	8
27	Перепелиці, квичоли та всяке друге дрібне птаство до їди	1 тузин	—	4	—		—	8	—	2	—	—	6	8
28	Риби і шкаралущники, виразно не наведені, з моря, рік, потоків, озер і ставів, свіжі, солені, вуджені і мариновані; рибяча ікра (кавяр), в оливі укладані сарделї і сардинки	100 кґр.	3	74	—	—	74	8	1	88	—	6	36	8
29	Риби річні і звичайні риби морські раки, слимаки, жаби, устриці й навуки	„	1	24	—	—	24	8	—	63	—	2	11	8
30	Риж	„	3	74	—	—	74	8	1	88	—	6	36	8
31	а) Мука із збіжа, бараболї й овочів стручкових якого небудь роду, ґрисок, ячмінні й перлові крупи, вівсяна каша, кравве сагo, гречана каша, пшоно й всякі крупи, крохмаль, пудер, хлїб і всяке печиво; тїста, медівники й сухарі	„		62	—	—	12	4	—	16	—	—	90	4
	б) Хлїб разовий і вівсяний	„	—	32	—		6	4		9	—	—	47	4
32	Збіжа, як пшениця, кукурудза, жито, збіже мішане в зерні, гречка	„		48		—	9	6	—	9	—	—	66	6
	Примітка. Доки оплати від хлїбного збіжа не складає ся при млині, треба приноровити ся до істнуючих в тій справі приписів (ґуб. окружник з 17. марта 1832. ч. 15.089).													
33	Овес в зерні	„		50	—		10	—		13	—	—	73	—
34	Сїно без розбору, а також мішанка, яко паша для товару, солома, сїчка, отруби (ґрис), мерва	„		20	—	—	4	—	—	6	—	—	30	—
	Примітка. Збіже в колосю числить ся за солому.													

35	Ярини і огородовина, як каляфіорп, шпараґи, зелений горох, біб, огирки	100 кґр.	—	38	—	—	7	6	—	9	-	—	54	6
36	Сьвіжі овочі, до яких належать також всїлякі ягоди, як суниці, малини і т. д.; сьвіжі фіґи, каштани, оріхи, мельони й кавуни	»	—	74	-	-	14	8	--	20	-	1	8	8
37	Сушена садовина, консерви (повила)	»	1	50	—	—	30	—	-	75	—	2	55	-
38	Сьвіже й солене масло, гусячий і товарячий смалець, стеарина, лоєві, спармацетові, стеаринові й парафінові сьвічки	»	3	74	—	—	74	8	—	95	—	5	43	8
39	Лій сирий, топлений і чищений (еляїн), товщ виварений із костий, лап або ратиць, парафіна, ґлїцерина, земний і нафтяний віск	»	3	12	—	—	62	4	—	95	—	4	69	4
40	Смалець із безрог та сало, товщ до смарованя, солонина і шпік	»	2	50	—	-	50	-	—	63	—	3	63	—
41	Мило звичайне, пахуче і заправлене олїйками	»	4	50	—	—	90	—	1	13	—	6	53	-
42	Всякого рода сир	»	2	82	—	—	56	4	-	72	—	4	10	4
43	Покладки	100 штук	—	11	—	—	2	2	-	3	—	-	16	2
44	Віск білений і небілений, сьвічки воскові і всякі вироби з воску	100 кґр.	9	38	—	1	87	6	3	13	—	14	38	6
45	Олїй конопляний, льняний і ріпаковий	»	3	12	—	—	62	4	—	79	—	4	53	4
46	Всї иньші олїї до паленя й ростинні; олива; олїйок мігдаловий, маковий, оріховий, пальмовий, кокосовий; бензина	»	3	12	—	-	62	4	—	79	—	4	53	4
47	Дерево опалове тверде: букове, дубове, яворове, ясеневе, живичне і ялівцеве (смоляки)	1 метр. куб.	—	16	—	—	3	2	-	4	—		23	2
48	Дерево опалове мягке: березове, вільхове, осикове, липове, тополеве, верби, дрова чатинні і галузє	»	-	10	-	—	2	-	—	3	--	—	15	—
49	Вуглє з дерева	100 кґр.	—	12	—	—	2	4	—	4	--	—	18	4
50	Вуглє мінеральне й кокс	»	—	7	—	—	1	4	—	2	—		10	6

Примітка. Артикули ввожувані до міста в так дрібній скількости, що консумційний податок від них разом із громадським податком не виносить 5 сотиків, є вільні від оплати.

Порівнююча табеля часу.

В хвили як 12 година в полудни вибє, годин маєм у	вказує годинник у									
	Берлїні	Гамбурґу	Константинополи	Львові	Льондонї	Мадритї	Парижи	Петербурзї	Варшаві	Відни
Берлїні . . .	12	11^{46}	1^{2}	12^{43}	11^{67}	10^{52}	11^{16}	1^{8}	11^{31}	12^{12}
Гамбурґу . .	12^{14}	12	1^{16}	12^{56}	11^{20}	11^{5}	11^{30}	1^{22}	12^{45}	12^{25}
Константинопол.	10^{58}	10^{44}	12	11^{40}	10^{44}	9^{49}	10^{14}	12^{6}	11^{29}	11^{3}
Львові . . .	11^{18}	11^{4}	12^{20}	12	10^{24}	10^{9}	10^{34}	12^{26}	11^{49}	11^{23}
Льондонї . .	12^{54}	12^{40}	1^{56}	1^{36}	12	11^{45}	12^{10}	2^{2}	1^{26}	1^{5}
Мадритї . . .	1^{8}	12^{55}	2^{11}	1^{51}	12^{15}	12	12^{25}	2^{17}	1^{41}	1^{20}
Парижи . . .	12^{43}	12^{30}	1^{46}	1^{26}	11^{50}	11^{35}	12	1^{52}	1^{16}	12^{55}
Петербурзї .	10^{52}	10^{38}	11^{54}	11^{34}	9^{58}	9^{43}	10^{8}	12	11^{23}	11^{4}
Варшаві . . .	11^{29}	11^{15}	12^{31}	12^{11}	10^{35}	10^{20}	10^{45}	12^{37}	12	11^{41}
Відни	11^{48}	11^{34}	12^{50}	12^{30}	10^{54}	10^{39}	11^{4}	12^{56}	12^{19}	12

Порівнююча таблиця степенів теплоти

після ріжних термометрів: Реоміра, Цельзія й Фарнгайта.

Реоміра	Цельзія	Фарнгайта	Розміра	Цельзія	Фарнгайта	Реоміра	Цельзія	Фарнгайта	Реоміра	Цельзія	Фарнгайта
0	0·00	32·00	21	26·25	79·25	41	51·25	124·25	61	76·25	169·25
1	1·25	34·25	22	27·50	81·50	42	52·50	126·50	62	77·50	171·50
2	2·50	36·50	23	28·75	83·75	43	53·75	128·75	63	78·75	173·75
3	3·75	38·75	24	30·00	86·00	44	55·00	131·00	64	80·00	176·00
4	5·00	41·00	25	31·25	88·25	45	56·25	133·25	65	81·25	178·25
5	6·25	43·25	26	32·50	90·50	46	57·50	135·50	66	82·50	180·50
6	7·50	45·50	27	33·75	92·75	47	58·75	137·75	67	83·75	182·75
7	8·75	47·75	28	35·00	95·00	48	60·00	140·00	68	85·00	185·00
8	10·00	50·00	29	36·25	97·25	49	61·25	142·25	69	86·25	187·25
9	11·25	52·25	30	37·50	99·50	50	62·50	144·50	70	87·50	189·50
10	12·50	54·50	31	38·75	101·75	51	63·75	146·75	71	88·75	191·75
11	13·75	56·75	32	40·00	104·00	52	65·00	149·00	72	90·00	194·00
12	15·00	59·00	33	41·25	106·25	53	66·25	151·25	73	91·25	196·25
13	16·25	61·25	34	42·50	108·50	54	67·50	153·50	74	92·50	198·25
14	17·50	63·50	35	43·75	110·75	55	68·75	155·75	75	93·75	200·75
15	18·75	65·75	36	45·00	113·00	56	70·00	158·00	76	95·00	203·00
16	20·00	68·00	37	46·25	115·25	57	71·25	160·25	77	96 25	205·25
17	21·25	70·25	38	47·50	117·50	58	72·50	162·50	78	97·50	207·50
18	22·50	72·50	39	48·75	119·50	59	73·75	164·75	79	98·75	209·75
19	23·75	74·75	40	50·00	122·00	60	75·00	167·00	80	100·00	212·00
20	25·00	77·00									

Верхня земської кулї і єї населенє.

Верхня землї виносить 509 мілїонів 950 тисяч квадратових кільометрів. З того щось більше як четвертина (26·8% = 136,500.000 квадратових кільометрів) припадає на суху землю а майже три четвертини (73·2% = 373,450.000 квадратових кільометрів) на воду.

І так з сухої землї:

Европа має	9.923.734 км²
Азия	44,275.130 „
Африки	29.886.960 „
Америка	39,222.910 „
Австралїя з Полїнезиєю .	8,962.584 „
Простір підбігуновий . .	4,228.682 „

з вод:

Великий Океан .	47%	= 175.000.000	км²
Атлянтицький . .	24%	= 89,860.000	„
Індийський . . .	20%	= 74,890.000	„
Моря ледові . .	9%	= 33,700.000	„

Всїх людий на сьвітї обчисляють на один білїон 550 мілїонів (1.550,000.000).

З того припадає:

на Европу	383,034.000	то є на	1	км²	38
„ Азию	861,330.000	„ „ „	1	„	20
„ Африку	157,734.000	„ „ „	1	„	5
„ Америку	139,494.000	„ „ „	1	„	3·5
„ Австралїю	6,082.000	„ „ „	1	„	0·6

Отже у нас людий найгустїйше а найрідше в Австралії. Америка може ще на 1 км² приймити на 35 люда, аби так було густо, як у нас.

Приріст населеня найважнїйших держав в послїдних 100 роках, то є від 1800 до 1900.

Держава	Число населеня в році		
	1800	1850	1900
Росия	38,800.000	62,200.000	129,786.969
Сполучені держави . .	5,306.000	23,600.000	76,450.000
Німеччина . . .	21.000.000	35,400.000	56,370.000
Австро-Угорщина . . .	23,100.000	30,730.000	47,014.000
Анґлїя	16,200.000	27,370.000	41.480.000
Франция	26,900.000	35,260.000	38,960.000
Італїя	18,100.000	23.617.000	32,450.000
Еспанїя	11,500.000	13,700 000	18,100.000
Бельґія	3,000.000	4,450.000	6,800 000
Румунїя	2,700.000	4.200.000	5,920.000

Европейські держави

після статистики (обчисленя) з року 1900.

Число пор.	Держави	Володітель	Уродив ся	Вступив на престол	Поверхність в □ кільометрах	Число населеня	Державні довги в міліонах кор.	Стан армії			Военна фльота		Річні видатки на військо в міл. коронах	На 1 мешканця К.	Число мешк. на 1 клм. □
								в часї спокою	підчас війни	армати	судна, кораблї	армати			
1	Росия цїла . . .	Николай II.	1868	1894	22434392	129786969	26516	1087000	3700000	5820	390	3400*	1200	10	21
2	Нїмеччина . . .	Вільгельм II. . . .	1859	1888	540743	56370000	29335	640000	3000000	6000	230	1800	1055	18	104
3	Франция	През. Фалїєр . . .	1841	1906	536464	38962000	30000	610000	2350000	2300	400	4000	1000	25	73
4	Австро-Угорщина	Франц Йосиф I. . .	1830	1848	675912	47014000	14210	370000	1850000	2650	156	1200	455	10	70
5	Італїя	Віктор Емануїл III.	1869	1900	286589	32961000	12110	285000	1300000	1600	360	2630	385	12	113
6	Англїя	Едвард VII.	1841	1901	314895	42444000	19250	340000	880000	924	970	4430	1180	25	132
7	Туреччина . . .	Абдуль Гамід II. .	1842	1876	169300	6130000	3000	240000	800000	600	256	400	162	6	36
8	Еспанїя	Альфонс XIII. . . .	1886	1886	496928	18618000	10361	140000	780000	590	56	486	190	10·4	36
9	Швайцария . . .	Рада Сюза	—	—	41469	3325820	89	—	240000	—	—	—	17	8½	80
10	Болгария	Фердинанд I. . . .	1861	1887	96660	3735000	281	43000	210000	432	17	7	20	6	39
11	Бельґія	Леопольд II. . . .	1835	1865	29457	6744000	2700	52000	200000	204	—	—	62	8	232
12	Швеция	Оскар II.	1829	1872	450570	5150000	455	35875	230000	—	85	329	95	10	11
13	Румунїя	Кароль I.	1839	1866	141715	6196000	1244	65000	175000	390	30	72	39	6½	45
14	Нїдерляндия . .	Вільгеміна	1880	1890	33000	5347000	1149	41000	160000	120	130	1050	85	15	158
15	Португалїя . . .	Кароль I.	1863	1899	92570	5428000	3570	38000	150000	312	47	256	46	8½	59
16	Сербія	Петро I.	1843	1903	48300	2580000	400	23000	160000	316	—	—	17	6½	52
17	Греция	Юрій I.	1845	1863	65120	2434000	800	25000	85000	180	70	170	25	9½	40
18	Данїя	Фридрих VIII. . .	1843	1906	39665	2577000	246	13500	68000	128	107	380	25	9½	62
19	Норвеґія	Гакон VII.	1872	1906	325426	2250000	367	30000	140000	—	65	222	20	4	7
20	Чорногора . . .	Николай I.	1841	1860	9080	228000	2	620	37000	—	—	—	—	—	26
21	Люксембурґ . . .	Вільгельм	1852	1890	2580	240000	12	425	—	—	—	—	—	—	92
22	Лїхтенштайн . .	Йоган III.	1840	1858	160	9500	—	—	—	—	—	—	—	—	59
23	Андора	Республика	—	—	450	5300	—	—	—	—	—	—	—	—	12
24	Сан Маріно . . .	Республика	—	—	61	9600	—	40	900	—	—	—	—	—	150
25	Монако	Альберт I.	1848	1889	22	15600	—	125	—	—	—	—	—	—	709
26	Острів Крета . .	Підчинена Туреччинї			8618	310000	—	—	—	—	—	—	—	—	36
27	„ Ісляндия.	Належить до Данїї.			104785	78500	—	—	—	—	—	—	—	—	0·7

*) Перед російсько-японською війною.

Поверхність і населенє Австро-Угорщини після обчислень з року 1900.

Краї	Поверхність з км²	Число населеня	На 1 км²	Головні міста з мешканцями
Австрийські:				
Австрия Долїшня .	19854	3087000	156	Відень . . 1680000
Австрия Горішня .	11994	810000	68	Лїнц . . . 60000
Сольногород	7163	193000	27	Сольногород 33000
Стирия	22449	1356000	61	Градець . . 140000
Каринтия	10333	367006	30	Кляґенфурт 24000
Країна	9965	508000	51	Любляна . 37000
Трієст місто . . .	95	180000	—	 134000
Істрия	4951	344000	69	Паринцо . 1000
Горициа і Градиска	2927	232000	80	Гориция . 25000
Тироль	26690	850000	32	Інсбрук . 27000
Форальберґ . . .	2570	130000	50	Брегенц . . 8000
Чехи	51967	6318000	122	Прага . . 204000*
Моравія	22231	2435000	110	Берно . . 110000
Шлеск	5153	680000	132	Тропава . 27000
Галичина	78532	7296000	93	Львів . . . 160000
Буковина	10456	730000	70	Чернівці . 70000
Дальмация . .	12863	591000	46	Задар (Зара) 32000
Разом	300193	26107000	1187	
Угорські:				
Угорщина, Семигород	282824	16793000	59	Будапешт . 710000 Колошвар . 47000
Хорвация, Славонїя	42500	2411000	56	Загреб . . 58000 Осияк . . 23000
Разом	325324	19204000	59	
Заняті краї:				
Босна	41970	1703000	33	Сараєво . . 40000
Герцеґовина	9140			Мостар . . 17000
Сума загальна	676628	47014000	69	

Мешканцї Австро-Угорщини

I. Після народностий:

Нїмцї . . .	12,000.000 душ	Русини . .	3,910.000 душ
Ўгри . . .	8,640.000 „	Румини . .	3,030.000 „
Чехи і Словаки .	7,940 000 „	Словінцї . .	1,320.000 „
Серби і Хорвати .	5,260.000 „	Італїяни . .	820.000 „
Поляки . .	4,210.000 „	Иньші . .	270·000 „

II. Після релїґії:

Римокатоликів . .	31	мілїон	—	тисяч	= 66	процент
Греко-католиків . .	5	„	—	„	= 10	„
Евангеликів (Протест.) .	4	„	300	„	= 9	„
Православних . .	4	„	200	„	= 8	„
Жидів . . .	2	„	210	„	= 5	„
Магометанів . . .	—	„	580	„	= 1	„
Иньших	-	„	20	„	= —	„

*) З передмістями 410.000.

Найвисша репрезентация королівств і країв,

що входять в склад австрийської половини держави.

Австрийська рада державна.

а) Палата панів складає ся з 17 членів цїсарського дому, 67 членів дїдичних, 16 церковних достойників і 141 членів досмертних, іменованих цїсарем.

б) Палата послів складає ся з 516 членів (106 з Галичини, 15 зі Шлеску, 14 з Буковини, 64 з Австриї долїшної, 22 з Австриї горішної, 7 з Сольногороду, 30 зі Стириї, 10 з Каринтиї, 12 з Країни, 25 з Тиролю, 4 з Краю передуралянського, 6 з Горициї і Ґрадиски, 5 з Триесту, 11 з Дальмациї, 6 з Істриї, 130 з Чехії і 44 з Морав).

Австрийські мінїстерства.

Рада мінїстрів.

Президент мінїстрів: Максиміліян бар. Бек.

Мінїстер справ внутр.: Ришард ґр. Бінерт.

Мінїстер жел. держ.: др. Юл. Дершата.

Мінїстер судівництва: др. Франц Кляйн.

Мінїстер скарбу: др. Витовд Коритовський.

Мінїстер просьвіти: др. Ґустав Мархет.

Мінїстер торговлї: др. Йосиф Фідлер.

Мінїстер рільництва: др. Альфред Ебенгох.

Мінїстер промислу: др. Альфред Ґесман

Мінїстер війни: ґенерал Фридрих Ґеорґі.

Мінїстер-земляк для Галичини: Давид Абрагамович.

Мінїстер-земляк нїмецький: Кароль Прашек.

Мінїстер-земляк чеський: Франц Пешка.

Спільні мінїстри для Австриї і Угорщини.

Мінїстер справ загр. і цїсарського дому: ґр. Лекса Еренталь.

Спільний мінїстер скарбу: бар. Стефан Бурян.

Спільний мінїстер війни: ґен. Шенайх.

Управа краю.

Краєвий сойм.

Соймовий маршалок: Й. Е. ґр. Ст. Баденї.

Віцемаршалок: Й. Е. митроп. ґр Андрій Шептицький.

Сойм складає ся із 161 послів, вибираних на 6 лїт: 12 з права свого титулу (епископи, ректори і т. п.) 44 з більших посїлостий; 31 з міст і палат торговельних; 74 з громад сїльських. Маршалка краєвого і його заступника іменує цїсар. Дня 5. вересня 1901 відбули ся вибори з громад сїльських. По зложеню мандатів руськими послами відбули ся доповнюючі вибори дня 14. червня 1904 і вибрані наново: Барабаш Алексїй (Богородчани); о. Богачевський Теодор (Долина); Гурик Йосиф (Станиславів), др. Король Михайло (Жовква); о. Мазикевич Віктор (Рава руська); др. Могильницький Андроник (Рогатин); др. Олесницький Евген (Стрий); Остапчук Дмитро (Збараж); Старух Антін

(Лїсько). Крім того вибраний о. Ефинович Теодор (Броди, на місце Александра Барвінського). З давнїйшого вибору лишили ся були: Глиджук Михайло (Турка); о. Мандичевський Корнило (Надвірна); Охримович Ксенофонт (Дрогобич). В 1907-ім році померли посли Михайло Глиджук і Дмитро Остапчук, а на їх місце вибрано: д-ра Йосифа Ганчаковського і Андрія Шмітельського. Вибори слїдуючі відбудуть ся вже 1908 р., але чи до того часу буде заведене загальне голосованє, чи нї, поки що не знати.

Краєвий видїл.

Краєвий маршалок: Й. Е. ґр. Ст. Баденї.

Заступник краєвого маршалка: др. Тадей Пілят.

Иньші члени краєвого видїлу: др. Ст. Домбський, М. Онишкевич, др. Вл. Яль, др. Йосиф Верещинський, Ксенофонт. Охримович.

Заступники членів краєвого видїлу: др. Ст. Яблонський, Ст. Єнджейович, Октав Саля, Ян Тшецецький, др. Адольф Вуршт.

Краєвий Заряд продажи соли при Видїлї краєвім

утворено рішенєм Сойму краєвого з 1892 в цїли забезпеченя людности дешевої соли в продажи на дрібно. Крім центрального заряду продажи соли у Львові, займаєть ся продажею соли в Галичинї 10 бюр краєвих в отсих містах: Бохня, Болехів, Делятин, Добромиль, Долина, Дрогобич, Калуш, Косів, Ланчин, Стебник і Величка. Заступства краєв. продажі соли находять ся в кождім містї і місточку і обовязані вивісити над своїм льокалем таблицї з гербом краєвим і означенєм цїни. Таких заступств є в Галичинї більше як 300. Вони обовязані видавати сіль гуртово по цїнї контрольованій зарядом краєвим, філїялістам (трафікантам) котрі по означеній цїнї і під краєвим гербом обовязані продавати сіль консументам. Таких цертифікованих філій по містах, місточках і селах находить ся около 3000. Скарги на недостаток соли або побране висшої цїни, як означена на дану місцевість, належить вносити до краєвого заряду продажи соли або до місцевих властий автономічних.

Ц. к. Намісництво у Львові.

Намісник: Є. Ексц. др. ґр. Потоцький Андрій, ц. і к. тайний совітник, бувший Маршалок краєвий, обняв урядованє по ґр. Л. Пінїньскім дня 18. червня 1903, є заразом президентом кр. Ради шкільної, кр. Дирекциї скарбу, кр. Дирекциї Домен і лїсів і предсїдателем краєвої комісиї аґрарної для комасациї.

Віцепрезидент намісництва: ґр. Володимир Лось. — Шеф бюра президияльного: Станіслав Ґродзїцький.

Кр. Рада шкільна: Віцепрезидент др. Плажек Едвін. Членами еї між иньшими: др. Савицький Еміль, директор ґімн. терноп., о. Білинський Еміль, крилош. митроп. капітули руск. обр, Барвінський Александер. др. Студинський Кирило. *Краєві інспектори:* Франке Іван, для шкіл реальн. і пром.; Барановський Болеслав, для шкіл народ.; Левицький Іван, для ґімназий; др. Ґерман Людомил, для ґімназий; Дворський Емануїл, для ґімназий; Залеський Мечислав, для шкіл народ.; Матїїв Іван, для шкіл народ.; Стефанович Антін, рисунки; Майхрович Франц, для ґімназ.; Кавецький Антін, для шкіл народн.; придїлений о. Глодзїнський Антін для науки господарства; др. Янер Альфред, проф. ґімн.; Левицький Тадей, проф. ґімн.

Ц. к. Рада здоровля: голова др. А. Чижевич, містоголова др. Ґерард Фестенбурґ.

Бюро ветеринарийне: Референт ветеринар.: Повїцький Франц; — інспектори ветерин.: Герасимович Денис, Блох Йосиф, Лянґ Генрик.

Віддїл технїчний: Надрадники: Інґарден Роман і Гавришкевич Сильвестер.

Відділ рахунковий: Директор: Комарницький Мечислав; надрадник: Бунцель Йосиф Адам.

Краєва комісия аґрарна: Предсідатель: ґр. Потоцький Андрій, намісник; заступники: Пілят Тадей, заступник маршалка кр., Онишкевич Мечислав, член Видїлу кр. Члени: Єґерман Антін, рад. Дв., референт; Брікнер Ґустав, староста, заступник. — З поміж суддїв: Півоцький Володислав, Й. Ґолковський і Евген Звіслоцький; заступники: Гарасимович Николай, Місїньский Маркиль. — Делеґат Видїлу кр.: Домбський Станислав, член Вид. кр.; Розвадовський Фр., заступник. — Дорадники в справах господарських: Вівіен Іван, Ґневош Володислав. — Дорадники для справ технїчних культури краєв.: Вербіцький Александер, старший інжінер Вид. кр. — Орґани технїчні: Мацьонґа Іван, інсп. евіденційний, Шайнінґ Герман, кр. інсп. лїсовий. — Місцева комісия аґрарна: Каспари Людвик, староста, місц. комісар аґрарний. — Технїчний віддїл аґрарний: Єлїнек Антін, інспектор аґрарний, прав. Ґеодети: Ґумовський Йосиф, інж. комас.; Лянґ Тадей, адюнкт комас.; Крудиш Іван, адюнкт комас.; Франта Мечислав, асистент комас.; Чиж Кирило, асистент комас. — Помічничі технїки: Несьоловський Станислав, аґр. асист. пров.

Дирекция гал. фонду пропінаційного: Предсїдатель: намісник ґр. Потоцький Андрій, заступник: ґр. Лось В. Синдик: др. Балабан Вінкент. адв. кр. Члени: К. Торосевич, др. Й. Верещинський, В. Ґноїнський, А. Єґерман, др. Чемеринський Ігнат., адв. кр. II синдик. Урядники: Єґерман Ант., рад. Дв., шеф бюра: Брікнер Ґустав, староста; Каспари Людвик; Йоркаш-Кох Август. Віддїл рахунковий: Белеш Йосиф, рад. рах.; Шибіньский Казим., ревідент; Будзиновський Альфред, ревідент; Урбанський Фелїкс, офіциял; Домбровський Франц, практикант.

Староств повітових є в Галичинї 79; управляють ними старости. — В Кракові і Львові є *дирекції полїції*. Директором львівської полїції є сов. прав. Вільгельм Шехтель; полїційні совітники: Ґ. Крайнер, В. Венц і Й. Ренкевич.

Власти судові.

Висший суд краєвий: (ул. Баторого ч. 1). Президент: Тхоржнїцкий-Мнїшек Александер, др. прав і тайний радник; віцепрезидент: др. Дилевський Іван.

Суд краєвий у Львові: для справ цивільних, ул. Театральна ч. 1; для справ карних при ул. Батория ч. 3; суди повітові: Секция І., суд повітовий для справ цивільних міста Львова (ул. Ягайлонська ч. 14); Секция II., суд повітовий для справ цивільних львівського повіта і Секция III., суд повітовий карний для Львова і повіта (ул. Казимірівська ч. 37); суд промисловий (ул. Куркова ч. 11). Президент Бавх Едвард; перший віцепрезидент Пшилуський Стан., другий віцепрезидент Зубрицький-Вінява Корнило.

Суди окружні: Бережани, Золочів, Коломия, Перемишль, Самбір, Станиславів, Стрий, Сянік, Тернопіль; Новий Санч і Ряшів належать до краківського суду краєвого.

Надпрокуратория державна для східної Галичини і Буковини у Львові: Надпрокуратор Гінце. Прокуратор висш. суду кр. львів. М. Барт.

Власти скарбові.

Краєва Дирекция скарбу: Віцепрезидент: Ст. Прокопович.

Скарбові дирекції повітові: 1) Броди (для повітів Броди, Камінка струм., Золочів). — 2) Бережани (Бережани, Підгайці, Перемишляни, Рогатин). — 3) Чортків (Борщів, Чортків, Гусятин). — 4) Ярослав (Чесанів, Ярослав, Ланцут). — 5) Коломия (Городенка, Коломия, Косів, Заліщики, Снятин, Надвірна). — 5) У Львові (Бібрка, Городок, Львів, Жидачів). — 7) Нов. Санч (Горлиці, Грибів, Лиманова, Нов. Санч, Нов. Торг). — 8) Перемишль (Добромиль, Яво-

рів, Мостиська, Перемишль). — 9) Ряшів (Кольбушева, Низько, Ропчиці, Ряшів, Стрижів, Тарноберег). — 10) Самбір (Дрогобич, Рудки, Самбір, Стар. Самбір, Стрий, Турка). — 11) Сянік (Лїсько, Сянік, Березів, Ясло, Коросно). — 12) Станиславів, (Богородчани, Бучач, Долина, Станиславів, Товмач). — 13) Тернопіль (Скалат, Тернопіль, Теребовля, Збараж). — 14) Жовква (Рава, Сокаль і Жовква).

Заряди салїнарні стоять під властию краєвої Дирекциї скарбової: в Болехові, Делятинї, Долинї, Дрогобичи, Калуши, Косові, Ланчинї, Лядськім і Стебнику; в Бохнї і Величчї; в Качицї на Буковинї. В Калуши продають каїнїт.

Фабрики тютюну під зарядом кр. Дирекциї скарбової: головна фабрика у Винниках (під Львовом); головна фабрика і уряд закупна в Монастерисках. Заряди фабрик і закупна тютюну в Ягольници і Заболотові. Уряд закупна тютюну в Борщеві.

Маґазини продажі тютюну (під зарядом ґенерал. Дирекциї монополю тютюнового у Відни): у Львові, Перемишли, Ряшеві, Станиславові, Тернополи, Сяноцї, Нов. Санчи, Коломиї і Самборі.

Прокуратория скарбу: Прокуратор скарбу: Корн. Віктор, рад двору. — Деп. VII справи церковні.

Дирекция лїсів і дібр скарбових I Віддїл: Начальник і старший радн. лїсництва Гірш Петро; — Заряд лїсів I Віддїл: (камеральні): в Берегах, Болехові, Доброгостові, Добромили, Дрогобичи, Лопянцї, Миговій, Мізуни, Нагуевичах, Рахини, Старяві, Тиняві, Турі вел.; (фундушеві): в Мушинї, Снїтници, Стар. Санчи. — II. Віддїл: Управитель: посада необсадж. — Віддїл рахунковий: начальник: рад. Юлїян Сїчинський. — Заряд лїсів II. Віддїл: Делятин, Дора, Гринева, Яблонів, Ясень, Явірник, Калуш, Княждвір (в Шепарівцях), Косів, Красне (в Петранцї), Кути, Микуличин, Молодятин, Небилів, Ослави, Печеніжин, Рафайлова, Ріпянка (у Вістовій), Татарів, Утопори, Ворохта, Зелена, Шешори. (Всюди є управитель або люстратор, 2, 3, 4 або 5 лїсничих, 1 помічник, 2, 3, 4, 5, 8, 10 до 15 побережників).

Уряди гірничі окружні: в Дрогобичи і Станиславові (староство гірниче в Кракові).

Інспекторати мір і ваг: Львів (ч. 1), Броди (2), Золочів (3), Теребовля (4), Тернопіль (5), Бережани (6), Заліщики (7), Снятин (8), Коломия (9), Станиславів (10), Стрий (11), Дрогобич (12), Самбір (13), Сянік (14), Нов. Санч (15), Перемишль (16), Жовква (19), Ряшів (25), Ярослав (26), Яворів (27), Перемишляни (30), Сокаль (31), Рогатин (34). Всюди є начальник і заразом рахмайстер та один ваґмайстер.

Уряд льотерийний. Начальник: Висоцкий Фердинанд.

Власти комунїкацийні.

Дирекция почт і телеґрафів у Львові. Директор: Радник двору Іван А. Сеферович-Любич; заступ. надрад. Ґаберле Еміль. — Департамент I. Справи особисті урядників і слуг етатових: радн. Ришард Вонатерні. — Деп. II. Справи особисті почмайстрів, експедиентів, експедиторів і експедиторок: радн. Йос. Холодецкий. — Деп. V. Справи телеґрафічні і телефонїчні: радн. Казимир Ласки.

Дирекциї ц. к. желїзниць державних:

а) у Львові: дир. сов. двору Ст. Рибіцький, заступники: техн. управ. прав. сов. К. Штельцер, адм. упр. прав. сов. Кароль Лїстовський.

б) в Кракові: директор: сов. дв. Гавришкевич.

в) в Станиславові: директор: О. Фестенбурґ; заступники: Ґ. Ґаєр і др. В. Подлевський.

г) Управитель руху в Чернівцях сов. др. В. Гнїдий.

Власти військові.

В Галичині є загалом три корпусні команди: у Львові, Кракові й Перемишли.

Комендант XI. корпусу у Львові: гр. Аверсперґ, маршалок поручник.

Ся команда обнимає східну Галичину й Буковину, а то доповняючі округи полків: 15 (Тернопіль), 24 (Коломия), 30 (Львів), 41 (Чернівці). 55 (Бережани), 58 (Станиславів), 80 (Золочів) і 95 (Чортків), команди 11 і 30 дивізії піхоти (Львів), дивізії кавалерії у Львові й Станиславові і 11 бриґаду артилерії (Львів).

Комендантом бриґади *краєвої оборони* є ґен. майор В. Лягузен де Віоремонт. Краєва оборона складає ся з 16, 17, 18, 19, 20, 22, 35 і 36 полку піхоти і 1 й 3 полку уланів.

Ц. к. жандармерия: Краєвий комендант: полковник Маневарда Іван Еберґард. Команди віддїлів жандармерії есть: у Львові (ч. 1), в Перемишли (ч. 4), Тернопіль (5), Станиславів (6), Самбір (7), Нов. Санч (9), Бучач (10), Коломия (11), Ярослав (13), Золочів (14), — командантами рітмайстри; Рава (15), Стрий (16), Броди (18), Сянік (24), Сокаль (25), Гусятин (26), Заліщики (27) — командантами - надпоручники; Бережани (19) комендант-поручник.

Власти духовні.

(Руський епископат.)

Митрополича консистория у Львові: Архиепископ і митрополит: Й. Е. гр. Андрій на Шептицях Шептицький, член палати вельмож і краєвого сойму і пр. і пр.

Епископська консистория в Перемишли: Епископ: Константин Чехович, асистент папського престолу і шамбелян Й. С., член палати вельмож і краєвого сойму і пр. і пр.

Епископська консистория в Станиславові: Епископ: Григорій Хомишин, др. св. бог., член краєвого сойму і пр. і пр.

*

Епископат для руско-кат. вірних в Спол. Державах: о. Сотер Ортинський, Ч. С. В., епископ з осїдком у Філядельфії.

Вказівки для тих, що удають ся на послуханя і авдиєнциї.

А. *У Львові:* У Впреосьвящ. Митрополита що дня від 10 до 1 год. з виїмкою неділь і сьвят та четверга, коли буває сесия. — У ц. к. Намісника: що середи і неділї від 11 до до 2 год.; для урядників в справах особистих і приватних що втірка, в справах урядових кождої хвилї. — У Маршалка краєвого що дня від 12 до 2 год. крім втірка і пятниці. — У президента Трибуналу апеляц. що дня від 12 до 1 год. з виїмкою втірка. — У віцепрезидента Скарбу що дня від 12 до 1. — У президента міста Львова що дня від 12 до 1 год. — У начальників судів і надпрокуратора держави що дня від 12 до 1 год. з виїмкою втірка. — У директора желїзн. держ. що дня від 12 до 1 год.

Б. *У Відни:* У Й. Вел. Цїсаря що понеділка і четверга. Просьби о авдиєнцию на понедїлок треба вносити до кабінет. канцелярії в четвер, а на четвер в понедїлок. — У президента міністрів що дня в полудне, як нема перешкоди; — у міністра справедливости що середи і кедїлї о 10 год.; — у міністра просьвіти що середи і суботи в полудне; — у міністра війни що дня в полудне від 12—1; — у міністра справ внутрішних що дня в полудне від год. 12—2 (як нема конференциї); — у міністра торговлї в понедїлок і четвер по 10 год.; — у міністра рільництва в середу і суботу о год. $10^1/_2$ пер. пол.; — у міністра краєвої оборони у вівторок і пятницю по зголошеню від 12 до 2 годинн.

Короткий показчик адресовий у Львові.

(Руські товариства, інституції й редакції подано окремо).

Адмінїстрация податків, Цлова площа 1.
Академія ветеринарий, ул. Кохановського 33; — торговельна, ул. Скарбківська 39.
Архів катастральних мап, ул. Личаківська 2.
Банк краєвий, ул. Костюшка 9; — австро-угорський (філїя), ул. Третого Мая 9; — гіпотечний, пл. галицька 15.
Бібліотеки: тов. „Просьвіта“, Ринок 10; — тов. ім. Шевченка, Супінського 27; — Народного Дому, Театральна 22; — Оссолїньских, ул. Оссолїньских 7; — Унїверситетська, Мохнацького 6.
Видїл краєвий, ул. Маршалківська 1; — Ради повітової, Мохнацького 4.
Готелї: Народна Гостинниця, ріг ул. Костюшка і Сикстуської; Жоржа, Марійська площа 1; — Европейський, тамже 3; — Французький, тамже 5; Віктория, ул. Гетманська 8; — Центральний, ул. Кароля Людвика 11; — Гранд, тамже 13; — Анґлїйський, тамже 25; — Бельві (Belle-vue), тамже 27; — Імперіяль, ул. Третого Мая 3; — Штадмілєра, ул. Краківська 9; — Варшавський, площа Бернардинська 5; — Краківський, тамже 8; — Метрополь, ул. Панська 1.
Глухонїмих заведенє, ул. Личаківська 35.
Ґімназия руська (академічна), ул. Л. Сапіги; — філїя в „Народнім Домі“, ул. Театральна 22.
Дирекциї: Поліциї, ул. Міцкевича 12; — Почт і телеґрафів, ул. Словацького 1; — Руху зелїзниць державних, ул. Красїцьких 5; — Домен і лїсів, ул. Хорущини 19; — Фінансів, площа св. Духа 1.
Друкарні: Наук. тов. ім. Шевченка, ул. Чарнецького 26; — Ставропигії, ул. Руська 3; — Загальна, Ґ. Кришталовича, Академічна 8.
Каса головна краєва, площа св. Духа 1.
Консистория митроп., площа св. Юра 5.
Конзуляти: Росийський, ул. Домбровського 2; — Нїмецький, ул. Мохнацького 19; — Анґлїйський (віце), ул. Крижова, Вілля Романа; — Італїйський, ул. Словацького 6; — Французький, Бернадииська пл. 2.
Музеї: „Просьвіти“, Ринок 10; — ім. Шевченка, ул. Супінського 17; — Ставропигійський, ул. Руська 3; — Дїдушицьких, ул. Театральна 18; — промисловий, міський, ул. Театральна.
Намісництво, ул. Чарнецького 18.
Народна Торговля, Ринок 36.
Поліклїнїка загальна, ул. Лїндого 5.
Полїтехніка, ул. Льва Сапіги.
Продаж шкіль. книжок в намісництві (вхід від ул. Кармелїтської).
Прокураторії: державна, ул. Баторого 3 А; — скарбу, ул. Вірменська 13.
Рада шкільна краєва в намісництві.
Семінарії: духовна руська, ул. Коперника 36; — учительська мужеська, ул. Калїча 5; — учительська жіноча, ул. Сакраменток 7; — учительська жіноча руська, ул. Сикстуська 47.
Сліпих заведенє, ул. св. Софії.
Староство, ул. Третого Мая 5.
Суди: краєвий висший, ул. Баторого 1; — карний, тамже 3; — цивільний, ул. Театральна 13; — торговельний, ул. Ягайлонська 14; — промисловий, ул. Куркова 11; — повітовий Сек. I., ул. Ягайлонська 14; Сек. II. і III. ул. Казимирівська 34.
— військові: ґарнїзоновий, ул. Замарстинівська 9; — краєвої оборони (ляндвери), ул. Куркова 8.
Унїверситет, ул. св. Николая 4.
Цукорня В. Вітинського, ул. Баторого 10 і Жовківська 61.
Школи: Видїлова школа ім. Т. Шевченка, ул. Сикстуська 47; — народна руська ім. М. Шашкевича, ул. Скарбківська 26; — шк. реальна I., ул. Камінна 2; — II. ул. Шептицьких 14 і 16; — шк.

лїсова, ул. Зиблїкевича 24; — шк. промислова, ул. Театральна 17; — шк. кадетська, ул. Стрийська (Помірки); — шк. для одноріч. охотників Добровольського, ул. Подлєвського 9.

Шпиталї: головний (Піяри), ул. Головінського (на Личакові).

— військовий, ул. Личаківська 26.

Музеї і бібліотеки отворені для публики:

Бібліотека тов. „Просьвіта“, Ринок ч. 10 (ще невпорядкована).

Бібліотека Наук. тов. ім. Шевченка (ул. Супінського 17) від 2—6 (окрім неділь і руських сьвят).

ібліотека Народ. Дому (Театральна 22) вівторки, середи, пятниці, суботи від 9—12 і 3—6.

Заведенє Оссолїнських: Бібліотека все заперта від 1 липня до 1 вересня, отворена щоденно від 9—12 і 3—5.

Музей ім. Оссолїнських в будні дни крім понеділків від 9—1, ві второк і пятницю від 3—5, в неділю 11—1.

Бібліотека університетська отворена що день від 8—1 і 4—7. Книжки належить замовляти день наперед.

Музей Дїдушицьких (Театральна 18) в неділю від 10—1, в будні днї від 10—1 за зголошенєм.

Бібліотека Потужицьких (гр. Дїдушицьких, ул. Куркова 17), щоденно від 10—1 і 4—6, в пятницю лиш рано.

Бібліотека Баворовських (ул. Уєйського 2) щоденно від 4—7 крім суботи.

Бібліотека Павлїковських (ул. Третого Мая 5) середи, суботи і неділї від 11—12.

Бібліотека Полїтехнїки в сьвята, неділї і понеділки від 11—1, в иньші дни від 10—1 і від 4—8.

Бібліотека конфесийної жидівської громади (ул. св. Станислава ч. 5) щодень з виїмком пятницї і суботи від 5—8 вечір.

Постійна вистава Тов. любителїв штук красних в Музею промисловім.

Промисловий музей (ул. Театральна) щоденно від 10—5. Вступ 60 сот.; в неділї вільний.

Адвокати Русини в Галичинї й Буковинї.

А. *У Львові:* Д-ри: Кость Левицький, в домі „Днїстра“, ул. Підвалє 7 II. пов.; — Стефан Федак, ул. Сикстуська 48; — Микола Шухевич, ринок 41; Александер Лисяк, ул. Скарбківська 2; — Лев Павенцький, ул. Скарбківська 19; — Ів. Добрянський і Т. Заяц, ул. Крива 12; — Волод. Ясеницький, ул. Краківська 17.

Б. *На провінції:* Бережани: Андр. Чайківський; — Сколє: Петрушевич Евген; — Городенка: Теоф. Окуневський; — Городок: Льонгін Озаркевич; — Делятин: Микола Лагодинський; — Жовква: Мих. Король; — Заліщики: Єронім Калитовський; — Золочів: Іван Виханський, Льонгін Рожанковський, Ів. Дрогомирецький; — Калуш: Андрій Кос; — Коломия: Теоф. Дембицький; Кирило Трильовський; — Лїсько: Ів. Струтинський; — Перемишль: Теофіль Кормош; В. Загайкевич; — Рава руська: Денис Ямінський; М. Шараневич; — Самбір: Данило Стахура; — Сокаль: Петро Лїпинський; — Станиславів: Йосиф Партицький; — Стрий: Евг. Олесницький; Ілярій Бачинський; — Снятин: Андронік Могильницький; — Сянік: Александер Іскрицький; — Тернопіль: Ізидор Голубович; Стан. Чикалюк; — Теребовля: Володимир Зарицький; — Чортків: Антін Горбачевський; Антін Чачковський; — Бучач: С. Данилович; — Турка: Ом. Левицький; — Зборів: Е. Вацик; — Товмач: І. Макух; — Богородчани: М. Новаковський; — Комарно: Т. Печерський; — Збараж: Ст. Бачинський.

В. *На Буковинї:* В Чернівцях: Василь Дутчак; Т. Галїн; Ст. Гординський; — В Кіцмани: Оробко.

Нотарі Русини.

А. *У Львові:* Онишкевич Йосиф, ул. Театральна 6.

Б. *На провінції:* Белз: Санчинський Ілярий; Бориня: Данилович Андрій; Броди: Громницький Йосиф; Буківско: Розлуцький Клим; Винники: Левицький Володимир; Галич: Савицький Михайло; Добромиль: Павлиш Андрій; Залізці: Мойсейович Мартин; Коломия: Кость Телишевський; Капко Йосиф; Куликів: Раставецький Іван; Миколаїв н. Дн.: Чехович Іван; Нове Село: Гординський Михайло; Отинія: Строцький Александер; Печеніжин: Гузар Лев; Підгайці: Яремович Порфір; Потік Золотий: Танчаковський Стефан; Сянік: Пущинський Антін; Скалат: Шолгиня Омелян; Устрики долішні: Селецький Дмитро; Ярослав: Лушпинський Володимир; Войнилів: Дідицький Олександер.

В. *На Буковині:* В Чернівцях: М. Соневицький; К. Дрогомирецький; у Вашківцях: І. Сгрийський.

Міцкевича 14; Хомин Антін, ул. Зіморовича 3.

Б. *На провінції:* Д-ри: Володимир Янович, Роман Яросевич, Станиславів; Мариян Долинський, Т. Дмоховський і Михайло Кос (окуліст) Перемишль; Іван Куровець, Калуш; Володимир Вітошинський, Я. Грушкевич і Олександер Грабович, Тернопіль; Тадей Гриневич і Гриць Гарматій, Надвірна; Іван Полохайло, Любачів; Зиновій Левицький і В. Козакевич, Коломия; в. Цїпановський, Городенка; Кость Танячкевич, Золочів; Михайло Оліїник, Камінка струмилова; Яків Невестюк, Бережани; Мирон Яюс, Сокаль; В. Білиньский, Збараж.

В. *На Буковині:* Д-ри: В. Филипович, К. Клим, В. Гузар і Я. Бурачинський, Чернівці; Евг. Кобринський, Кімполюнґ; Л. Воєвідка, Кіцмань.

Лїкарі Русини.

У Львові: Доктори: Вахнянин Мирон, ул. Академічна 26; Гукевич Василь (дїточі недуги) Ґродзїцьких 4; Коссак Лев (нед. наскірні) ул. Чарнецького 26; Кобринський Володимир, Ринок 3; Морачевська Зофія, ул. Миколая 11; Озаркевич Евген (недуги внутрішні), ул. Корнякгів 1; Сельський Щасний (недуги жіночі, акушер), Академічна 8; Сушкевич Петро (недуги наскірні), ул. Костюшка 10; Чачковський Йосиф, ул.

Архітекти, інжинєри і техніки Русини.

У Львові: Гавришкевич Сильвестер, старш. рад. буд. при намісн., Підвалє 9; Пежанський Гр., надінж. при намісництві; Джулиньский Теоф., інж. маґістр., Франціїшканська 8; Корнеля Андрій, інж. Вид. краєв.; Левинський Іван, архітект і проф. політехн., Кривжова 42; Левицький Филимон, Куркова 10; Манастирський Виговт, цив. ґеометра, Личаківська 45; Нагірний Василь, архітект, Вронівська 8.

Де живе український (руський) нарід та кілько його є?

Українці (Русини) живуть в Австрії: в східній Галичині, північно-східній Буковині, та на Карпатському Підгірю в Угорщині а головно на Україні росийській. Крім сього живе наш нарід кольоніями в Росиї азийській: на Сибірі та ген над далеким Амуром, по троха в Румунії в Турції а також в Америці: в Канаді, Сполучених Державах і Бразилії.

Сама земля, яку заселює наш нарід в Европі обнимає 13.500 квадратових миль себто простір, яким перевисшає всї европейські держави з виїмком одної Росиї. Булоб на чім гараздувати, коби просьвіта, єдність і воля!

Наш нарід належить до народів поневолених, які не мають власної управи, тому то й нема поки-що способу виказати вірно, кілько їх є на сьвітї, бо народи, які мають власть обривають з їх числа богато на свій бік. В Австро-угорській державі богато Русинів (Українців) почислено урядово

за Поляків (н. пр. латинників, що говорять по руськи) або Мадярів, в Росиї за Москалів і ми, подаючи цифри населеня нашої народности після урядових дат, застерігаємо ся заздалегідь, що число Русинів (Українців) буде в дійсности значно висше, як її подають урядові жерела.

В Росиї після обчисленя з 1897 року було Українців 22 мілїони 381 тисячів, а розпадали ся вони ось на такі ґубернії:

В Росиї европейській: Полтавська 2.583 тис. (93% Українців), Харківська 2.069 тис. (81%), Подільська 2.443 тис. (81%), Київська 2.819 тис. (80%), Волинська 2.096 тис. (70%). Катеринославська 1.459 тис. (69%), Чернигівська 1.526 тис. (66%), Херсонська 1.462 тис. (53%), Таврийська 611 тис. (42%), Вороніжська 916 тис. (36%), Земля Донських козаків 720 тис. (28%), Гродненська 363 тис. (23%), Курська 527 тис. (22%), Бесарабська 380 тис. (20%), Люблинська 196 тис. (17%), Сїдлецька 108 тис. (14%), Астраханська 133 т. (13%), Саратівська 149 тис. (6%), Самарська 119 тис. (4%), Оренбурська 42 тис. (2%). На Кавказї: Земля кубанських козаків 809 тис. (42%), Ставропільська ґуберн. 320 тис. (37%), Чорноморська ґубер. 9 тис. (16%), Терська область 42 тис. (4%), Карська область 5 тис. (2%). В Сибірі: Амурська область 21 тис. (17%), Єнїссейська ґуб. 21 тис. (3%), Сахалїн 2 тис. (8%), Тобольська ґуб. 38 тис. (2%), Томська ґуб. 99 тис. (5%), Забайкальська область 6 тич. (1%): В Закаспійськім краю: Акмолинсьа область 51 тис. (7%), Семіріченська 19 тис. (2%), Закаспійська область 5 тис. (1%), Сирдар'їнська область 13 тис. (1%), Тургайська область $4^1/_2$ тис. (1%).

Дати сї походять ще з 1907 р. а що середний приріст населеня виносить 1·6%, то тепер українське населенє в Росиї буде виносити кругло 28 міл. До сего треба дочислити Русинів австрийських і угорських, яких тепер буде кругло 4,500.000 та бодай мілїон Русинів, що розсипані особливо по заморських кольоніях, так що загальне число нашого народу на сьвітї булоб 33,500.000. Як вже згадано, цифри сї не конче точні, так що наш нарід можна нині сьміло рахувати таки на 34 мілїони. Таке число приймає і наш історик Михайло Грушевський.

Як вже згадано, великий наш нарід не має своєї волї й держави, тільки є роздїлений між ріжні держави і має над собою аж кілька володарів.

В Австриї панує над нами Франц-Йосиф І., як цїсар австрийський, в Угорщинї як король угорський. Над росийськими Українцями володіє цар Микола II., над нашими кольоніями в Румунії, король Кароль І. а над тими що в Турциї султан Абдуль Гамід II. Заморські Русини також не належать до одної держави. Канадийці підлягають Анґлії, в якій панує король Едвард VII; ті що мешкають в републиці Сполучених Держав, мають над собою президента Т. Рузьвельта, а у наших Бразилїйців є тепер володарем президент др. Ф. Родріґуез Альвес.

Наші товариства і інституції.

а) Більші тов. кредитові.

Краєвий Союз Ревізийний

у Львові, Ринок ч. 10. II. поверх.

Є начальною і середоточною інституциєю руських, судово зареєстрованих стоваришень і спілок заробкових і господарських у Галичині, яка є управнена до переводженя ревізий союзних стоваришень і спілок на підставі рескрипту ц. к. Намісництва у Львові з дня 10. червня 1904 ч. 67150.

Має на ціли засновувати і орґанізувати нові стоваришеня і спілки кредитові, торговельні, промислові і рільничі, переводити ревізиї їх устрою і діловодства у всіх відділах управи по мисли постанов закона з дня 10. червня 1903 В. з. д. ч. 133, попирати розвій тих стоваришень через управильнене їх діловодства і вироблене їм кредиту, як також через удїлюване порад і вказівок задля веденя отсих стоваришень на хосен економічного піднесеня нашого краю, а в кінци збирати, та оголошувати статистичні дати про розвій союзних стоваришень.

Орґаном Товариства є місячник „Економіст“ під редакциєю директора, Костя Паньківського.

Кожде судово зареєстроване стоваришене підлягає обовязковій законом приписаній ревізиї, яку переводить Краєвий Союз Ревізийний.

Кожде зареєстроване стоваришене зараз по основаню повинно приступити в члени Кр. Союза Ревізийного, бо в противнім случаю суд вишле на кошт стоваришеня свого ревізора до переведеня ревізиї, що є получене з великим коштом.

Стоваришеня, приступаючі в члени, підписують фірмово заяву приступленя і вплачують 20 К як вписове.

Загальні Збори установляють рікрічно висоту вкладки, яка тепер виносить а) в стоваришенях кредитових по 50 сот. від кождого тисяча позичок виказаних в послїднім білянсї а б) в стоваришенях не кредитових 3% від зиску виказаного в послїднім білянсї з тим що, в обох случаях найменьша вкладка може бути 40 к. а найвисша 600 корон.

Коли суд торговельний завізве стоваришене, щоби воно заявило, якій ревізиї піддає ся, належить судови відписати: „що стоваришене приступає в члени Краєвого Союза Ревізийного у Львові та що піддає ся його ревізиї“.

Управу Товариства веде Рада, яка складає ся з отсих членів:

Голова др. Кость Левицький, заступник голови: др. Стефан Федак, секретар дир. Александер Сероічковський, касиер: дир. Кость Паньківський, контрольор: др. Теофіль Кормош; Члени Ради: др. Іван Дрогомирецький, Никола Заячківський, др. Ярослав Кулачковський, Василь Нагірний, о. Остап Нижанковський, др. Евген Олесницький, др. Льонґін Озаркевич, др. Микола Шухевич.

Постійні ревізори: Омелян Саєвич, Мануіл Павлюк, Іван Петрушевич.

До Товариства „Краєвий Союз

Ревізийний“ належить 161 наших стоваришень, з яких

1	заснувало ся	в 1873	році
1	„	„ 1883	„
1	„	„ 1886	„
2	„	„ 1894	„
3	„	„ 1895	„
2	„	„ 1896	„
3	„	„ 1897	„
3	„	„ 1898	„
10	„	„ 1899	„
12	„	„ 1900	„
5	„	„ 1901	„
11	„	„ 1902	„
11	„	„ 1903	„
17	„	„ 1904	„
18	„	„ 1905	„
33	„	„ 1906	„
28	„	„ 1907	„
161	разом		

В серпни 1907 року оголосив Краєвий Союз Ревізийний звіт з оборотів союзних стоваришень за 1906 р.

З днем 31. грудня 1906 стан білянсовий союзних стоваришень виказував:

Стан довжний:

Удїли	1,774.580·10	К
Фонд резервовий .	414.016·90	„
Вкладки до обороту	13,231.996.82	„
Позички затягнені .	3,170.321·52	„
Кредит товаровий .	204.280·35	„
Відсотки переносні.	151.631·86	„
Чистий зиск . . .	174.850·18	„
Инші позиції. . .	316.121·77	„
Разом . . .	19,437.799·50	К

Стан чинний:

Готівка	248.066·94	К
Удїлені позички. .	14,304.530·44	„
Дожники товарові .	468.675·61	„
Льокациї	1,070.174·51	„
Відсотки переносні.	23·064·34	„
Недвижимости . .	2,321·071·12	„
Запас товарів . .	628.607·58	„
Инші позиції . .	373.608·96	„
Разом . . .	19,437.799·50	К

Кошти адмінїстрациї виносили 532.451·12 К.

Дари на добродїйні институції 33.808·39 К і зросли в 1906 році о 6.189·12 К.

Оборот товаровий виносив 4,717.874·91 К.

Оборот касовий 62,596.218·62 К. і зріс в 1906 році о 16,179.874·02 К.

В 1906 році число членів зросло о 12.928 і виносило 59.548.

Удїли зросли в 1906 році о 383.605·83 К.

Фонд резервовий зріс в 1906 р. о 65.914·28 К.

Маєток власний зріс о 449.520·11 К і виносить 2,188.597·00 К.

Затягнені позички зросли о 1,199.897·25 К.

Вкладки до обороту зросли о 2,845.811·13 К. Чужі капітали зросли в 1906 році о 4,045.708·38 корон і виносять 16,402.318·34 К.

Капітал оборотовий виносив з днем 31. грудня 1906 р. у власнім маєтку 2,188.597·00 К, в чужих капіталах 16,402.318·34 корон, разом 18,590.915·34 К і збільшив ся в 1906 році о 4,495.228·49 К.

Вкладки до обороту зросли в 1906 році о 2,845.811·13 К і виносять 13,231.996·82 К.

Позички затягнені стоваришенями 31. грудня 1906 виносять 3,170.321·52 К. і зросли в 1906 р. о 1,199.897·25 К.

Удїлені позички виносили з днем 31. грудня 1906 року 14,304.530·44 К і зросли о 3,899.254·36 К.

Запас товарів виносить 628.607·58 К і зріс в 1906 році о 35.152·52 К.

Недвижимости виносять два мілїони 321.071·12 К і зросли в 1906 році о 426.157·95 К.

Льокациї виносять 1,070.174·51 К і зросли о 117.517·68 К.

Кредит товаровий, удїлений стоваришенями купуючим виносить 468.675·61 К і зріс в 1906 році о 71.786·30 К.

Чистий зиск виносить 174.850·18 К і зріс о 21.443·77 К.

Союзні стоваришеня Краєвого Союза Ревізийного:

Місцевість, фірма стоваришеня і рік основаня:

1. Бариш. „Хлопська Самопоміч“ 1907.
2. Бережани: Товариство взаїмного кредиту „Надія“, 1902.
3. Белз: Народний Дім, 1906.

4. Бібрка: Повітове Товариство кредитове, 1900.
5. Болехів: Товариство взаїмного кредиту „Сьвіча“, 1906.
6. Білоголови: Спілка ощадности і позичок, 1904.
7. Бовшів: Селянська Спілка, 1904.
8. Борщів: Повітове Товариство кредитового Руського Народного Дому, 1900.
9. Борщів: Ощадність, 1907.
10. Броди: Повітове Товариство кредитове „Самопоміч“, 1895.
11. Бурштин: Каса для ощадностий і позичок, 1903.
12. Буцики: Товариство кредитове „Власна Поміч“, 1903.
13. Бучач: Повітове Товариство ощадности і позичок „Праця“, 1904.
14. Беньківці: Кредитне общество „Братская Каса“, 1902.
15. Боленовичі: Руський Народний дім, 1905.
16. Букачівці: Спілка ощадности і позичок, 1907.
17. Варваринці: „Власна Поміч“, 1906.
18. Вікно: Товариство Руського Народного Дому, 1905.
19. Вовчинець: „Спілка ощадности і позичок“, 1904.
20. Волощина: „Руський Народний Дім“, 1906.
21. Вишатичі: Руський Народний Дім, 1907.
22. Галич. Каса задаткова „Надія“, 1886.
23. Городенка: „Народний Дім“, 1901.
24. Городенка: Повітове Товариство кредитове, 1900.
25. Городенка: Каса позичкова і щаднича для громади Городенки, 1903.
26. Городок: Товариство взаїмного кредиту „Поміч“, 1897.
27. Городок: Руський Народний Дім. 1904.
28. Гнилиці: Руський Народний Дім, 1905.
29. Глещава: Руський Народний Дім, 1905.
30. Глубічок: Спілка ощадности і позичок, 1906.
31. Глубічок: Господарська Поміч 1907.
32. Гринівці: Руський Народний Дім, 1907.
33. Грималів: „Народний Дім“, 1906.
34. Денисів: Спілкова Торговля, 1906.
35. Делятин: „Руська Каса“, 1902.
36. Джурин: Спілка ощадности і позичок, 1907.
37. Довжнів: Спілка ощадности і позичок, 1904.
38. Дожнів: Спілка господарська, 1905.
39. Дрогобич: Товариство задаткове „Народний Дім“, 1902.
40. Дубецко: „Народная Помощ“, 1903.
41. Жидачів: Задаткове Товариство „Народний Дім“, 1900.
42. Жовква: Товариство кредитове „Народний Дім“, 1904.
43. Заліщики: Руська Народна Каса, 1904.
44. Залуква: Каса задаткова „Згода“, 1899.
45. Збараж: Руський Народний Дім, 1905.
46. Золочів: Товариство кредитове „Самопоміч“, 1899.
47. Золочів: Кредитове стоваришене „Руський Народний Дім“, 1906.
48. Іванівка: Руський Народний Дім, 1907.
49. Калуш: Товариство взаїмного кредиту Хлопський Союз (давнїйше Хлопський Банк), 1899.
50. Камінка струм. Каса задаткова, 1903.
51. Коломия: Покутський Союз кредитово-господарчий, 1904.
52. Копичинці: Повітове товариство кред. „Згода“, 1899.
53. Копичинці: Руський Народний Дім „Воскресене“, 1903.
54. Коропець: Руська господарська Спілка, 1907.
55. Кореличі: Руська Каса, 1907.
56. Корчин руст.: Зоря, 1907.
57. Косів: Спілка ощадности і позичок, 1905.
58. Львів: Товариство взаїмного кредиту „Днїстер“, 1895.
59. Львів: Народна Торговля, 1883.

60. Львів: Краєвий Союз кредитовий, 1898.
61. Львів: Міщаньский ремісничо-промисловий Союз кредитовий, 1906.
62. Львів: Народна Гостинниця, 1899.
63. Львів: Товариство для розвою руської штуки, 1898.
64. Львів: Жіноча Спілка промислова „Труд“, 1900.
65. Львів: Українсько-руська Видавнича Спілка, 1899.
66. Львів: Повітове Товариство кредитове, 1900.
67. Львів: Краєве Товариство кредитове урядників і сьвящеників, 1901.
68. Львів: Взаїмна Поміч учительська, 1907.
69. Львів: Сокільський Базар, 1907.
70. Лисець старий: Спілка ощадности і позичок, 1907.
71. Лешнів: Спілка ощадности і позичок, 1905.
72. Ляхівці: Товариство задаткове „Любов“, 1896.
73. Марківці: „Зоря“, 1906.
74. Мечищів: Руський Народний Дім, 1907.
75. Мислівці: Руська Каса, 1907.
76. Милятин: Руський Народний Дім, 1906.
77. Миклашів: Спілка торговельна, 1906.
78. Миколаїв: „Своя Поміч“, 1907.
79. Мостиска: „Народний Дім“, 1907.
80. Мостиска: Банк людовий для рільництва, торговлї і промислу, 1898.
81. Нагорянка (коло Бучача): Спілка ощадности і позичок, 1904.
82. Нагорянка (при Ягольниці): Руський Народний Дім, 1905.
83. Нагорянка (при Ягольниці): Товариство кредитове „Надія“, 1906.
84. Налуже: Власна Поміч, 1906.
85. Наконечне (при Яворові): Спілка для господарства і торговлї, 1904.
86. Немирів: Повітове Товариство кредитове, 1900.
87. Нїврa: Руський Народний Дім, 1906.
88. Новий Санч: Лемківський Банк, спілка взаїмного кредита, 1903.
89. Озеряни (к. Товмача): Руський Народний Дім, 1907.
90. Озеряни (к. Чорткова): Спілка ощадности і позичок, 1907.
91. Олесько: Руський Народний Дім, 1903.
92. Ольшаниця: Каса позичкова 1902.
93. Острів: Руський Народний Дім, 1906.
94. Пакість: Селянська Каса, 1899.
95. Перегінсько: Селянська Торговля, 1906.
96. Перемишль: Товариство взаїмного кредиту „Віра“, 1894.
97. Перемишль: Спілка для господарства і торговлї, 1899.
98. Перемишль: Народний Дім, 1900.
99. Перемишляни. Товариство кредитове „Народний Дім“, 1905.
100. Підгайцї: Народний Дім, 1907.
101. Підгайчики: „Господарська Спілка“, 1905.
102. Підгородцї: „Любов“, 1906.
103. Полкинї: Руський Народний Дім, 1906.
104. Поморяни: Спілка ощадности і позичок „Надія“, 1905.
105. Пробіжна: Селянська Поміч, 1907.
106. Присївцї: Спілка ощадности і позичок, 1904.
107. Пустомити: „Народний Дім“, 1906.
108. Путятинцї: Товариство „Народний Дім Вознесеня“, 1905.
109. Рава руська: Повітове Товариство кред. „Віра“, 1903.
110. Ражнїв: Спілка ощадности і позичок, 1907.
111. Різдвяни: „Власна Поміч“, 1906.
112. Рінчинцї: Руський Народний Дім, 1906.
113. Рогатин: Повітове Товариство „Руська Каса“, 1900.
114. Самбір: „Ризниця“, 1893.

115. Самбір: Товариство задаткове „Добробит“, 1899.
116. Сервири: „Господарська Спілка“, 1906.
117. Селиска: Спілка господарська, 1906.
118. Сілець: Руський Народний Дім, 1906.
119. Снятин: Повітове Товариство ощадности і позичок „Прут“, 1906.
120. Сюлко (к. Божикова): „Хлопська Каса“, 1906.
121. Соколівка: „Віра“, 1906.
122. Старий Самбір: Повітове Товариство кредитове, 1901.
123. Скала: Товариство кредитове Міщанська Каса, 1902.
124. Скалат: Повітове Товариство кредитове, 1902.
5. Сколе: Каса задаткова „Верховина“, 1904.
126. Сокаль: Повітове Товариство кредитове, 1900.
127. Соколів: Спілка ощадности і позичок 1907.
128. Солотвина: Товариство „Самопоміч“, 1903.
129. Станиславів: Кредит Звязковий передтим Банк звязковий, 1895.
130. Станиславів: Тов. кредитове Руська Міщанська Каса, 1902.
131. Станиславів: Спілка робітнича для ощадности і позичок, 1904.
132. Станиславів: „Народний Дім“, 1897.
133. Станиславів: Дім торговельно-промисловий „Достава“, 1905.
134. Струсів: „Власна Поміч“, 1906.
135. Стрий: „Народний Дім“, 1897.
136. Стрий: Каса задаткова, 1894.
137. Сянік: Общество взаїмного кредита „Бескид“, 1901.
138. Судова Вишня: Товариство кредитове „Віра“, 1905.
139. Тарнава вишня: Товариство задаткове, 1905.
140. Теребовля: Каса позичкова „Поміч“, 1895.
141. Тернопіль: Повітове Товариство кредитове, 1899.
142. Тернопіль: Народний Дім, 1902.
143. Тисьменица: Каса задаткова „Віра“, 1873.
144. Тисьменица: „Руський Народний Дім“, 1906.
145. Токи: Товариство задаткове, 1904.
146. Топорів: Каса зачетна „Взаїмна Поміч“, 1900.
147. Торки: Спілка ощадности і позичок, 1901.
148. Тудоркович і: Руський Народний Дім“, 1907.
149. Усте епископске: Руський Народний Дім, 1907.
150. Угнів: „Руська Каса“, 1902.
151. Цигани: „Воскресене“, 1906.
152. Цішанів: Руський Народний Дім, 1907.
153. Хирів: Спілка торговельна і задаткова, 1906.
154. Чортків: Товариство взаїмного кредиту „Надія“, 1904.
155. Чортків: „Народний Дім“, 1904.
156. Шульганівка: Руський Народний Дім, 1907.
157. Шершенівці: Спілка ощадности і позичок 1907.
158. Щитівці: „Руський Народний Дім, 1905.
159. Єзупіль: Спілкова Крамниця, 1906.
160. Ярослав. Товариство взаїмного кредиту „Добробит“, 1906.
161. Яворів: „Народний Дім“, руське товариство кредитове, 1902.

До Товариства „Краєвий Союз Ревізийний“ у Львові належить стоваришень:

а) кредитових	127
б) торговельних	12
в) кредитово-торговельних	3
г) промислових	11
д) промислово-торговельних	5
е) промислово-кредитових	2
з) кредитово-торговельно-промислових	1
разом	161

Торговельними стоваришенями є:

1. Бовшів: „Селянська Спілка“.
2. Волощина: „Руський Народний Дім“.
3. Денисів: „Спілкова крамниця“.
4. Довжнів: „Спілка господарська“.

5. Львів: „Народна Торговля“.
6. Львів: „Сокільський Базар“.
7. Миклашів: „Спілка торговельна“.
8. Острів: „Руський Народний Дім“.
9. Перегінсько: „Селянська Торговля“.
10. Перемишль: „Спілка для господарства і торговлї“.
11. Путятинцї: „Народний Дім „Вознесеня“.
12. Єзуполь: „Спілкова Крамниця“.

Кредитово-торговельними стовариженями є:

1. Гринівцї: „Руський Народний Дім“.
2. Підгайчики: „Господарська Спілка“.
3. Щитівцї: „Руський Народний Дім“.

Промисловими стовариженями є:

1. Вишатичі: „Руський Наредний Дім“.
2. Глубічок: „Господарська Поміч“.
3. Городенка: „Народний Дім“.
4. Копичинцї: „Воскресенє“.
5. Львів: „Народна Гостинниця“.
6. Львів: „Товариство для розвою руської штуки“.
7. Перемишль: „Народний Дім“.
8. Станиславів: „Народ. Дім“.
9. Стрий: „Народний Дім“.
10. Тисьменица: „Руський Народний Дім“.
11. Чортків: „Народний Дім“.

Промислово-торговельними стовариженями є:

1. Львів: „Труд“.
2. Львів: „Видавнича Спілка“.
3. Наконечне: „Спілка для господарства і торговлї“.
4. Самбір: „Ризниця“.
5. Станиславів: „Достава“.

Промислово-кредитовими стовариженями є:

1. Рінчицї: „Руський Народний Дім“.
2. Сервири: „Господарська Спілка“.

Одно стовариженє є кредитово-торговельно-промислове (господарське):

Вікно: „Руський Народний Дім“.

До Союза належать отсї стовариженя кредитові, засновані на статутї системи Райфайзена:

1. Букачівцї: Спілка ощадности і позичок.
2. Бурштин: „Каса для ощадности і позичок“.
3. Білоголови: „Спілка ощадности і позичок“.
4. Вовчинець: „Спілка ощадности і позичок“.
5. Глубічок: „Спілка ощадности і позичок“.
6. Городенка: „Каса позичкова і щаднича“.
7. Довжнїв: „Спілка ощадности і позичок“.
8. Косів: „Спілка ощадности і позичок“.
9. Лешнїв: „Спілка ощадности і позичок“.
10. Лисець: старий: „Спілка ощадности і позичок“.
11. Нагорянка (к. Бучача): „Спілка ощадности і позичок“.
12. Присівцї: „Спілка ощадности і позичок“.
13. Поморяни: „Надїя“.
14. Ражнїв: „Спілка ощадности і позичок“.
15. Торки: „Спілка ощадности і позичок“.

„Краєвий Союз кредитовий“

Стовариженє зареєстр. з обмеженою порукою у Львові, Ринок ч. 10. II. поверх.

Інституция ся має на цїли сполучити економічні сили своїх членів для їх добробуту. Являє ся проте головним центральним орґаном всїх наших промислово-господарських і кредитових стовариженъ.

Кр. С. кр. сповняє свою задачу слїдуючими способами:

1) Орґанїзує всякого рода стовариженя заробково-господарські. В сїй справі видав взірцевий статут і поученє що до засновуваня зареєстрованих стовариженъ, як також удержує на складї друки конечні до веденя ясного і правильного дїловодства.

правної поради і поучає їх у веденю книг.

3) Удїляє їм із своїх власних капіталів кредит в формі скупу (ескон-ту) векслїв їх власних довжників або акцептів самихже товариств на $5^1/_2$ і $6^0/_0$.

4) Виєднує для союзних стовариш-ень дешевий кредит в иньших фінансових інституціях. Приміром в р. 1906/7 могло 39 товариств користати з такого кредиту в Банку краєвім до висоти 1,718.000 корон.

Крім того удїляє Кр. С. к. кредит приватний і на парцеляцію, як також приймає вкладки до обороту на $4^1/_2{}^0/_0$.

Членом Кр. С. кр. може бути спосібна до правних зобовязань особа або яка спілка, заснована на підставі закона з дня 9. цьвітня 1873 р. Вписове виносить 2 К, членський удїл 50 К.

З кінцем вересня 1907 р. належало до Краєвого Союза кредитового 550 членів з деклярованими удїлами на загальну квоту 106.450 корон, а ручили за з'обовязаня стовариш-еня квотою 212.900 корон. Власне майно стовариш-еня виносило 100.722 корон 68 сот. Стан вкладок з днем 30. вересня 1907 виносив 1,481.100 корон 51 сот. До сего часу удїлено кредиту: на парцеляції . . 246.070 К — с. а товариствам . . 1,069.230 К 79 с. Чистого зиску в р. 1906 було 5326 корон 30 с. — На добродїйні цїли видано в р. 1906 квоту 1080 корон.

Члени дирекції: др. Кость Левицький, голова; др. Микола Шухевич; Кость Паньківський; Омелян Саєвич; др. Володимир Бачинський.

Контрольна комісия: надсов. Юлїян Сїчинський; проф. Ілля Кокорудз; інсп. Н. Торг. Микола Заячківський.

Руська Щадниця в Перемишли.

Цїль „Руської щадниці“ є подати для піднесеня ощадности і трудолюбивости кождому, а передовсїм менше заможній людности, нагоду до безпечного і корисного поміщуваня заощадженого гроша і підниманя його в міру потреби без заходів та страти часу. §. 4. Основателї тов. „Руська щадниця“ віддають до розпорядимости Руської Щадниці суму 40.000 кор., яко окремий ґваранційний фонд за вкладки і згідне зі статутом їх опроцентоване на так довго, поки резервовий фонд Щадниці не осягне висоти 5% суми всїх вкладок.

Кождий нововибраний член обовязаний зложити одноразово до резервового фонду товариства безповоротну квоту 100 корон.

„Руська Щадниця“ в Перемишли увійшла в житє з днем 1. вересня 1906 року.

Управа: о. Іван Стрийський, президент; Григорий Цеглинський, директор ц. к. ґімназиї, заступник президента; др. Теофіль Кормош, Олександер Ярема, директори; Іван Борис, купець; др. Шпрінґер, штабовий лїкар, заступники директорів.

Члени Видїлу Щадниці: др. Кость Левицький, др. Стефан Федак, др. Евген Олесницький, проф. Володимир Шухевич.

Делеґати консисторияльні: Перемиської дієцезиї: о. Мирон Подолинський; львівської дієцезиї: о. Іван Чапельський; станїславівської: о. Іван Стрийський.

Товариство взаїмного кредиту „Днїстер“

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові, ул. Руська ч. 20.

Основано се товариство в р. 1895 для членів Товариства взаїмних обезпечень „Днїстер“. Воно приймає вкладки щадничі (також від нечленів) і опроцентовує їх по 4%. Позички удїляє Товариство тілько своїм членам, головно селянам, на 6% за інтабуляцією на першім місци; сплату позичок розкладає ся на рати піврічні або чвертьрічні до 15 лїт; пояснення в справах позичок удїляють аґенти Товариства обезпечень „Днїстер“ або Дирекция Товариства у Львові. Членський удїл виносить 50 кор., вписове 2 кор.

Товариство взаїмного кредиту „Днїстер“ виказало в 1905 році ось який

розвиток: Протягом року вступило 651 членів з 840 деклярациями, а виступило 164 члени з 175 удїлами; всїх членів має Товариство 4331 з 4893 деклярованими удїлами на суму 244.650 корон. Членські удїли і резервовий фонд разом зі спеціяльною резервою і фондом на ріжницю курсів виносять разом 230.977 корон 59 сот.

Сума щадничих вкладок виносить на 2181 книжочках квоту 2,561.541 кор. 81 сот., в протягу року вложило 2.575 сторін 1,427.083 кор. 03 сот., а виняло 1750 сторін 938.469 корон 24 сот. Є се доказ загального довіря, яке позискало Товариство через те, що уживає фондів так, щоб вони мали все пупілярне безпеченство.

З 3424 позичок на скрипти в сумі 2,278.993 кор. 71 сот. є 3.289 скриптів в сумі 2,235.322 корон заінтабульованих на першім місци в спосіб пупілярний, а 135 скриптів в сумі 43.671 кор. 71 сот. неінтабульованих, але скріплених порукою.

Позичок на векслї є 317 на суму 233.641 корон 91 сот. Сума векслїв збільшила ся, бо иньші Товариства задаткові подавали до „Днїстра“ векслї до ресконту.

Процент від позичок побирав „Днїстер“ звичайно 6%, Товариствам числив $5^1/_2$% або 5%; позички на огнетревале покритє дахів удїляв на 5% і 1 позичку комунальну на 4%.

Сплата позичок відбуває ся дуже правильно; залягло з кінцем року тілько 17.025 корон 27 сот. і се були переважно рати з послїдних місяців 1906 р., а тілько мала часть походила з р. 1905; з давнїйших лїт нема залеглостий.

Кошти адміністрациї на платнї урядників, податки, друки, і цїлу канцелярию виносили 42.751 кор. 68 сот., в тій квотї почислено також суму 5.145 кор. роздану бурсам, шкільним помочам і на иньші добродїйні цїли.

Капітал оборотовий виносив 2,955.139 корон, а оборот касовий в роцї 8,203.243 кор. 92 сот.

Чистого зиску було 18.847 корон 10 сот., з чого Загальні збори призначили: до фонду резервового 3.500 корон, на дивіденди від удїлів членських по 6% квоту 9.068 корон 14 сот. на публичні добродїйні цїли 4.000 кор., а решту 1.378 кор. 96 сот. перенесено на рахунок слїдуючого року.

Краєве Товариство кредитове урядників і сьвящеників

стоваришенє зареєстр. з обмеженою порукою у Львові, ул. Руська ч. 3.

Основано його 1901 р. в цїли подаваня своїм членам помочи материяльної через користне принимане ощадностий на книжочки вкладкові і удїлюване позичок під можливо найкористнїйшими услівями. Членом стоваришеня може бути: урядник або слуга при властях і заведенях державних, автономічних і приватних, женщина на самостійнім становищи, емерит, кождий сьвященик, нотар, адвокат, кандидат нотарияльний і адвокатський, учитель, редактор, архітект, інжинїр, лїкар, лїтерат, і взагалї кождий духово працюючий за сталою платнею або не сталою винагородою, коли зложить 2 кор. вписового і удїл 50 кор. або що найменше 20% деклярованого удїлу. Товариство має заступство „Першого загального Товариства урядників австрийської монархії у Відни“ (Beamtenverein) найбільшого в монархії товариства, що обезпечує своїх членів на житє. Премії і тарифи дуже приступні. „Тов. урядників і сьвящеників“ посередничить в обезпеченях на житє і удїлює информаций безплатно.

Управа Товариства: Президент Ради Надзираючої: Ярослав Ільницький, ц. к. совітник суду краєвого у Львові. Дирекция: Іван Бачинський, Григорий Грозик, о. Теодозій Лежогубський, др. Юлїй Савчак, Александер Сероїчковський.

Число членів 1100. Власне майно (удїли і фонд резервовий) 75.000 К. Вкладки щадничі 265.000 К. Оборот касовий ($^1/_1$—$^{30}/_9$ 1907) 1,400.000 К. Стопа процентова від вкладок $4^1/_2$%, від позичок 7%. Дивіденда від удїлів. 6%.

б) Товариства торговельні і промислові.

Народна Торговля

Товариство зареєстроване з обмеженою порукою у Львові (Ринок, ч. 36, власний дім).

Рік основаня 1883. Ціль: торговля і піднесене руського купецтва. Товариство має (з днем 30. вересня 1907) 18 складів: у Львові (крім головного маґазину і пивниці), Станиславові, Перемишли, Тернополи, Дрогобичи, Коломиї, Стрию, Снятинї, Самборі, Рогатинї, Бродах, Сяноцї, Городенцї, Борщеві, Золочеві, Збаражи, Косові і Мостисках. Власні реальности на поміщене своїх складів має Н. Т. у Львові, Тернополи, Самборі, Сяноцї і Снятинї. У всїх сих складах принесли торги в 1906/07 роцї 181.369 К 48 сот. зиску брутто. В купецьких зносинах з Н. Т. стояло в згаданім адм. роцї 1.777 крамниць, котрі побрали товару за 511.651 К. і дістали при тім опусту 50.047 К. Загальний касовий оборот виносив 7,045.938 корон а чистий зиск був 17.591 К. Дівіденда 7%. Крім веденя детальної торговлї по своїх складах, посередничить Н. Т. в закупнї вина, просто з винниць на Угорщинї, маючи повну контролю над продукциею сих вин і ґварантуючи якість; далї в закупнї церковного сьвітла просто з фабрики, яка виключно для Н. Т. виробляє сьвітло під знаком +М. Ц. Н. Т. і посередничить в закупнї добірних а дешевих господарських машин. Над орґанїзациею крамниць і витворенем руського купецтва працює Н. Т. через охотне подаване інформаций купецьких всїм, хто за тим зголосить ся, через виголошуване своїми делеґатами відчитів на вічах, уряджуване курсів для теор. і практ. науки купецтва і приниманє практикантів. В 1906/7 роцї удїлено звиж 200 писемних і устних інформацій, вислано на жадане даром або за зворотом власних коштів 178 брошур фахово-торговельного змісту — головно поучень про спілки сист. Рочдель, уряджено чотири крамничні курси в Заліщиках і Тлустім по 6 день в Коломиї (Просьвіти) і у Львові (ім. Качковського) по місяци, висилано делеґатів на контролї крамниць реєстрованих і нереєстрованих в Скваряві, Солонцї, Перегинську, Денисові і Ланчинї. Практику крамничну відбуло в складах Н. Т. в 1905/06 10 практикантів. — Систему Рочдель приймило в 1905/06 22 крамницї.

Перзонал службовий „Народної Торговлї складає ся з двох директорів, інспектора складів, бухгальтера, заступника секретаря, касиєрки, практиканта бухгальтериї, контиста, помічника при посередництві, та возьного при головнім зарядї, маґазинєра при головнім маґазинї, пивничного при центральній пивници, дальше з 16 начальників складів, двох начальниць, 16 касиєрок при складах, 14 помічників, і 48 практикантів отже разом з 109 осіб. Цїлий торговельний перзонал, занятий в адмінїстрациї складів товариства з виїмкою двох членів, вийшов з учеників товариства.

Від початку заснованя товариства принято на практику 353 учеників, з тих в послїднім роцї було в чинній службі товариства 96 осіб; 28 отворили свої власні склепи. В послїднім роцї отворили свої торговлї пп. Антін Окпиш в Белзї, Йосиф Федорович в Кіцмани і Григорій Курдидек в Заставній. З тих два перші зістають в звязи з товариством і побирають стало товари.

З практикантів торговельних товариства виписано від основаня товариства на помічників 150, в послїднім роцї адм. 13, з тих задержано в службі 7 (оден відійшов до війська), а 6 знайшло приміщене в чужих заведенях торговельних. З 27 учеників принятих в послїднім роцї на практику торговельну звільнено перед упливом пробної практики 11, що дає наглядний доказ, як мало відповідно підготовлених зголошує ся учеників, хотяй вимоги принятя і знаня обнижено вже до конечного мінїмум. В тім напрямі конечне співдїланє суспільности, щоби віддавати на практику торговельну належито підготовлених учеників, бо лише в той спосіб

можна прийти до інтелїґентного і свідомого руського купецтва.

Управа: Управляючий Совіт: Президент: др. Щасний Сельський; заст. през.: Юлїян Сїчинський; члени: о. Евг. Гузар, Ілля Кокорудз, др. Кость Левицький, Роман Сосновський, о. Алекс. Стефанович, др. Стефан Федак, Іван Чернявський, Роман Залозецький. Дирекция: Василь Нагірний, Аполлон Ничай; Інспектор складів: Николай Заячківський; книговодець: Іван Пашкевич; кореспондент: Василь Угрин; заст. секретаря Іван Петрушевич; касиєрка Олїмпія Скармек. Контрольний Комітет Головний: Кость Паньківський, Антін Хойнацький, Михайло Іванець. Окремі контрольні комітети при кождім складї. Начальники і касиєрки складів дня 30. вересня 1907: Львів: Балтарович Іван, Кошалкевич Володимира; Станиславів: Тисовецький Йосиф, Констанкевич Стефанїя; Перемишль: Липецький Ілярїон, Яричевська Іванна; Тернопіль: Турин Микола, Угринович Михалина; Дрогобич: Захаріясевич Олена, начальниця; Коломия: Лїпецький Лев, Кручковська Иосифа; Стрий: Кисїлевський Ярослав, Красїцька Евгенїя; Снятин: Вацик Ілярий, Слюзар Олена; Самбір: Книгиницька Альбіна, начальниця; Рогатин: Дудкевич Володимир, Качмарчик Мария; Броди: Конистянський Володимир, Доскоч Ольга; Сянок: Робак Василь, Подлуська Іванна; Городенка: Попович Григорий, Михайлович Анна; Борщів: Проскурницький Емануіл, Констанкевич Антонїна: Золочів: Лазорко Михайло, Чорнївна М. Збараж: Сениця Теодор, Рожанковська Людмиля; Косів: Рикшинський Рудольф, Кушнїр Татяна; Мостиска: Янович Теофиль, Морозівна Мелянїя.

Жіноча спілка промислова „Труд“

Товариство зареєстроване з обмеженою порукою у Львові (Ринок ч. 39, власний дім).

Рік основаня 1900. Цїль: виріб, закупно і продаж всяких предметів, входячих в круг жіночої працї, як всякого рода убору, біля, предметів до украшеня і т. п. Товариство має право засновувати і вести робітнї предметів, входячих в круг жіночої працї, а то як на продаж так і на замовлене; відкривати склади, аґенцїї і крамницї зі своїми виробами; купувати і продавати всїлякі материяли до жіночих робіт, посередничити в торговли виробами промислу домашного і фабричного, приймати капітали до корисного обороту. Членом може стати кождий, хто по принятю зложить 2 кор. вписового і 20 кор. на удїл. Товариство має в своїм підприємстві слїдуючі віддїли: 1) робітню суконь; 2) робітню біля; 3) сальон мод; 4) віддїл гафтярський; 5) віддїл торговельний. В робітнях тих виконано в 1906/7 року: в робітни суконь 798 штук, в робітни біля 3000 штук, в конфекциї 172 шт., а в моднярстві 360 шт., що дало брутто доходу 16.695 К 3 с. Заведене „Труда“ єсть нинї найбільшим заведенєм того рода не лишу Львові, але й в цїлім краю. Товариство удержує також бурсу для дївчат на 30 місць, в котрій дївчата учать ся одного із слїдуючих фахів: 1) шитя і крою біля, гафту білого, гафту кольорового і т. и.; 2) шитя і крою суконь; 3) робленя дамських капелюхів. Крім того учать ся ще: робіт артистичних, рахунковости купецькоі, маніпуляциї канцелярийної і нїмецькоі мови.

З днем 30. червня 1907 р. мало Товариство 337 членів з удїлами на 13.548 кор. 62 сот. Товариство купило на власність каменицю в Ринку за 125.024 кор., на якій д. 30. червня 1907 тяжив ще довг 66.469 К 46 с. Оборот 1906/7 року виносив 193.753 кор. 32 сот., зиск 1.212 кор. Товариство платить від вкладок 5%.

Управа: Рада управляюча: Предсїдателька: Іванна Кокорудзова; заступниця предсїдательки: Мария Білецька. Члени Ради: Марія Федакова. Ольга Бачинська, Марія Грушевська, Гальшка Гузарева, Марія Гресякова, Герміна Шухевичева, Апольон Ничай, Василь Угрин. — Ди-

рекция: Василь Нагірний. — Комітет контрольний: Валєрія Коцовська, Ема Озаркевичева і Іван Петрушевич.

Товариство „Сільський Господар“

у Львові, Ринок ч. 10.

Товариство се засноване з разу яко провінціональне в Олеську, розширило свою дїяльність на цїлу Галичину і в 1904 р., змінивши відповідно статут, перенесло свій осїдок до Львова і стало краєвим. — За той час засновано віддїли (філії) а то: в Олеську, Бродах, Золочеві, Коломиї, Кабаках, а в Перемишли внесено статут до Намістництна, але філія ще не уконституовала ся.

Товариство має на цїли двигнене сільського господарства у всїх галузях через ширене науки поступового господарства, збори господарські, закладане шкілок дерев овочевих, станцій розплодових і пасїк, магазинів штучних навозів, заснованє льокальних спілок господарських, закупно для спільного ужитку машин і знарядів і т. п.

Олеська філїя має шкілку дерев овочевих, звідки роздає даром або продає за цїну продукциї що року около 1000 4-лїтних щепів. (На сей рік з причини анормальної зими секция призначена на викопане потерпіла, так що вимнули майже всї груші, а до роздана лишає ся заледве около 300 яблінок). — Также має Олеська філія ланцухову борону для спільного ужитку, прасу до роблення штучної вощини і иньші знаряди.

Філїя золочівська має шкілку овочеву, але за молоду до роздачі щепів. Станций розплодових має товариство в Гордилові (портірі) а в Хишевичах Вестфальцку, а дві станції ухвалені, але ще не зреалїзовані.

Магазин штучних навозів утримує філїя Олеська і Брідська.

Льокальну спілку для культур торфових засновано в Кутах коло Олеська.

Склад видїлів: Львів: Голова: о. Тома Дуткевич, заступник: др. Михайло Коцюба; видїлові: о. А. Глодзїнський, А. Гарасєвич, о. Нижанковський, А. Захарясєвич, Н. Гайдукевич. Золочів: Голова: Михайло Балтарович. Броди: Голова: о. Анатоль Долинський. Коломия: Л. Кузьма. Кобаки: Цюцюра.

Спілка для господарства і торговлї,

Товариство зареєстроване з обмеженою порукою в Перемишли

займає ся торговлею насїнь, купном збіжа, продає штучні навози, знаряди господарські і уголь камінний та удержує склеп з желїзом, з всякого рода бляхою на покрите дахів і з всякими виробами желїзними. Дирекция: др. Теофіль Кормош, управляючий директор; Ілляріон Липецький, директор касєр; Денис Коренець, директор контрольор; заступники: Клим Вахнянин, Іван Мануляк, о. Іосиф Максимович. Рік основаня 1899; членів 265; вплачених удїлів 2.387·04 К, від котрих платить Тов. 7% дівіденди; фонд резервовий і резерва страт 2.366·68 К; вкладок щадничих 34.654·90 К; від вкладок 5%; на народні цїли видано за 1906 рік 1.560 К; зиск (в 1906 р.) 1.043·41 К; загальний оборот 458.334·75 К; штучних навозів розпродано до кінця грудня 1906 р. 2,316.800 кґ.

Залучені тут статистичні викази подадуть погляд на розвиток сего товариства:

	Оборот касовий		
Рік	Прихід	Розхід	Оборот
1900	1.744·10	1.290·00	3.034·10
1901	20.704·50	20.909·31	41.613·81
1902	72·656·10	72.266·44	144.922·54
1903	115.326·68	115.580·18	230.906·86
1904	135.659·96	135.633·05	271.293·01
1905	135.873·02	136.025·55	271.898·57
1906	229.391·39	228.943·36	458 334·75
	711.355·76	710.647·89	142.200·64

Руське парцеляцийне Товариство „Земля“

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові

заснувало ся 1907 року. Товариство „Землю“ вписано до заробково-господарських стоваришень рішенєм

ц. к. суду яко торговельного у Львові з дня 27. серпня 1907 ч. ор. 977. стов. Ш. 172.

Наші селяни зрозуміли вже, чим для них есть земля, тому стараються ся всїма силами як найбільше єї роздобути. Однак у своїх намірах зустрічають не одну важну перешкоду. Всїлякі спекулянти, дїлаючи чи то поодиноко чи то сполучивши ся в спілки, жадають при парцеляції маєтків такої ціни, яка не відповідає зискови із тої землї. А роблять вони се тому, бо бачуть, як наш селянин привязаний до своєї рідної землї, як він відчуває велику потребу здобутя землї, котра є його кормительков. І як раз на те, щоб положити конець деморалїзуючій спекуляції землею та щоб дати селянам можність набувати землю під корисними услівями заснувало ся тов. „Земля“. Воно поставило собі за ціль переводити дїланя, стоячі в звязи або входячі в обем парцеляції, а іменно: вказувати своїм членам відповідні ґрунти до купна, старати ся о купців парцеляційних, посередничити в інтересах парцеляційних між купуючими та продаючими, удїлювати своїм членам технічної і правної помочи, удїлювати кредиту на купно землї, купувати маєтки земські на річ товариства а опісля продавати їх в дорозї парцеляції між своїх членів і т. д. Товариство „Земля“ має також застережене статутом право засновувати парцеляційні спілки для поодиноких маєтків.

Конституючі збори тов. „Земля“ відбули ся дня 25. вересня 1907 у Львові. На них вибрано до ради надзираючої: д ра Евгена Олесницького, посла до держ. ради і сойму; Миколу Василька, посла до держ. ради з Черновець; Григория Грозика дир. тов. уряд. і сьвящ.; Романа Залозецького, проф. політехнїки і анґлїйського конзуля; о. Омеляна Константиновича, крилошанина в Сяноцї; д-ра Теофіля Кормоша, адвоката і директора каси ощадности в Перемишли; Василя Нагірного, директора „Н. Торговлї“, Івана Раставецького, нотаря в Куликові; о. Юлїяна Федусевича, конс. радника зі Стрия; о. Івана Чапельського, крилошанина у Львові, Льва Шеховича, старшого радника суду і Олексїя Ярему, проф. ґім. в Перемишли. На заст. надз. ради вибрані о. Йос. Іванця, пароха з Ременова, Симеона Кульчицького, секретаря скарбу, о. Якова Коссоноцького, о. Остапа Нижанковського, з Завалова, о. Івана Рудовича катихита, Осипа Янова, професора ґімн. у Львові, до ревізийної комісиї: Клима Волянського уряд. тов. „Днїстер“, Йосифа Максимовича, урядника рахункового і Миколу Сяка, офіцияла рах. намісництва.

Надзираюча рада тов. „Земля“ уконституовала ся дня 30. вересня, вибираючи предсїдателем пос. М. Василька, заступником предс. проф. дра Р. Залозецького, секретарем Григ. Грозика, а заступником секретаря Івана Раставецького.

Один удїл в тов. „Земля“ виносить 500 корон.

Краєвий Союз господарсько-молочарський

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою в Стрию.

Се стоваришене повстало заходами стрийської філії тов. „Просьвіта“, при якій вже три роки був т. зв. „Краєвий Союз руських спілок молочарських“. Доси „Союз“ зорґанїзував понад 20 молочарень, заложив два склепи, один у Львові Ринок ч. 10, де львівська публика може в кождій хвили дістати сьвіжого масла, меду і яєць, а другий в Стрию; в такий спосіб кожда наша молочарня має певний збут свого масла. Окрім того Союз орґанїзує продаж яєць, меду і иньших господарських продуктів.

Цїлї стоваришеня є сполучити економічні сили своїх членів для їх добробиту. Дїяльність стоваришеня обмежена є лиш до своїх членів з виключенем інтересів в хосен осіб, що не є членами стоваришеня.

До переведеня своєї цїли буде стоваришене: а) під корисними услівями для членів купувати продукти

молочарські і рільного промислу своїх членів в цїли дальшої їх продажи, посередничити в корисній розпродажи сих продуктів членів, та корисно продавати сї продукти членів на спільний їх рахунок; б) купувати на спільний рахунок своїх членів та продавати своїм членам і посередничити в продажи своїм членам під найкориснїйшими услівями машин, знарядів і всїх взагалї предметів, потрібних їм до веденя молочарського і рільничого промислу; в) поправляти расу худоби господарств своїх членів через удержуване взірцевих зародових обор на спільний рахунок членів в їх хосен і під корисними услівями, доставляти своїм членам та посередничити в доставі своїм членам расової худоби; г) спільними силами своїх членів уліпшувати пасовиска, сїножати, луки, та взагалї підносити культуру ґрунтів своїх членів на спільний рахунок під як найкориснїйшими для них услівями; д) приймати до обороту капітали за условленим опроцентованем; е) удїляти своїм членам, з осібна спілкам, що приступлять в члени стовариша, дешевого і приступного кредиту.

Членами стовариша можуть бути правні і фізичні особи, що є спосібні до зобовязань правних по вплаченю 2 кор. вписового і 20 кор. удїлу, який можна вплатити чвертьрічними ратами. Порука є пятикратна.

Низький удїл, який має запевнену дивіденду, уможливляє хочби найбіднїйшому мужикови приступити до сього стовариша, що дає немалі користи. Проте кождий сьвідомий рільник може зголосити своє приступлене.

В справах купна і продажи масла і яєць, купна молочарських машин, огнетревалих кас, орґанїзованя молочарських і господарських спілок, в справах пчільництва можна звертати ся з повним довірем до Краєвого Союза господарсько-молочарського в Стрию. Директор справник тов.: о. Остап Нижанковський, директор-книговодець: Михайло Тюн.

Українсько-руська Спілка Видавнича,

зареєстрована спілка з обмеженою порукою у Львові, ул. Чарнецького ч. 26.

Має на цїли збільшити лїтературний і просьвітний рух видаванем всїляких творів, головно белєтристичних наших письменників по приступній цїнї. В 1905 р. Спілка перейняла від Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові видавництво „Лїтературно-Наукового Вістника". Удїл 50 корон. Рік основаня 1899; членів 83; вплачених удїлів 11.849 кор. 14 сот.; вкладки щадничі 37.612 кор. 92 сот.; зиск в 1906 роцї 602 кор; від вкладок 5%; оборот в 1906 р. 67.501 кор. 62 сот. Дивіденда 6%. Управа: Дирекция з 5 членів. Начальний директор проф. Михайло Грушевський; др. Іван Франко, заступник; Володимир Гнатюк, секретар; Всеволод Козловський, лїквідатор.

Товариство торговельно-промислове

„Сокільський Базар"

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові.

В 1904 р. в дни 15. вересня розпочав „Сокільський Базар" свою торговельну дїяльність яко власність „Сокола".

Щоби свою цїль міг він сповнити то є по при дбане о доходи для Сокола на будову сокільських гнїзд мусїв „Сокільський Базар" дбати і про те, щоби сю доси запустїлу торговельну ниву обробити, себ то в части видобути із неї користи для Русинів.

З причини, що „Сокіл" не мав фондів на ведене такого інтересу замінив ся „Сокільський Базар" дня 1. серпня 1906 в торговельне стоваришене, оперте на законї з дня 9. цьвітня 1873 р., а стоваришене се по одноразовім відкиненю його статутів судом зістало в кінци дня 5. цьвітня 1907 р. судом торговельним затверджене.

Удїл Товариства виносить 25 кор., вписове 2 кор. Товариство приймає вкладки до опроцентованя і дає за них 5%. Від удїлів дає Товариство

з чистих зисків дивіденду. Членів вступило 68 зі 117 деклярованими удїлами. Ощадностий зібрано понад 10.000 кор.

Товариство докладає всїх старань, щоби придбати для себе як найбільше фондів, потрібних до належитого веденя інтересу, але що більше мусить цїлою силою стреміти до побудованя власного дому з просторою салею для „Сокола“, котрої брак у Львові дає ся сильно відчувати. Товариство сподїє ся, що бажане його скоро сповнить ся, бо воно не бажає жертв, лиш доброї волї, щоби суспільність охотно свої ощадности в нїм льоковала.

Рентовність з веденої Товариством торговлї є велика, бо за 3 роки своєї дїяльности „Сокільський Базар“ заробив понад 5000 кор. чистого зиску.

Управа Тов.: Загальні Збори, Управляюча Рада, Дирекция. Загальні Збори відбувають ся раз в рік в місяци жовтни.

Управляючу Раду вибирають Загальні Збори на 5 лїт, в числї 10 членів, з котрих що року уступають 2 члени.

Крім того вибирають Загальні Збори трех заступників Ради на протяг одного року.

Президент Ради: Яремкевич Ілько, урядник Тов. „Днїстер“. Заступник: Боберський Іван, ц. к. професор ґімн. Секретар: Ґорук Сень, редактор. Члени: Доманик Йосиф, урядник „Днїстра“, Доскоч Никола, урядник і купець, Ігнат Іван, ц. к. урядник суду, Курдидик Йосиф, ліквідатор „Днїстра“, Матренчук Спиридіон, ветеринар, Петрицький Михайло, редактор, Сіяк Никола, ц. к. офіциял намісниц. Заступники: Лятошинський Микола, секретар Видїлу краєвого, о. Сембратович Лев, сотрудник Архикат., Пернаровський Евген, ц. к. урядник Скарбу. Контрольна комісия: Сполїтакевич Іван, урядник „Днїстра“, Дурбак Гліб, урядник дир. Скарбу. Балтарович Іван, начальник Нар. Торг. Дирекция: Будзиновський Альфред, ц. к. ревідент намісництва, Мартинець Евген, купець і властитель реальности. Завідуючий директор: Денис Кучика, урядник Тов. „Днїстер“.

Товариство для розвою руської штуки

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові, ринок ч. 10.

Рік основаня 1898. Приймає замовленя на всякого рода твори штуки (вольної і практичної), що входять в обсяг малярства, різьбарства і позолотарства. Товариство має власну артистичну й різьбярсько-позолотарську робітню, в якій виконує стилеві іконостаси, вівтарі, кивоти, процесийні образи, проповідниці, рами до образів і пр. Роботи малярські поручає лише першорядним руським артистичним силам, тому викінчене вповнї артистичне й солїдне. На жадане народний стиль. Дирекция: Петро Сенюта, Зиновій Сушко. Предсїдатель Ради Надзираючої: А. Будзиновський, заступник: Евген Турбацький, секретар: Василь Чума. Членів 140, вплачених удїлів: 2.458 кор., загальний оборот касовий: 66.106 кор. В новійших часах розпочало Товариство заходи в цїли устроєня сталої вистави малярської та різьбарської.

„Ризниця“

Товариство зареєстроване з обмеженою порукою в Самборі.

Займає ся воно виробами риз церковних і дає у себе приміщене та запомоги вдовицям і сиротам по сьвященниках. Рік основаня 1893. Останними часами загарбали управу сего товариства люди, що є ворогами нашого народного розвитку.

Народна Гостинниця

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові.

Цїль: в містах, місточках, селах і взагалї там, де того покаже ся потреба: набувати на власний рахунок або винаймати і у власнім зарядї вести готелї, заїздні доми, курацийні

доми, гостинниці і т. п. заведеня; уряджувати реставрації, каварні і т. д.; винаймати і виконувати право пропінації; винаймати право побору податку і оплат консумційних.

Членом може стати, хто зложить 2 кор. вписового і уділ 20 кор. Кождий член може вплатити більше уділів; число уділів необмежене. Товариство приймає також вкладки щадничі і платить від них $5^1/_2$.

„Народну Гостинницю“ засновано ще в 1900 році, але живійший єї розвиток почав ся аж останними роками, а саме від часу, як се товариство вибудувало у Львові на розі ул. Сикстуської й Костюшки свою триповерхову каменицю та почало в ній з днем 1. жовтня 1906 р. вести свій готель, каварню і реставрацію. В протягу останних трех місяців 1906 року заїхало до готелю „Народної Гостинниці“ 920 гостий; містились вони в 28 комнатах готелевих, якими тов. розпоряджає. За побут свій заплатили ті гості до каси товариства квоту 7.375 кор. 10 сот., з чого по потрученю власних видатків товариства в квоті 4.896 кор. 06 сот. остало яко чистий зиск 2.479 кор.,4 сот.

Реставрацию і каварню виарендовано разом з комнатою до снїдань в партері п. Вільгельмови Брайтмаєрови на протяг 6 лїт за 16.000 кор. річно, платних ратами квартальними з гори. П. Брайтмаєр зобовязав ся при тім утримувати на науці у себе вказаних товариством, чотирох малих хлопців.

В 1906 році зголосилось 133 нових членів з 249 зголошеними а $237^1/_2$ вплаченими удїлами, супроти чого стан членів з кінцем 1906 року виносив 443, а стан удїлів 14.395 кор. 20 сот., що в порівнаню з роком 1905 виказує збільшене числа членів о 130 а удїлів о квоту 5.446 кор. В 1906 році убуло 3 членів.

Вкладки щадничі зросли в 1906 р. о квоту 55.435 кор. 83 сот. на 70 нових книжочках вкладкових так, що стан вкладок щадничих з днем 31. грудня 1906 р. виносить 92.825 корон 76 сот. на 117 книжочках вкладкових.

В часї від 1. жовтня 1906 до 31. грудня 1907 р. вплинуло в касу товариства з чиншів склепових (які є в партері), реставрації й каварні 6.253 кор. 34 сот., а з готелю 7.375 корон 10 сот. В порівнаню сих доходів товариства з його розходами оказав ся зиск в квоті 763 корон 15 сот., який уможливив виплату членам 5% дивіденди від вплачених удїлів.

Рада надзираюча Товариства, вибрана 12. вересня 1907 р. уконституовала ся ось так: Совіт. Ярослав Ільницький, предсїдатель, проф. Роман Залозецький, заст. предсїдателя, о. Теодозій Лежогубський, секретар; окрім того входять в єї склад: Василь Нагірний, Іван Дуткевич, др. Евген Озаркевич, Евген Спожарський, др. Ярослав Олесницький, Микола Заячківський і Іван Борис.

в) Товариства асекураційні.

Тов. взаїмних обезпечень „Днїстер“
у Львові, ул. Руська ч. 20.

Надзираюча Рада: Почесний президент: Єго Ексц. Вир. Митрополит Андрей ґраф на Шептицях Шептицький. Президент: Григорій Кузьма, ц. к. радник двору у Львові і президент Кр. Союза кредитового. Заступник президента: о. Лев Туркевич, архидіякон і пралат Єго Свят. Папи Пія X.. Члени Надзираючої Ради: о. крил. др. Іван Гробельський, Йосиф Гурик, Антін Дольницький, зрезиґнував, др. Михайло Король, др. Теофіль Кормош, др. Кость Левицький, др. Евген Олесницький, Йосиф Онишкевич, о. Стефан Онишкевич, др. Володимир Охримович, о. пралат Мирон Подолинський, Льонґін Рожанковський, др. Дамян Савчак, Тит Ревакович, Рафаїл Стеблецький, др. Стефан Федак. Заступники членів Ради назираючої: Евген Гузар, др. Станислав Днїстрянський, Петро Огоновський і Кость Паньківський.

Комісия ревізийна: Юлїян Сїчинський, Емілїян Куницький, Микола Мельник; заступник Микола Заячківський.

Дирекция: др. Стефан Федак і др. Володимир Охримович; директор завідуючий: др. Ярослав Кулачковський.

В році 1906 було важних поліс 205.486 на 204,241.280 кор. обезпеченої вартости з премією 2,017.247 кор. 54 сот. Всїх будинків є обезпечених: мешкальних 176.532, господарських 306.247, церквей 2.657 на вартість 16,118.209 корон з премією 65.382 корон, приходств 1.620 на вартість 9,276.287 кор. з премією 61.587 корон. Обезпеченя ті находять ся в 3.742 громадах, положених в 67 повітах Галичини і 8 повітах Буковини, а то: в 227 містах і місточках і 3515 сїльських громадах.

В 1906 р. зголошено шкід 1883 по 876 пожарах з 661 громад в 58 повітах. Виплачені відшкодованя разом з коштами лїквідациї виносили 1,069.943 корон 90 сот., з тої суми реасекурация звернула 540.978 корон і 80 сот., в дорозї ласки признано і виплачено 25 відшкодовань в квотї 7.792 корон. Загалом виплатив „Днїстер в 14 лїтах 13.747 відшкодовань в сумі 7,544.478 корон, з тих 257 відшкодовань на суму 103.726 корон в дорозї ласки.

Будова власного дому товариства зістала в році 1906 укінчена: при улици Руській ч. 20 проти Успенської церкви станув величавий будинок на уміщенє бюр Товариства взаїмних обезпечень і взаїмного кредиту „Днїстер“, з салею на Загальні Збори, в котрій містить ся Товариство руський „Сокіл“, — другий чиншовий дім при ул. Підвалє ч. 7, вартість тих домів з площею виносить 715.000 корон. В цїнних паперах пупілярних уміщено 1,050.500 корон.

Фонд резервовий побільшив ся і виносить 846.189 кор. 20 сот. Резерву премії відложено 550.110 кор., резерву специяльну на надзвичайні видатки 31.040 кор. 73 сот., фонд специяльний на звороти 16.159 кор. 89 сот., фонд на ріжниці курсів 29.866 корон 35 сот. фонд емеритальний урядників виносить 185.810 корон 21 сот. Видатки на платнї урядників, провізию аґентам, податки, порторія, друки і цїлу канцелярию, датки сторожам пожарним, оплати до каси хорих і фонду емеритального виносили 423.277 корон.

Надвижки в 1906 році позістало 298.134 корон, з котрої Загальні Збори призначили 59.627 корон до фонду резервового, а 201.727 корон 75 сот. на зворот членам, щоби члени отримали по 10% від премій, оплачених в 1906 р., 2.000 корон на публичні добродїйні цїли, решту в квотї 34.779 корон 25 сот. до фонду специяльного на звороти.

г) Товариства просьвітні, наукові, музичні, добродїйні і т. д.

Товариство „Просьвіта“

у Львові, Ринок ч. 10. власний дім.

Основане дня 8. грудня 1868 р. Цїль: просьвіта і піднесенє добробиту руського народу, а средства до того: видаванє всїляких дїл особливо популярних для селян і міщан і ширенє їх; устне поучуванє народу в справах просьвітних, господарських, торговельних і промислових через делеґатів, люстраторів і вандрівних учителїв; закладанє філій і читалень „Просьвіти“; закладанє спілок рільничо-господарських і промислових, торговель, шпихлїрів, кас ощадности і позичок, шкіл господарських і промислових; удїлюванє помочи і поради при закупні доброго насїня, машин і знарядів господарських та вказуванє жерел зарібку і т. п. Товариство числило по конець липня 1907 р, 19.016 членів і видало доси 332 чисел книжочок всїлякого змісту. Членом звичайним може стати кожда особа, громада або институция руська, скоро єї прийме Головний Видїл і скоро зложить 4 кор. річно (селяни і міщани 2 кор. річно). Крім членів звичайних є ще члени почесні і спомагаючі.

Управа: Найвисшою властию орікаючою є Загальний Збір членів, скликуваний що 2 роки (для наради збори членів що року у Львові або деинде).

Найвисшою властию виконуючою є Головний Видїл; теперішний склад його: Петро Огоновський, проф. ґімн., голова; др. Олександер Колесса, проф. університету, заступник голови; др. Іван Брик, секретар і директор канцелярії; о. Стефан Мохнацький, касиер; Василь Білецький, др. Михайло Коцюба; о. Теодозій Лежогубський, екоиом і бібліотекар; Михайло Іванець, уряд. „Дністра“, контрольор; др. Кость Левицький, адв. кр.; др. Евген Озаркевич, лїкар; Бронислав Бурбела, студ. полїт.; Юлїян Романчук, висл. проф. ґімн. і посол до Ради держ.; Іван Чернявський, секретар судовий; надінж. А. Корнеля і др. В. Загайкевич.

Заступники членів Головного Видїлу: Волод. Ґеринович, студ. філ.; Л. Цегельський, ред. „Дїла“; К. Малицька, учит. — Директор канцелярії: Андрій Скородинський.

При Головнім Видїлї тов. зорґанїзували ся з кінцем року 1907 дві комісиї: комісия видавнича і економічна. До комісиї видавничої належить др. Ол. Колесса як голова, Ю. Балицький, проф. В. Білецький, др. Ів. Брик, др. Аль. Говикович, Іл. Кокорудз, др. Е. Озаркевич, ред. Цегельський і Яр. Весоловський, як редактор видань тов-а. В склад комісиї господарсько - промислової входять: П. Огоновський, як провідник, др. Загайкевич як секретар та проф. Р. Залозецький, о. Ант. Глодзїнський, др. М. Коцюба, надінж. др. Корнеля, К. Паньківський і А. Гарасевич як учитель госп. тов. „Просьвіта“.

Товариство має доси 35 філій а то в місцевостях: Бережани, Бібрка, Броди, Бурштин, Долина, Дрогобич, Городенка, Гусятин, Золочів, Калуш, Камінка струмілова, Коломия, Комарно, Кути, Львів, Мостиска, Новий Санч, Олесько, Перемишль, Підгайці, Рава руська, Рогатин, Самбір, Сокаль, Станиславів, Старий Самбір, Стрий, Сянок, Теребовля, Тернопіль, Товмач, Чешанів, Яворів, Ясло.

З кінцем липня 1907 р. було всїх читалень „Просьвіти“ 1910, а многі, з них розвивають ся дуже гарно. При читальнях „Просьвіти“ є звиш 450 крамниць, звиш 250 шпихлїрів і 200 кас позичкових.

Товариство „Просьвіта“ видає що місяця членські книжочки, місячне ілюстр. часопись „Письмо з Просьвіти“, Листки з „Просьвіти“ та ріжні белетристичні й популярно-наукові твори в окремих сериях.

Стан маетку і фонди під зарядом „Просьвіти“ (з фондів, означених зьвіздкою, виплачують ся стипендиї): Активи (з кінцем 1905 р.) 275.125·72 кор.; пасиви: 156.478·03 кор. Дїйсний маєток Товариства (з кінцем 1905 р.): 118.647·69 кор. — 1)* Фонд стипендийний ім. Т. Шевченка 7.371·09 кор. — 2)* Франца Фронца 4.600 кор. — 3) Фонд на „Дім Просьвіти“ придїлено до центральної каси. — 4) Фонд „Михайлова премія драматична“ 1.189·88 кор. — 5) Фондация Ст. Дубравського (на праці з історії, ґеоґрафії, етноґрафії, господарства і права) 4.000 кор. — 6) Фонд Леонїдів (на премії за праці з історії України-Руси) 2.446·21 кор. — 7) Фонд закупна молитвенників для дівчат шкіл перемиских 113·32 кор. — 8) Фонд стипенд. ім. Маркіяна Шашкевича 451·94 кор. — 9) Фонд памятковий Маркіяна Шашкевича 1.462·94 кор. — 10) Фонд запомоговий ім. Маркіяна Шашкевича для руських лїтератів 131·83 кор. — 11)* Фонд стипендийний Евзевія Грушкевича 10.000 кор. — 12) Фонд емерит. артистів руської сцени 3.107·15 кор. — 13)* Фонд стипенд. ім. Теодора Качали 6.000 кор. — 14) Фонд стипенд. ім. Йосифа Шуховського 3.139·10 кор. — 15) Фонд стипенд. ім. Николая Сїчиньского 0·49 кор. — 16) Фонд запомоговий ім. о крилош. д-ра Ів. Гробельського для учеників школи народ. в Порохнику 1.169·82 кор. 17)* Фонд запомог. ім. о. крилош. Ів. Гробельського на підмагане читальнї „Просьвіти“ в Порохнику 2.000 кор. — 18) Фонд ім. Івана Череватенка на премії за науково-

популярні книжки 3.073·63 кор. — 19) Фонд стипенд. ім. Григорія і Юлії Врецьонів, капітал основний 6.000 кор. — 20) Фонд Момдести Куницької (з 1903 р.) на підмогу убогих учениць Руснок 4.044·02 кор. — 21) Фонд Михайла Спожарського, переплетника львівського (з 1903 р.) на стипендії для синів руських священників в Галичині і Буковині 4.525·94 кор. — 22) Запис бл. о. Петра Гіля в 1903 р. на видавництва Тов. „Просьвіта“ 1.944·41 кор. — 23) Фонд бл. п. о. Новосада 120.000 кор. — 24) Фонд Вікторії Студинської і фонд стипенд. ім. Стефана Качали на видавництво книжок 327·71 кор. — 25) Фонд стипенд. ім. Ольги з Гузарів Левицької 612 кор. — 26) Депозити: Фонд стипенд. бл. п. Володимира Барвінського 3.040·43 кор. — 27) Фонд стипенд. ім. Осипа Стеткевича 100 кор. — 28) Фонд запомоговий ім. Стеф. Дубравського на запомогу убогих дітий громад Топільниця і Турє старосамбірського повіту, котрі ходять до народних шкіл 2.220·50 корон.

Наукове Товариство імени Шевченка у Львові.

Заснувало ся при кінци 1873 р. і за головну задачу поклало собі піддержувати найперше розвій української літератури. Потім в 1892 р. перемінило ся на чисто наукове і розпочало свою ширшу діяльність тим, що заснувало науковий журнал п. н. „Записки Наук. Тов. ім. Шевченка“ і переняло на себе видавництво „Руської Історичної Бібліотеки“ та „Правничої Часописи“.

Ціль Товариства: плекати та розвивати науку й штуку в українсько-руській мові і взагалі дбати за поступ українсько-руського народу на всіх полях знаня. Товариство складає ся: 1) із звичайних членів, котрих приймає виділ, і котрі складають 2 кор. вписового і річну вкладку 10 кор. 2) з дійсних членів, затверджених виділом на предложенє одної з секций товариства за самостійні наукові праці і визначну участь у виданях Товариства, 3) з членів основателїв, іменованих на основі давного статута і 4) з почесних членів, іменованих Загальними Зборами на внесенє виділу.

Теперішня Управа Товариства: Михайло Грушевський, проф. університету, голова; Володимир Гнатюк, секретар; Кость Паньківський, контрольор; Іван Ясеницький, касиєр; Кароль Бандрівський, адміністратор каменицї; Михайло Мочульський, референт книгарнї; др. Стефан Томашівський, референт друкарнї; др. Денис Лукіянович, член виділу. Заступники виділових: Всеволод Козловський, заступник адміністратора каменицї і референт магазину, Філярет Колесса, Іван Джеджора і Григорій Пежанський. Як делеґати секций засїдають у виділї проф. М. Грушевський від історично-фільософічної, др. Іван Франко від фільольоґічної, др. Евген Озаркевич від математично-природничо-лїкарської секциї.

Адміністрация Товарства: голова проф. М. Грушевський; референти: див. Управа Товариства. — Канцелярия Товариства: секретар Володимир Гнатюк; бухгальтер Василь Угрин.

Бібліотека Товариства: бібліотекарі: Іван Кревецький і Олекса Іванчук.

Книгарня Товариства: начальник книгарнї Август Дермаль; касиєрка: Климентина Панькевичева; помічник Осип Сироїд.

Друкарня Товариства: директор Кароль Беднарський; заступник: Іван Возняк. Перзонал друкарнї складаєть ся: з 20 складачів, 2 машиністів, 7 робітниць, 2 слуг.

Переплетня Товариства: управитель: Михайло Гартель. Перзонал переплетнї складаєть ся з 4 товаришів, 14 робітниць і 2 слуг.

Товариство видає: 1) Записки, наукова часопись, присьвячена українській історії, фільольоґії й етноґрафії. Річно 6 томів по 15 арк. друку. Доси вийшло 78 томів.

2) Збірник історично-фільософічної секциї, для більших

історичних праць. Досі вийшло 9 томів.

3) Збірник фільольоґічної секциї, для більших історично-літературних та фільольоґічних праць і матеріялів. Досі вийшло 9 томів.

4) Збірник математично-природописно-лїкарської секциї, для праць із царини математики, істориї природи та медицини. Вийшло 11 томів.

5) Часопись правнича і економічна, для меньших праць із царини права й економії. Вийшло 9 томів.

6) Правнича Бібліотека, для більших моноґрафій із царини права. Вийшло 3 томи.

7) Руська Історична Бібліотека. Вийшло 24 томи.

8) Українсько-руський Архив, призначений для історичних і історично-літературних праць і матеріялів. Вийшло 2 томи.

9) Жерела до істориї України Руси, для матеріялів до старшої української лїтератури. Досі вийшло 5 великих томів.

10) Українсько-руська Бібліотека, для критичних видань українських письменників із XIX ст. Досі 4 томи.

11) Етноґрафічний Збірник. орґан українського фольклора. Вийшло 20 томів.

12) Материяли до українсько-руської етнольоґії, для описової етноґрафії й археольоґії. Досі 8 томів.

13) Хроніка, для справоздань із дїяльности товариства. Вийшло 30 нумерів.

14) Chronik, в нїмецькій мові, для інформованя чужинців про дїяльність товариства.

Наукові комісиї Товариства:

I. Археоґрафічна комісия — проф. Мих. Грушевський, голова.

II. Правнича комісия — др. Ст. Дністрянський, голова.

III. Статистична комісия — проф. Мих. Грушевський, голова.

IV. Етноґрафічна комісия — др. Федір Вовк, голова.

V. Язикова комісия. — др. Кирило Студинський, голова.

VI. Лїкарська комісия — др. Евген Озаркевич, голова.

Товариство заряджує університетською фундациєю (каменица при ул. Чарнецького ч. 26., вартість 273.754 кор.) і фондами:

1) академічний фонд резервовий 12.546·79 кор.;

2) фонд доцентів 4.110·96 кор.;

3) фонд памятника Т. Шевченка 2.884·94 кор.;

4) фонд лїтератів ім. Котляревського 2.105·21 кор.;

5) фонд лїтератів ім. Мордовця 2.214·81 кор.;

6) стипендийний фонд ім. М. Грушевського 4.461·61 кор.;

7) стипендийний фонд ім. О. Огоновського 1.841·72 кор.;

8) фонд запомоговий ім. А. Кончевського 10.190·33 кор.;

9) фонд памятника Нїщинського 105·59 кор.

До комітету для роздаваня запомог із фонду лїтератів належить Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, др. Ілля Кокорудз, др. Іван Франко.

Руське Товариство педаґоґічне

у Львові, ул. Сикстуська ч. 47.

Рік основаня 1881; число членів 4500; членська вкладка 2 кор., для селян і міщан 1 кор. і вписове 1 кор. Займає ся всїма справами руського шкільництва і народного виховання, именно удержує свої школи, бурси і институти. Найважнїйшими институциями товариства є:

1. Приватна женська семінария руського Товариства педаґоґічного з руською викладовою мовою у Львові (ул. Сикстуська ч. 47 I. поверх). Услівя принятя: Скінчений 15 рік житя, метрика уродженя, послїдне шкільне съвідоцтво, съвідоцтво здоровля, деклярація родичів що до оплати. Вписове 4 кор., місячна шкільна оплата, платна з гори 20 кор. (може бути обнижена). Ученицї, що скінчили V. кл. видїлову, можуть бути увільнені від вступного іспиту

до І. кляси. Директор: др. Михайло Коцюба, проф. учит. сем., заступниця директора п-а О. Бережницька, кваліфікована учителька до шкіл середних. — При семінарії є женська школа вправ (в сім році доперва І. кляса), поміщена при ул. Длуґоша ч: 17.

Видїлова женська школа ім. Шевченка у Львові (ул. Сикстуська ч. 47). Мінїстерство признало сій школї право публичности, а кандидатки, що укінчать сю школу, можуть занимати посади молодших учительок. Школа та має пять висших кляс (V—IX). Директор: проф. учит. семінарії др. Мих. Коцюба, управителька п. Конст. Малицька.

3. Женський інститут св. Ольги у Львові (ул. Сокола ч. 1 а.) посилає ученицї до школи народної, видїлової і учительської семінарії. Приймає за оплатою 15 до 40 кор. і одноразовим додатком 4 кор. вписового і 2 кор. що місяця за з'ужите меблїв.

4. Мужеський інститут під покровом св. О. Николая у Львові (ул. Театинська ч. 19) приймає учеників середних шкіл, синів членів Руського Товариства педаґоґічного. Услівя принятя: До поданя приложити: метрику хрещеня, свідоцтва шкільні з послїдних двох курсів, декларацію що до місячної заплати 45 кор., 2 кор. на видатки кореспонденцийні; хто не є членом Руського Тов. педаґоґічного, платить 2 к. на вписове і річну членску вкладку. Всякі поданя треба адресувати до Видїлу Руського Тов. педаґоґічного на руки директора Інституту, п. К. Паньківського, директора Краєвого Союза кредитового. Справами Інституту займає ся окремий комітет, що его головою є др. Остап Макарушка, професор руської ґімназиї у Львові.

5. Велика бурса для учеників руської ґімназиї, (ул. Вірменська ч. 2). Сего року є в нїй поміщених 230 учеників за місячною оплатою до 25 кор. Бурсою править окремий комітет, що його головою є проф. Людвик Сальо. Настоятелями, що много заслужили ся для сеї бурси, є два учителї ґімн. Володимир Вітошинський і Волод. Адриянович. Директором економічним є офіциял скарбовий Паллядий Турчманович. Для сеї бурси будує тепер Товариство власний дім, що про него є мова на иньшім місци.

6. Товариство удїляє запомог в грошах і убраних ученицям обох своїх шкіл, веде безплатно курс руської мови для дївчат львівських польських шкіл, помагає початкуючим ученикам І. кл. руської ґімназиї у Львові в науцї, удержує курси для неграмотних, завідує запомоговими і стипендийними фондами, видає ґазету для учителїв „Учитель“ і ілюстровану для шкільної молодежи (міщан і селян) „Дзвінок“, видало доси 130 книжочок, пригідних до бібліотек шкільних і читалень а 20 книжок наукових, старає ся о закладане руських приватних шкіл по селах і вже удержує кілька таких шкіл, — в справах нашої школи і полїпшеня материяльного положеня учителїв висилає представленя до Мінїстра просьвіти і Ради шкільної краєвої.

7. Філії товариства, яких тепер є 38, удержують селянські бурси по містах і місточках, устроюють курси приготовляючі до ґімназий, а Філія в Коломиї веде курси кандидатів і кандидаток учительських, уряджують відчити і концерти на добродїйні цїли і конференциї учительські. Основують також руські бібліотеки.

В р. 1907 сьвяткувало Товариство 25-лїтний ювилей своєї дїяльности величавим концертом, що на його програму зложились продукциї майже самих бурсаків і інституток. Всї народно-руські товариства заявили сему дїяльному товариству - ювиляту свій щирий привіт або устно або письменно.

Довголїтним головою товариства є о. Іван Чапельський, крилошанин митрополичої капітули.

Руське Товариство педаґоґічне у Львові закупило було ще в 1902 р. двоморґову площу при продовженю улиці Крижової за суму 10.000 кор від проф. техніки і архитекта Івана

Левинського. Ся площа набрала тепер значно більшої вартости через близкість сьвіжо поведеної лїнії трамваєвої і тому, що в той бік тенденция будівляна сильно змагає ся, так що вона варта нині в троє тілько.

На сїй площі порішило товариство в 1906 р. здвигнути великий дім для бурси і хотяй орудувало дуже малим капіталом (всього 18.000 корон), мимо сего осьмілило ся розпочати великанську будову, яка має коштувати з внутрішним урядженем 322.000 кор.

Запомогове Товариство „Руслан“ причинило ся до будови 14.000 кор. з запису бл. пам. Кард. Сильвестра Сембратовича, добрі люди прислали і присилають щедрі дари і є надїя, що ся бурса ще сеї зими буде стояти під дахом. Товариство видало на будову доси 50 тисич корон, а більше як 50 тисяч мусїло вже тепер позичити на векслї, бо се будова велика і коштує дуже много. Забудована площа займає 1219 квадр. метрів, а комнат буде мати 126. В нїй помістить ся вигідно 250 учеників-бурсаків.

Дім лежить на горбку, звідки простягаєся чудний вид на місто, коло дому буде заведений красний огород яринний і овочевий і устроєна площа до забави. Ученики будуть мати протє сьвіжий воздух, а заряд буде старатись, щоби вони не марнувались в тій бурсї, як то давнїйше по бурсах бувало.

Та до скінченя сего будинку треба ще богато жертв, які повинні напливати від всїх Русинів, без огляду на стан. Якби так кожда руська душа скинулась по 1 сотикови, то ми вже малиби 30.000 корон, а як би так по 10 сот., то вже вистало би на цїлу будову. Видїл порішив, що хто пришле на будову сего дому бодай 25 корон, буде вписаний в золоту книгу бурси на вічну памятку.

Ми певні також, що й всї наші братства церковні, читальні, крамницї, ради громадські поспішать нам зі скорою помочию.

Вчинять се рівнож і наші інституциї фінансові, котрих маємо в Галичинї вже понад 130. В роцї 1906 оборот в наших институциях фінансових виносив понад 53 мілїони корон. При такім оборотї не пожалують наші институциї щедрої жертви і на будову приюту для молодежи в давній столицї нашої руської землї.

Будову веде проф. Ів. Левинський, той сам, що збудував „Днїстер“, а справою займаєся окремий комітет з рамени Головного Видїлу Руського Товариства педагогічного. Головою комітету будови є радник Едвард Харкевич, директор руської гімназиї у Львові.

Рускій народный Институтъ „Народный Домъ“.

у Львові (улиця Театральна ч. 22).

Завідує всїлякими фондами та удержує бібліотеку і бурсу. Власне майно института „Нар. Дім“ оцїнено на $2^1/_2$ мілїона корон, окрім того завідує Товариство фондами вартости около $1^1/_2$ мілїона. Нововибудована бурса тов. містить ся при ул. Курковій. Товариство се повстало для управи фондациєю дарованою цїсарем Франц Йосифом I для львівських Русинів. Через довгі десятки лїт загарбали сю фондацию в руки люди, що не признають істнованя нашого народу, а фондами урудують радше на шкоду нашого національного розвитку, не допускаючи при тім у члени і найвизначнїйших патріотів-Русинів. Є однак надія, що ся фондация також перейде вже раз в заряд тих, для кого єї призначено, себто львівських Русинів.

Інститут Ставропигійський

(брацтво церковне, ул. Руска ч. 3).

Удержує друкарню, книгарню, музей старинностий і бурсу. Маєток институту Ставропигійского виносить около 2 мілїони кор. Отсю институцию держать у своїх руках також люди, що хотїли би нас перемінити в Москалїв і відповідно до того орудують сим добром, не дивлячись на те, що давні брацтва засновувано на Україні не на поталу а на оборону нашого народа.

Товариство
Руський Інститут для Дівчат
в Перемишли.

Утримує єдиний руський дівочий ліцей і інтернат для учениць ліцею. Школу середну для дівчат під назвою ліцей заснував виділ тов. з початком 1903/4 р. шк. Сей тип дівочої школи повстав в Австрії на основі орґанізацийного статута оголошеного розпор. ц. к. міністерства просьвіти з дня 11. грудня 1900 ч. 34.551. Ліцей перетворив ся з давної школи видїлової тов. на основі уповажненя міністерства просьвіти з 21. падолиста 1902 р. Ліцей то рід женської ґімназиї, в котрій відпадає науку латини і греки, а подає ся наука новочасних европейських язиків, як в школах реальних. Наука треває 6 літ, а по єї укінченю вільно ліцеанткам приступити до іспиту зрілости. Сьвідоцтво зрілости уповажнює до студий на університетах (в цїли узисканя кваліфікациї до подаваня науки в женьких школах), а також в иньших висших школах для придбаня фахового образованя.

В 1906/7 році складав ся ліцей з чотирох кляс і з кляси приготовляючої, котра відповідає давнїйшій IV. клясї видїловій, та з I. і II. кл. ліцеальної. В клясї приготовляючій клясифіковано 13 учениць. В I. клясї ліцеальній було 39 учениць; в II. клясї 43; в III. клясї 31, а в IV. клясї 42, разом усїх учениць 169. Відзначаючих учениць в науці було в клясї приготовляючій 3; в клясї I. 10; в клясї II. 23; в клясї III. 17; в кл. IV. 21. Поправок в однім предметї було: в кл. II. 1, а в кл. IV. 1.

Директором ліцея був Зарицький Северин, ц. к. проф. II. ґімназиї в Перемишли в VIII. ранзї, а директоркою помічницею Примівна Мария. Учило 16 учителїв і 5 учительок.

З початком 1905 р. одержав ліцей право публичности. Додати тут ще треба, що Видїл Інституту і управа ліцея одержали від кр. Ради шкільної признане за взірцеве ведене ліцея.

Інститут одержує також інтернат для своїх учениць, який засновано 1902 р. Інтернат сей знаходить ся тепер при ул. Сяновій дільній ч. 5, в власній каменици, а через два попередні роки містив ся в винаймленій каменици. Доперва 1904 р. за помочею Всесв. о. Пралата Мирона Подолинського набуто на власність висше згадану каменицю, при легких услівях, бо готівки треба було лиш 6.000 корон. Його Ексцеленция Константин Чехович жертвував на ту цїль 2.000 корон, Всесв. о. пралат Мирон Подолинський 4.000 корон; решту довгу сплачує інтернат ратами. Меньші датки жертвували деякі жертволюбиві особи, а спомагали новозаснований інтернат також товариства „Віра“ „Дністер“ і „Рязница“. Інтернат отворено для учениць ц. к. сем. женської, але виняткова принимає ся і ученици шкіл видїлових. Помешкане є тїсне, всего місць 53. Позаяк зголошень до інституту прибуває рік річно щораз більше, проте заряд інтернату старає ся побудувати новий дім. В тій цїли куплено площу побіч ц. к. сем. женської, де з часом стане новий Інтернат. Його Ексцеленция Митрополит жертвував на початок 10.000 кор.

В 1906 році входили до видїлу Інституту: о. Мирон Подолинський; предсїдатель. Гр. Цеглинський 1. містопредсїдатель. о. М. Мриц, 2 містопредсїдатель і господар. Северин Зарицький, секретар. Олексій Ярема, скарбник. о. І. Стрийський, Ф. Наклавський, др. М. Долинський, о. А. Зубрицький, о. Ом. Кормош, др. Т. Кормош, яко видїлові. І. Мануляк, о. Ом. Мартинович, яко заступники видїлових. Члени комісиї контрольної: о. Іван Савчин, Клим Вахнянин, С. Губчак.

Приватна руська женська ґімназия
СС. Василиянок з правом публичности у Львові ул. Длуґоша ч. 17. основана в 1906 р.

Є се одинока женська руська ґімназия і в ній обовязує той сам плян науковий, що й в ґімназиях мужеських публичних і ті самі приписи що до приниманя учениць. О-

плата учениць місячна 20 корон, інтернатки СС. Василіянок дістають знижене до половини.

В році шк. 1906/7 складав ся збір учительський з директора закладу, о. сов. Спир. Кархута, проф. руської ґімназиї, 5 професорів руської ґімназиї, одної кваліфікованої учительки до шкіл середних, п-и Бережницької та одної монахині, учительки пригот. кляси. Учениць було: в приготовляючій клясї 7, в першій 28, разом 35, дочок священичих (24) і світської інтеліґенциї (11). Дочок селян і міщан не було ще ані одної. Клясифікация випала дуже гарно: в приготовляючій клясї 2 відзн., 5 перших, в I. клясї 11 відзнач., 15 перших, 2 поправки. В році шкільнім 1907/8 є учениць: в приготовл. 8, в I. кл. 22, в II. кл. 31, разом 61, між ними лише одна дитина селянська (посла Остапчука). Є надія, що в міру зросту просьвіти серед нашого селянства зрозуміють і селяни вагу ґімназияльного образованя для своїх доньок. З предметів надобовязкових подають ся до тепер: польська мова, спів, ґімнастика, ручні роботи, каліґрафія, а від III. кляси будуть подавати ся нові европейські язики, і історія рідного краю. За рік шк. 1906/7 видала Дирекция школи звіт з науковою розвідкою п-и Олени Бережницької: Ґімназия яко середник вищого образованя жіноцтва.

У всяких справах відноситись треба до Дирекциї закладу (Львів, ул. Длуґоша ч. 17).

Інститути для дівчат СС. Василіянок.

СС. Василіянки удержують інститути для дівчат у Львові (ул. Зибликевича ч. 24), в Станиславові (ул. Заболотівська ч. 13) і в Перемишли (ул. Сянова долїшна ч. 5). Інститутки ходять до шкіл публичних, а в інститутї вчуть ся сьпіву, гри на фортепянї й скрипцї та ручних робіт. Найважнїйшою інституцією, яку удержують СС. Василіянки се інститути в Яворові, бо в тамошнім монастири є не тільки інтернат для дівчат, але також руський приватний учительський семинар і руська школа видїлова.

Товариства „Шкільна Поміч“

є у Львові, Коломиї, Станиславові, Самборі, Снятинї, Сокалї, Чернівцях і Кіцманї. Товариства сї запомагають молодіж шкіл народних зглядно середних, а також удержують бурси або інститути для шкільної молодіжи. Товариство „Шкільна Поміч“ у Львові зістало засноване в 1882 р. головно заходами бл. п. Григория Врецьони. Ціль товариства є запомагати бідну молодіж народних шкіл у Львові. Членів є до 300. Запомог одежию і обувем роздає товариство що року що найменче за 1200 К. Річна вкладка 2 К. Тепер користає з запомог молодіж шкіл: ім. М. Шашкевича, руської видїлової і руського семинара. Давнїйше вливали датки з поза Львова, бо не було по провінциї власних бурс. Нині обмежуєся воно виключно на датки Львовян та соймову запомогу. Резервового фонду є 8.500 корон. Головою є о. Евген Гузар, секретарем Стефан Скоробогатий, а касиєркою Варвара Літинська.

Товариство „Руслан“

у Львові.

В ціли запомаганя убогих учеників ц. к. академічної ґімназиї завязало ся у Львові в 1894 році під іменем „Руслан“ товариство, оперте на статутї потвердженім Вис. ц. к. намісництвом дня 11. марта 1894 р. ч. 16231. Членів числило се товариство з кінцем червня 1906 р. — 110 а між ними 23 членів покровителїв. Членами Товариства „Руслан“ після §. 4. статута є: 1) покровителї, котрі на ціли Товариства зложать даток що найменше 50 кор. нараз, або в річних ратах що найменше по 10 кор.; 2) члени звичайні, котрі зобовяжують ся складати що найменше по 2 кор. річно. В склад Видїлу входили: сов. прав. Е. Харкевич, голова; о. катехит Л. Лужницький, заступник голови; проф.

І. Громницький, скарбник; о. сов. конс. Е. Гузар і проф. др. Е. Макарушка, секретар. Виділ запомагав убогих а пильних учеників відповідно до потреб грошевими датками на харч, одіж, помешкане і ліки. Крім того вишукував для них приватні лекції, старав ся о безплатні обіди і заосмотрював у книжки шкільні. Здійсняючи бажане пок. кардинала С. Сембратовича і загалу Русинів приступив Виділ в біж. році спільно з Руським товариством педагогічним до будови Бурси для учеників на закупленім давнійше ґрунті при ул. Крижовій і видав на сю ціль 14.000 кор. зі свого основного фонду. Бурса на 200 учеників стане готова в 1908 році. Бібліотека товариства „Руслан“ числить 1.700 книжок шкільних і 30 більших молитвенників. В році шкільнім 1906/7 заосмотрено книжками з сеї бібліотеки 300 учеників.

Бурси.

удержувані „Шкільними Помочами“, брацтвами церковними, філіями тов. педагогічного, Народними Домами або таки окремими товариствами находять ся по цілім краю майже по всіх містах, особливо там, де є середні школи. По деяких містах є й бурси селянські. Про услівя принятя і скількість опорожнених місць по бурсах можна легко розвідати ся із конкурсів, які ті інституції оголошують по часописях з початком щорічних шкільних вакацій.

Товариство „Руська Бесіда“
у Львові Ринок ч. 10.

Основане 1861 р. для товариського житя. Членська вкладка 2 кор. Голова: Лев Шехович. Товариство займає ся також управою „Руського народного Театру“, котрого є власником. Директор театру: Йосиф Стадник. Референт театр.: Йосиф Дрималик. До виділу входять: сов. Шехович (як голова), Іл. Кокорудз, др. Гукевич, о. С. Мохнацький, Йос. Дрималик, Іл. Чапельский, Штогрин, М. Вахнянин.

Касинові товариства того рода, що львівська „Руська Бесіда“ позасновували Русини по всіх більших містах у Галичині. Переважна часть їх таки зве ся Р. Бесідами; деякі знова мають иньші назви, як Родина (в Коломиї) або Основа (Броди) і т. д.

Товариство ім. Котляревського.

Засновано у Львові для плеканя укр. драматичної штуки. Товариство уладжує аматорські театральні вистави та розписує конкурси задля оживленя укр. драматичного письменства. Головою товариства: др. К. Студинський, секретарем: Н. Войцеховський.

Комітет для будови руськ.-народного Театру у Львові:

Др. Кость Левицький, предсїдатель; др. Евген Олесницький і проф. Волод. Шухевич, заступники; правні референти: др. Кость Левицький, др Стефан Федак і др. Мик. Шухевич; технічними референтами: старший радних Сильв. Гавришкевич, проф. Іван Левінський, дир. Вас. Нагірний; касиєрами: проф. П. Огоновський і Кость Паньківський; секретарями; проф. др. Мих. Коцюба і Ос. Шухевич. Закуплено площу між ул. Коперника, а Сикстуською і Льва Сапіги за 280.000 корон. Добровільні датки на будову театру присилати до „Союза Кредитового“ у Львові на книжочку ч. 800. З кінцем вересня 1907 виносила сума складок на театр 198.170 кор. 91 сот.

„Союз співацьких і музичних Товариств“

основано 1903 р. в цілі сполученя руських як співацьких так і музичних товариств та плеканя вокальної як сьвітської так і церковної музики. Средства: підпомагане вже єствуючих і закладане нових співацьких і музичних товариств і кружків; основане і ведене музичної школи (евентуально консерваторії); уряджуване співацьких і музичних з'із-

дів, прилюдних продукций і відчитів; видаванє музичної часописи і т. и. Члени платять 5 кор. вступного і річні вкладки, які установлять Загальні збори (на сей рік). Голова: проф. В. Шухевич. Рішенєм намісництва з дня 7. липня 1904 до ч. 81.233 одержав „Союз“ концесию на ведене „Висшого інститута музичного“.

Висший інститут музичний,

веденый „Союзом музичних і співацьких Товариств“, містить ся у Львові, (ріг ул. Театральної і Вірменської коло „Народ. Дому“ I. пов.). Рік основ. 1903. Управителем інститута є сов. Анат. Вахнянин. Плян науки: Композиция музична, сольовий спів, хоральный спів, гра на фортепяні, гра на скрипці, гра на иншихъ оркестральних інструментах, теория музики, наука гармонії, істория музики, що місяця громадні вправи. Інститут забезпечив вже собі розвиток, бо закінчив четвертий рік з великим успіхом моральным, а також і немав касового недобору.

Тов. Львівський Боян.

Засновано 1881 р. для плеканя співу і музики. Число членів 110. В товаристві є секциї: музична, оперова й видаваня музичної бібліотеки. Голова сов. Н. Вахнянин, секретар О. Дембицький, дириґент М. Волошин.

Акад. спів. товариство Бандурист

у Львові, (ріг ул. Театральної й Вірменської).

Голова: Богдан Вахнянин, містоголова Юліян Юхнович, дириґент Володимир Березовський, містодириґент Володимир Гарасовський, касиєр Остап Кравець, секретар Е. Чумак, бібліотекар Володимир Козак.

Товариство ґімнастичне „Сокіл“

у Львові, ул. Руська ч. 20.

Час заснованя: 1. марта 1894 р. Ціллю Товариства є: виобразовувати членів в руханцї через спільні вправи, спільні прогульки і відчити, праця над культурним і економічним розвитком українського народа даванєм почину до заснованя читалень, бібліотек, курсів неграмотних, кружків тверезости, господарських спілок, крамниць, торговель, кас та взагалї просьвітних і економічних институций. В Товаристві уряджує ся також пожарничі вправи, стріляня до цїли, їзди на кони і скороїздах, плаваня, веслованя, совганки, борбництва, співу і музики. До оживленя товариського духа служать відчити і розправи о ґімнастичних річах, як також товариські забави, ґімнастичні продукциї на боєвищах і аматорські представленя. Від 1902 р. закладає Товариство ґімнастичні і пожарні філії по містах і селах Галичини і Буковини.

По день 1. падолиста 1907 було ґімнастичних філій 20 в отсих місцевостях: Бережани, Будзанів, Бучач, Винники коло Жовквы, Городенка, Золочів, Калуш, Камінка стр., Коломия, Комарно, Кути, Перемишль, Самбір, Станиславів, Стрий, Теребовля, Тернопіль, Яворів, Ходорів і Чортків. Пожарних філій „Сокола“ є 365. Всїх членів має „Сокіл“ поверх 25 тисяч.

Старшина львівського „Сокола“ вибирана на три роки складає ся: з голови (А. Будзиновський), двох містоголов (Ів. Боберський і С. Ґорук), 12 членів і 4 заступників.

Праця в Товаристві подїлена поміж секциї і комісиї. Орґанїзацийній секциї проводить А. Будзиновський, ґімнасичній Ів. Боберський, пожарній С. Ґорук, а економічній Н. Сіяк; комісиям: будови дому Н. Пшепюрський, театральній Т. Купчинський, мундуровій Ів. Ігнат. Рухові вправи ведуть три настоятелї: Ів. Сохацький, Т. Барусевич і Т. Полїха. Справником Товариства є Ол. Кузьма, а скарбником Н. Доскоч.

Клюб Русинок

у Львові Ринок ч. 10.

Спільне образованє і виховуване дїтий в патріотичнім дусї. Голова тов. М. Білецька, секр. О. Гнатюкова.

Товариство опіки над слугами і робітницями.

Опікує ся над зарібницями й слугами у Львові а також удержує дешеву кухню для молодіжи шкіл середних і висших в домі „Труда“. Голова тов а М. Білецька.

Товариство вакацийних осель.

Львів, ул. Театиньска 7. (Рік основаня 1905).

Товариство дбає про те, щоб міські дїти мали де в часї ферий на селї відпочати та відсьвіжити свої сили. В 1905 р. було на оселї в Миловеню, де відступив для неї двір Й. Е. митрополит гр. Шептицький, 30, 1906. 40 — а в 1907 — 44 дїтвори. Голова тов. О. Бачинська. Секретар С. Ґерусїнський.

Тов. Руська захоронка

удержує у Львові дві захоронки для руських дїтий. Виділ: голова В. Коцовська, містоголова М. Федакова, секретарка М. Білецька, касиер о. В. Лициняк. До виділу належать іще О. Гнатюкова, І. Купчинська, М. Мудракова, М. Турянська і о. др. Жук.

„Товариство св. Ольги“

засновано у Львові в 1903 р. головно заходами бл. п. О. Данила Танячкевича. Ціль товариства є практична вправа в християнськім житю поміж руським жіноцтвом як також вишколене селянського жіноцтва в щоденних обовязках. В перших починах з'єднало собі товариство кількадесять членів, однак з часом не найшло симпатиї поміж руським жіноцтвом та не розвинулось. Зі смертию головного ініциятора, як також по причині заложеня у Львові подібного цїлию Товариства Пань під покровом Непорочно зачатої Дїви Марії“ перестало се товариство істнувати, хоть його формально не розвязано. Голова тов. О. Гузарева.

Товариство „Кружок Українок“

у Львові

засновано первісно під назвою „Кружок українських дївчат“ в 1901 роцї. Цїль: розбудженє просьвітного руху серед укр. жіноцтва і самообразованє членів. Тов. устроювало публичні виклади, сходини і відчити. Першою головою Тов. була тов. Наталїя Будзиновська. Тов. числить около 200 членів місцевих. Теперішний виділ товариства становить О. Бережницька, голова. З. Левицька, містогол. М. Лучаківська, бібліотек. О. Хараківна, секретарка. М. Сембратовичева, касиерка. П. Говикевичева, І. Шеховичівна. Містовидїлові: тов. Нагірна, Чубатівна, Залєська. До комісиї контрольної війшли: тов. Цеглинська, Вахнянинівна.

Товариство „Основа“

Львів ул. Сапіги ч. 17 І. пов.

Гуртує Українцїв слухачів львівської полїтехніки. Заложене в падолистї 1898 р. вспіло до сеї пори згуртувати загал наших техніків і виборотн репрезентацию загалу руської молодїжи перед властями полїтехнїки. „Основа“ удержує льокаль на читальню, має бібліотеку упорядковану так, що крім технїчно-фахової части є часть белєтристична загально-образуюча і часть письм періодичних. Майно товариства невеличке, бо управа має на цїли подавати членам як найчастїйше позички (зворотні по скінченю студий), запомоги і субвенциї на поїздки научні. Річний оборот виносить пересїчно 2.400 до 2.600 корон. Послїдного року 1907 було 46 дїйсних членів на 98 техніків, які себе причислили до руської народности. Головою товариства є Бронислав Бурбела, містоголовою Стефан Миронович, секретарем Тит Білинкевич, а скарбником Стефан Заячківський.

Товариство укр. молодїжи „Сїч“

у Львові (ул. Кохановського).

Сповнює задачу укр. акад. тов-а, якого під теперішну хвилю по роз-

вязаню правительством „Академічної Громади“ — поки що нема. Головою тов-а В. Скрипчук, писарем Г. Кульчицький.

„Руська Академічна Поміч“

Заснованє сього товариства попереднило товариство „Українська Академічна Поміч“, але власти не дозволили на його заснованє за назву „український“. Товариство „Академічна Поміч“ має на ціли помагати незаможній українській молодіжи без ріжниці віри і пола, давати стипендиї і підмоги, загалом давати молодіжи материяльну підмогу. Дійсними членами товариства можуть бути лише студенти висших шкіл в Австриї.

Товариство се опираєть ся на так званім Фонді сецесийнім і Фонді заложенім для потерпівших т. є арештованих 1907 р. за сїчневі події на університетї. Усї квіти тих Фондів перейшли правосильно на власність товариства і зворотна сума, випозичена з тих Фондів, виносить 63,500 корон. Теперішний Видїл товариства такий: Павло Волосенка голова; функціонарі і видїлові: Ів. Джиджора, С. Підручний, Водяний, А. Подлєвський, Флюнт, І. Тиховський, Б. Януш, В. Турчин, Л. Смулка, В. Скрипчук, Білинкевич.

Вільна Громада.

Тов. соц. молодіжи містить ся при ул. Лїндого ч. 2. Голова: др. Володимир Старосольський. Секретар: Білинський.

Товариство руських ремісників „Зоря“

у Львові, ул. Краківська ч. 17.

Ціль: піддержуванє житя товариського, образованє і материяльна підмога членів. Средства: удержуванє читальнї і бібліотеки, уряджуванє відчитів, вечерків, аматорських представлень театральних і забав; удїлюванє запомог в часї хороби і зворотних запомог в потребі, вишукуванє роботи, закладанє інститутів для вихованя і науки ремісничої молодїжи. Дійсні члени платять: 1) вписове після лїт житя а то: до 25 лїт 1 К; від 25 до 30 лїт 2 К; від 30 до 35 лїт 3 К; від 35 до 45 лїт 4 К. Над 45 лїт не приймаєть ся до Товариства. Жонаті платять окрім того 4 К. вписового за жінку, коли хотять забезпечити їй похорон: — 2) тиждневі вкладки по 24 сот., а жонаті, обезпечуючі похорон жінкам по 34 сот. — Видїл: Василь Нагірний, голова; Антін Опрнск, столяр, заступник голови; Пащак Онуфрій, друкар, секретар; Михайло Стефанівський, слюсар, касиєр; Дмитро Кулинський, друкар, поборець; Володимир Парандовський, друкар, контрольор і Дмитро Стащишин, столяр, бібліотекар. Число членів 100 дійсних і 10 спомагаючих.

Товариство „Народна Лїчниця у Львові“

містить ся при ул. Петра Скарги ч. 4 (побіч св. Юра).

Цїлию товариства єсть подавати убогим хорим безплатну поміч лїкарьску. Покровителем тов. є митрополит Екс. гр. Андрій Шептицький, головою Надзираючої Ради о. крил. Іван Чапельський, Директором Др. Евген Озаркевич, заступником директора Др. Василь Гукевич. Ординациї лїкарські відбувають ся що дня крім неділь і руських сьвят від год. 8 рано до 1 год. пополудни в такім порядку: На І-ім віддїлї для недуг внутрішних що Вівтірка, Четверга і Суботи від год. 11—1 пп. орд. лїкар, директор Др. Озаркевич. На ІІ-гім віддїлї для недуг внутрішних, що Понеділка, Середи і Пятницї від год. 11—1 пп. орд. лїкар Др. Мирон Вахнян н. На віддїлї хірурґічнім, що Понеділка, Середи і Пятницї від год. 10—12 орд. лїкар Др. Казимир Вільчек, лїкар помічничий Др. Ст. Щурковский. На віддїлї дїточім, що дня від год. 11—12 орд. лїкар Др. Василь Гукевич. На віддїлї очнім, що дня від год. 9—10 рано орд. лїкар Др. Віктор Райс. На віддїлї для недуг жіночих що понеділка, середи і пятницї від год.

9—11 орд. лїкар Др. Рудольф Брайтер. На віддїлї для недуг ух носа і горла, що вівтірка, четверга і суботи від год. 8—9 рано, орд. лїкар Др. Ст. Заблоцький. На віддїлї для недуг скірних і венеричних, що понеділка, четверга і суботи від год. 11—1 пп. орд. лїкар Др. Йосиф Чачковский. Службу помічну сповняють дві сестри Чина Пр. Дїви Марії. Товариство числить звиш 500 членів, котрі платять 2 К річно, і 20 членів Добродїїв, котрі зложили по 100 кор. одноразово. Всякі датки і членські вкладки можна посилати або прямо до Товариства ул. Петра Скарги ч. 4, або на вкладкову книжочку „Союза кредитового у Львові Ринок ч. 10“, ч. книжочки 752.

Товариство ім. св. Петра.

З філїями в Перемишли і Станиславові. До фондів Товариства належать: 1) вступна вкладка (вписове) 1 кор.; 2) річна вкладка членів звичайних 1 кор., а від церков, громад, брацтв і товариств 5 кор.; 3) річна вкладка членів спомагаючих 10 кор.; 4) одноразові датки членів основателїв 50 кор.; 5) добровільні жертви і записи. Міщани і селяни не платять вписового, а лиш річну вкладку 1 кор. Кождий член дістає на жадане прекрасний образ св. Петра яко грамоту і поблагословену золоту медалю з повним відпустом в годинї смерти. Відпоручниками Видїлу є декани, міські парохи, катихити і декотрі сьвітські люди. Призбирані вкладки і жертви враз зі списом жертводарців доручає ся через місцевого пароха відпоручникови деканальному (деканови) а той пересилає їх через Консисторию Видїлови Товариства у Львові, Перемишли, Станиславові. Товариство роздає при теперішнім станї фондів, на будову церквов 20.000 кор. річно, а коли би в члени Товариства вступила лиш $^1/_8$ часть Русинів, могло би давати на будову церков що найменьше 100.000 кор. річно. Предсїдатель Товариства у Львові: мітрат о. Лев Туркевич в Перемишли: крил. о. Мриц, а в Станиславові пралат о. Литвинович.

Товариство ім. св. Павла

у Львові при ул. Коперніка ч. 36.

Предсїдатель: Впр. митрат Лев Туркевич. Цїль тов.: популярні виданя; уряджуване місий і духовних вправ. Членська вкладка 2 кор. річно.

Товариства дяківські.

В кождій гр. кат. епархії є окреме дяківське товариство, що дає запомоги бідним членам і вдовицям по них одноразово по 10, 20, 30 і 40 кор. Дяківське Тов. станиславівської епархії засновано 1889 р., львівської епархії в 1890 р., а перемиської епархії в 1893 р.

Дяківські школи

є у Львові при архикатедр. церкві св. Юра.

Услівя: теноровий чистий голос, вік 16 до 18 лїт: низше 15 лїт не приймає ся. Просьби вносити до Митроп. Консисторії і приложити метрику хрещеня, сьвідоцтво моральности і убожества. В Перемишли є дяківска школа основана еп. Снїгурським. Услівя: скінчений 17 рік житя, добрий, чистий голос, четверта, а бодай трета кляса шкіл народних і сьвідоцтво моральности. Поданя вносити до епіскоп. корсисторії.

Примітка. Просимо управи всїх наших товариств і всїх прихильників тов-а „Просьвіта“ надсилати на будуче канцелярії тов-а „Просьвіта“ коротенькі звіти про тов-а і евентуальні доповненя й переміни що до части інформацийної **найдальше до 15-го серпня** в інтересї самих товариств а також, щоб уможливити вірне зложенє части інформацийної і вчасне виданє самого календара! — *Ребакция.*

ЧАСТЬ ЛІТЕРАТУРНА.

З НОВИМ РОКОМ!

I.

Новий йде рік. Над нашими полями,
Над сірим, тихим, мовчаливим бором,
Над тим селом глухим — нескінченим простором —
Новий йде рік — з надіями і снами.

Говорить нарід: „Згине кривди сором, —
Промінне сонце згляне ся над нами.
Зародить збіже яре — і піснями
Весільними наш лан заграє хором.

Остання хвиля довгої недолі —
І день настане вольности, свободи!
Прорвем ярма і мов весняні води

Наш дух злетить по днях рабства, неволі!
— — — — — — — — — — — — — —
Бажаю Вам, щоб сни сповнились Ваші!...

II.

Однак, — однак одну однїську гадку
Днесь скажу Вам, понижені а рідні:
Не все, не все зривали ся з упадку
І первими були — не все — послїдні.

Тоті, що в нуждї безконечній гинуть
А тихо сплять та над бідою плачуть, —
Хотяй послїдні, — землю, сьвіт покинуть,
В ярмі умруть — а волї не побачуть!

Бо тільки з вічним, безконечним трудом,
Геройством духа, вічною борбою —
А не плачем, наріканєм і тьмою

І не рабством і не в мертвім спокою,
Але з відвічним, безконечним трудом —
Надійде сонця день над нашим людом!

Остап Луцький.

На вибори.

Сонце вже геть підійшло, як Петро Миколишин збудив ся.

Хотїв зривати ся і бічи на подвірє, до господарства, бо заспав; але пригадав собі, що від кількох неділь хорує, що Бог сьвятий знає, як з ним буде і що господарством не треба йому журити ся. Нехай журять ся дїти. Зітхнув і спустив повіки.

Опали димні та тяжкі як старі двері, що не хочуть в бігунах стояти. „Втомили ся — погадав собі. Підождїть, відпічнемо!“

Але нараз, добуваючи молодецького голосу, крикнув:

„Маріє! А ходи но сюди, Маріє!“

І в хату увійшла його невістка, моторна, гарна молодиця.

„Чого вам, тату, треба?“ — спитала протираючи невиспані очи.

„Вийми чисту одїж і скажи Петрови, щоби ладив віз, новий, розумієш? А йно най менї стелить високо, по самій серединї, щоб не трясло“.

Невістка здивована видивила ся на тестя. Нова одїж — добре, але по що йому воза?

Та питати не сьміла. Від коли увійшла до тої хати, привикла, що батька слухають усї без розбору.

Виймила зі скринї білу сорочку, зняли з жердки новий кожух, дістала пояс і подала старому.

Сама побігла до мужа, що порав ся коло худоби.

„Петре, татуньо казали ладити новий віз. Не знати, чуєш, куди вони поїдуть?“

„Лиши ся коло коний, нїм з'їдять овес, а я піду та спитаю ся“.

Як увійшов у сьвітлицю, старий був зібраний і мив ся.

„А виж, татуню, куди?“

„На друге село, на вибори“.

„А якже ви, тату, поїдете?“

„Як? — Так, як видиш. Щобим мав рачки лїзти, щоб ви мене з постелею несли, а голосувати мушу, чуєш?... Я на ті вибори трийцять лїт ждав — розумієш?“

Голос його дріжав, а в грудях клекотїло, як під землею.

„Я рад, що діждав тої хвилї, а він мене питає ся, як я поїду. Ладь віз і не говори богато. А поклич Дмитра та Семена, бо й вони мають голос, поїдемо разом. І не гай ся менї, бо о девятій починають, а Миколишин все ішов перший, де о народну справу ходило. Який був зранку, таким хоче остатись до останку. Йди!

*

* *

Не минуло й пів години, як заскрипіла висока брама, загавкали пси, заторохтїли колеса і від Миколишиних по невеликім містку виїхав

на вулицю новий, на зелїзних осях віз, з високим полукіпком, ще й помальований на зелено. По середині, на добре вистеленім сїдженю, прикритім килимиком, що виткала невістка, сидїв старий Микола Миколишин, в білім кожуху, в капелюсї з домашньої плетїнки, з лицем як ярий віск. Коло нього сидїв найстарший син і піддержував батька рукою. Двох молодших їхало на передї. Кіньми поганяв найстарший внук, хлопчина десятилїтний, що в ночи сну не мав, так дуже хотїв видїти вибори. Їхали звільна, щоб не трясло недужого батька. По дорозї стрічали людий, що також прибрані сьвяточно йшли на друге село голосувати. Здоровили ся з ними, а молодші з пошаною знїмали шапку перед Миколишиним. Він їх не одного доброго навчив. Довгі лїта воював зі старими порядками в селї, з вітом марнотратником громадського гроша, з радою, що йшла за вітом, як теля за мотузком, та з Радою повітовою, що силоміць піддержувала давний шкідливий устрій. Миколишин витерпів за те все не мало. Тягали його по всяких урядах, по судах, накладали кари, переслїдували, та він не подавав ся. Стояв як самотний дуб на пустій збочи́, котру дощі в парови риють, марнуючи сьвяту землю. Та хоть громи довкола бють, а вітри скаженїють — самотний дуб стоїть чим раз глибше пускаючи коріння. Аж диви: по лїтах в тїни його широких вітий вистрілять молоді дубки, і залїсить ся, зазеленїєть ся збіч, даючи захист і квітам і птицям, а людям віщуючи хосен.

Так виросло під оком Миколи Миколишина молоде поколїннє перестроюючи до непізнання колись темне і бідне, тепер осьвічене та засібне́ село.

Остання його праця — то було віче за загальним правом голосования. Хоть старий і немічний, об'їхав усї села довкола та зібрав на схід десять тисяч людий, десять тисяч сьвідомих голов, що домагали ся широкого горожанського права. Але рано, нїм сонце зійде, буває найзимнїйше. Ніч не хоче вступати ся зі сьвіта. Так не хотїли вступити ся старі порядки...

До села прислали за кару військо. Через дві недїлї гарцювали по селї вуланські конї, лунали ромунські проклони, через дві недїлї над сонними хатами гудїли сурми, як над яким табором, через дві недїлї жінки та дївчата бояли ся дорогу перебічи — але на тім і конець. Забрали військо, село відітхнуло і ось тепер Миколишин їде до першого, загального, безпосереднього, тай но правда, що не дуже рівного голосованя. Їде сьвідомий того, що й він до нового права приложив руку.

Сонце підбираєть ся в гору і не пече, а злегка пригріває. Богато хмар на небі ще від зими лишило ся, а всї вони хочуть сонце закрити. Але зі сходу віє вітер. Він розжене хмари і вичистить небо, вимете його, як газдиня сьвітлицю під сьвято.

„Буде погода — говорив старий — буде весна, дїти". І зітхнув.

„Давби Бог, — відповів старший син. Так пізно, а люди поля ще не обробили... Зіпріть ся, тату, на мене. Буде їхати лекше".

„Доїду, не бій ся, ще й назад верну“ — каже Миколишин, але чує, що син добре говорить. Вже він голови на карку вдержати не годен, вже в нїм сили нема, тільки та постанова сповнити горожанський довг тримає його при життю.

Їдуть полями, засїяними озимим збіжом і яриною. Вузькі зелені коверцї перетикані квітками.

Денеде птах зірветь ся і фурне під небо, денеде на межі дрімає старий хрест.

„Там, під тим хрестом вбили гайдуки мого покійного батька, а вашого дїда — каже Миколишин здіймаючи капелюх. — Непокірливий був. Вас, дїти, хиба власні гріхи битимуть. Памятайте собі... А там, де тепер наша нива, при межі, привела мене мати на сьвіт і тої самої днини в подолку до дому принесла. Тверді були часи і тверді люди — най більше не вертають“.

Чимало хотїв старий говорити, але слова вилїтали як острі ножі і різали його в грудьох. Замовк і тільки очами водив по тих полях, що їх видоптав дитячими ногами, що на них силу зробив, а любив їх як маму. Рад був тих піль набрати повні очи і повну душу, щоб з ними піти там, де їх може не буде... З ниви на ниву скакали старечі зїниці і пестили і цїлували кожду скибу, кожду грудку землї.

Під лїсом — нїби табор. Се виборцї, з подальшого села, що на ніч вибрали ся до голосованя, щоби не спізнити ся і тутки спочивали. Звитали ся і тягнуть разом, як який табор. Хоть втомлені, хоть тратять весняну днину, ідуть радо, співаючи пісню. Голови несуть гордо, в очах сьвітить надія.

Чим близше до села, тим людий більше, тим веселїйше робить ся довкола.

Дивить ся Миколишин, дивить тай на душі у його стає моторошно. І радість і смуток ворушать його на переміну. Радість, що дожив такої хвилї, смуток, що як раз тепер мусить іти кудись далеко, в невідому дорогу. Як раз тепер!

. . . . . .

Перед урядом громадським, де мало відбувати ся голосованнє, стояло богато народу. Двох жандарів проходжувало ся зпровола — там і назад. Нарід оминав їх, якби не видїв. Тільки дїти з поза воріт приглядали ся до чорних, пукастих шоломів та до стріл смертоносних.

Віз задержав ся на вулици і сини взяли ся зсаджувати старого батька з воза.

„Не треба, лишіть, я сам“ — боронив ся Миколишин, але йти не міг. Двох синів взяло його попід сили, як старші братя пан-отця на процесиї і більше несли, як провадили до уряду.

„Вступіть ся, люди! — загуло в громадї. — Видите хорого ведуть. Хорий чоловік приїхав, щоби голос подати!“

„Вам, чуєте, тра було в постели лежати. Наших голосів і так досить“.

„Досить, чи не досить, того нїхто не знає. Може як раз мій голос потрібний. Я спокою не мавби в гробі, не давши голосу на свого чоловіка“ — відповів Миколишин переступаючи поріг комнати, в котрій відбирали картки.

*

* *

„А тепер, дїти спішіть ся! — казав сїдаючи на віз. Спішіть ся, щоб живого до дому привезли... Вйо!“

Минаючи свої поля, піднїс тяжкі повіки і витягнув руки, якби їм посилав благословенство.

Богдан Лепкий.

Князь Константин Острожський

(в 300-лїтню річницю його смерти).

1608 — 1908.

Хто з вас, дорогі братя, не чував, або навіть і не читав про славного оборонця наших прадїдів ще за часів польської річи-посполитої, про князя Константина Острожського? Дїди внукам, а батьки дїтям оповідали чудні повісти про того верховного хранителя та защитника прав руського народа та память про нього йшла „од рода в род“. Та може не кождий з нас памятає, що як раз 1908 р. минає 300 лїт від смерти того славного мужа... Ось і тому то та й з тої нагоди бажалиб ми пригадати вам, дорогі братя, денещо призабуте, а може й дещо незнане з його житя...

Славний та голосний був на усю Русь-Україну та на усю польсько-литовсько-руську державу старинний рід Острожських. Чи то в радї, чи на полї лютого бою, майном чи кровю служили Острожські мужно та чесно новим панам руських земель, литовсько-польським володарям, що, як звісно — після татарського лихолїтя — зібрали в свої руки всї українсько-руські землї. Знали та бачили се нові володарі та в нагороду за великі заслуги наділювали Острожських усяким добром, так що тому 300 лїт князї Острожські були найбільшими дуками та вельможами не лише на всю Русь-Україну, але й на усю польську річпосполиту. Про самогож князя Константина оповідали, що у нього буде понад один мілїон дукатів річного доходу, що в тодїшних часах вартувало очевидно далеко більше як нині! Рахували, що у нього самих міст є 80, а села числили на тисячі! Не дивниця отже, що такий вельможа, пан так величезних дібр, з яких можна було безпечно утворити окрему державу, рядив ся в них неначе який самостійний володар та що навіть самі польські королї бояли ся чим будь загнївати могучого князя. Не дивниця також, що й увесь українсько-руський нарід

дивив ся на князя Константина неначе на сонце ясне, бачучи в нім свого верховного оборонця й заступника в важкому житю під ярмом польського панованя.

А переживав наш нарід у ті часи важкі хвилї*). Поляки заволодівши нашими землями скрізь заводили свої порядки, бажаючи очевидно витягнути з завойованих земель як найбільші для себе користи. Полегка почали пани загосподаровуватись на нашій земли, заводячи скрізь такий закон-порядок, що ось то уся земля є панська, а хлопи — се панські піддані, яким пани з ласки позваляють працювати на тій землиці на тихже самих панів... Так і завели пани на наших землях панщину, в якій довго-довго потім стогнав увесь наш народ.

Та на тім не конець. Як звісно — наші батьки були у ті давні часи православної віри, якої то тримають ся ще й до тепер наші браття Українці, що то живуть під московським царем і ті, що живуть на Буковині. А поляки — звісно — були католики. От і стали Поляки посьмішкувати собі із „руської“ віри, стали прозивати наших предків схизматиками, ба навіть поганами, а руські церкви синагогами, стали робити православним ріжні накости, як ось приміром заборонювали іти з процесією, ховати з хоругвами мерців і т. і. Одним словом — прав не мали наші предки у старій польській державі майже жадних. Усі ті кривди зносив наш нарід мовчки, терпів та глядів помочи чи то у своїх владик, чи то у панів, як ось у князя Острожського, а там і сам став радити собі, закладаючи по містах та місточках товариства, які прізвали брацтвами, а які мали пильнувати й боронити прав руського народа. А тим часом — заки нарід отямив ся та став промишляти над обороною своїх народніх прав, скоїло ся велике лихо... Руські вельможі бачучи, як на кождім кроці Поляки кривдять руську віру й руський нарід, стали полегка переходити на „польську“ католицьку віру, а разом з тим стали цурати ся свойого народу, стали польщитись... Так і опинились несподівано наші предки без проводу, без помочи, — з одними владиками, які також були або люди ледачі, або й самі не мали нїякого голосу у польського ряду.

Між невеличким числом руських вельмож, які не зрадили та не відцурались батьківської „віри“, руського народу — був і князь Константин Острожський, на якого і звернули ся тепер очи усего українсько-руського народа. Зрозумів добре князь Константин велику свою задачу і радо взяв на себе тягар провідництва своїому народови.

Про молоді лїта князя Константина Острожського знаємо небогато. Кажуть, що замолоду він любив разом з козаками, які саме тоді — як то кажуть — що йно порастали в пірє, запускати ся в широкі степи українські погарцювати з Татарвою, що то добре давала ся взнаки у ті часи нашим предкам, забігаючи майже рік-річно у наші села рабувати

---

*) Хто хоче довідати ся більше про ті часи — най читає гарну книжочку проф. Мих. Грушевського, Про старі часи на Україні, СПетербург 1907, ціна 60 сот. Можна дістати в наших книгарнях.

та брати „у полон“ людий. Про щиро-руське серце молодого князя сьвідчать також і його відносини до голосної тоді на цілу Польщу справи сватаня княжни Галышки Острожської, доньки Константинового брата кн. Іллї. Про долю нещасливої княжни оповім я вам, дорогі братя, невдовзі більше, тепер лише денещо.

Кн. Константин Острожський.

Отже по смерти Константинового брата, князя Іллї, лишила ся вдовиця, княгиня Беата з Косцєлецких, разом з одиначкою-донькою Галышкою. А що Беата була родом Полька та при тім католичка, тому то й не дивниця, що горячим бажанєм гордої пані було видати доньку за якогось польського магната, або й навіть якого заграничного князя. Не дивниця також і се, що Галышка мала женихів до схочу, бо ласих панів на казочне придане (віно) руської княжни було очевидно не мало.

Довго вибирали відповіднього жениха. Коли ж князь Константин спостеріг, що навіть сам король (тоді панував кор. Жиґимонт Авґуст) рад би видати Галышку за якогось польського маґната, рішив ся він,

хочби й поневолї, одружити Гальшку з руським вельможою, аби руське добро не пішло на чужі руки. Так отже одного гарного дня явила ся на замку княгинї Беати чудна весїльна дружина: на чолї сильного військового віддїлу приїхав кн. Константин разом з женихом князем Дмитром Санґушком, славним на усю Україну лицарем, козацьким ватажком. Весїльні гостї виломили браму, заволодїли замком, а там і казали попови повінчати силоміць нещасну княжну з нелюбим її князем... Як і гидкою представляєть ся нам тепер та пригода, в тих одначе часах була вона чимсь дуже звичайним. Та попри то — все таки сьвідчить вона, що князь Константин завзято боронив батьківської землї та не позваляв загарбати її чужостороннїм заволокам.

Ще нераз потім дав князь Константин гарні докази любови руської землї. Тут згадаємо лише про участь князя К. Острожського в переведеню польським правительством так званої Люблинської Унії 1569 р.

Як знаєте, дорогі братя, скоро після того, як під напором степових орд та й задля ледачности наших панів-бояр, упала наша кієвська а опісля й галицька держава, руськими землями заволодїли сусїдні держави, Польща і Литва: Польща забрала Галичину й Поділє а землї білоруські та українські загорнула Литва. Так і подїлились руськими землями сусїди, стали панувати над нами чужинцї.

Та не всїм нашим людям жило ся так само під новими панами: тим, що жили під литовськими князями, жило ся краще, тим що під польськими королями — далеко гірше. Литва перейняла була навіть від наших предків звичаї, закони тай просьвіту, бо треба знати, що в той час були наші люди далеко більше просьвічені від Литви. Навіть руську мову завела Литва по всїх своїх урядах як „урядову“, навіть на великокняжому дворі.

Тимчасом стало ся таке, що „великий князь“ Литовський Ягайло одружив ся з польською королевою Ядвіґою (1385 р.) та й став польським королем, прилучивши рівночасно усї литовско-руські землї до Польщі. Від тепер польські пани тільки про се й стали думати, аби запанувати зовсїм над тими землями: вони вибирали своїми королями литовських великих князїв та се їм нїчого не помагало. Литовські та руські люди анї думали йти під польських королїв, живучи гаразд під литовськими князями. Так і складала ся польська держава властиво з двох держав: польської, що була під королем, та литовско-русьої що була під великим князем литовським, дарма що королем і великим князем був один і той сам чоловік.

Що йно 1569 р удало ся Полякам запанувати зовсїм над литовско-руськими землями. А стало ся се так. Саме тоді був польським королем та великим князем литовським Жиґимонт Авґуст, про якого я вже згадував. У нього не було потомків, ось тому бояв ся він, що після його смерти Литва відірветь ся зовсїм від Польщі та так і готова Польща пропасти. Так і скликав сей король панів на велику раду (сойм) до міста Люблина та там і урадили, аби на вікн вічні злучити литовско-руські землї з польськими (разом з Галичиною й Поділєм),

хочби й проти волї литовсько-руських панів. Ще й загрозили, що як литовсько-руські пани не схочуть зложити Польщі присяги, так тодї й відбереть ся від них їх уряди й маєтки.

А між тими литовсько-руськими панами був і князь К. Острожський... Що було йому починати, що було казати на се й прочим панам? Гірко було їм присягати на послух польському королеви, вони плакали й просили ся у короля, — треба було присягати... Присягнув і князь Острожський... Так і склеїла ся злука литовсько-руських земель з польськими на соймі в Люблинї, й то зоветь ся в істориї Люблиньскою Унїєю. Та треба піднести, що присягаючи князь К. Острожський разом з иньшими руськими вельможами застерегли ся, аби Русини були зіставлені при своїх свободах, і аби тих свобід не нарушувано. Вони заявили королеви торжественно, що до Польщі пристають як люди вільні, свобідні, щоб отже їх не понижували, бо вони нарід благородний, якого не перевишшає жаден нарід на сьвітї... Також просили вони короля, аби їх не силувано до иншої релїґії...

* * *

Минали роки... На князя К. Острожського спливали ріжні почести та високі уряди, вже й його син Януш, вихований на дворі нїмецького цїсаря, став батькови помагати. А тим часом у польскій річи посполитій, ба в цїлій тодїшній Европі дїяли ся цїкаві річи. Католицька віра, против якої виступило було багато людий як в Польщі, так і по иншим краях Европи, почала наново відживати, ба навіть католицькі сьвященники почали дуже ревно навертати на католицьку віру й такі народи, які нїколи не жили в католицькій вірі. Головно займали ся тим навертанєм католицькі монахи єзуіти. З'явили ся вони і в Польщі. А розглянувшись по краю та упоравшись вперід з тими Поляками, що покинули були католицьку віру, вони зараз почали роздумувати над тим, яким би то способом „навернути“ на католицьку віру Русинів? Так і почали друкувати єзуіти для Русинів ріжні книжки, в яких захвалювали католицьку віру, та злегка посьмішкували собі з православної. Та користи з тої роботи було мало. Русини боялись католицької віри, бо бачили, що хто з Русинів перейшов на католицьку віру, той таки зараз і відцурав ся свойого народу, а зрештою й самі єзуіти захвалювали нову віру нещиро, уживаючи до того ріжних штук. Колиж в кінци вмішало ся до того й польське правительство, для котрого заведенє одної вірп в державі було річею дуже пожаданою, та дало пізнати, що воно силою змусить Русинів перейти на нову віру, тодї нарід знеохотив ся зовсїм.

Очевидна річ, що єзуіти та й польське правительство розуміли при тім добре, що нїхто так не поміг би перетягнути Русинів на католицьку віру, як саме князь Константин Острожський. Вони бачили, яку славу та любов з'єднав собі він між руським народом та говорили го-

лосно, що коли князя Острожського удасть ся перетягнути на свою сторону, тоді весь народ піде за ним.

Ось і почали єзуіти підлещуватись могучому князеви, вихвалювати його в книжках, листах, а там і просили самого Папу, аби написав до князя ласкавий лист. Впали навіть на таку гадку, аби в честь кн. Острожського вибити гарний золотий медаль з подобою князя та його гербом... Була се не аби яка честь, яку робили тоді лише дуже славним людям та королям і цїсарям. Так заходили єзуіти, аби з'єднати собі ласку найбільш виливового чоловіка на Руси. І єзуіти та польське правительство не милились: без дозволу Острожського шкода було й думати про те, аби Русинів переконати на католицьку віру.

Чим жеж з'єднав собі кн. Острожський таку славу та любов між Русинами? Скажу коротко: своєю жертволюбностию, просьвітною дїяльностию та, як тоді казали — благочестиєм, то є ревностию та привязанєм до батьківської віри. Один письменник того часу, Юрко Рогатинець (то

Золотий медаль вибитий в честь кн. К. Острожського.

значить з Рогатина), що написав прегарний твір під заголовком „Пересторога", пише у тій же „Пересторозї", що Русини „не маючи своїх наук, у науки римскі (т. є. католицькі, польські) свої дїти давати почали". А другий, трохи пізнїйший наш письменник, Захарія Копистенський, каже, що вміли наші предки будувати церкви та не вміли будувати шкіл; ось тому й попала Русь у темноту та погорду. Бачив і розумів се князь Константин, та щоб зарадити злому, закладав по містах своїх величезних дібр численні школи, друкарнї, видавав своїм коштом руські книжки та спроваджував з заграници славних учених учителїв. Переписував ся також з брацтвами, які спомагав радою і золотом та заохочував стояти міцно та непохитно на сторожі прав руської віри, руського народа. В школах заложених коштом князя Острожського, як ось прим. в Турові, Володимірі волинськім, Слуцку, Острозї й Київі, учили ся руські дїти ріжних наук, а книжки друковані в княжих друкарнях розходили ся по усїй Руси а навіть по Московщинї. Книжки ті друковані в друкарнях кн. Острожського нині вже

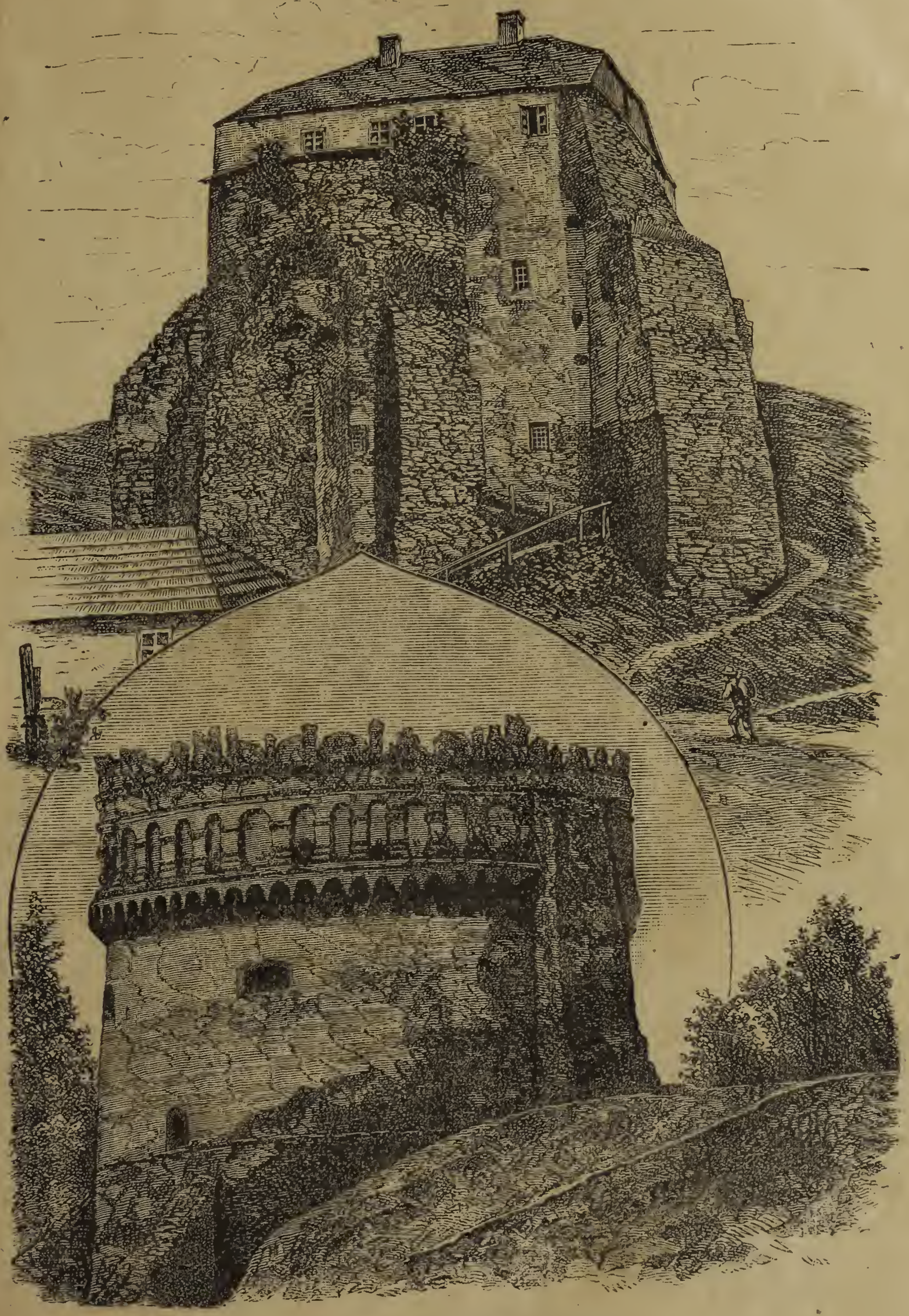

Замок кк. Острожських в Острозї.

дуже рідкі. Та все таки їх можна ще надибати то по наших церквах, то таки у наших людий по селах, що то цікавлять ся нашою стариною та старими книгами. Тому то й треба сї книги шанувати та переховувати старанно як дорогі памятки нашої бувальщини. Найчастїйше трафляєть ся по наших селах так звана Біблія Острожська, друкована в Острозї 1581 р. Ся книга також рідка, одначе є книги, друковані заходом і коштом кн. К. Острожського так дуже нині рідкі, що декотру книжку ледви де-нехто з ученых на очі видів!... Так отсе завдяки жертволюбности й заходам кн. Острожського ширилась грамотність та наука між руським народом, та як писав згаданий нами Захарія Копистенський — згодом „почали оминати за ласкою Божою нашу руську церков (під церквою розумілось тодї усе народне житє) лїта грубої простоти, сьвітити її почала сьвітлість уміетности і правди". Тому то й як широка була руська земля, — скрізь гомоніла слава князя, що не жалїв золота, аби внести сьвітло просьвіти під темні руські стріхи. Не дивниця отже, що єзуіти та польське правительство трівожно очікували, що на їх заходи скаже могучий князь-просьвітитель.

Не можна сказати, аби князь Острожський був противний католицькій вірі. Була се людина як на ті часи високо образована й толєрантна (то значить, що шанував кожду віру). Ба що більше! Річ зовсїм певна, що він навіть горячо бажав, аби дві найбільші християнські Церкви (віри) т. є. католицька і православна (східна) получили ся в одно, як се було в перших віках християнських.

Звіснож бо вам, дорогі братя, що з самого початку усї люди, що вірили в Христа, т. є. усї християни, зачисляли себе до одної великої громади, чи там до одної Церкви. Головою-ж тої одної Церкви був Папа римський. Що йно тисяч лїт від смерти Христа поділили ся християни, на дві великі громади, чи там на дві Церкви: ті що жили в західній Европі, як в Італії, Еспанії, Франциї, Німеччині, — вважали найстаршим християнської Церкви Папу римського (як і перше), а другі, що жили в східній Европі, Азиї та по деяких краях Африки, слухали найстаршого Патріярха, що жив в Константинополи. Перші прізвали себе католиками, другі православнимн. Так воно є й до тепер. А що Поляки прийняли християньску віру з Заходу чи там з Риму, то й стали вони католиками. Русини прийняли християнську віру з Константинополя (або Цареграду), тому то й усї наші предки аж до часів князя К. Острожського були православними, а більша часть то і до нині.

Та треба знати, що той поділ християн на дві Церкви наступив головно з політичних причин, а по правді між обома Церквами основних ріжниць не було й нема жадних, окрім очевидно тої, що найстаршим Церкви католицької (або римської, а також кажуть: західної) є Папа римський, а Церкви православної (східної) — патріярх царгородський. Не дивниця отже, що визначні мужі, як католики так і православні, бажали не раз в ріжних часах допровадити до того, аби обі ті християнські церкви получили ся назад в одно, як се було давнїще.

Над такою то Злукою або Унією думав і кн. К. Острожський, і на
яку злуку чи там Унію він був би згодив ся радо, одначе на Унію,
якої хотіли єзуіти і польське правительство, він згодити ся не міг і не
годив ся на неї до смерти.

Якоїж то Унії бажали собі єзуіти й польське правительство? Отже
вчите — зовсім не такої, як бажав собі кн. Острожський. „Як годні
ми довершити так великанського діла, як злука обох Церков?“ гово-
рили єзуїти. „Се не наша сила. Ось краще най Русини відлучать ся
від східньої церкви, від царгородського патріярха, та най приступлять
до Церкви католицької, а тоді за ними підуть вже й иньші народи та
так і настане з часом цілковита злука обох Церков. Навіщо ждати?“

На се відповідав кн. Константин: „А щож скажуть на то наш
патріярх царгородський та інші патріярхи східні, яких ми до тепер
слухали? Ні — без їх волі ми не зробимо ні кроку“. Так і впер ся
старий князь, та єзуіти поставили на своїм. Вони намовили деяких
руських владик, аби ті й без дозволу царгородського Патріярхи злу-
чили ся з римською церквою та так і заведено на Руси Унію (1596 р.),
що зветь ся Унією берестейського, тому що заприсягли її в місті Бе-
рестю литовськім.

Очевидна річ, що зі становища інтересів і користий польського
правительства, Унія по думці князя К. Острожського була невідповідна,
навіть неможлива до виконаня. Польському правительству треба було
конечно з'єднити Русь з Польщею, затерти усі ріжниці між двома
народами. Найкращою дорогою до того була церковна, унія домашня.
Як казала тоді політика. Князеви-ж Константинови лежало на серцю
лось кращого, вищого: з'єднинє двох Церков. Та як раз такий плян
був для політики Польщі безвартісний.

Головою муру не пробєш. І хоч як силував ся та сердив ся
старий князь, польське правительство поставило на своїм: як сказано —
нією церкви руської з католицькою проголошено. Був се крок нерозваж-
ний, бо передвчасний й непідготовлений, який католицькій Церкві більше
пакодив, як поміг. А до того вплив старого князя Конст. Острож-
ського на руський нарід був більший, ніж собі його уявляли творці
нії. Русини поділили ся на два табори, на дві части (унїятів і право-
славних), які себе взаїмно поборювали. Православні стали ще більше
торгувати на Поляків, як на гнобителїв своєї віри й народности, стали
ще завзятїйше боронити православія. З того часу й почалась та довго-
трна боротьба двох сусїдних народів, яка невдовзї, за часів козацьких
повстань сплила кровю та не скінчилась і до нині...

Аж до смерти оказав ся князь Константин Острожський завзятим
непримиримим ворогом Унії, та аж до самої смерти стояв він на
ній легальної (то значить: законної) боротьби православних з поль-
ським правительством за права православної віри на соймах польських...
помагають йому при тім братчики (члени брацтв): вони підкуплюють
вість польських сенаторів, аби бодай в такий спосіб виторгувати собі
легші, — та дарма... Правительство унію підпирає (хоч і не дуже

жваво), · руська шляхта переходить громадно на католїцизм, польщить ся... Лишаєть ся тепер сам народ зі своїми братствами й живо перейма̀є в свої руки розпочату на добре боротьбу. А серед того князь вмира̀є (1608 р.)...

Фондация кн. Острожського в Тернополи.

Сумна була смерть старого батька Руси: два сини князя, Януш і Константин ще за житя батька перейшли на католїцизм, спольщились, — а син Олександр, надія Руси, потїха та гордощі батька, умер в цьвітї житя...

Скоро після того й гасне преславний дім Острожських без слїду: на внуках князя Константина вимира̀є рід князїв Острожських. „Плода по собі не оставив“ казали православні та вважали се карою Божою за відступленє від прадїдної віри. А величезні добра Острожських попали в руки польських маґнатських родів та єзуїтів.

* * *

Богато води уплило з того часу в українських ріках, богато-богато змін настало в житю нашого народа — добрих і злих. Вже десь і кістки незабутнього князя та його синів і внуків спопеліли в мурованих княжих гробах, та память про великого князя-просьвітителя живе ще й досі між народом. І вона не загине ніколи! Українсько-руський нарід, той чисто хлопський нарід, якого так погано і — правду сказати — нерозумно покинули ясновельможні пани-шляхта, князі, ґрафи і всякі иньші вельможі, памятатиме повік того великого мужа, що не цурав ся свойого бідного народа та не жалів своєї великанської княжої фортуни, аби кинути на наші темні села ясні лучі знаня й просьвіти.

Др. Олександер Сушко.

ПОЕТ і СЕЛЯНИН.

Поет:

Веселе, щасливе
Хлопяче*) житя:
Нас горе не давить,
Не тисне журба,
Сьмієм ся, гуляєм,
Співаєм що дня:
Веселе, щасливе
Хлопяче житя**).

Селяни:

Ой панцю мій, панцю, коли ти дурний,
В житю ще не був ти у хатї курній, —
Пораджу із серця: ти нас відчепись,
Про власнії речі писати берись.

Коли-ж в твоїм серцї ще й злоба сидить,
І з того сьмієш ся, що иньших болить,
Бажаю теж з серця щирого тобі:
Як нужда докучить тяжка в боротьбі

За хлїба кавалок, і око слезов
Заллєть ся і з горя остудить ся кров,
І згорблять ся крижі, — щоб хто в тій бідї
Таку саму пісню заспівав тобі.

Гребенне дня 5 червня 1906. **Ол. Козловський.**

*) Розуміють ся — селянське, мужицьке.
**) Отся строфа нїде ще не була друкована. — *М. М—ий.*

ПОВОРОТ.

Хлоп віз жінку зі шпиталю.

Товкла головою до полудрабків та поганяла рясні роси. Як сліз не стало, то хлипала. Думки студеними стрілами прошибали серце. Кулила ся до серця, горнула як теплий огник, аби вітер не загасив.

— Чуже нещастє я видїла та все відітхнула, коли згадала, що воно чуже. А тепер ти, Боже, зіслав на мене кару, та свій біль лиш я буду терпіти. Прийшла я на таке, що нїкуди кинути ся. Зробила би смерть собі, та гріх за дїти; жила би, та нема як. Маєш, Федю, слїпу жінку — вбий її, або роби, що хоч. Вези дїтем маму. вона буде їм у вічних потемках сорочки латати та кров з ігли втирати, буде їм їсти варити, та руки собі опарювати. Або покладь єї за образ та диви ся на неї. Бодай ти був не дочекав такої потїхи від своєї жінки, бодай була в землю запала ся... Ти Федю, не жури ся. Вивчи мене отченашів, та я собі хлїбець постараю.

— Цить, жінко, бо смерть собі зроблю!

Впала лицем до соломи і душила ся від горя. Як утихла, то спитала, чи далеко до села.

— Вже коло царин.

— Зелена нивонько, ото я діждала ся тебе повитати, тебе оглядати. Не менї, небого, на тобі з серпом стати, не менї перед вести, не менї твій колос у снїпки вязати! Знайди собі иньшу, бо я вже калїка, на віки вічні темна.

Знов упала на солому... Підняла ся і шепотїла як у молитві:

— Як надійде хто, то стань, най помилую ся з ним. Нїкого не помини, я з усїма була в добрій згоді. Закрила лице в подолок.

— Слава Йсу!

— На віки Богу слава. Тпруу! Полагно, от наша кума Матїїха з дїтьми.

Цїлувала ся з Матїїхою, цїлувала єї руки і трясла ся як трепета. Матїїха розраджувала єї і сама плакала.

— Не завдавайте собі жалю, Полагно! Господонько ласкавий! Ми от з кумою Максимихою та Настунею навідаємо ся до вас.

— Прийдїть, прийдїть любі, бо видите, яке моє...

Федь зліз із воза і піднимав Матїїшині малі дїти до жінки.

Тулила їх ясноволосі головки.

Як приїхали домів. він зняв її з воза і вів поволи у хату.

— Ото радість собі ведеш. Пороги потріскають, серце розколе ся, а просьвітку не буде.

Дїти заплакали в один голос, вона ластівкою припала до них.

— Не буду видїти, Іванку, як обстрижуть твої кучерики! Не буду видїти, Оленко, як станеш у барвінковім віночку...

Михайло Яцків.

Охорона праці в законодавстві.

Людську працю почали шанувати просьвічені народи доперва в послїдних часах. В давнину, тай протягом цїлих столїть людську працю зовсїм не шановано — робітний чоловік був всюди в пониженю, а той, хто мусїв власними руками заробляти на своє удержане, був трактований як щось низшого, на рівні з інвентарем. Так було в часи невольництва, так було і пізнїйше, коли настала панщина і крепацтво.

За часів неволї робітника продавано на торзї, як всяку иньшу річ за гроші, за пащини і крепацтва робітник був прикований до землї, а той, хто забирав панови робітника, підлягав карі. Тілько пан володїтель міг дати свому робітникови волю, тілько він був також його виключним судиєю. Розуміє ся, що рівнорядно з тим ішло й цїле законодавство; закони мали на метї не хоронити робітника перед визиском, але наоборот: боронити пана, аби той міг зовсїм свобідно розпоряджати ся робітником і користувати ся без перепони його робучою силою. Зневажливий погляд на працю і понижаюче становище робітника змінили ся доперва недавно, коли серед просьвіченїйших народів витворив ся великий фабричний промисл по містах і взяв верх над земельною посїлостию. Фабрика з сотками і тисячами занятих в нїй робітників була тою силою, яка перевернула з коренем давний панщизняний лад, а робітникови віддала особисту волю і його людське достоїнство. Стало ся се з двох причин. Перша була тота, що великі промисловцї потребували до своїх фабрик безлїчи робучих людий, а ті були доси в панщизняній зависимости від дїдичів, прикувані до землї. Аби здобути робітника, промисловцї звалили всюди панщизняний лад і звернули кождому право розпоряджати свобідно собою і своєю робучою силою. Так упала панщина, а єї місце заняла особиста воля і горожанські права одиниці. З панщизняного хлопа виріс робітник, котрий ішов вже до працї не з мусу, але на підставі контракту, умовляючись з роботодавцем, як рівний з рівний. Так то праця людська стала від тепер більше цїнити ся і вийшла зі свого давнього пониженя. Та ще більше підняв ся стан робучих людий через те, що фабрики постягали робучих людий в великі масові гурти, у великі масові орґанїзациї. Тепер доперва почули робучі люди свою велику силу, якої не могли відчути й зрозуміти розкинені на широких просторах посїлостий, панщизняні невольники. Фабричний промисл причинив ся однак ще одним способом до зрозуміня великої ваги працї серед людської суспільности. При ґрунтовій господарцї праця людська губить ся; коли посієш жито, жито знов уродить ся і нам здаєть ся, немов то земля-природа видала сама свої плоди, а за працю людську мимохіть забуваємо. Інакше у фабриках, при промислї машиновім. Там материял відграє лише підрядну ролю, а усїм є людська праця, яка витворює правдиві чуда-дива із сирого, на перший погляд неужиточного материялу. Дерево, всяка руда, вовна і т. и. — отсе материял, який входить до фабрики, а виходить з неї в тисячних, уліпшених формах,

які надали їм людський помисл і людська праця задля заспокоєня найріжнороднїйших потреб людської суспільности. Навіть і ті машини, якими орудує ся у фабриках, є також нїчим иньшим, як витвором людської праці із сирого материялу. Розум і помисл вказують тут цїль, праця творить ті всї богацтва, якими жиють і поступають наперед усї просьвічені народи.

Взявши все сказане на увагу, зрозуміємо, який великий переворот довершила фабрика та великий фабричний промисл в поглядах на працю і на значінє робучого люду. Перші фабрики повстали всього на всього триста лїт тому в зад, а розвинули ся у великім числї доперва в двох послїдних столїтях. Та хоч се не великий час, а однак погляд на працю за тих двіста років змінив ся до ґрунту у всїх просьвічених народів. Нинї праця нїкого не понижає і як-раз цїкаве те, що працю цінять тим вище, чим вище десь розвинув ся великий промисл і чим більше зросли великі міста, яко осередки культури.

Той змінений погляд на працю і значінє робучого люду в людській суспільности не остав ся без впливу також на законодавство. Коли за часів неволї і крїпацтва, закони хоронили лише властителїв проти робітника, аби забезпечити пана в свобіднім визискуваню праці, то тепер стало ся на оборот: починають появляти ся закони, які мають на мети хоронити як раз робітника перед визиском роботодавця. Передовсїм самі робучі люди починають добивати ся впливу у парляментах і усїх тїлах репрезентацийних, щоб поліпшити свою долю, але нема сумнїву, що не менче сильно дїлала на розвій охоронних робітничих законів загальна пошана для людської праці й робучого чоловіка. Так повстав ряд законів у народів просьвічених, які є найкрасшим здобутком послїдного часу. Сї закони називаємо законами социяльними, бо вони є великою частию тих законів, які мають взагалї на цїли поправити долю мас працюючих і біднїйших верств суспільности супроти переможного впливу великого капіталу.

*

* *

Так отже зупинили ся ми на охороннім законодавстві праці і працюючого люду. Цїлию сеї розвідки є дати коротеньке поучене про такі головні закони та про се, як вони розвинулися в поодиноких державах.

Передовсїм треба зазначити, що законодавство охоронне робітника повстало в зовсїм недавнім часї, бо всього-на всього протягом послїдних двайцять-трийцять лїт. За так короткий час поухвалювано скрізь законні постаноки, які творять окрему і то велику галузь новочасного законодавства. Початок до такої роботи на більшу скалю дав доперва великий з'їзд, який відбув ся в Берлїнї 1890 року. На тім з'їздї ухвалено основні постанови, яких мають держати ся поодинокі держави в переводженю робітничо-охоронного законодавства.

Австрійський парлямент.

Закони задля охорони праці і робітника ділять ся на два головні відділи: перша часть тих законів має на ціли хоронити робітника від лихого впливу праці по фабриках і більших заведенях промислових — друга має на меті дати робітникови грошеву поміч на случай неспосібности до праці з причин, від него независимих. Першу часть законів можнаб назвати законами охоронними, другу законами робітничої асекурациї.

Які закони істнують задля обезпеченя робітника перед лихим впливом праці на здоровлє?

Перша річ законодавства була тут заборонити працю особам, котрі задля свого віку є найбільше наражені на поганий вплив праці по фабриках і великих зеведенях промислових. Так повстали закони, які забороняють уживати до праці дітий і особи фізично недозрілі, а в слід за тим пішли також постанови що-до заборони такої праці жінкам, яко одиницям фізично слабшим, або ослабленим наслідком вагітности і так званого розвязаня (злогів).

Міжнародний з'їзд був тої думки, що діти до 12 року житя мають бути взагалї здержані від праці по фабриках, нелітні до певного дальшого віку, головно 18 року житя лише з деякими обмеженями, а жінки мають бути на рівні трактовані з нелітними в віці недозрілім. Найкрасше розвинуло ся законодавство в тім напрямі в Швайцариї, де до 14 року житя праця в великім промислї є загалом заборонена, від 14 до 16 року дозволена праця лише що найвисше через 11 годин на добу, жінкам не вільно працювати по фабриках в ночи а на добу взагалї лише через 11 годин (подібно як у осіб віково-недозрілих). Кромі того жінка в часї вагітности і по розвязаню мусить бути вільна від праці що найменьше через два місяці.

Иньші держави управильнили охоронний заказ праці не всюди однаково. В Австриї не вільно уживати до праці по фабриках до 12 року житя, від 12 до 14 лише через 8 годин, а від 14 до 16 літ лише через 11 годин на добу. Такі самі постанови обовязують також на Угорщинї. Жінкам заборонена праця по фабриках в Австриї по розвязаню всього через один місяць (4 тижні). Гарні є постанови в Норвергії, де до 14 року житя праця по фабриках взагалї заборонена, а від 14 до 18-го лише через 10 годин. Подібні постанови що до 10 годин праці в віці до 18 літ обовязують також в Анґлії, Швециї і Данії.

Невистарчаюче є законодавство в Австриї що-до охорони жінок в фабриках. Правительство заповіло вже зміну сих законів окремим предложенєм закона на найблизшу будучність.

Окремі є постанови що-до означеня найвисшого часу праці по фабриках взагалї. Постанови в тім напрямі є дуже а дуже ріжнородні. Ходить о те, аби не вільно було того самого робітника уживати через значне число годин на добу безперервно, так що се загрожувалоло-б його здоровлю і станови фізичному. Робітники добивають ся в тім напрямі усталеня одної норми (припису) — вісьмох годин праці на добу для всїх бранж, але сего ще нїгде не переведено. Стають тут на пере-

шкоді ріжнородні вимоги поодиноких родів промислу, а відтак конкуренция поміж фабрикантами поодиноких народів. Поволи однак іде до лїпшого, особливо через робітничі страйки, котрими фабричні робітники виборюють собі поволи скороченє годин денної праці в поодиноких родах промислу. Початок до того рода законодавства дала Швайцария і Північна Америка, де заведено тзв. нормальний (правильний) день робучий для всїх бранж. Значить є там бранжі, де працюють і по меньше годин на добу, але найдовше вільно працювати в Швайцариї лише через 11 годин на добу, а в Північній Америцї в деяких державах по 10 і 9, а подекуди лише навіть по 8 годин.

Отсе законодавство охоронне заведено лише для робітників по великих заведенях промислових, в промислї фабричнім. Нема його ще в ремеслї і так зв. промислї домашнім. В послїднім часї починає ся однак робити законні заходи і в тім напрямі. Почин до розширеня охоронного законодавства працї також на ремесло і домашний промисл дала Анґлїя в р. 1878, за котрою дуже швидко пішли найкрасше на тім поли розвинені держави, Швайцария і Нїмеччина.

Заказ працї дїтий та жінок та установа найдовшого дозволеного робучого дня не вичерпують ще всїх законів, виданих задля охорони працї фабричного робітника. Належать тут ще всїлякі постанови що-до так званого випочинку недїльного, відтак всякі постанови що-до внутрішного урядженя фабрик (аби усунути по можности шкідливий вплив фабрики на здоровлє), заказ і обмеженя працї в копальнях і загалом під землею і т. и. Закони ті поминаємо однак, як надто вже подрібн а ріжнородні.

Друга часть законодавства задля охорони працї обнимає закони, які мають на метї дати робітникови асекурацию, забезпеку на случай неспосібности до працї і безробітя. Розходить ся о те, щоб дати робітникови поміч, головно грошеву, на случай його неспосібности до працї, а се наслїдком: 1) калїцтва, 2) хороби, 3) фізичної підупалости або 4) старечого віку. Є також заходи, аби дати робітникови забезпеченє на случай, коли він, помимо готовости до працї, не може найти зарібку (тзв. право до працї), але заходи сї не довели ще до законного управильненя. Стоїть тут на перешкоді велика трудність в їх переведеню.

Якіж є закони охорони робітника того другого рода? Обговоримо їх коротко.

Закони що-до охорони робітника на случай неспосібности до працї полягають на тім, що кождий робітник примусово мусить мати публично-правну, державну забезпеку на случай неспосібности до працї через недугу, або калїцтво, якого набавив ся при роботї. Очивидно, що держава сама того забезпеченя і помочи не дає; вона переводить його через окремі корпорациї, до яких примусово мусять належати як робітники так і роботодавцї.

Початок до такої примусової охорони на случай недуги або калїцтва дала Нїмеччина законами з р. 1883 і 1884, а відтак законом з р. 1891 і додатковим з р. 1892. За тим приміром пішли і инші дер-

жави европейські, але не всї — примусову забезпеку робітників завели доси Австрия (законами з 28/12 1887, 30/3 1888, 4/4 1889 і 20/7 1894), Норвегія (23/7 1894), Італїя (1898) і Швайцария (1898). В иньших державах примусового забезпеченя на разї нема; є тілько закони про обовязкову одвічальність самих роботодавців на случай хороби і випадку з деякою лише державною обезпекою і помочию із фондів публичних. Однак і сї держави переходять поволи до обезпеченя державного і примусового на спосіб Нїмеччини.

У нас в Австриї полягає забезпека робітника на случай неспосібности до працї через недугу: 1) в удїлюваню безплатної помочи лїкарської з „Кас хорих“ через час недуги до 20 тижнїв з безплатним побором лїкарств і лїчничих заосмотрень (бандажів і т. и.) та 2) в удїлюваню робітникови на случай недуги довшої як через три дни підмоги грошевої в висотї 60% платнї (пересїчної в дотичнім окрузї за таку роботу) протягом цїлої недуги, не довше однак як через 20 тижнїв. Кромї того забезпечує закон жінкам 60% платнї через час злогів, найдовше через протяг одного місяця, а всїм робітникам на случай смерти (коли помре на тоту саму хоробу, на яку занедужав в роботї і побирав поміч) зворот коштів похорону до висоти 20-разової пересїчної платнї. При неспосібности до працї наслїдком каліцтва забезпечує охоронний закон в Австриї робітникови кромї коштів дальшого лїченя ренту до висоти 60% пересїчної річної платнї такого робітника (на случай цїлковитої неспосібности до працї; при частинній неспосібности меньше) — а на случай смерти 50 К. на кошти похорону і ренту для осталих дїтий та вдовиці, евентуально родичів в висотї $^1/_5$ до $^1/_2$ річної платнї.

Дотичні постанови в Нїмеччинї є для робітника дещо кориснїйші.

В цїли удїлюваня повисшої обовязкової помочи творять ся окремі корпорациї, до яких обовязково належать як робітники так і роботодавці. На дотичні фонди складають ся обі сторони: при „Касах хорих“ дають роботодавці одну третину, робітники дві третини зарібної платнї, при чім сума вплат не може виносити більше як 3% пересїчної зарібної платнї дотичного рода робітника. На фонд обезпечень від випадків платять роботодавці 90%, а робітники 10% (одну десяту часть) пересїчної зарібної платнї.

Охорона робітнича на случай неспосібности до працї наслїдком недуги або каліцтва в Австриї (а також в иньших державах) має ту хибу, що обнимає лише деякі круги робітничого стану. З правила належать тут без виїмки всї робітники фабричні і копальняні, поза тим робітники заняті при будовах, зелїзницях та кораблях і робітники тих промислів, які підпадають під закон промисловий. Похвальний поступ в напрямі розширеня охорони робітників на случай каліцтва і хороби представляє Нїмеччина, де примусову законну охорону розширено законом з 1885 р. також на робітників занятих в підприємствах промислу рільничого.

Законодавство охоронне робітників на случай тревалої неспосібности до працї наслїдком недуг (для так званих інвалїдів) і на случай старости, або так звана робітнича асекурация, повстало до-

Наші парляментарні посли I.

Др. Лев Бачинський
* 14/VI. 1872; укр. радикал. (Галичина; округ: Обертин-Товмач-Золотий Потік і т. д.).

Вячеслав Будзиновський
* 1868; нац. демократ. (Галичина; округ: Бучач-Монастериска-Вишнівчик і т. д.).

Микола Василько
* 12/III. 1868; укр. нац.демокр. (Буковина; округ: Путилів-Селетин-Вижниця і т. д.).

Семен Вітик
* 21/II. 1876; укр. соц. дем. (Галичина; округ: Калигород-Лютовиска-Стар. Самбір і т. д.)

О. Тит Войнаровський
* 16/II. 1856; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Печеніжин-Коломия-Жабе-Кути і т. д.)

Др. Станислав Дністрянський,
* 13/XI. 1870; укр нац. дем. (Галичина; округ: Рава руська-Унів-Немирів-Яворів і т. д.)

Др. Олександер Колесса
* 24/IV. 1867; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Теребовля-Микулинці-Будзанів і т. д.).

Др. Микола Лагодинський
* 21/X. 1866; укр. радикал. (Галичина; округ: Войнилів-Долина-Рожнітів-Калуш і т. д.).

Др. Евген Левицький
* 17/I. 1870; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Обертин-Товмач-Золотий Потік і т. д.).

перва в кількох послїдних роках і примусово істнує в одній лише Нїмеччинї та для робітників копальняних у Франциї. Кромі того є окремий рід асекурациї на старість, заведений в Данії, але є се в сути річи нїчо більше, як розширений закон о удержуваню убогих. Иньші держави не перейшли ще до асекурациї примусової і загальної на старість, а одна одинока Австрия збирає ся доперва до сотвореня того рода закона, як се заповіджено в престольній промові цїсаря при сегорічнім отвореню парляменту, (першого австрийского парляменту з загального права голосованя).

Забезпечене на старість і на случай тревалої фізичної немочи (тзв. інвалїдів) введено в Нїмеччинї зак. з 22 червня 1889 р. Полягає воно на тім, що кождий робітник в Нїмеччинї мусить асекурувати ся, почавши від 16 року житя, а має право до побору річної ренти на случай, коли стане інвалїдом або осягне 70 рік віку. За інвалїда уважає ся вже кождого, хто наслїдком довше треваючої немочи (понад 26 тижнїв) може заробити що найвисше третину того, що заробляє робітник того рода при повноті своїх сил. Фонд асекурацийний творить ся в той спосіб, що від кождого робітника складає ся до фонду премію асекурацийну, яку числить ся від тижня роботи. Премію тоту платять по половинї робітник і роботодавець в формі марок, як се є в звичаю при тзв. почтових касах ощадности. Робітник дістає річну карту і залїплює єї що тижня марками. Аби мати право до ренти треба: а) для ренти з причини немочи уплатити премію за що найменьше 100 тижнїв (отже бути вже заасекурованим що найменьше через два роки, а б) для ренти на случай старости уплатити премію через що найменьше 1200 тижнїв (отже бути вже заасекурованим що найменьше через 24 лїт). Премії є незвичайно малі, від 14 фенїгів (около 17 австр. сотиків) тижнево, а ренти виносять всїляко: від 60 марок річно до 180 з додатками. До кождої ренти доплачує держава від себе річно по 50 марок із фондів державних. (1 м. = 1 К. 20 с.).

Обезпечене обнимає усїх робітників, отже як робітників фабричних, так і робітників, занятих в господарцї рільничій та лїсовій. Товариствами асекурацийними управляють самі робітники на спілку з роботодавцями і під проводом та надзором держави, яка поносить також сама із своїх фондів усї кошти адмінїстрациї.

Асекурация на старість в Данії полягає на тім, що кожда убога одиниця, яка осягнула 60 рік житя, має право домагати ся постійної ренти, яку означує відносна зверхність громадська. Половину такої ренти платить дотична громада, а другу половину поносить держава із фондів державних. Данія — край невеликий, а удержує в повисший спосіб поверх 40.000 старцїв річно та хоронить їх від нужди і жебрацтва.

* * *

Отсе є коротко зібрані постанови що-до охорони працї в поодиноких державах. А коли приглянути ся близше тим постановам, то бачимо в них одну велику хибу — всї ті закони хоронять працю робітника промислового, головно фабричного, а лишають зовсїм на боцї охорону працї людий, що роблять коло землї. Так отже сїльські, хлїборобські

Наші парляментарні посли II.

Др. Кость Левицький
* 17/XI. 1859; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Бережани-Рогатин Болехів - Бурштин-Болшівці-Журавно і т. д.).

Антін Лукашевич
* 1873; укр. нац. демократ. (Буковина; округ: Заставна і т. д.).

Др. Теофіль Окуневський
* 7/XII. 1858; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Мельниця-Борщів - Залїщики - Городенка-Тлусте-Стрий і т. д.)

Ілия Семака
* 19/IX. 1866; укр. нац. дем. (Буковина; округ: Кіцмань-Садаґура і т. д.).

Микола Спинул
* 5/XII. 1867; укр. нац. дем. (Буковина; округ: Чернівці-Сторожинець-Серет і т. д.).

Тимотей Старух
* 27/XII. 1860; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Бережани-Рогатин-Болехів і т. д).

Др. Данило Стахура
* 21/XII. 1860; укр нац. дем. (Галичина; округ: Ярослав-Радимно-Любачів і т. д.).

Др. Кирило Трильовський
* 6/V. 1864; укр. радикал. (Галичина; округ: Печенїжин-Коломия-Жабе-Кути і т. д.).

О. Йосиф Фолис
26/X. 1862; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Львів (пов.)-Винники-Городок-Щирець).

робітники, а дальше і дрібне селянство є позбавлені і доси тої охорони, якою користується населене міське, промислове та фабричне.

З двох великих галузей охоронного законодавства праці ми бачимо, що охорона робітника з причини віку, пола або хвилевої недуги по всіх державах відносить ся тільки до робітника промислового і фабричного, хоч робітник сільський находить ся дуже часто в гіршім положеню, ніж робітник фабричний, а заробляє далеко меньше, ніж найгірше платний робітник в заведенях промислових по містах. Виїмком на поли дотичного законодавства є Німеччина, де — як сказано — законом з р. 1885 розширено закони охорони праці з причини недуги й каліцтва також на робітників, занятих у промислї рільничім.

Подібне положене що-до охорони праці з причини віку, пола (жінки) і каліцтв, — як і хліборобів — занимає також промисл домашний та ремесло. Тими бідаками, що в душних темних хатах гарують за лиху плату цілі дні а навіть і ночи, аби лише удержати дрібний промисл та ремесло в конкуренційнім бою з промислом фабричним, законодавство рівнож не занимає ся — їх полишено власній доли, хоч ся доля буває нераз дуже тяжка, ще тяжша, ніж доля робітника, занятого роботою при ріли по панських дворах. Тілько Анґлія, Швайцария і Німеччина зробили тут перелім та взяли й сих бідаків під крило охоронного законодавства, однак хоч від першої в тім напрямі реформи (зміни) в Анґлії минає вже близько 30 літ, то иньші держави якось не квапляють ся піти за сим гарним та похвальним приміром.

Що-до другої галузи охоронного законодавства — примусової асекурації на старість та забезпеченя інвалїдів, то, як знаємо, в тім напрямі зроблено початок лише в Німеччині і з робітниками копальняними у Франції, тож о такій асекурації селянства й дрібних ремісників нема й бесїди. Асекурация інвалїдів та старців, заведена в Німеччині, обнимає що правда — всяких робітників — як промислових так і рільничих — але власне ся охорона людий працюючих надає ся дуже добре до того, аби єї завести також для дрібних господарів сїльських (отже у нас приміром цїлої верстви селянської) та ремісників. Преціньположене ремісників і селян-хліборобів є того рода, що майже жаден з них не має можности відкладати гроша на „лиху годину" і тому, коли прийде старість або повна неспосібність до праці через недугу чи каліцтво, то такий чоловік, що нагарував ся тяжко цїле своє житє, сходить майже на жебрака, або висить при родині як неужиточний зробок, та буває справді нераз великим тягарем для громади, в якій жив, або родини. Примусова асекурация таких людий є отже цїлком на місци, а опіка громадська над так званими убогими зовсім не вистарчає, не кажучи вже про те, що є пониженем для чоловіка, що чесно заробляв на хлїб своє житє, жити з милостині чи то громади чи взагалї добрих людий.

Коли запитати ся про причину, для якої законодавство охоронне лишило так на боцї населене сїльське хлїборобське і ремісниче, то єї дуже легко відгадати. Тепер скрізь по державах бере поволи верх

промисл фабричний, повстають великі заведеня промислові і ростуть великі міста, а через те і населенє міське зачинає брати в державах перевагу над людьми, що жиють по селах. По парляментах маємо скрізь дуже богато заступників міських промисловців, міських купців тай і міських робітників, а за те людий, що заступали-б селян і розуміли їх потреби стає відносно що раз меньше. Також і дрібний промисл упадає, бо його убиває фабрика і тому не диво, що ремісниками — так як і селянами — нема кому заняти ся, тим більше, що число працюючих при ремеслї та при промислї домашнім супроти зросту фабрик і конкуренциї що раз більше упадає.

Наша австрийська держава ладить ся також до розширеня охоронного робітничого законодавства, що є наслїдком заведеня у нас загального права голосованя до парляменту. Престольна промова при отвореню сего парляменту заповіла, що вже в короткім часї предложить правительство до ухваленя закон о примусовій, державній асекурациї робітників на старість і на случай тревалої неспосібности до працї налад такогож законодавства в Нїмеччинї. Та тут треба власне побоювати ся, що навіть Австрия, в якій є богато країв майже чисто хлїборобських, не зверне як слїд уваги на населенє сїльське і схоче обмежити ся виключно на робітників промислових та фабричних. Буде отже річию заступників нашого народа майже виключно хлїборобського й ремісничого, послів з руско-українського клюбу постарати ся, аби наше селянство не вийшло з порожними руками, але аби і воно мало користь з тої переміни, яку принесло заведенє загального права голосованя[1]). Річею клюбу буде передовсїм постарати ся, аби ті закони, які вже істнують в Австриї про охорону робітника фабричного й промислового з причини віку, пола та недуги або калїцтва, розширено також на робітників, занятих в промислї рільничім, робітників занятих по дворах й службу лїсову — а відтак щоби новий, проєктований доперва закон про асекурацию старців і інвалїдів розширяв ся також на стан селянський, дрібноміщанський та тзв. верству ремісничу. Бідний чоловік зложить легко кілька корон на рік на асекурацию — особливо, коли рівночасно знижить ся податки від деяких артикулів конечних до житя прим. соли, нафти і цукру — а буде мати певність, що як — хочби по двох роках плаченя премії — стане ся через хоробу неужитком, або дійде до старости лїт, то не буде потребувати ходити по жебрах та бути тягарем для громади та своєї родини. Населенє сїльське, рільниче та ремісниче, гарує так само, коли не гірше від робітника фабричного, тож заслугує вповнї на те, аби і воно стало ся учасником сих добродїйств, які принесло з собою новочасне тзв. соціяльне законодавство.

Др. Евген Левицький.

Відень, в жовтни 1907.

---

[1]) Пос. Др. Евген Левицький — як звісно — поставив вже в осени в імени українського клюбу в радї державній внесенє: 1) аби законодавство охоронне робітниче розширити також на ремесло й промисл рільничий — 2) аби асекурация інвалїдів і старців обнимала також селянство та ремісників. Внесеня сї вже передано дотичній комісиї. *Прим. Ред.*

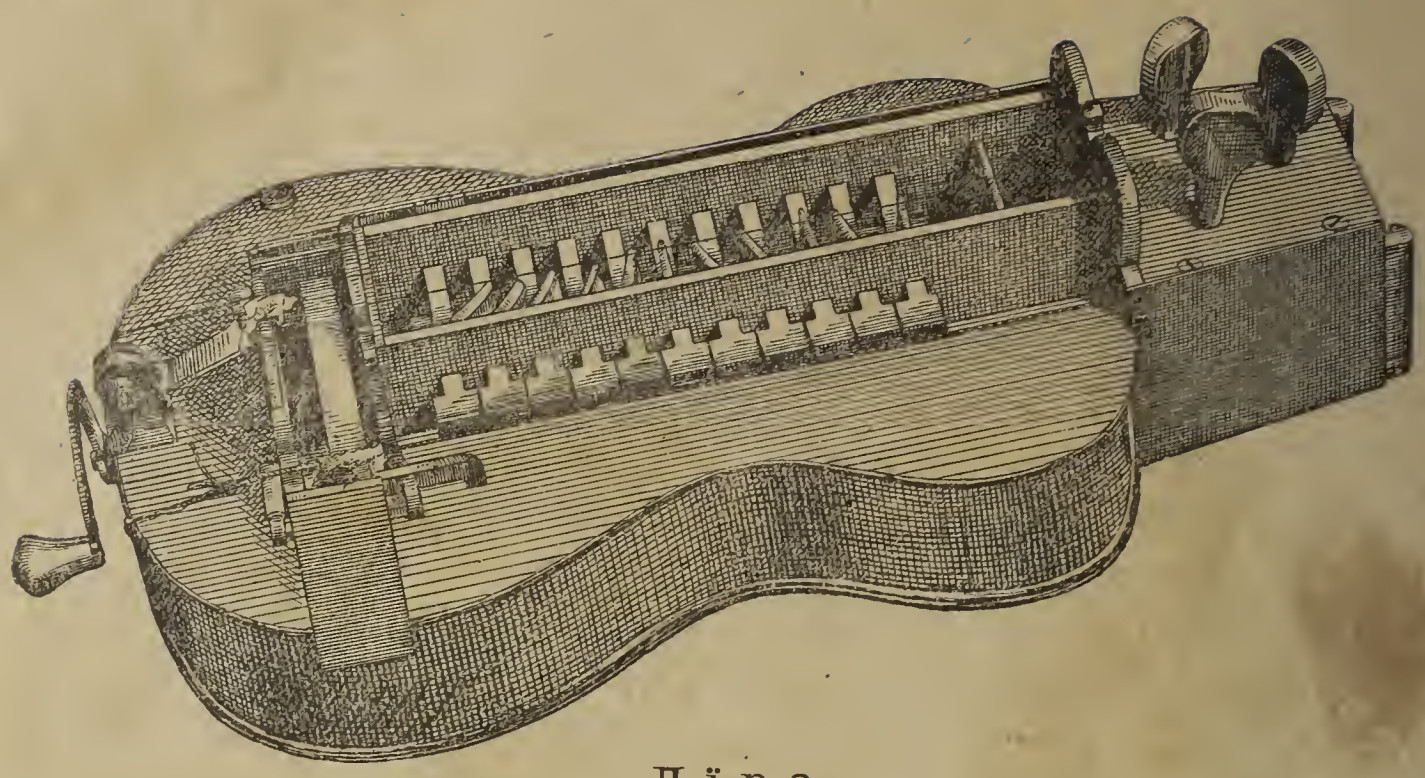

Лїра.

Пісня про правду і неправду.[1])

Ой сей сьвіт, ой сей сьвіт великая зрада,
Що по всьому сьвіту настала неправда!
Чи ти правдо вмерла, чи ти заключена,
Що тая неправда увесь сьвіт зажерла?
Бо тепера правда стоїть у порога,
А тая неправда сидить конець стола;
Бо тепера правду під нозї топтають,
А тую неправду трунком наповають;
Бо тепера правда сидить у темницї,
А тая неправда з панами в сьвітлицї;
Бо тепера правда сльозами вмиває,
А тая неправда з панами гуляє.
Нема в сьвітї правди, тільки рідна мати!
Ой де би її могли в сьвітї позискати?
Ой де-б її могли в вічі увидїти,
Орловими крилами могли-б ми летїти.
Бо тепера сьвіту конець приближив ся:
Хоч рідного брата тепер стережи ся.
Він з тобою їсть, пє, а враз бесїдує,
А на серцї злість має, неприязнь готує.
Хто по правдї судить, то того карають,
А хто не по правдї, того поважають.
Ой хто буде правду в сьвітї визначати,
Зошли єму Господь що день благодати!
Сам, Господи, правда, що хвалшує зраду!
Перед страшним судом усї вбачим правду.

---

[1]) Отсю лїрницьку пісню переклав учений Альфред Рамбó на французьку мову і помістив в своїй книзї „La Russie épique“. Основний розбір єї помістив др. Іван Франко у LXX-ім томі „Записок Наук. Товариства ім. Шевченка“. *Ред.*

Русь — Русини — Українці.

В давних часах Київська земля і нарід над Дніпром мали називати ся Русь. Не знати, чи се назва наша чи чужа. В староруській мові слово русъ значить жовтий (русий, русявий), а слово Русь значило би жовтоволосі люди*). Такими жовтоволосими могли бути справдї або наші давні мешканцї Київської землї або ще скорше русі (= руді) Скандинавцї з півночи, зайди, що з давнього давна в наших військах служили. Назва народу Русь стала скоро звісна й Арабам й Грекам-Візантийцям, які стояли в живих зносинах з Київскими людьми (= Русю). В писаних памятниках X і XI столїтя находимо назву Русин. І так в договорі Руси з Греками з 911 р. читаємо: „Коли який Русин убє християнина (Грека), або християнин Русина, то нехай буде покараний смертю там, де убив". Тої самої назви (Русин) уживає ся ще кілька раз, як в сїм договорі так і слїдуючім з р. 945. В „Правдї руській" Ярослава Мудрого говорить ся про Русина в значіню безоружного, спокійного-мешканця. В „Слові о полку Ігоревім" стрічаємо трохи відмінну назву: Русичі.

Греки старали ся своїми буквами назву Русин — Русини вірно написати і наше мягке **сь** виразили своєю буквою ϑ, яка у них тепер (а відай вже й тодї), вимавляла ся подібно до легонького **с**. Та народи західної Европи, отже Французи, Нїмцї і т. и. читали і читають грецьку букву ϑ так як латинське th або t і звідси взяла ся латинська назва нашого народу Rutheni, нїмецька Ruthenen. Ся назва приняла ся в західній Европі тим лекше, бо у латинського історика Цезара є згадка, що один кельтийський нарід в теперішній Франциї називав ся також Rutheni або Ruteni. Великі литовські князї підписували себе також князями або королями Литовців і многих Русинів (Ruthenorum).

Назва Русь перейшла з нашими князями до московської землї, а тепер в Росиї руська земля, руський нарід значить тілько, що російська земля, російський нарід.

Отже щоби не було непорозуміня, стали наші люди називати свою землю Україною, назвою також дуже давною, а у нас добре вже звісною завдяки пізнаваню істориї українських козаків і читаню поезий Шевченка. Україна значить отже то саме, що давна наша Русь, Українець то саме, що давне Русин, а український то саме, що руський.

Тому й не диво, що наші письменники називають наш нарід то руським то українським, то навіть руcько-українським, хотяй найлїпше було би писати все лише: український. Для Нїмців, які не привикли ще до назви Ukrainer, треба в скобках побіч Ukrainer писати Ruthenen, але нїколи Kleinrussen, бо Нїмець не робить ріжницї межи Grossrussen a Kleinrussen, але уважає оба народи Росиянами.

Др. Остап Макарушка.

---

*) Подібно називали ся Половцї від полової краски тїла.

Антошкови П. (Азъ Покой).

Аще и ꙗзыкы аггельскими глаголю, любве же не имамь, каѧ ми есть польза?

Діялєкт, чи самостійна мова?
Найпустїйше в сьвітї се питанє.
Мілїонам треба сього слова,
І гріхом усяке тут хитанє.

Мілїонам треба сьвітла, волї,
Треба вміти, як їх добивать ся.
Поки стогнуть кволі, мерзнуть голі, —
Нам в Параски ласки дожидать ся?

Як твій брат із голоду вмирає,
А його ти накормити вступиш,
То чи ждеш, аж срібну ложку купиш,
Чи береш букову, що він має?

Як твоя у річцї тоне мати
І кричить: „Ратуйте мене, Антошку!“
Будеш ти на гарний човен ждати,
Чи їй кинеш першу-лїпшу дошку?

Зви се діялєктом, зви жарґоном
Тую дошку, ту букову ложку,
А вона лунає відгомоном
В мілїонах серць живих, Антошку.

Хай та мова вбога в славнім родї,
Хай московська, польська, чеська краща, —
Поки служить Матери в пригодї,
То вона культурі не пропаща.

Хоч в сусїда там пиха богацька
У порфирі сьяє та атласї, —
На чуже богацтво ми не ласі, —
Ласа лиш твоя душа жебрацька.

Бідні ми, як конї на припонї,
Збогатить нас труд на рідній ниві:
В діялєктї чи хоч би в жарґонї
Будемо богаті і щасливі.

Діялєкт, а ми його надишем
Міцю духа і огнем любови,
І нестертий слїд його запишем
Самостійно між культурні мови.

Іван Франко.

Наші парляментарні посли III.

Григорій Цеглинський
* 9/III. 1853: укр. нац. дем. (Галичина; округ: Перемишль-Нижанковичі-Динів-Мостиска-Добромиль і т. д.).

Др. Евген Олесницький
* 5/III. 1860; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Мединичі Стрий-Сколе-Жидачів-Миколаїв-Ходорів і т. д.).

О. Стефан Онишкевич
* 21/XII 1861; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Судова Вишня-Рудки Стара Сіль-Самбір).

Яцко Остапчун
* 4/VIII 1873; укр. соц. дем. (Галичина; округ: Козова-Тернопіль-Збараж і т. д.).

Др. Володимир Охримович
* 28/V. 1870; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Мельниця-Борщів-Заліщики і т. д.).

Михайло Петрицький
* 5/XI 1865; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Скалат-Підволочиска-Грималів і т. д.).

Др. Евген Петрушевич
* 3/VI. 1863; укр. нац дем. Галичина; округ: Сокаль-Радехів-Зборів-Броди і т. д.).

Єротей Пігуляк
* 16/X. 1851; укр. нац дем. (Буковина; округ: Станівці-Вашківці н. Черемошем і т. д.).

Юліян Романчук
* 24/II. 1842; укр. нац. дем. (Галичина; округ: Войнилів-Долина-Рожнітів-Калуш і т.д.).

Зруйнований вал.

(Фантазия Григорія Ґершунього).

На півночи дикій, похмурій, де холодний вітер своїм ледяним подихом грозить всему живому, де старі сосни й ялиці, покриті студеним покровом, лиш рідко коли бачать усьміх і любощі весняного сонця — раз якось врізав ся широко у море безкрає ґранїтною скалою величезний вал, споруджений людською рукою.

Високо і гордо піднявшись над уровень бурливого моря, сьміючись над зусилями филь, стояв він — великанський і чорний.

І морськії филї, могутні й свобіднії филї стрічались із ґранїтною перегородою, що спинювала свобідний їх біг, — і вела ся боротьба вікова і довго змагали ся з перегородою могутні, свобіднії филї, аж зломила єї непокірлива воля.

І весняним маєвим ранком, як тілько зас'яло над морем проміне сонця яркого, тодї сильнїйше від ізмарагдів влискують ся переливаня сріблистих филь, а филї граючись і пустуючи над непроглядною безоднею моря, сьпівають пісню про вікову боротьбу із ґранїтною стїною.

*

* *

Неначе вільні небеснії птиці, були свобіднії морськії филї.

Буря-мати вколисувала їх піснею і в безтурботних радощах котили ся вони у мрачную далеч. Та похмурий і злющий тиран, завидуючи филям їхної долї, захотїв позбавити їх свободи, щоб не несли ся гордо над могучою морською безоднею, щоб гуляючи, не сьміялись до яркого сонця й лазурового неба.

Післав він послушних рабів.

Покірні володаревій воли взяли ся раби за роботу: добували із земельного нїдра холодні скали й метали їх у морську безодню.

І море звеселїло.

Весело дивити ся филям, як скали спадають на дно; скачуть, пустують, голублять понурії скали.

І шепчуть хвилї: „Щож то за роскіш! Із нїдра холодної землї прийшли до нас гостї понурі.

Зустрінемо їх піснею шумною, загріємо теплим привітом і коханнєм і в рідному морю будемо разом гуляти й прославляти сьвітло й свободу"!"

Весело молодим филям.

Тільки мати-буря та батько-ґураґан проводять гостий злобним свистом, мрачно дивлять ся на скали.

А скали все падуть і падуть у море, лягають щільно одна попри другу, ростуть суцїльною стїною, зачинають натискати на морськії филї, стають на перепонї їх свобідному шляхови.

Змішали ся филї, боязко дивлять ся на скали похмурі; се вперве їм шлях перегороджено, перший раз їм сковано волю...

І бистро линули вони далї, ударили ся грудию об скали — із стогоном назад відхлинули... Стїна холодна, неприступна.

Здрігнуло ся море...

Мчуть ся хвилї понурі. „Зрада, зрада!“ — кричать. „Ми їх як другів приняли. Свободу, свободу у нас вони вкрали!“

Ридає мати-буря. З ревом і плачем мчить ся батько-гураґан.

„О, скали, грізнії скали! Колись і у вас свобода була, колись і ви волею віддихали; навіщож ви у дїток наших волю закрали?“

Насупились грізнії скали. „Не наша в тім воля“... проніс ся їх одвіт понурим стогоном; зловіщо повисли над морем нїмії громади...

Помчала ся мати-буря, помчав ся батько-гураґан із свистом і плачем понад море. Скликають филї, несуть їм вістку нещасну:

„О филї, нещаснії филї! Погибла, пропала вже воля! Від нинї ви вже раби“...

І сумно вони геть пігнали.

І завмерло море...

Старі могутні филї заховались у морську безодню; не будить їх буря, батько-гураґан їх не кличе... І филї котять ся сумно, — нї сьміху вже не чути, нї пісні про славну свободу; і сонце сьвітить так тьмаво над ними і нахмарене небо тай так сїро довкола...

Тільки молоді филї часами, у суворій неволї втомившись, відважним військом збирались, самі проти ворога зброїлись...

Грудь при груди ударять об гострії скали — дарма! Нїмії громади їі не дрогнули... Тільки гучним відгомоном стогін розлягаєть ся — то стогнуть розбитії груди хоробрих завзятців...

І плакало море...

Минали роки... І не мало їх пройшло... Богато филь молодечих о скелї свою грудь розбивало і що раз сумнїйше ставало довкола...

Вгамували ся филї, притихли... „Будемо ждати, будемо сил набирати...“

Ішли роки.

Набрали сили молоді филї, розігнали гінців на всї сторони, щоб дрімаючих будили і всї филї до бою із скелями звали.

Старі филї головою сумовито хитають. „Немає в нас сили і пориву не має... Деж нам боротись! Де нам із скелями змагати ся!“

Кинулись филї-гінці рідні шукати, щоб прикликати матїр-бурю й гураґана-батька... Вганяли по морю — не найшли. Зустріли їх у гірських цілинах.

„З привітом, з поклоном до вас рідних ось тут ми гінцями прибули.
Покиньте тіснії гори, линьте у море безкрає!
Пірвіте постидні кайдани, що духа братів скували!
Вдуньте в филї старечі духа житя і жажду свободи!
Зберіть ви військо завзяте і нуте дружно рушайте на скали!

Не страшна нам боротьба і смерть нас не злякає... Колиб тільки море стало свобідне!

Із тремтінем забило ся серце матері-бурі, вогнем запалала кров вітця-гураґана.

Слова гінців нагадували їм старі добрі роки.

Поглядом ласкавим обкинули старці молодечих гінців.

Із гірських щілин котить ся могучим рокотом у безкрає, сине море клич їх зазивний: „Ми підем, ми підем свободу, свободу спасати, свободу спасати! Вставайте могутнії филї. Розбийте окови волї, зруйнуйте перегороди!“

Могучий був той клич до бою. Як порив вихру, як громовий удар, поніс ся він сильно над морем, будив із сну сплячих, старим молодість вертав, відвагу і бодрість давав.

І филї послушні боєвому кличеви вставали, котились до бою.

Над морем нависла глуха ніч. Чорні хмари посунили ся довкола, аж ось загомонів вперве поклик могучий. Зі сходу на захід, з півдня на північ збирали ся филї, у стрійні боєвії лави ставали. Молоді филї відвагою палають, перші до приступу рвуть ся. Громом буря над морем промчала, — гураґан їй на поміч несеть ся.

Заревіла буря, загоготів гураґан...

Бій розпочав ся.

„Вперед, могучії филї! Свобода або смерть!“ з кличем воївничим на понуру стіну понесли ся.

Задрожали насуплені скали... филї вже близько... Мчать ся все швидче і швидче, груди вперед висувають, грудию вдарили об скелї — впали як мертві.

Прески піни горячої як кров, хлинули високо під небо, обмили, димiючи й розкудовчуючись, холоднії скелї...

Стогне мати буря... „Дїти, ріднесенькі дїти! Вже перші упали, вас ще богато упаде, та зломимо силу ворожу!“

Море клекоче...

Мчать ся филї, щоб впавших заступити... Які грізні вони і могучі!

З грюком і ревом попадуть на гострії скали, відскочать назад, знов ударять і розбиваючись, кличуть братів помагати.

Кріпко стоять скали.

І настав ранок — сірий похмурий ранок. Все стоять ще скали неприступно, все ще свище над филями буря. А филї гинуть без впину, об гострії скали дроблячись, розбиваючись...

Та понуро неустрашимо котять ся що раз то нові филї і нема тим грізним филям ні кінця, ні межі їм не має.

Море зійшло з берегів; всї филї в одну зібрались дружину. Стогін і рев станув над морем.

І сам злющий тиран тепер злякав ся, що скелї на море насунув. Люте серце на вид могучого натиску филь здрігнуло ся.

Повний страху він радби тепер розкинути скали і вернути могучим филям хоч дрібку свободи.

За пізно, тиране! Вже филї не плачуть, вже филї не молять. Надто богато тут филь вже погибло, надто солодка є пімста за погибших! Не має злагоди.

Як могучі льви понесли ся старі филї молодим на поміч! Розсипались білії кудрі.

Довкола земля задрожала і сонце на небі померкло...

Несе їх батько-гураґан, кидаючи з страшною силою на скали... Із понурою відвагою на поклик могучої бурі зловіщо і грізно мчить ся нова, боєва лава.

Довкола чути: вона або скине холодні скали, або море могилою стане для неї.

Мірно, без ляку несеть ся наперед. В стїну грянула дружно — задрожали скали під ударом могучим.

Филї завмерли. Відскочили назад, з буйним шалом метнули ся в друге...

В боротьбі все помішало ся.

Стогін і грохіт станув над морем і здавалось, що море зо дна підняло ся та з небом злило ся.

І рушили ся скали...

Під послїдним ударом вони подали ся та зі зловіщим шумом кинулись у морську безодню, де лежали погибшії филї...

— Геть, постидні трупи! — Реве море скиненим скалам: Тут могила відважних борців за свободу, тут лежать молоді филї!

Розступило ся морськеє дно і в понуру безодню кинулись скали з проклоном... „Чиж вина се наша?... Филям слава, нам вічний стид за дїло постидне...“

Лякує море безкрає. Воно побідило могутнюю силу ворожу...

І свобідно котять ся филї і славлять погибших борців, що молодим житем вернули свободу своїм братам.

Слава погибшим, а живучим свобода!

З рос. переклав *Яр. Весоловський.*

Вони — обідрані, розбуті...

Вони — обідрані, розбуті...
Бліді, голодні і нїмі,
В кайдани, в сталь міцну закуті,
В крівавих ранах і ярмі, —
Сьогоднї більше не раби:
Лунають гасла боротьби!

Ще вчора йшли вони за ґрати,
Терпіли мовчки глум катів,
Ще вчора могли їх топтати
І сїкти дротом батогів —
Раби — сьогоднї не раби:
Блищать знамена боротьби...

Вони — гроза, вони — герої:
Їх гнїв героями зробив
І верх за ними буде в бої
Сам Бог попереду рабів!!
Ти чуєш грім? грімлять раби:
За нами успіх боротьби!

Олесь.

Про гостець (ревматизм).

Богато говорить ся між людьми про гостець. Чи кого заболить рука, чи нога, чи плечі, чи поперек, кождий домірковує ся, що се мусить бути певне гостець! Тай справді недуга ся є дуже часта. Але треба і се знати, що не кождий біль, котрий доскулює чоловікови, мусить бути зараз гостець. Дуже часто походять болї від чого иньшого, приміром від недуг нервових, запальних і т. д. Тому треба дуже добре уміти пізнати, що є властиво гостець, які є його роди, і чим він ріжнить ся від иньших недуг?

Розріжняємо три роди гістця. Перший є так званий кістний, другий мязовий, а третий суставовий. Хоч і перший і другий можуть появляти ся в ріжних видах, то найчастїйше третий оказує ся в двох ріжних образах хоробових. Він може бути або такий, що комусь раптом напухнуть сустави (сю недугу називають звичайно запалїне суставів), або знов такий, що комусь потрохи сустави починають грубіти (звичайно пальцї рук або ніг) а згодом повикручують ся. Є се та недуга, котра зве ся також артритизм, ґіхт (з нїмецька), а по науковому подаґра (podagra).

Перший рід ревматизму, так званий кістний є то та звісна, часта недуга, коли хорий нарікає, що його лупає в костях. Десь нї сїло нї пало, чи з простуди, чи як хорі часто кажуть, при зміні повітря, починає лупати в костях, що нераз годї й видержати. Часто буває такий біль в ночи. „Доки“ каже хорий „чоловік ходить, то ще-ще, але в ночи і ока не дасть зажмурити“. Такий гостець костий є справді дуже частою недугою, але і се треба знати, що не кождий такий біль мусить бути ревматичний. Часом болить зразу лише кість, а відтак почне порохнявіти. Часом знов, і то найчастїйше в костях лиця і черепа голови буває се так званий біль: невральґія. Тож не треба собі такі болї легковажити, і все спихати на гостець, бо иньшого лїченя потребує гостець а иньшого тамті недуги. Про лїчене гістця кістного скажемо опісля разом, коли скінчимо і про гостець мязовий, бо лїчене обох є однакове.

Гостець мязовий є тодї, коли чоловіка болить (рве, стріляє) у мязах, себто у мясї. Се може бути в ріжних частях тїла. Нераз заболять мязи в шиї, а біль сей доскулює найгірше як раз тодї, коли чоловік поверне головою, тому такий хорий боїть ся крутити головою і тримає її криво. Кажуть тодї, що хорому вязи скрутило. Иньшим разом болить поперек (крижі). Сей біль повстає нераз раптом несподївано, так якби що прошибло через поперек, або переєтрілило, тому називають сю недугу також пострїл. Чоловік такий не може повернути ся анї зігнути ся без страшного болю (говорять, що подвигав ся), а як біль опісля і попустить, то нераз хорий ще довший час не може добре підвести ся і ходить як переломаний. — Нераз знов болять

мязи в раменах і на грудях, або і між ребрами, тоді чоловік не може махнути добре рукою і має болї при пчиханю, кашлю, а навіть і при звичайнім віддиханю. — Дуже треба вважати, що такий біль у грудях а головно між ребрами може походити не лише від ревматизму, але ще частїйше буває він від подражненя або і запаленя болони легких (олегочної), проте не треба собі такий біль легковажити. Рідко коли буває також ревматизм голови (тут частїйше лучає ся біль нервовий), але буває нераз, що болять мязи на голові головно тоді, коли рушати скірою на голові (при морганю).

Перебіг сих недуг се є ревматизму кістного і мязового може бути двоякий, або гострий, або так званий проволочний. Гострий гостець не протягає ся довго. Зглядно вже по кількох днях болї попускають, хорому стає легче, лишає ся тільки через якийсь час склонність до навороту недуги.

Инакше є при проволочнім (хронїчнім) ревматизмі. — Тут трівають болї довго і звичайно не тримають ся вони одного місця. — Вони легчають звичайно при гарній погоді, а скоро збирає ся на дощ і слоту, починають наново допікати. — Так буває нераз роками і навіть у декого і через цїле житє. — Такі хорі на проволочний ревматизм то є ті звісні ворожбити чи пророки погоди. — „Ого, каже, певно збере ся на слоту, бо мене вже ломить у нозї або руцї“ і т. и.

Розпізнати з певностию гостець буває нераз легко, скоро він є гострий і легчий; тяжше буває розпізнати проволочний гостець. — Треба дуже добре памятати, що і сила иньших недуг починають ся зразу болями в поодиноких частях тїла. — От як сказали ми перше, болї між ребрами можуть бути початком запаленя олегочної або навіть легких (колька). Болї в голові можуть походити від болю нервів (при пропасници), або болю зубів. — Болї в ногах можуть бути також нервові (ісхіяс), або походячі від висхненя шпіку в хребтї (тяжка недуга, звісна під іменим табес, tabes). Часом бувають болї від порохнавіня костий. — Болї в крижах головно у жінок можуть походити від недуг орґанів черевних, найчастїйше недуг матичних. — Проте кождий, кому довший час долягають подібні болї, похожі на ревматизм, повинен на всякий случай порадити ся з лїкарем, а не спускати ся на се, що то пусте, перейде, — аби з тих болїв не виробила ся якась поважнїйша недуга.

Якже лїчити справдїшний гостець? Ну, хвалити Господа, на сю недугу не бракує нам лїків. Можна певне сказати, що трохи не стільки є лїків, кілько хорих на сьвітї. Спитайте лише кого хочете, чи яку бабу, чи якого будь старшого чоловіка, а кождий дасть якусь раду.

„Ти, любчику, лише помасти шпелєром, і зараз слабість покине“. — А нї то таки масти простою оковиткою. — Хоч не тим то сим смаровилом, кождому вже щось помогло і кождий свое хвалить. — А хто письменний і цїкавий, возьме ґазету в руки, а там між оголошенями чудо що вичитає, нервотон, іхтиоментоль, сапоментоль, нерволь, „Pain-expeller“ з якорем, і сила-сила иньших з аптики аж на Уграх, самі

невнїсїпькі лїки на ревматизм. — Спитає хто: „на щож їх є так богато на сьвітї, коли вже маємо один певний, то пощо ще другі вигадувати?“ — Ось бачите в чім дїло! Тому їх так богато на сьвітї є, що всї вони не певні. — Через те кождий і підхвалює своє. — Возьмеш одно, помастиш, — не помагає, кинеш. Возьмеш друге, те саме. — Возьмеш трете, стає трохи легче, — ось гадає собі хорий, се вже певний лїк. Але не подумає, що вже час, аби недуга і сама попустила. — Один случайно взяв одно, другий иньше, сей нїбито вилїчив ся тим, сей иньшим, а правди в тім тілько, що кождий спіритус, як ним добре натирати, усмиряє трохи ревматичні болї, і то не так через дїланє самого спірітусу, як більше через дїланє натираня або як лїкарі кажуть: масованя. У всїх проте лїках на ревматизм є головний складник спірітус (горівка) з якоюсь домішкою. Такий славний Pain-expeller (шпелєр), є нїчо иньше, лише спірітус з домішкою перчиці (паприки). Такий лїк можете собі дома зладити за чотири нові, а в аптиці за флящку дасте 50 кр.

Тому кождий, хто дістане гостець і має сильні болї, повинен положити ся зараз до постелї і масити болюче місце, найлїпше звичайним спірітусом камфоровим або хріновим, узяти на поти (гербату з липового цьвіту), вигріти ся і випріти порядно в постели. — При тім добре є в тяжших випадках заживати салїцилеві порошки, котрі викликують також піт і усмиряють біль. Звичайно при такім лїченю ревматизм легчіє. — На крижі можна у чоловіка сильного поставити кілька пявок або сухі баньки. — Добре робить також плястер з гірчиці. — Скоро се лїченє не доведе до кінця, то треба конче робити купелї. Найлїпші є купелї парові (лазня), а в дуже тяжких случаях сїрчані. — Також і електризованє хорих місць робить нераз дуже велику пільгу, і вилїчує стало навіть застарілі случаї.

Якже виглядає третий рід гістця, так званий суставовий? Сказано, що є їх два роди. Возьмім перший, себто той гострий. Є се недуга інфекцийна (горячкова) і виглядає зразу так, як кожда иньша горячкова, тяжка недуга, то значить: що чоловік чує ся цїлий хорий. Перш усього приходить дрощ, хорого починає морозити, а відтак сильна висока горячка, котра доходить нераз до 40 степенїв. Відтак починають болїти і грубіти сустави. Часом захопленє недуга дуже богато суставів, так що чоловік лежить безпомічний, як мала дитина. Частїйше одначе запалюють ся лише декотрі сустави. Але вже в дальших днях перескакує запалїнє на иньші, до тепер здорові сустави, а первісні можуть поліпшити ся. Таким способом може недуга переходити з одного на другий сустав, трохи що не через усї, а декотрі находить вона і по раз другий. Лише виїмково чіпить ся недуга лише одного сустава і уступає з него дуже поволи. Найбільше є виставлені на сю недугу сустави руки і ноги. Сустави такі пухнуть і стають дуже болючі. Найменьший рух, хоч би в постели, або утиск викликують нараз шалені, рвучі болї. При тім є біль голови, сильні поти. Моч є дуже червона і є єї дуже мало. Таким способом недуга ся волїче ся; раз вона погіршує ся, то знов по-

Козак-бандурист. Рис. І. БРАНДТ.

лїпшує ся, аж з часом зовсїм уступає, горячка спадає, болї легчають, а пухленина суставів никне. Недуга ся трівае ріжно, часом 1—2 тижнїв, часом протягає ся 4—6 тижнїв і ще довше. Пересїчно можна числити один місяць.

Звичайно кінчить ся недуга подужанєм. Але є бічні появи, котрі при сїй недузї з часта виступають і можуть єї дуже погіршити. Найчастїйше бувають се недуги серця, а іменно: внутрішне запалїнє серця і запалїня серцевого мішочка.

Зразу і в лекших случаях не оказують сї недуги тяжких появ, так що лише досьвідний лїкар може їх відкрити. Але нераз бувають сї недуги дуже тяжкі і можуть бути навіть причиною смерти, а як переминуть, то лишають по собі погані наслїдки, се є так звані хиби (вади, блуди) серця, котрі хоч не відразу, то часом навіть пізнїйше пригадують ся і не ворожуть такому чоловікови довгого віку. Хорі звичайно не знають про такі можливі тяжкі наслїдки недуги, і беруть собі, як то кажуть, таку річ „бай бардзо“, скоро не чують самі нїяких тяжких долегливостий. Тому нераз чудують ся, коли по роках дістануть битє серця, задишку і т. иньше, тай зголошуть ся до лїкаря, а він питає: „чи вам коли не були спухли руки або ноги?“ „Та чому, були спухли“ каже хорий, „але то давно, як я ще парубком був.“ Анї йому в гадку не прийде, що теперішня недуга є наслїдком тої старої. Другою частою, але вже рідшою бічною недугою при запаленю суставів є запалене болони легких. Ся недуга вилїчує ся лїпше, хоч зле вилїчена може бути пізнїйше причиною сухотів (чахотки) легких.

Окрім того лучають ся ще при сїй недузї иньші припадки, як запалене горла, ріжні наскірні висипки і таке иньше.

Недуга ся нападає найчастїйше людий між 15—35 роком житя, і то в зимнїйшій порі року, коли погода є змінчива.

Найзвичайнїйшою причиною сеї недуги є сильна простуда, то є: скоре остудженє огрітого тїла. Проте западають на неї звичайно такі люди, котрі з причини свого занятя є виставлені на перемоченє і скорі зміни теплоти і зимна (рибаки, злїсні, пекарі, кухарки і т. д.). Проти сеї недуги уживали давнїйше і уживають тепер дуже богато способів лїченя. Але наука відкрила лїт тому 30 дуже добрий лїк, що називає ся салїцилъ. (Тепер є відміна салїцилю, що зове ся аспірина). Є то білі порошки, а мають ту дуже добру прикмету, що скоро хорий на запалїнє суставів зажиє їх кілька, то зараз болї в ставах устають і стави стухають. Є се одним словом один з найлїпших лїків, і хто ті порошки заживає, то певно коротше хорує і менче терпить муки. Тому дивно і сьмішно нераз чути таку немудру бесїду: „А що хорий ще ваш чоловік?“ „Господи — та ще і як, нї рукою нї ногою неможе!“ „Таж привозилисьте доктора з міста“. „Та що з того, ми просили якоїсь масти, а він дав порошки; подумайте лише самі, чоловіка нога болить, а він каже порошки заживати, тай ми не давали“. „Може ви знаєте якої доброї масти, ужесьмо всї перебрали тай нїчого не помагає“. А воно, бачите, нїяке смаровило не поможе, щобисьте, Бог знає,

чим мастили, лише тоті порошки помагають. Аж, як по вжитю потрібної скількости тих порошків болї уступлять, а лишить ся штивність в суставах, тодї аж починає ся иньше лїченє, як: натиранє хорих суставів, відтак масованє (аби здобути назад гнучкість), теплї купелї, елєктризованє і т. д.

Меньше цїкава для нас є недуга суставів, коли зразу вони починають болїти, а відтак потрохи грубіють. Є то так званий артритизм (ґіхт, подаґра). Недуга ся находить звичайно богатих людий і походить вона найчастїйше від надмірного уживана мяса і добрих напитків (вин), а мало руху. Дуже часто лучає ся та недуга в Анґлії і відти пішла назва подаґра. Причиною сеї недуги є лиха виміна материї, так що непотрібні складники не виходять з мочию, лише осїдають в видї кришталиків мочевих в суставах. Від того стави дуже болять і пухнуть. Зміна способу житя, відповідна зміна їди більше тут помогуть, як усякі натираня хорих суставів.

Таким способом подали ми більше меньше докладний опис всїляких видів ревматизму. Бачимо, що се справа не така проста і що нераз побіч звичайного домашного лїченя, котре не вистарчає, приходить ся хорим уживати ще иньших способів лїченя, а іменно: купелїв, а нераз навіть і виїздити до купелевих місць. На гостець помагають такі купелї, котрі мають у собі сіль і сїрку. Можна такі купелї робити і дома, але вони не є такі певні, як купелї в купелевих місцях, а головно в таких місцевостях, котрі мають натуральну теплу воду (теплиці). Таких купелїв у нашім краю нема, а найблизші від нас є на Угорщинї в Піщанах і в Тренчинї. У нас в Галичинї є ріжні сїрчані купелеві місця, але вони мають лише воду зимну, котру треба гріти, а про те і вони помагають хорим богато. Такі купелї є в Трускавци, Любіни, Пустомитах, Шклї, Підлютім.

Отсе ми нарочно розказали Вам так подрібно про гостець і його лїченя, аби Ви на примірі пізнали, яку вартість мають усї так перехвалювані масти і лїки, що їх дають аптикарі без рецепти і котрі оголошують усїлякі спекулянти по калєндарах*) та ґазетах. Усе те є вираховане на легковірність людий. Такий спекулянт розхвалить свій лїк по під небеса, надрукує навіть подяки від знакомих собі людий, що той лїк буцїм то їм поміг, а чоловік читає, міркує, що се усе чиста правда, пішле гроші на перед навіть кілька корон, а дістане якесь безвартне сьміте, що коштує спекулянта лише кілька сотиків. Та не лише одні смаровила та масти є безвартні, але так само усїлякі кроплї. Ось приміром такий розхвалений Elsa-fluid з штудерної аптики десь у Кроациї. Се чисті кпини з людий. Тому тепер заходять ся розумні люди коло того, аби в загалї власть заборонила містити такі оголошеня, і як знаємо, має бути вже внесене в Радї державній в тій справі від-

*) Аби не баламутити заєдно членів нашого Товариства, рішив головний Видїл не містити в нашім календари на будуче таких анонсів. Тому і в сім календари вже їх нема. *Ред.*

повідне внесене. А поки що — остерігаємо наших людий перед такими оголошенями!

Штука лїкарська то велика і тяжка наука. Аби її виучити ся, треба до того богато лїт і довгої практики з хорими. А аби знати, який є лїк хорому потрібний, то треба перш усього докладно оглянути хорого. Тодї аж можна подумати, який лїк був би для него добрий і звичайно лише один лїк може бути добрий на одну недугу. Яким би способом було то можливе, аби хтось міг прислати кому справдї помічний лїк, як не знає добре що кому бракує, а ще меньше є то можливе, аби один лїк був добрий трохи не на усї недуги, як се може вичитати в таких оголошенях. Час отже мати розум і не давати ся піддурювати якому небудь дурисьвітови! Зрозумієте тепер, чому такі фабриканти тих славних лїків так залюбки пхають ся до людових ґазет та календарів. Вони дуже добре знають, де можна заробити. До ґазет великих для інтелїґенциї вони не спішать ся, шкода гроший, вони наперед знають, що нїхто нїчо не купить. Тому пора і нашим селянам поводити ся, як слїд людям зрілим і просьвіченим. Киньмо на бік усї старі пересуди, а тримаймо ся того, що нас учить просьвіта і наука!

Др. Евген Озаркевич.

Моя любов.

Не любив тебе я, Україно моя.
Як пес любить свою рідну буду,
Але поки житя, так як маму дитя
Щирим серцем любить тебе буду.

Я учивсь рідних слів не з пожовклих листків.
Не від книжників хитроучених,
А від темних лїсів, від квітистих лугів,
Від перлистих потоків студених.

Не від шкільних лавок — я набрав ся гадок
Про минувшину рідного люду,
А з казок-сьпіванок парібків і дівок
На полях, у жнива, серед труду.

Буйний вітер летїв від широких степів —
На розмову до мене у хату,
Гомонїв і гримів про любов і прогнїв.
Про кріваву народню відплату.

Зимова довга ніч говорила про Сїч.
Осїнь смутком мене вповивала.
Веснянаж ясна ніч зачаровану річ
Про красу невмирущу кидала.

Твої ниви буйні, люди тихі, сумні
Стали рідними здавна для мене —
І минуть мої днї і у гробі менї
Не забути тебе, моя нене!

Богдан Лепкий.

Український бандурист Остап Вересай

Народні сьпіваки на Україні-Руси.

Найдавнійшими народніми співаками на Україні-Руси були скоморохи. По думці Фамінцина вони появляють ся вже в XI. ст. Їх було два типи: билїнні й веселі. Перші головно сьпівали дружинам і величали в своїх поважних билїнах героїв із минувшини та сучасних собі князїв. Другі брали участь у пирах, весїлях та публичних забавах і звеселяли своїх простих слухачів легкими піснями та жартами.

Память про одного з билїнних скоморохів, „віщого Бояна“, збе регла ся до наших часів. Творець безсмертного „Слова о полку Ігоря“ співає нам, що коли Боян творив пісню, то „соловієм розга нявсь по мислей дереву, а сїрим вовком нїс ся по земли, а сизим орлом попід облаки“; а коли „десять віщих пальців на живії струни покладав, то вони князям самі вже славу голосили“.

Противенством до веселих скоморохів були в старинній добі — каліки-перехожі. Вони співали релїгійні пісні і так сказати-б учили простий люд моралї. Вельми до вподоби припали були вони побожному цареви, Олексієви Михайловичу: він кликав їх до себе і любував ся їх піснями. Натомість із цїлої душі ненавидів той цар скоморохів: він видав навіть у 1648 р. проти них грамоту, велїв непослушних бити батогами і нищити їм музичні інструменти.

Наслїдком переслїдувань Олексія швидко перевели ся скоморохи х місце заняли кобзарі-бандуристи, які виводять свій рід від. калік-старців, що знаходили притулок у приютах та при церковних шпиталях.

За наших часів уважаємо кобзу за один і той самий інструмент, що бандуру. Але кобза і бандура — се не одно й те саме. І був час, коли ті два інструменти відрізняли ся. Фамінцин вияснює факт, що один і той самий інструмент має подвійне назвище так: стародавнїй інструмент замінив ся новим інструментом, подібним до старого, але удосконаленого, а потім лише перейшло старе назвище інструмента „кобза“ на новий інструмент, бандуру.

Слово ко́бза (кобоз, кобуз) — не наше. Воно вживало ся Половцями вже в XII. ст. і за наших часів скрізь відоме воно у азийських народів. Фамінцин здогадуєть ся, що ми перейняли кобзу від кримських Татар.

Кобза була найлюбіщим інструментом у козаків і у наших селян взагалї. У Запорожців вона звала ся „подорожною“. Як виглядала стародавня кобза, ми не маємо звісток. Із малюнків (al fresco) кієвсько-софійського собора вносити належить, що вона була подібна до бандури (без приструнків). На певне належить уважати кобзу струнним інструментом. У народнїй думі співаєть ся:

Нехай буйний вітер по степах пролїтає,
Струни твої зачіпає...

У середині XVII. віку появляють ся на Україні-Руси — бандуристи. Фамінцин і Лисенко твердять, що бандуру винайшли Англїйці, що вона прийшла на Україну через Польщу. Гнат Хоткевич у своїм бличнім відчитї був противної гадки. Після нього наша бандура бере початку в Англії, бо й нїколи не була вона подібна до анйської: вона нїколи не мала плоского дна, нїколи не мала фестових країв, нїколи не мала хорової системи струн, а навіть і спосіб на бандурі був і є у нас иньший. При тім усїм характерною накою нашої бандури є приструнки, яких не стрічаємо нї на одному грументї у иньших народів і які на певне завели Українці. Тому то к із огляду на цїлу будову бандури, як і з огляду на її приструнки ажати належить бандуру радше винаходом України, як Англії.

Форма теперішньої бандури ріжна: бувають круглі, подовгасті грушковидні; сталої якої будь форми нема, як нема і певного ановленого числа струн. Верхня дошка бандури зоветь ся „верхк“ або „дейка“; нижня — „спідняк“. По середині верхняка проріна кругла дїрка — голосни́к. Округлість бандури зветь ся „брямка“. одовж нижньої части брямки пророблена деревляна полоска, міцно икріплена до брямки — се єсть „пристру́нник“. Струни ранійше всї ли кишкові; до недавна вживали ся металеві і то головно мідяні; таннїми часами вживають ся — сталеві. Струни навязують ся до иструнка, який утримують ся дротом зачепленим за деревляний цзик. Ручка бандури кінчить ся головкою; на кілочках її навероть ся струни.

Бандура, як уже сказано, будучи удосконаленим інструментом, перла кобзу, обнявши її назву. Вона була скрізь розповсюджена к українським народом, а навіть уживана визначними людьми у кацькому товаристві. Єдиною потїхою Запорожця була — бандура:

Струни мої, струни золотії, заграйте мнї стиха,
Ачей козак-нетяжище позбудеть ся лиха.

Необхідним реквізитом козака були: шабля, люлька і бандура.

Після знесеня Запорожа, на кінці XVIII. ст., переводить ся бандура. Бандурист перестає бути співцем козаків, бо і самих козаків має; з репертуару бандуриста убувають думи, а остають ся лише ільми та „гопаки“. Поет Яків Щоголїв*) співає:

Невидющий і убогий,
З бідним гра́лом за плечем,
Він чвалає полохливо
За малим проводирем.

Із двора у двір заходить,
На бандурі виграва,

*) В „Акордах“ мильно приписано пісню „Український бандурист“ — Гнатови кевичеви. *М-ий.*

А під звуки струн то псальму,
То про Лазаря співа.

„А заграй менї, кобзарю,
Про Підкову та Сомка,
Про Хмеля, про Дорошенка,
Ще й про грізного Сїрка“.

„Нї, не знаю! Може грати
Попадиної біди,
Про Хому та про Ярему,
Та хиба Сковороди?

„Як Чичіточка ходила
Гостювати до зятїв?
Чи Міщанки, чи Дворянки?
Сих, так я-б тобі зумів“.

Грай, що хоч, бо й те ізгине,
Гей, ізгине, як туман!
Грай, лїрниче невидющий!
Грай, останнїй з Могікан!

За такого „останнього з Могікан“ уважав ся до недавна і бандурист, Остап Вересай. Тимчасом XII. археольогічний з'їзд у Харкові (1902 р.) показав, що ся гадка неправдива. На тім з'їздї прочитано декілька рефератів про кобзарів та лїрників, і завдяки трудам Гната Хоткевича устроєно кобзарський і лїрницький концерт. На невеличкім просторі двох повітів, харківського і богодуховського, і деяких сумежних місцевостнй один лише Хоткевич начислив тодї 28 бандуристів і 37 лїрників. Той же самий Хоткевич знає ще в однім повітї чернигівської губернії 6 бандуристів та 18 лїрників. Видно отже, що бандуристн не загибли на Українї; навпаки вони живуть і при певній підмозї інтелїгенції вони ще зможуть відограти національну ролю на Українї. Аби лише знайшло ся на Українї більше таких ентузіястів та енергічних трудівників, як бандурист — Гнат Хоткевич.

Лїрники появляють ся у нас при кінци XVI. або на початку XVII. ст. Слїди істнуваня лїрницьких шкіл та цехів відкрили нам: Боржковський, Ефименко, Студинський і Гнатюк. Щоб стати лїрником треба було насамперед іти на науку до старого лїрника („вчений“, „благочинний“), і вчити ся у нього через 3—5 лїт лїрницької мови, молитов, гри на лїрі, та релїгійно-моральних, сатиричних і иньших пісень. По тім часї складав ученик „іспит“ перед збором лїрників і діставав „визвілку“. Між новими лїрниками а їх учителями не устава-вала звязь. Молоді лїрники мусїли слухати старих, а коли котрий провинив ся, старі судили його на „відпустї“ або ярмарку. Тепер нема вже лїрницьких шкіл анї на Українї анї в Галичинї.

Лїрники мали теж свої цехи з вибираним начальником, „нищенським“ цехмістром. Кождий член називав ся „товаришом“ і мусїв платити певну суму до братської каси. Цех збирав ся в міру потреби і між иньшим також для покараня виновників. Кари лежали в закупні воску для братської сьвічки, але давнїйше були й тїлесні кари. Найбільше ганьблячою карою було обрізуванє торби; в такім разї ви-

Лїрник.

новник тратив право жебраня. Обовязком лїрників було дбати про удержанє в чистотї церкви. Тепер нема нїде анї цехів анї старшини.

Лїрницька мова називаєть ся „лебійською“ (від лебій — дїд); она винайдена на те, щоб лїрники могли порозумівати ся в присутности чужої людини.

Лїрницькі пісні майже виключно релїгійно-морального змісту.

Колись Лисенко сказав був: „Лїрник живе-живе й буде жити: його сила й живучість в тому глибокому лїризмови, котрий так від-

повідає думному духови Українця“. Та на жаль число лїрників що року зменшуєть ся так на Україні, як і у Галичині.

Лїрник Златарський, якого слова можна вважати вихопленими з уст усїх лїрників, як причину сього сумного факту подає: „нивóльнысьсть“. „Підлих жибракіў — скаржить ся той лїрник перед В. Гнатюком — так збільшáйи сьа, шчо йіх ў дубильт, бо они далéко ни хóдьат; поколóтит сьа ў свóйім силы́, ў сусы́дным, тай вéрни сьа; лырникóви трéба пітú дáльши, а ту нивóльа; приймай ýчныў — ни вúплатит сьа, бо шчо з нúми робúти? Будéш йіх тримати на пúйцу, та на свій кошт годувáти, колú й ми не майим ш чóго жúти!“...

Мúх. Мочульськúй.

Возсоєдиненний Галїчанїн.

(Промова.)

Поважний зборе! хочу я
Вам розказать душі для втїхи,
Які Галúчина моя
Зробила в русскости успіхи.
Я дуже-б легко вам довів,
Що ви тепер як Бог для неї.
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ідеї!

Наш Галич прагне вже давно
До матїнки прийти в обійми.
Він зна, що захід — то багно,
І він осьвіту східну прийме.
То певно так. Без зайвих слів —
У вас учені — Прометеї.
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ідеї!

Письменство ваше — то для ран
Бальзам духовний. Всяк те знає.
Як жаль, що з твéрдих Галичан
Нїхто нїчого не читає!
Але пошліть їм з пять томів
Хераскової епопеї...*)
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ідеї!

Хоча тепер в краю моїм
Ще всї Русинами лишились,
Але вже стидно їм самим,
Що не в Москві вони родились.
Повірте, що вони батьків
Соромлять ся з біди тієї.
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ілеї!

У нас ще мова рідна є,
Але я вияснив докладно
Переконáння те своє,
Що в їй двох слів не скажеш складно,
Що то єсть мова пастухів,
. . . . . .
А не суспільности всієї...
Ах, дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ідеї.

У нас Шевченко єсть, я чув,
Але про його вже нї слова,
Який би гарний він не був,
Не більший він від Хомякова;
Хоч я того й не зрозумів,
Дарма: voluntas fiat Dei!**)
Ах, дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ідеї!

Над нашим краєм за наш край
Ми помстимóсь, ви так і знайте.
Хоч против нас усї, — нехай,
Нехай працюють, не вважайте.
Ось я до вас себе привів,
Другúгі-ж усї — то все пігмеї!
Ах, дайте, дайте сто рублїв
Слузї всерусскої ідеї!

Володимир Самійленко.

*) Поет московський Херасков написав твір „Россіяда“, в котрій прославляє лютого царя Івана Грізного великим царем. *Ред.*

**) Най дієть ся воля Божа!

Взаїмна поміч у звірят.

Люди звичайно думають, що межи усїми звірятами панує безнастанна заїла боротьба на житє і смерть. Та як приглянемо ся житю звірят близше, бачимо, що справа стоїть инакше.

Ось муравлї роблять всяку роботу в купинї — плекають дїтий, збирають засоби, будують ку́пини, годують листні блощицї разом і добровільно. І хоча поміж ріжними купинами, а особливо поміж муравлями иньших пород, шаліють кроваві війни, то у тій самій спілцї бачимо взаїмну поміч і самопожертвованнє для загального добра. Два муравлї, що належуть до иньшої породи або до иньшої ку́пини, уникають себе, як случайно стрінуть ся. Знов же два муравлї з тої самої породи, або з тої самої кольонії ку́пин приступають до себе близше, пізнають ся ріжками — і як котрий з них голодний, а другий ситий, то голодний жадає від ситого поживи. Тодї ситий муравель отворяє свій ротик і видає кроплю прозорої течі, яку голодний зараз злизує. Колиж ситий не дасть голодному попоїсти, то иньші обходять ся з ним, як з ворогом. Як муравель накормить голодного з ворожої породи, то свояки накормленого обходять ся з ним, як з приятелем. Се сьвята правда, стверджена ученими людьми. Тому то муравлї дозрівають і розвивають ся як найкрасше мимо того, що не мають нїякого страшного оружя, і тїло їх не є покрите нїяким твердим панциром. Сила їх лежить у взаїмній помочі і взаїмнім довірю.

Так само пчоли. Сї маленькі комахи, яких так нищуть усякі птицї і яких мід так люблять усї звірята — від хрущика аж до медведя — не мають майже — бо що то жало? — нїякої страшної збруї. А одначе завдяки взаїмній помочи є пчоли дуже широко розповсюднені, а тому що разом у спілцї працюють, помножують свої сили і дорабляють ся великого богацтва. — Тут бачимо, до чого можна дійти працею у спілцї. А що вдїяла би мурашка або пчілка в житю сама одна?

Пригляньмо ся тепер житю деяких птиць. Навіть такі самолюби, як хищі птицї, вяжуть ся нераз у спілки для польованя. Деякі орли, канї і соколи полюють разом. Єгипетські супи живуть у близькій приязни, лїтають громадами, разом полюють, разом сходять ся на ніч, — і нема між ними нїколи найменшої су́перечки.

Та особливо цїкаві є спілки для ловлї риб у пелїканів. Сї птицї все ловлять риби громадами. Громадою шукають якогось мілкого заливу, стають побіч себе у велике півколесо і бредучи до берега, виловлюють так усї риби. Коли вечеріє, летять разом на супочинок, і нїхто нїколи не бачив, аби вони з собою воювали о місце, де ловлять риби, або о місце для супочинку. В полудневій Америцї нераз можна бачити, як вони збирають ся майже в 50-тисячні громади — ! так одні ловлять рибу, другі спочивають. а треті стоять на сторожі.

— А наші воробчики чиж не випивають нам пшеничку разом „веретами“? — А як надлетить яструб — хто з нас сього не бачив? — як на оклик одного „цюр-р“ тїкають усї в густу деревину або в рiще? Так то вони собі помагають, хоч і поміж ними бувають нераз сварки і бійки, особливо через яку гарну самичку.

А журавлї — вони живуть усе в спілках і приязни зі своїми свояками, але й з иньшими водними птицями. Своєю обережностю і розумом вони нас прямо чарують. Коли одні спочивають або їдять, то другі все стоять на сторожі, через те до них підійти незвичайно тяжко. Задля своєї обережности і тому, що живуть громадами, не мають вони майже нїяких ворогів. Всї учені, що дослїджують житє птиць, кажуть, що розумом і інтелїґенцією нагадує журавель чоловіка.

Та найрозумнїйші з усїх птиць є безперечно папуґи. Причиною розвитку їх високого, майже людського розуму, є як раз звичай жити у спілках. І се також певне, що житє у спілцї є для них корснїйше, як би не знати-які острі клюви або кігтї. Мало хищих птиць і звірів відважує ся нападати на папуґи. Найтяжший воріг їх є чоловік.

Взагалї разом полювати, разом шукати поживи є у крилатім сьвітї звичай. Сила тих спілок малих птиць є така, що перед ними уступають навіть найсильнїйші хищі птиці. Навіть орли кидають нераз добичу спілцї кань, а яструби громаді ворон або гайворонів. А такі маленькі сорокопуди як скубуть до спілки ворон або сорок?! Меви і морські ластівки відганяють у громаді великого морського яструба. Так само чайки нападають і відганяють разом яструбів, круків і кань від своїх осель. Навіть наші маленькі сирватки (плїшки) відбирають нераз у спілцї добичу воробячому яструбови.

Найкрасше проявляєть ся взаїмна поміч у птиць в часї їх мандрівок у теплі краї. Птиці збирають ся в осени громадою у якесь місце і радять раду довго, заки вирушать в далеку дорогу; а потім відлїтають громадами: найсильнїйші летять на передї, — летять за море, а нарік на весні вертають знов на те саме місце і звичайно до того самого гнїздочка, яке поставили собі торік. І тодї то кождий пліт, кождий гай, кождий став і озеро оповідає нам про значінє взаїмної помочі для птиць та про те, яку силу і охорону дає вона найслабшим і найнемічнїйшим. Наші дерева весною увінчані гнїздами гайворонів, у плотах повно гнїзд меньших птиць, під соломяними стріхами наших сїльських хат є цїлі кольонії ластівок, а на старих вежах всїляких нічних птиць. Можна богато оповідати про мир і згоду у тих спілках гнїзд. Не треба думати, щоб житє в товариствах минало, як тільки пройде період розплоджуваня: воно зачинає ся опісля наново. Молоде поколїня — звичайно з ріжних пород — збирає ся разом по-части для безпеки, а ще більше для забави.

У ссавців незвичайно богато пород наскрізь товариських живе громадами, помагаючи собі посполу. Степи у Старім і Новім сьвітї аж кишать від черед антільоп, турів, диких кіз, овець і иньших товариських звірят. Америка давнїйше була так густо заселена буйво-

лами, що переселенці мусїли нераз переривати похід, стрінувши ся з мандрівкою буйволів; такий похід буйволів тревав иноді 3 днї. Здобуванє Сибіру Росиянами було властиво великим ловецьким походом, що тревав 200 лїт. А пашнисті рівнини Східної Африку ще й тепер засїяні густо чередами товариських зебер та антільоп.

Ріки північної Росиї до XVII. в., а ріки Північної Америки і Сибірі ще до недавна були заселені кольонїями бобрів. У лїсах горячої Азиї тай Африки живуть ще родини слонів, носорогів і цїлі громади малп. На далекій півночі збирають ся рени великими чередами, а ще дальше на північ находимо череди мошусових волів і безчисленні тїчнї полярних лисів. Побережа океанів засїяні громадами тюленїв і моржів, а в самих океанах плавають товариські кити; на височинах середущої Азиї живуть стада диких коней, ослів, верблюбів і диких овець.

Усї сї звірята живуть у спілках і громадах, що числять нераз сотки і тисячі членів, хоч ми по тільки віках культури стрільного пороху находимо ледви слїди з первісних громад. Як маленьке в порівнаню з ними число мясоїдних! І як хибна є думка, неначеб у звіриннім сьвітї нїчого не було, тільки самі льви і гиєни, що безнастанно роздирають закрівавленими зубами свої жертви! Так само можна би сказати, що людська історія від початку до кінця тільки саме кріваве розбишацтво.

Житє у спілках і взаїмна поміч у сих спілках — се загальний звичай у ссавців. Навіть у хищих звірів находимо громадянські навички з виїмком родини котів, що по більшій части живуть одинцем. Пси, знов є зовсїм товариські, — і се є загально звісне, що прим. вовки полюють дуже часто тїчнями. В степах нападають на конї тільки тїчнями і нераз зводять з кіньми завзяті боротьби. Буває иноді, що й конї переходять до громадної оборони і розтратовують вовчисків копитами. Американські степові вовки, шакалї, гиєни, а навіть лиси полюють також громадами.

Та найбільше розвите товариське житє і взаїмна поміч у гризунів, копитних звірят і пережувачів. Вивірки, що так любують ся в родиннім житю, живуть з собою в близьких зносинах по лїсах. Коли не стане їм шишок, то переселюють ся громадами куди-инде. Иньші гризуни є ще більше товариські та інтелїґентні. Кожда одиниця має своє родинне гнїздочко, та всї живуть у великих кольонїях. Страшний ворог жнив на Українї, суслик, якого мілїони рік-річно забиває чоловік, живе в безчисленних кольонїях. Так само по американських преріях живуть зїнські щенята, а альпейські свистуни все живуть у спілках в згоді і любови. Навіть щурі, що воюють безнастанно по каналах з собою, плюндрують в згоді людські комори, помагають собі посполу на мандрівках, а навіть кормлять своїх інвалїдів. А бобри, сї товариські і мудрі звірята, будують собі спільно греблї і цїлі села, в яких поколїнями живуть і гинуть, незнаючи нїякого ворога крім видри і чоловіка. Крілики також живуть у спілках:

їх родина є наскрізь патріярхальна: молоді мусять рішучо слухати батька, а навіть дїда.

Що до копитних звірят, то ми вже згадували про спілки диких коний, ослів, зебер. Конї по степах живуть великими табунами, що складають ся з меньших громад, а в склад їх входить знов якесь число самиць під проводом самця.

Богато примірів товариського житя і взаїмної помочі можна знайти у ренів, а властиво у цїлої родини пережувачів: у сарен, антильоп, оленїв, ґазель, кіз та овець.

Та вже найцїкавійше для нас є громадянське житє у малп. Сї звірята, що стоять на найвисшім степени розвою в звіриннім сьвітї і своєю будовою й розумом є найбільше подібні до чоловіка, є незвичайно товариські. Від найменших до найбільших пород є товарискість, спільна праця, взаїмна охорона законом, від якого знаємо лиш кілька виїмків. Тільки нічні малпи волїють самітне житє; реваки живуть малими родинами, так само орангутани, а ґорилї нїколи не лучать ся в громади. Всї иньші породи малп: шімпанзи, саї, сахі, мандрілї, павіяни і и. є в найбільшій степени товариські. Живуть вони великими громадами і нераз входять в спілки з другими породами. Деякі з них є страшно нещасливі на самотї. На поклик одної, що грозить їй яке лихо, кидаєть ся їй на поміч цїла громада і проганяє напасника. Навіть орли боять ся нападати на малпи. Людські засїви все нищуть малпи громадами, а старші стоять на сторожі. У деяких пород лучить ся кілька, аби підняти камінь, що під ним находять ся подушки муравлїв.

Завзятє і взаїмне привязанє в родинах шімпанза — звісні. Не товариські, не соціяльні малпи орангутани і ґорилї є обмежені тільки на малі простори, — орангутанґ живе тільки на Суматрі і Борнео, а ґоріля в середущій Африцї, — і здаєть ся, поволи вигибають.

З сього короткого огляду бачимо, що товариське житє і взаїмна поміч у звірят не є виїмком: противно, вони є загальним звичаєм, а осягають найвисший степень розвою у висших хребетовців. Звірячі породи, які живуть окремо малими родинами, є рідкі. Породи, що живуть у спілках, є незвичайно численні, такі прим. товариські гризуни становлять близько третину всїх ссавців. Житє в спілках, у громадах дає змогу і найслабшим комахам, птицям і ссавцям ставити опір хижакам і хоронити ся від них; воно дає їм довге житє і змогу виховувати молоде поколїнє з меньшим накладом праці. — Так, се правда, що сила, скорість, охоронні краски, хитрість, витревалість на голод і студїнь є таксамо важні прикмети, що роблять звірину придатнїйшою до житя, одначе з притиском говоримо, що товарискість, соціяльне житє є найбільшим хісном у боротьбі за істнованє. Сї породи, що покидають товарискість, соціяльне житє, засуджують ся самі на смерть, а сї, що навчились у спілках жити, помагати собі посполу, мають найбільше вигляду на довгий прожиток і на дальший, кращий розвій.

За кн. П. Крапоткіним подав М. Б.

На роботу!

У Щигликів сварили ся ціліїсінький день. Синок їх, бачите, найстарший, Василь, забаг на роботу до Прус. Завтрішнього дня мав іти до місточка, де збирала ся громада робітників. І ось того прийшло до сварки. Старі бий-забий на сина, а він: ні тай ні! Таки піду! Щиглик загрозив синови, що вирече ся його і не дасть йому і кусничка поля. Але і се не помогло. Василь таки при своїм: піду й піду!

Мама, що через день попхинькувала, в вечір таки заголосила наче по мерцеви. В хатї счинив ся такий крик, що аж сусїди ззирали ся. Мельникові дївки й не відходили від брами, а прислухували ся

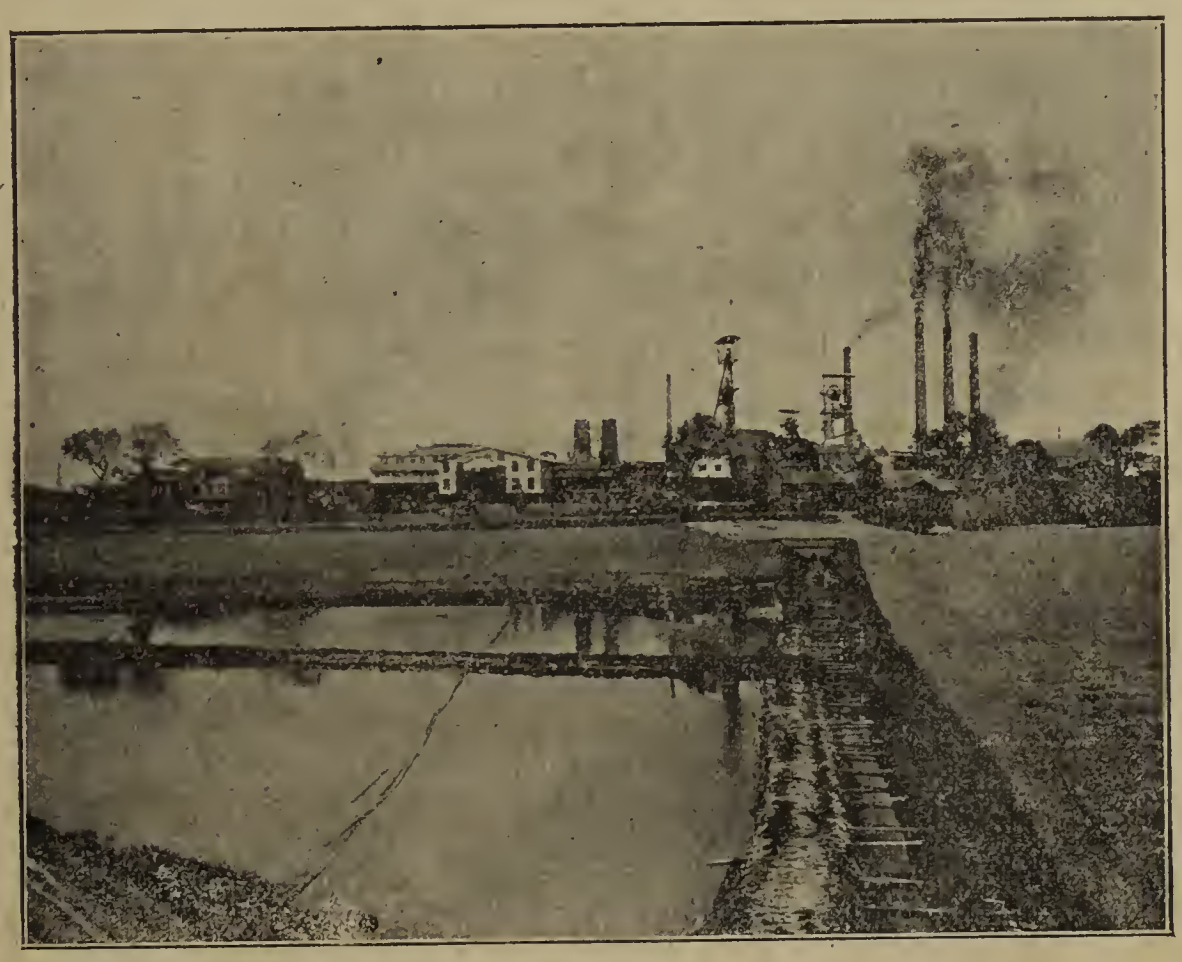

Копальня „Ferdinandsgrube“ в Катовичах (Пруси).
(Вид копальнї з верху.)

сварцї. А вона лунала, аж гомін ішов. Чути було хоркавий голос старого Щиглика, та крізь нього пробивав ся й голосний плач мами-небоги. Похоронним співом добував ся він із хати тай летїв попри млин на став. Тутечки передражнював його голосний рохкіт жаб, що під вечір розпочали свою музику...

Сусїди, як сусїди, всїляко балакали про колотечню Щигликів. Та більшість їх таки трималa з старими. — Син нероба, казали вони, не хоче працювати дома й забаг печеного леду. В старого Щиглика шість шнурів поля — то й є на чому розігнати ся. Є коні, корова й овець аж десятеро. Богацтво! Нїхто ще з Щигликів не ходив на чуже поле на заробітки. Аж ось Василькови уроїло ся щось в голові. Заходив часто до учителя й тамки ґазетами доїхали йому кінця. Тота

Маринка, вчителева дочка, мабуть перевернула йому в голові. Вона то попсувала всю челядь в селї. Ходить по хатах і навчає, як зодягати ся, які страви варити, позаводила здовж селом попри хати зїльники. Теперки хто лише переїздить туди, то ззираєть ся. А Василя й ланцом не стримав би. Все бігає й бігає тамки, до школи. В сьвята й неділї не заглянеш його в дома. Вчарувала дївчина хлопця тай вже.

Один швець Каптурик тягнув за синком. Се був бувалий чоловік. Приплентав ся відкілясь до села й осїв тутечки. Вдовиця Євка

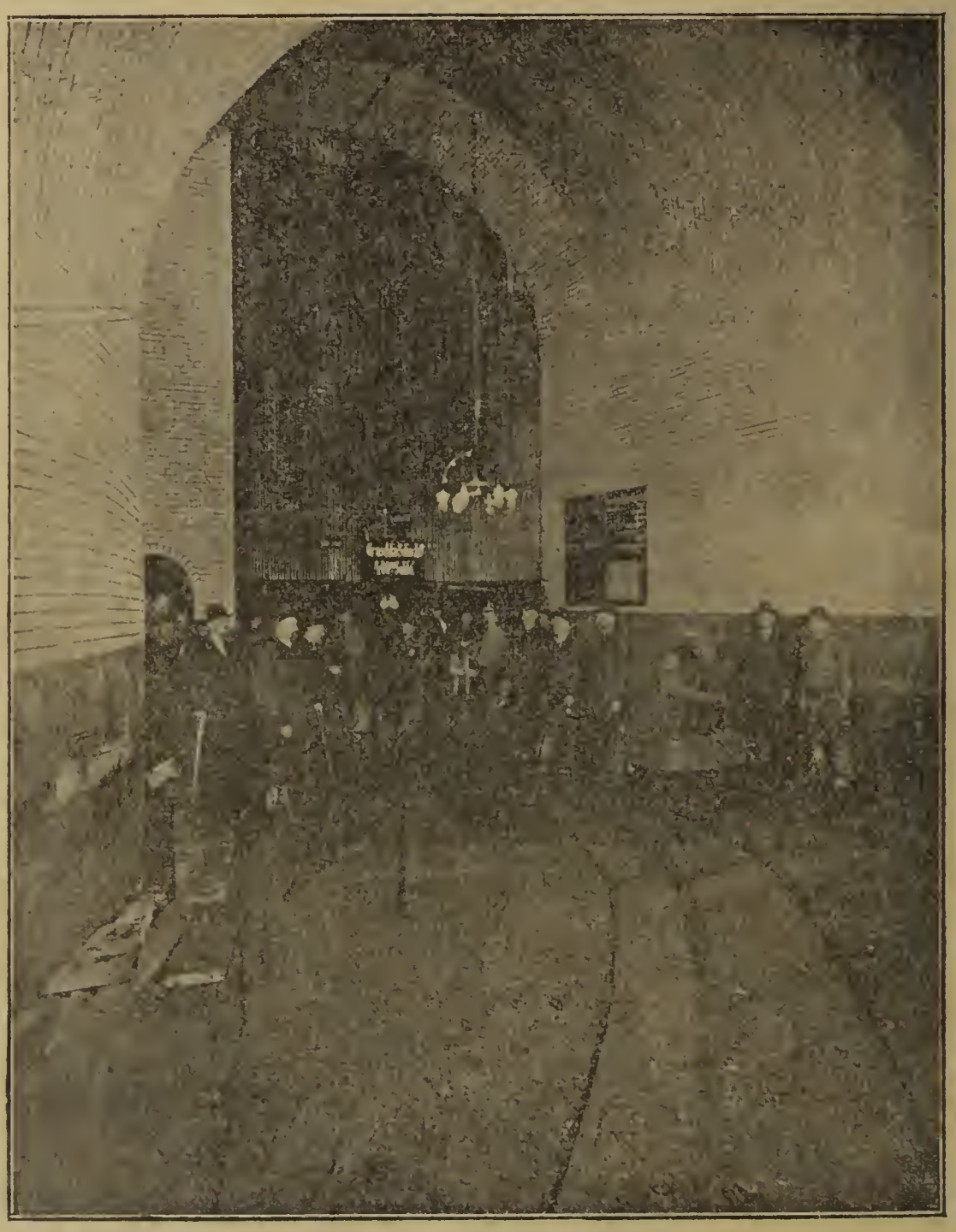

Триста метрів під землею!

(шиб в Ferdinandsgrube, при в'їзді, де вивозять вугле візками і з'їжджають та виїжджають робітники.)

покликала була його до себе, щоб підшив їй чоботи. Ну й підшив він їй тоті чоботи. Та як вона їх узувала, то так якось глянула на шевця, що його щось гейби прикувало до ньої. До кількох неділь вони й пібрали ся. Отже той швець Каптурик, що також мешкав в сусїдстві Щигликів, один похвалював намір молодого Щиглика.

— Ви всї дурні! — говорив він до тих, що тримали з старими Щигликами. — Тримаєте ся свойого села, неначеб поза його межами вже й сьвіта не було. Землї маленько, а вас намножилось як мурав-

лїв у муравлищи. Прийдеть ся дальше трьом ґаздам жити на шнурови поля. Відкиж візьме він поживи для вас? Та кобиж то хоч уміли ви ґаздувати на тих шнурах, а то й се нї. Ґазда! Посїє трошки пшенички, трошки житця, ячменцю, вівсика, гречечки, горошку, сочевички, прісця — всїлячини й накопичить в осени стіжочок, а прийде зима, — нема до чого взяти ся. Копиця паші й вона не така, як у людий.

— А в людий, що сїють? — поспитає дехто, та швець і зараз:

— В людий і не сїють, у кого мало поля. Садять пастівні ростини й годують расову худобу. Тамки вигодує собі молочницю, що дасть йому кілька ґарців молока денно, а за теля від ньої візьме й сотку. А в вас що? Корова не церкаєть ся й не церкаєть ся. А як вже церкаєть ся, то дасть порцию молока і вже. З живота в живіт! Ось таке в вас! Може нї?

— Та молочниця хлїба не дасть — повідає иньший — а без хлїба якось мляво, й молоко не поможе.

Кухня для робітників,
в якій вони можуть побирати харч.

— Хлїба, хлїба?! — покликує швець. — Хе, хе, хе! В кого є гроші, в того є й хлїб. Продасть „штуку“ за яких триста ринських і накупить жита та пшениці; кілько йому треба тай їсть здоровий, добрий хлїбець. А в вас який він? З кукілем та дурійкою!

От так навчав швець тих, що тримали з старими Щигликами. Та тяжко було їх переконати і вони все таки відказували на синка Василя, що кидав батька й маму і пускив ся в сьвіт до Прус, на заробітки.

Вкінцї й ніч настала. Гарна, весняна ніч. Місяць виплив на чисте небо, а біля нього розсїялись, немов вівцї, зорі. Защебетали й соловейки по гайках. Сусїди, не діждавши ся кінця сварки, поховались по хатах. Тодї то, як гамір затих і чути було щебет соловейків та рохкіт жаб, вповіла мама до сина:

— Йди, йди, несамовитий до тих Прус, кидай батька, матїр, кидай необсіяну рілю, але як вернеш, то й Парані не застанеш вже дівчиною. Вона віддасть ся за другого.

В хатї ще не сьвітило ся й мама недоглянула дрожі, що промайнула лицем парубка. Але вона догадула ся її, зачувши таке від сина: „Хто знає чи я й верну ся!“

Мати заголосила ще дужше, та син вибіг із хати. Його звитала зоряна ніч. Цїле село стояло неначе в сріблї на обістю було його повно. Та крізь блимаюче сяєво висували ся корчі тирхавих бзин в огородї, високі мов буки, дикі груші на межі, старі пообдирані будинки, всїляка солома пороскидана по обістю, якесь дерево під плотом, купа каміня, а все в неладї, не на свойому місцї. На оборі сьвітив ся потічок. Се була гноївка. Вона витїкала з під обірника й плила свобідно на подвірє, а відтак і на вулицю.

Василь зріс ся з тою мізериєю, бачив її з малої дитини, та тепер вона якось так важко заговорила до нього, що він аж зжахнув ся. Відвернув ся від ньої й поглянув на село. В очи впав йому горбок, а на ньому шкільний будинок з соломяною стріхою. Заглянув і садок біля нього. Замихтїли в ньому пишні рядки товстих дерев та шпалїри малин та виннички. Заглянув і ґанок, цїлий в косах винограду. Мізерия на батьківськім обістю, а сей лад на горбку немов виринули в парі перед парубком і він аж зітхнув важко неначе від якого болю. Йому видалось, що хтось спитав його: „Чому в селї такий нелад, такий занепад скрізь і скрізь? Чому не так, як на горбку? Й видало ся йому, що хтось покликнув до нього: „На роботу в сьвіт, де яснїйше й веселїйше, де все поступає наперед, а не нуряєть ся в калюжі нехлюйства, лїнивства й темноти“.

Робітники на копальни „Emagrube“
по службі Божій з о. Ганицьким і урядниками копальні, що були на богослуженю.

Та враз і залунали в його душі слова матері: „Як вернеш, не застанеш Парані дївчиною. Вона віддасть ся за другого“. Парубок захитав ся немов від важкого удару. Він нїколи й не думав про Параню. Нїколи не приходило йому на гадку, що вона може віддати ся. Він лиш радо заходив до школи, щоб послухати наук старого вчителя. Й любив дуже прислухувати ся дзвінкому голосови Маринки, що відчитувала ґазету. Там заходила й Параня. Вона одна! Зпоміж усїх тих дївчат, що ходили до школи й навчили ся читати й писати,

вона одна не перестала ще тамки заходити. Другі дівчата насьміхали ся з ньої й прозивали її то „школяркою“ то „панею“. Та вона нїчо не робила собі з сього. Анї батько, анї мати не боронили їй. А мама встромила таки подекуди донї й кілька шісток, аби купила собі деяку книжку. Й назбирало ся в Паранї тих книжочок чималенько. Батько, що був заможним ґаздою, але вмів і столярку, зладив дівчинї й шафку зі склянимн тафлями. Стояли тутки книжки рядками, аж любо було в хатї. На стїнї чикав годинник. А дівчина сяде було в недїлю край стола тай читає. Аж тут відкілясь надбіжить Василь та до Паранї: „Ходи, я йду до школи!“ І ось вона встромить у книжку листок карупілю й покладе в шафу, а сама збере ся хутенько й ідуть собі обоєчко до школи. На воротах селом дівчат, як маку. Хихочуть ся до парубків, що вигукують по вулицях. Дехто й покликне до Паранї: „А не пусти школяря, школярко, бо не будеш мала в ночі, з поворотом „кумпанії“. Та молодята нї чичирк. Йдуть. Вечером відведе було парубок дівчину. Тільки всього й було між ними. Парубкови не приходило більше нїчо й на гадку. Аж тепер! Наче хтось рвав душу в нього й вигукував: „Всьо, всьо мине ся! Не вчуєш більше нї наук учителя, нї дзвінкого голосу його дочки, нї з Паранею не зійдеш ся більше. Як вернеш, біла стежка на горбок заросте буряном і слїду з нього не заглянеш...“

Ґрупа наших копальняних робітників у Прусах
з Бучаччини.

Парубок немов налякав ся чогось. Неначе якась зловіща тїнь майнула поперед його очі. Та горбок із шкільним будинком, садок повний дерев та цьвітів манив його до себе й проганяв зловіщу трівогу. Вони немов кликали до нього: „Ходи сюди й послухай щераз науки вчителя й візьми з собою на дорогу звук дзвінкого голосу його доньки, тай з Паранею попращай ся! Завтраж маєш лишити все на довго, може й на віки!“ Щось гей тронуло парубка і він пустив ся скорим ходом стежкою на горбок. Відчував щораз більше, що там в чужинї прийде ся йому важко банувати за селом і дівчиною. Ясні очі Паранї все привиджували ся йому. Не міг їх нїяк спекати ся. Дівчина немов вказувала ся йому на білій стежці, що бігла викрутасом поміж корчики розцвилого базника та полину. Ще нїколи не чув ся так самітний на сїй стежці. Немов чогось не ставало йому. Та ось і зрівнав ся з Параниним обістєм. Вдивив ся в знакомі вікна. За-

глянув за ними, маму Паранї, що порала ся коло кухнї, та дївчини не добачив. Було, коли переходить туди, вбігне в хату й візьме з собою дївчину. Та тепер не стало в нього відваги. Яким правом! Люди насьміхають ся з дївчини! Вона на се не зважає, та все таки... Зітхнув і пішов дальше сам. Та Паранині очі й собі за ним, мов дві зірочки сяють. Але парубок хмарить свої на силу, начеб відганяв кого від себе.

Що менї до ньої! — думає собі — Піду до вчителя, попращаю його тай в сьвіт! В сьвіт!...

І вказав ся він йому такий великий, широхий, як небо засїяне мілїонами зірок. Та між тими зірками маяли якісь привиди, богаті села, місточка, міста, ріки, гори, озера, моря, дудонїли залїзницї, шуміли кораблї! Але ось одна зірка спалахнула й полетїла в безвісти, а парубок гей жахнув ся. І йому видало ся, що нараз померкло сяєво неба, надтягнула якась чорна хмара та й покрила все. І якась зловіща гадка вхопила ся парубкової душі, немов хто покликнув: „Параня віддасть ся за другого!“ Парубок стряс ся і вбіг в шкільний садок. Та що се? Шпалїриком, проміж буйні виннички йшли напроти нього Маринка й Параня. Парубок трохи не скрикнув, а й дївчата немов злякали ся. Вони підійшли до нього. Маринка перша озвала ся:

Група наших копальняних робітників у Прусах із Коломийщини.

— А то ти, Василю?

— Я, панунцю, — відповів парубок. — Йду до Прус на роботу та й прийшов попращати вас.

Він замовк. На хвилю стало тихо, а місяць сипав сріблом проміж них, так що вони в ньому виглядали немов мармурові статуї. В парубка задрожали губи і він іще на силу промовив:

— Може вже нїколи не верну ся — — —

Не міг скінчити. Руки його трясли ся немов в нетямі. Параня збілїла, як полотно, та не сказала й словечка. Маринка, видячи заклопотанє парубка й дївчини, озвала ся наче до обоїх, якось так дуже щиро:

— На роботу?! До Прус? Ой так, треба йти там. Сумні обставини склали ся в нас. Так, що працї, розуму й оглади треба шукати між чужими, бо в нас не найти сього. Наче величезна скеля придавила цїлий наш край і він стогне й стогне під важким тягарем, та видобути ся йому дуже тяжко — —

Хто иньший сказав би тобі: „Не йди, не кидай батька та матері, працюй тутки“. Та я кажу: „Йди на роботу! Не лякай ся її! Приглянь ся, як люди жиють і поступають наперед, бо застій се ворог кождого народу. Навчай ся на чужині не тільки для себе. Верни з багатим засобом досьвіду та поділи ся ним з своїми рідними. Навчай ся, щоб колись стати проводирем в громаді. А передовсім будь ощадний! Памятай на се, що заощаджений гріш принесеш сюди до краю не тільки для себе, але й для краю. Край через кождий гріш, що вплине сюди з чужини, стає богатший. А як край богатший, то й жити в ньому красше. Кождий робітник, що йде тамки, на зарібки в Нїмеччину повинен стреміти до сього, щоб не тільки заробити як найбільше гроший, але, щоб набрати також їхньої оглади, стати наскрізь дозрілою людиною, щоб відтак уміти взяти провід у громадських справах. Тисячі робітників, що тамечки загартують ся, стануть колись тверді як скеля й будуть каменярями, що побудують величний будинок, де буде виднїти надпись: Краща доля!

В садку стало якось веселїйше. Молоді люди гуторили ще довго тутки. Відтак вийшов і старенький учитель з хати. Він і собі похвалив намір парубка. Вкінцї парубок і дївчина розпрощали ся з учителем і його дочкою. Вийшли з садка й пустили ся в село. Дорогою майже не говорили до себе. Аж як показало ся обістє Параниних родичів, Василь зупинив дївчину й сказав:

— А ти, Параню, чи кажеш менї йти, чи нї?

Дївчина почервонїла як калина. Спустила очі та скоро підвела їх і покликнула крізь сльози:

— Не йди, Василю!

Василь заглянув тоті сльози й його серце задрожало з радости. Він поспитав:

— Тобі буде жаль за мною?

Сльози ще дужше засьвітили ся в ясних очах дївчини і вона майже з плачем покликнула:

— Не йди, Василю!

Парубок ухватив обі Паранині руки й сказав:

— Нї, таки піду, Параню! Я не можу дивити ся на тоту нужду, в якій живе наш нарід. Не можу дивити ся на нього, як він у ярмі, з похиленою спиною ступає наче невільник і нїчого не бачить перед собою. Ось і в нашому селї! Якаж тут темнота! Нї ремісників, нї крамарів — нїчогісїнького! Все лиш животїє, нїякого пролому! Я мушу видобути ся відси, бодай на якийсь час. Мушу показати другим дорогу, куди йти нам, як гартувати ся, як стати на рівнї з другими. Мушу!

Дївчина глянула парубкови в очи й сказала:

— Хай другі йдуть — ти не йди!

— Нї, таки піду, Параню! Піду! — промовив Василь — Та заки відійду, дізнай ся, моя миленька, що я тебе люблю й скучати му на чужинї за тобою. Але ти знаєш, що крім тебе люблю я ще нашу рідну

землю, таку гарну, але таку бідненьку. Яж також її син! Хочу навчити ся, як їй служити, як добути їй красшої долї, добути волю...

Василь пригорнув дівчину до себе й поспитав тихесенько:

— А ти чи любиш мене також? Чи ждатимеш мене, заки верну?

— Василю, Василю! — покликнула дівчина припавши до грудий парубка.

Вона не сказала більше й словечка, та з парубка було і сього досить. Він знав, що дівчина ждатиме на нього.

27. IX. 1907. *Лев Лотоцький.*

Спільництво на Україні.

Ще лиш кілька років тому назад даром бувби шукав в цілій нашій літературі і в часописях за словом кооперация. Нїхто про кооперацию у нас не знав нї не чув. Нині завдяки невтомним заходам Економіста, К. Союза кредитового і Народної Торговлї не тілько що кооперация запустила в нашій суспільности корінє, але сталась навіть популярною і прийшло ся перехрестити її на нашу мову словом спільництво. Всеж таки ще за мало у нас пише ся, говорить і знає і про сю орґанїзацию, яка в послїдному віці вже перемінила широкі маси западної суспільности з жебраків на самостійних, сьвідомих горожан. Навіть про розвій спільництва на Руси, хоча він іде та підносить ся постійно з дня на день, — мало у нас информаций. І так нема у нас доси нїде звістки нї згадки про житє і дїяльність нашого питомого подвижника спільництва, якого знає й шанує не тілько ціла Европа, але й цілий цівілїзований сьвіт. Сим чоловіком єсть Микола Левицький.

Микола Василєвич Левицький, звісний на заході під прізвищем „артїльщик“ уродив ся д. 25 марта ст. ст. 1859 р. в селї Хмільна, черкаського повіта, кієв. губ. Батько Миколи був священиком і переселив ся незадовго після уродженя Миколи до села Федовар алекс. пов. херс. губ. — з котрим вяже ся не тілько молодість, але й пізнїйша дїяльність Миколи Левицького. До ґімназиї вчащав він в Гуляйполї, відтак записав ся на медичний факультет унївєрзітету в Москві. За якісь студентські проступки видалений з Москви, переніс ся Микола Л. на унївєрзітет до Харкова. Тимчасом батько його помер і Миколї прийшло ся лїтом ґаздувати а зимою вчитись. Пересидївши знов в тюрмі за свою лїтературну дїяльність і натерпівшись чимало всїлякої біди, скінчив врештї Микола унївєрзитет, як кандидат права. Задля хлїба вступив він в службу до херсонського земства і працював при статистиці. Далї став секретарем земської управи, помічником адвоката, помічником судії, врештї, в р. 1886 присяжним

повіреним (адвокатом). Вільні хвилї присвячував публїцистичній дїяльности.

Від дитинства пробував він бороти ся з матеріяльним і суспільним лихом, яке запанувало від шістьдесятих років на Українї. До спільництва взяв ся в 1893 р., коли то неврожаї та переворот у хлїборобських відносинах зробили житє на селї одним пасмом нужди. Не оглядаючись на се, що всякі спілки і товариства були урядом заборонені і що за орґанїзацию саджали просто в тюрму, Микола став намовляти бідних хлїборобів до того, аби лучили свої зруйновані господарства в спілки і ратували ся від неминучої загибіли. Завдяки

Микола Левицький.

його невтомним заходам утворилась в 1894 р. 17 вересня ст. ст. (Памятний для Федоварян день Віри Надії і Любови) перша хлїборобська спілка т. зв. Артїль.

Орґанїзация Артїлїв.

Хлїборобська артїль (спілка), витворилась таким чином, що хлїбороби уліпшили давну, т. зв. супрягу. Супряга залежала на тім, що пр. один господар мав одного коня а його сусїд мав другого коня. Оба тодї умовляли ся, що будуть орати своїми кіньми спільно і тим способом робити собі взаімну вигоду. Один без одного не мав

би спромоги обробити свого поля. Оба разом мали пару коний і могли вести господарство.

В хліборобській спілці (артілі) господарі лучили не тілько свої сили (коні), але і ґрунти. Чотири-пять спільників гуртувало в одно 15—30 десятин землі та згоджувалось вести на тому просторі господарство спільним коштом і силами; складались на закупно інвентаря мертвого і живого, та винаймали в одного зі спільників „артільний двір", себ-то господарські будинки, купували на спілку насінє та відтак ділили ся добутим чистим зиском в пропорції до числа робучих душ і ґрунту. Артілю порядкував десяточний (староста), вибраний вільними голосами. Він теж був представником артілі на вні, та вів рахунки. Таким чином, — коли взяти під увагу общину — (спільне посіданє ґрунтів) то артіль заступає также до певного степеня комасацию.

Артєлї приймились дуже швидко. На ціли їх розвитку дала одна приватна особа 9.000 карбованців а одно товариство з Петербурґа 1.500 карб.

В 1894 засновано 5 спілки
„ 1895 „ 12 спілок
„ 1896 „ звиш 101 „
„ 1897/8 було таких спілок около 300 — і то головно в александровському і єлисаветградському повіті херс. губернії.

Той бистрий розвій артілів припав саме на момент тяжкої реакциї (часи Плєве). Коли рознеслась чутка про нову орґанізацию, тупа, здеморалізована суспільна гієрархія на Україні почулась загроженою якимось незрозумілим рухом. Статя про артілї викликала переполох, що по селах розсілась недозволена законом орґанізация. Властителї більших посілостий (поміщики) напудились „соціялізму", попівство штунди. Посипались доноси на артілї і на артільщиків. Власти кинулись його тамувати. Власне появив ся перший писаний договір (найдавнійші артєлї писаного договору не мали) для хліборобських спілок. Тодї начальство вислало три еквіпажі комісарів „для розиска автора договора". Комісия переїздила з села до села, закликала громадську старшину і допитувалась: єсть у вас артєлї? Старшина знаючи, що з того може бути халепа, відповідала звичайне: нема. Врештї однак заїхала комісия в село, де артілів було кілька і старшині приказали приставити всіх артєльщиків до громадської канцелярії. Відтак перешукала комісия доми арештованих і найшла в одному з них артільний договір. Втішена таким здобутком замкнула ся комісия в громадській комнатї і стала відчитувати договір на голос. Перечитано уважно пункт за пунктом, параґраф за параґрафом і не найдено нїякої каридостойної постанови.

— Тут нїчого такого нема, — заявила комісия, скінчивши читанє.

— Так ми ще не пропали, зашепотїли хором арештовані артільцї, що з духом запертим в грудях дожидали під дверима на себе засуду.

Тимчасом комісия дізнала ся з договора, що єсть у селї якийсь артїльний двір.

Жандармам поручено тодї обступити „двір“ докола і комісия взялась шукати за проклямациями, револьверами а може й бомбами. Так щож! „Двір“ показав ся дрантивою шопою, в якій стояло кілька пар худих коней та гризло сїно. В одномуж кутї найшла ся купа полови та заржавілий плуг. Проклямаций нї бомб не було нї слїду. Хиба може в тому плугови який секрет, думали комісарі — взялись його обзирати і підносити за чепіги. За начальником комісиї спробував піднести плуга товариш, за товаришем секретар, за секретарем помічник, за помічником возьний. Плуг був собі важкий, заграничний, але хоча може й робили його соціял-демократи, то небезпечного в ньому не було нїчого.

— „Это не худое дѣло“ осудила врештї комісия, поглянувши по собі, забралась і поїхала далї.

В результатї мимо „поісків“ автора договора не найдено і комісиї прийшло ся вертати домів з порожними руками. Та начальник комісиї приїхавши домів застав у себе печатаний примірник договора з підписом М. В. Левицького з написю від автора, який прислав йому тимчасом, нїби на глум, М. Левицький, коли комісия шукала за ним по цїлій губернії.

Не знати який „доклад“ зробила комісия з подорожи. За артїлями пійшла однак нагінка а автора артїльного договора поставлено під догляд полїциї.

Афішами поручено самим артєльщикам доносити про кождий крок М. Левицького властям, а старшинї громадській поручено не допускати органїзатора до села, в договорі „не содѣйствувати“ — себто не прибивати на ньому своєї печатки для удостовіреня документу, врештї здоймати вивіски і під найменчим претекстом арештувати старосту та спільників. Через те прийшло ся від тепер робити договір у нотара, що було получене з великими трудами і коштами. Шпіонаж і кари відбивали спільників та всеж таки артїлї ще й далї помалу зростали. Тодї почав уряд силою закривати артїлї вже давнїйше засновані вганяючи сотки людей в найкрайнїщу нужду. Дальша орґанїзация а навіть істнованє давнїйше з'орґанїзованих артїлїв показалось немислимим. Тодї Мик. Левицький попробував ще одного способу. З великим трудом дістав ся на авдіенцию до мінїстра Плєве і представивши йому засади і оґранїзацию артїлїв спитав, чи може просити царського дозволу на артїлї, яко орґанїзацию для хлїборобів корисну і пекуче потрібну? Плєве вислухав представленя, запевнив, що такий дозвіл дасть, але найблизші часи показали, що переслїдуваня артїлїв нївчому не змінилось. Артїльний рух всеж таки, приголомшений в одному повітї — виростав в иньшому і хоча не так швидко, то всеж таки далї розвивав ся.

Аж в р. 1902 скликало рос. мінїстерство фінансів спеціяльну комісию для виробленя закона про артїлї і до тої комісиї покликало

Миколу Вас. Левицького. Закон той видано справдї незабаром завдяки енергії Левицького. (Выс. утв. полож. объ артеляхъ трудовыхъ 1 іюня 1902.).

Переслїдуванє артїлїв по містах і наплив зруйнованих через закритє артїлїв пролєтарів з села до міста, довело до того, що артїльний рух переніс ся до міст між фабричних робітників.

Фабричні артїлї.

Артїльна орґанїзация приймила ся до тепер в около 50 промислах і разом утворилось до тепер около 200 артїлїв промислових робітників.

Найчисленнїйша така орґанїзация се артїль босяків (грузчиків і кладчиків), які працюють при ладованю кораблїв. Поодинокі артїлї таких босяків істнують вже по містах 5—6 лїт. Всїх з'орґанїзованих, портових робітників числять вже 3.000.

Артїль шевцїв поклала собі цїлю виключити посередників в доставах для правительства а также в закупнї знарядів і матеріялів. В першому роцї доставила отся артїль для казни 25.000, в другім также 25.000, в третім 30.000 пар, річний оборот перейшов пів мілїона корон.

Артєль офиціянтів в Одесї (служби в готелях і ресторонах), має свою власну гостинницю з оборотом до мілїона корон річно.

Місто Миколаїв має 3 артїлї портових робітників, які мають свої власні контори, телєфони, доктора, школу і харчову. В тій школї, яка носить імя „Школа миколаївських арт порт. робочих“ вчать слюсарства, токарства, ковальства та иньших ремесел.

Ученики тої школи носять шапки з написю А. Ш. (Артїльна школа). Загально признають, що на учениках сеї школи знати певну культурність, якої не виносять вихованцї державних шкіл.

В Миколаєві істнують 3 артїлї робітниць: 1. артїль подбивщиць, 2. артїль мішочниць, 3. артїль відерниць. Перша з них має свою контору. Разом з'орґанївованих є около 500 жінок. Їх артїлї визначують ся великою солїдарністю.

В Одесї засновано „I Артель производства земледѣльческихъ машинъ, орудій и механическихъ издѣлій“, до котрого належить 250 членів, котрі деклярували удїли по 50 карбованцїв, до сплати в місячних ратах. Спілка затягнула позичку в квотї 5.000 рублїв. Статут спілки випрацював М. Вл. Л., котрий єсть в нїй начальним директором з платнею 70 карбованцїв місячно. За аренду будинків платить спілка річно 3.000 карбованцїв. Фабрика обіймає віддїли: слюсарський, токарський, лїтейний, ковальський, кітлярський, столярський, модельний, малярський. Спеціяльність сеї фабрики є виріб махових колїс до машин, які приходять із заграници.

З того короткого погляду на артїльний рух видко, що заходи Левицького на Украіні не пропали марне. Для ідеї спільництва перетерпів він чимало. Він покинув адвокатуру, яка приносила йому значні доходи і віддав всї свої сили на пропаґанду та орґанїзацию артїлїв. Де тільки прохали його поради і помочи, він нїгде і нїколи не відказував ся приїхати, піддержати слабих, осьвідомити байдужних, хоча нераз прийшло ся перетерпіти голод та втому. Тепер однак, коли і в Росиї починає ся будити сьвідомість поневолених мас і незадовго може прийде час визволеня, находять ся вже готові підвалини під економічну самооборону робучого народа. Не одно ще прийде ся певне змінити та уліпшити, але найтруднїйшу, найнебезпечнїйшу роботу застануть будучі поколїня готову, зроблену руками Миколи Василевича Левицького.

Його заслуги звозуміли мислителї западної Европи. Зі всїх боків, від визначних редакторів у Льондонї (Review of Reviews), від Людового Унїверзитету в Бельґії і в Данії, від професора Браґа в Християнії, професора Принса в Брюссель, від есперантистів в Еспанії, кооператастів з Турину, від Д-ра Евг. Дюс (Dews) в Америці, робітників в Каєнне, студентів в Сирії, від Персів, Башкирів, Сербів з наддунайських околиць приходили привіти для Миколи Левицького в признаню його заслуг як невтомного орґанїзатора. І в Росиї його знає кождий осьвічений чоловік, а листи адресовані до него з далеких країв, хоча часто хибно (пр. до Омська, Воронїжа і т. д.) або й без поданя місцевости доходили завдяки широкій популярности все до елисаветграду, де він жив до недавна.

Тепер М. Л. переселив ся в Одесу, для веденя великої артїльної фабрики. В місяци жовтни 1907 переїздив через Львів, з поворотом із міжнародного конґресу в Кремонї, де його прихильники спільництва з цїлого сьвіта витали як одного з найбільше заслужених піонїрів. З молодечим запалом навідував ся до ріжних наших институций кооперативних, як Народна Торговля, Краєвий Союз Кредитовий, Днїстер і и. та радїв своїм щирим, прихильним до всякого поступу серцем, здобуткам нашого галицького спільництва.

*

Де нас тілько два або три зійдеть ся в імя спільництва, там певне і полїция з нами, казав Левицький, з вродженим гумором описуючи обставини на Украіні.

Всеж таки і на Украіні щось робить ся, хоча за сю роботу грозить тюрма. А у нас в Галичині і на Буковині тілько ще сїл, де не знають нїчого про крамниці сист. Рочдель, нї про каси Райфайзена, хоч за сю роботу не грозить нїкому нїчого...

І. Петрушевич.

Перший коваль.

Пересьпів.

Був той час — земля велика
Молодая ще була,
Розлягалась цілинами,
Буйно й пишно скрізь цвила;
Дикий зьвір гуляв у лісі,
У повітри вив ся птах;
Люде, теплих хат не мавши,
Кочували по степах.
Серед дикого народу,
На просторі тих степів,
Там могутний Тубалкаін,
Працьовник великий жив.
Був коваль той Тубалкаін,
Сам один кувати вмів;
У роспечене залізо
Гучно молотом він бив;
Горн палав, залізо грілось,
Молот стукав і кував,
Дощ з огню навкруг від себе
Тубалкаін розсипав;
І штаба залізна гнулась,
Розбивалась на шматки,
І з'явив ся меч блискучий
З під могутньої руки.
І зрадів коваль великий,
Що скував меча того:
„Дам народови своїому
На ужиток я його.
Хто його з'уміє вжити,
Сьвіт увесь той осягне, —
І мої далекі внуки
Уславляти муть мене“...

Відмінила ся відразу
Досї радісна земля:
Незліченнії народи
Йшли усї до коваля,
Зброї всї прохали в його, —
Всім він дав мечі ясні,
І про його склали люди,
Уславляючи, пісні:
„Слава вічна ковалеви!
Силу нашим дав рукам:
Все подужати ми зможем
І нїщо не страшно нам!“
Та не довго Тубалкаін
Тую радість зазнавав:
Скоро вздрів, яке він лихо
Всім людям у руки дав.
Силу маючи страшную,
Дикий люд затуманів;
Люде різались, рубались,
Гризлись гірше від зьвірів.
Зникла скрізь тодї зі сьвіту
Згода братня і любов,
І на землю неповинну
Скрізь лилась людськая кров.

Все те бачив Тубалкаін,
Сам себе він проклинав:
„Нащо смерть страшну у руки
Сам людям я диким дав?“
Кинув він свою роботу,
Кинув молота свого,
І журба та сум великі
Обняли тодї його.
Сїв замислений і довго
Він не роблючи сидів,
І відразу все облича
Сьвіт якийсь йому облив.
Скочив він і горн холодний
Роспалив тодї упять
І, розпікши там залізо,
Заходив ся знов кувать.
І, радїючи, покрикнув:
„Дам тепер я иньше їм
І скую нове знарядя
Я людям на щастя всїм;
Знов воно на землю верне
І любов, і братнїй дух“...
І, працюючи невтомно,
Він скував найперший плуг.

І, забувши ворожнечу,
Всї до його йшли упять
І, плуги узявши в його,
Почали степи орать.
І обробленеє поле
Пишний їм врожай дало, —
Знов тодї в людському серци
Все, що добре, ожило.
І, працюючи, щасливий
Люд тодї на сьвітї став
І нові пісні веселі
Ковалеви заспівав:
Славив плуг важкий та працю
І співав: „Не лиймо кров!
І між нами хай панує
Згода братня та любов!“

Борис Грінченко.

Літературні ювилеї.

Українська земля по сім і по тім боці кордону сьвяткувала в 1907. році ювилеї наших дорогих земляків, Володимира Антоновича і Бориса Грінченка. Імена їх вяжуть ся тісно з культурним розвитком і національним осьвідомленєм нашого народу в останних десятилітях не тільки на росийській Україні, але і в Галичині. Вони несли в нашій просьвітній роботі щиру поміч і безпосередно і посередно, несли заохоту, розпалювали в серцях зневірених щирий огонь запалу до громадянської праці, кидали неодну здорову думку, розширювали наш сьвітогляд, зводили роботу на поле добра цілого українського народу.

Сплачуючи дорогий довг за їх заслуги, містимо отсе короткі ювилейні згадки, щоби перед очима нашого загалу пересунути хвилї житя і дїяльности людий, що звікували вік на щирій народній роботі.

*

Володимир Антонович, родив ся в 1834 р. у Київщині в шляхоцько-польській родині. Учив ся в ґімназиї в Одесї. Університет кінчив в Київі спершу яко медик, а відтак перейшов на віддїл історично-фільольоґічний, який скінчив у 1860 р. Потому учителював в ґімназиї, а відтак в 1870 р. обняв катедру істориї в київськім університеті як доцент, у 1878 р. дістав степень доктора і став професором звичайним, поки в останних роках не перейшов на пенсию. Отсе короткі дати житя Антоновича, на перший погляд пересїчного житя ученого. Та є в його житю одна незвичайно цїкава подія, на яку треба звернути особлившу увагу.

Тяжкі хвилї переходив український нарід за свого історичного житя, а все повторювала ся і повторюєть ся до нині ся цїкава поява, що в хвилях неповодженя і хвилевого упадку покидала його своя шляхта і висші верстви суспільности, переходячи в ворожий табор, та перемінюючи ся в завзятих ворогів свого рідного народу. Богато шляхоцьких родин покинуло „мужичий“ нарід і для марних користий, почестий та легкої наживи перейшло на сторону Поляків та Москалїв. З такої спольщеної шляхти вийшов і Володимир Антонович. Та своїм широким розумом і правдиво людяним серцем завчасу зрозумів, куди йому йти. Про се найкрасше говорить Антонович сам у своїй сповіди: „Судило ся менї родити ся шляхтичем на Україні. Дитиною були у мене усї навички паничів і довго тримав ся я усїх станових і національних неприхильностий сих людий, між якими виховав ся“.

„Колиж прийшов час моєї самосьвідомости, я розважно оцінив своє становище в краї. Я запевнив ся, що ті Поляки-шляхтичі, що живуть на Україні, перед судом власного сумліня мають дві дороги, два виходи: або покохати нарід, серед котрого живуть, переняти ся інтересами його, вернути ся назад до тієї національности, якої колись відцурали ся їх предки та запопадливою працею і любовлю по спроможности спокутувати те лихо, що заподіяли народови, котрий вигодував тільки поколінь вельможних зайд і котрому отсї зайди за його піт і кров віддячували ся огидливістю, наругами, непошанованєм його віри, звичаїв, моральности й особи“.

„Колиж на таку річ бракувати ме у тих людий сил, то треба їм перебрати ся на иньшу землю на те, щоби не додавати з себе в краю ще більш дармоїдів тай спекати ся сумних докорів самому собі за те, що і я зайда-плянтатор, годую ся з чужої праці, заступаю стежку до розвитку того народу, до хати котрого я влїз некликаний, непроханий та ще й належу до того табору, що пильнує зупинити розвиток народу-тубольців“.

„Вжеж я пристав до першого виходу, бо хоч я був попсований шляхоцьким вихованєм, звичаями і мріями, лекше було менї відректи ся від них, ніж від того народу, серед котрого я зріс, котрого історию я знав, котрого тяжку недолю я бачив на кожному селї. Сей нарід я полюбив більш, ніж власні шляхоцькі навички і мрії... Я став перевертнем“.

Так став Антонович „перевертнем“ в очах тих, яким сказав гірке слово правди, а в очах людий став справдїшним „ч о л о в і к о м“. І сучасні і будучі поколїня будуть подивляти і високо цїнити в Антоновича се рідке самопожертвованє, сей великий засіб і енергії і людяности, що казали йому справити похибки предків, сплатити затягнений ними довг, стати кріпко на становищи народної сьвідомости, високо нести прапор національної і людської правди, держати його славно науковими працями до нинї та все житє своє віддати на службу нещасного на рода мимо тяжких перепон і гірких негод. Коли хочемо оцїнити і належито зрозуміти напрям і далекосяглість довголїтної дїяльности Антоновича і його заслуг, мусимо все мати на оцї те, що Антонович рівно великий учений і громадянин.

Становище сьвідомого і душею народній справі відданого громадянина давало напрям, силу і цїну його науковим працям і навпаки визначна праця ученого кріпила його в громадянській роботї та осьвічувала твердий шлях народної працї, на який сьміло ступив Антонович.

Час, в якім прийшло ся працювати Антоновичу, се час найтяжшого гоненя української мови, переслїдуваня українського житя і сьвідомих українських дїячів. Се був час, коли московський уряд за всяку цїну і всякими способами хотїв стерти з лиця землї український нарід і раз на все покінчити з ненависним і грізним „українським питанєм“.

Під таку негоду Антонович ішов сьміло і просто. Він був душею і ініціятором громади українських дїячів, що без огляду на всї небезпеки щиро трудила ся для свого народу і не давала погасати огневи національного українського житя. З повним правом можна сказати про Антоновича, що „його житє, се частина житя української нациї того часу“.

Великий є Антонович як громадянин і великий як учений. Свою наукову дїяльність почав він в 60-ти роках. Ставши найдїяльнїйшим членом археографічної комісиї а відтак і професором університету, найшов ся Антонович в умовах, які його задачі відповідали як найкраще.

Праця наукова Антоновича як історика і археольога широка і богата в результати. Раз у раз видає нові матеріяли і нові студиї, бере участь у наукових з'їздах в Росиї і за границею та виголошує цїкаві відчити з істориї й археольогії української землї, уряджує наукові подорожі, збогачує своє знанє, а тим самим збогачує і науку новими дослїдами і своїми працями справляє наукові дослїди на новий шлях та веде туди ряд молодих сил. Перед нашими очима пересуває Антонович у своїх творах картини суспільно-державного становища селян у Польщі взагалї, а на українських землях з окрема; знакомить нас з істориєю нашого міщанства, з його осьвідомленєм і богато розвитим промислом; подає історию ополяченя шляхти та її суспільно-державного становища; малює церковну боротьбу між церквою православною й католицькою; подає початок і розв й козаччини; знакомить нас з виднїйшими українськими дїячами XVII. столїтя; дає історию гайдамаччини 1768 р., яка вийшла із нестерпимих полїтично-суспільних відносин, як продовженє вікової боротьби двох противних інтересів і сьвітоглядів українського народа і польського уряду; малює чи не найсумнїйшу хвилю в польсько-українських відносинах — „волинський бунт“ 1789 р.

Антонович кладе в своїх працях головну вагу на масові народні явища, при описї яких одиниці або зовсім никнуть або стають в тїни

масових змагань. При кождім історичнім явищи шукає він за усїми можливими причинами, і духовими і суспільними, за тими що випливають із стремлінь державних і суспільних, і за тими, що містять ся в ріжници релїґійного, громадянського й етичного сьвітогляду. В той спосіб

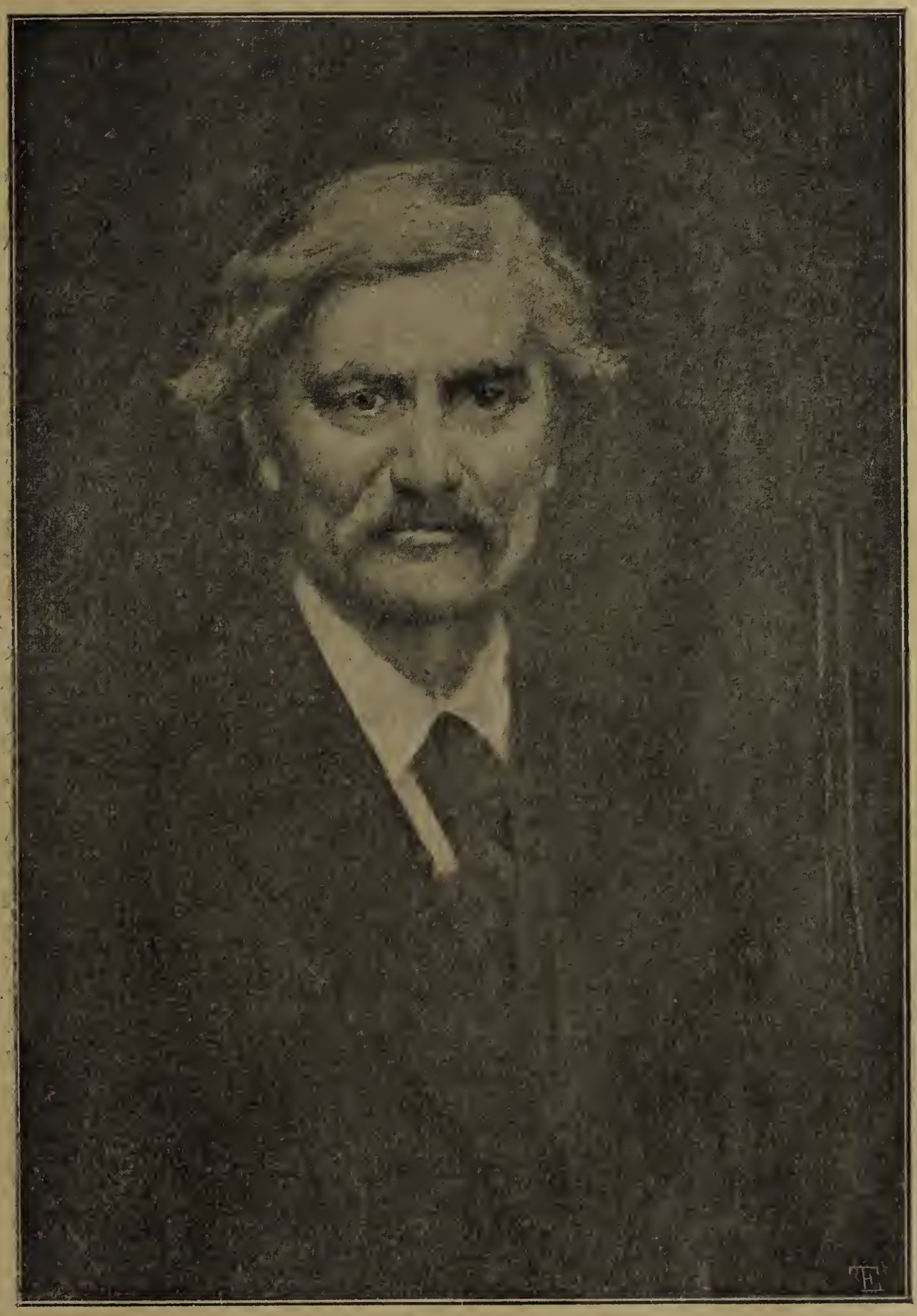

Володимир Антонович.

кожде історичне явище є у Антоновича осьвітлене з усїх боків і стає зовсїм зрозуміле і ясне.

Шукаючи за провідною ідеєю в історичнім житю українського народа, бачить її Антонович у основних засадах, які наче червона нитка

тягнуть ся через весь час історичного єствованя нашого народу, се є вічевий устрій, широко і справедливо понятий демократизм, терпимість релїґійна, признанє рівного права для кождого народу і для кождої одиниці суспільства.

До того розвідки Антоновича визначують ся прегарним, ясним, сьвіжим і живим способом оповіданя, так що читають ся як найкращі твори лїтературні.

Щоби змогти дати нам праці в так великім числї і з таким богацтвом матеріялу і думки, мусїв Антонович поконувати важкі перепони і посьвятити богато цїнного часу на збиранє матеріялів. Зібрані матеріяли видав Антонович у 25-и томах. Окрім сего під його редакциєю вийшло чимало збірників старих лїтописий та ріжних історичних жерел.

Окрім більших праць оголосив Антонович по ріжних наукових місячниках і видавництвах цїлий ряд дрібнїйших статий, заміток, виписок з актів і документів та оцїнок. Щоби дати як найповнїйший образ культурно-історичної минувшини, Антонович не ограничив ся тільки на звістках лїтописних, а рішив запитати про нашу бувальщину старих сьвідків нашої культури і слави, тих високих могил та глубоких печер, що розкинулись скрізь по українській землї. В той спосіб починає Антонович тяжку працю археольоґа, веде розкопи, збирає до купи висліди розкопів і на їх основі дає нам прегарні праці про давне житє, про найдавнїйшу культуру нашого народа.

Та Антонович занимав ся не тільки студиями з обсягу істориї й археольоґиї але й з обсягу инших наук.

Разом з Михайлом Драгомановим видає історичні пісні українського народа в рр. 1874—5. Се перше чисто наукове виданє українських народних пісень, з численними відмінами та цїнними історичними замітками. Під його редакциєю вийшли теж твори Михайла Максимовича.

Як лїтературний критик, виголосив Антонович знаменитий відчит про Шевченкові твори історичного змісту та в критиці твору польського письменника Сєнкевича „Ogniem i mieczem“ виказав всю історичну неправду в представлених Сєнкевичем подіях. І в тих працях, що виходять поза межу істориї й археольоґиї, бачимо бистрість думки, тонкість чутя і гумор, глибоку науку, повну чистоту і теплу людяність його поглядів.

В признаню тих великих заслуг ріжні наукові товариства обдарували Антоновича ріжними почестями. Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові іменувало його в 1899 роцї своїм дїйсним, а в 1890 р. своїм почесним членом. В признаню тої визначної праці вшанувала Україна великого робітника щирим ювилеєм, шануючи в Антоновичу ученого, громадянина і справдїшного чоловіка.

*

Борис Грінченко родив ся 1863 року в Харківщинї в панській змосковщеній родинї. Української мови, якою говорили його предки, вчив ся від служби, а солодкі її звуки так запали глибоко у молоде, вразливе серце Грінченка, що він полюбив її більше від мови московської, якою промовляли до дитини батько та мати. Хоча родичі говорили по московськи, то вона була Грінченку чужа, бо се була мова панська.

Чотирнацятьлїтньому школяреви попадають у руки вірші Шевченка. Горячі слова хлопського поета падуть іскрою в душу Грінченка, розпалюють в нїй сьвятий огонь любови свого рідного народа і його мови. Від тодї стає Грінченко сьвідомим, щирим Українцем, а „Кобзар“ Шевченка стає його евангелиєм, з яким ступає на важкий шлях народньої праці, ізза чого доводить ся йому зазнати чимало гірких хвиль.

Вже тоді ставить собі Грінченко одинокою ціллю свого життя славу і добро українського народа і до тої мети стремить витрівало і сьміло цїле своє житє.

Працю свою починає як поет і письменник, пише по українськи вірші, оповіданя і повісти. Та українська мова була тоді закована у тяжкі московські кайдани. На нїй не вільно було друкувати, писати, анї публично говорити. Та Грінченко не заклав рук у тяжкій розпуцї, і не перекинув ся на московського письменника, а шукав доріг, шукав способу, щоби свої твори друкувати по українськи. Тому навязує сердечні зносини з Галичиною, прихилюєть ся до галицьких братів цїлим серцем і свої твори оголошує в галицьких часописях і видавництвах. Через сї зносини прийшло ся Грінченку перебути чимало прикростий і терпких докорів, та він не попадає в зневіру і не покидає своєї роботи. До праці загріває його могуча охота працювати для народу, гіркі хвилї осолоджує надія в кращі хвилї, коли Українці з Австриї і Росиї підуть разом плече об плече здобувати для свого народа добро і волю.

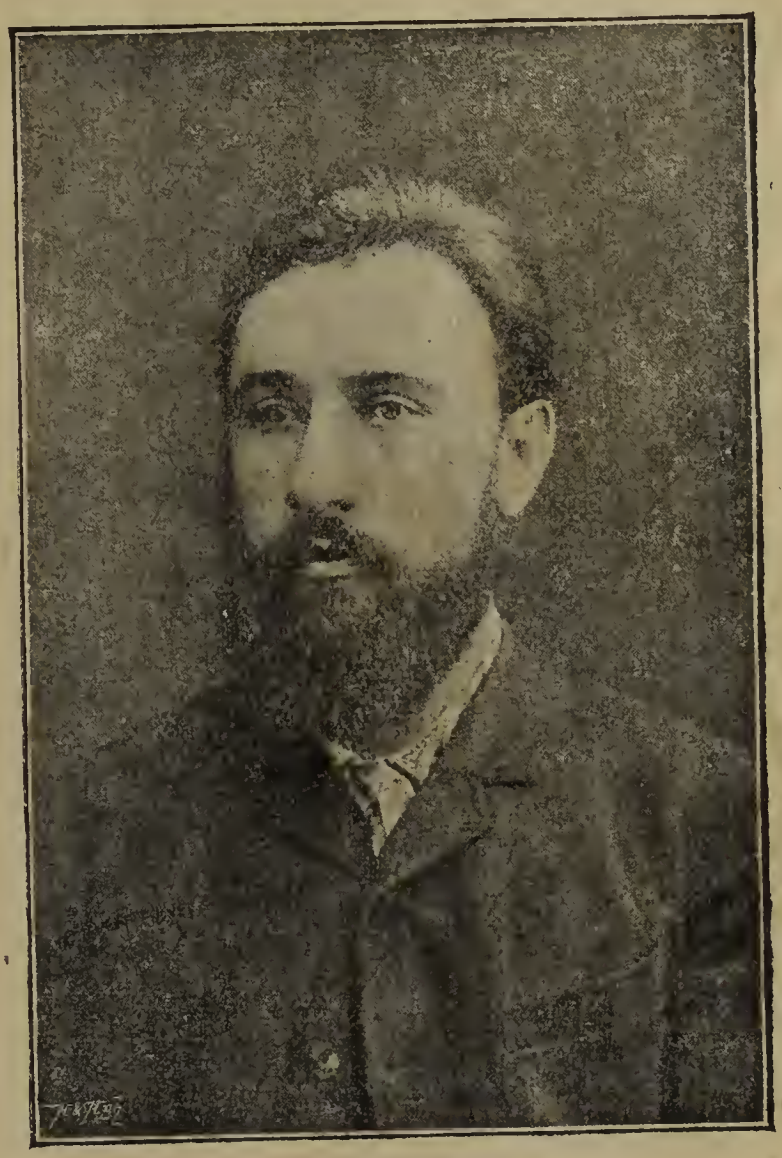

Борис Грінченко.

На лїтературне поле вступає Грінченко в 1880 р., спершу як поет, підписуючи ся звичайно прибраним іменем В. Чайченко.

У своїх віршах оплакує поет минуле і теперішнє горе рідньої країни. Перед нами як жива стає колишня слава України з того часу, як народ сам правив собою, а відтак.... відтак запанували чужі, спершу Польща, а далї Москва. Народови забрано волю і землю, вольних тубольців замінено в невільників, в робучу худобу на його власній, кровю і потом славних предків напоєній землї. Москва визискує нарід, на українську землю шле хмару зайд, що розпаношують ся, богатїють і гнетуть український люд, який паде в темноту і крайну нужду:

„Убогії ниви, убогії села,
Убогий, обшарпаний люд; —
Сумні сї картини, сумні невеселі,
А иньших не знайдеш ти тут.

Не став би дивитись, хотїв би забути,
Так сили забути нема:
То рідній села, то рідній люди!
То наша Вкраїна сама!“

Поет бачить те горе і взиває земляків до пожертвованя та горячої працї. Праця єдина вирве нас із неволї, вона пробє нам шлях довгий, важкий, що поведе нас до свободи і щастя. Вжеж ми і народились на

сьвіт для роботи і живемо для борні; — хочаж у недолї і неволї звікуємо, то таки дамо долю унукам".

А тут велика частина нашої суспільности спить у спокою й недбальстві. Поет болїє над тим і вказує недбалим на долю їх неньки України, як вона безщасна конає в сльозах і ридаючи, згадує у недолї свою минулу волю.

У таку тяжку хвилю повинні усї стати борцями, призвати до себе силу і відвагу, з усьміхненим лицем підняти у гору свій боєвий стяг і повні дужої сили йти вперід та вести за собою людий до волї і щастя.

Тодї просьвітить ся темний нарід, який Москва запрягла у ярмо, зробила своїм невільником, тодї скине з себе волячу шкуру, порве проклятий ланцух неволї і знова буде на волї щиро працювати для себе на своїй землї.

Такі борцї будуть у народї тодї, як і наше жіноцтво осьвідомлене і просьвічене стане на шлях завзятого бою, як тому жіноцтву нечужі будуть слова дївчат у поезиях Грінченка: „Краще нам умерти в муках, як зрадити Україну", або „Ой я тебе козаченьку як душу кохаю, алеж більше єсть кохання до рідного краю". Вірші поета цінні тим, що в них бачимо горячу любов свого поневоленого народа і бажанє повести його до кращої долї, ми чуємо тяжкий докір тим, що байдужі на народне горе сплять сном блаженних і бажанє розпалити в їх серцях іскру тої любови, яка могучо горить у серцї поета.

Окрім віршів писав Грінченко ще повісти, оповіданя і драми, через які здобув собі в нашім письменстві одно з перших місць.

В них малює поет яркі картини злиденного житя українського народа, виводить перед нас сьвідомих і байдужних, прихильних і неприхильних до народу членів української інтелїґенциї, дає зразки самопожертвованя і щирої працї деяких одиниць, які часто у завзятій борнї з темнотою народа і ворожими обставинами гинуть смертю героїв. Грінченко писав ще ріжні статї наукові і критичні та описував житя славних мужів, перекладав на українську мову твори чужих письменників.

Богато потрудив ся як етноґраф, збираючи і видаючи твори народньої словесности. Велика його заслуга ще і в тім, що видав для народу чимало книжочок, даючи або прегарні оповіданя, або розказуючи про житє славних людий і чужих народів та познакомлюючи в приступний спосіб нарід із найновійшими здобутками людської культури.

Чимало творів його пера видало і наше Товариство „Просьвіта" в осібних книжочках та в календарях.

Твори Грінченка здобули йому велику пошану серед українського народа, а на не меншу пошану заслугує і його щира та визначна праця громадянська. Грінченко від ранних лїт був усе там, де ходило о несенє сьвітла, сьвідомости в зневірену українську суспільність, де ходило о працю над просьвітним і економічним піднесенєм нашого народа. Грінченко був усе головною пружиною сьвідомого і працї повного житя української суспільности.

Та найкраще показала ся робота і вартість Грінченка з хвилею заведеня конституциї в Росиї. Тодї Грінченко кинув ся з повним запалом до роботи, щоби використати лїпшу хвилю. Засновує кружки, видає часописї, пише до українських часописий, загрівае до працї над просьвітою народа, до бою о народну школу, дає пораду, вказує дорогу — одним словом є всюди і робить усе.

Се справдї незвичайно жива і подиву гідна праця. І його пошанувала торік українська суспільність, сьвяткуючи в Київі ювилей його письменської й громадянської працї.

Іван Брик.

„Народна Лїчниця“ у Львові.

Великим добром народним є здоровлє. Нехай буде чоловік який бідний, та доки здоровлє його тривке, доти він усе потрафить заробити стілько, скілько йому треба на прожиток. Тому кождий тямучий нарід дбає про те, аби його одиниці були сильні й здорові. Здоровлє се народний капітал, се гріш. Наш нарід підупав загально на здоровлю, люди стали не такі рослі, як бувало, а марні, смертність дуже піднесла ся. А чому се стало ся? Бо народу стало більше, вижившенє його стало тяжше, землї не прибуває, зарібки слабі. Нинї треба добре гарувати, аби здобути собі та родинї конечний кусник хлїба. Через те і підупав взагалї людський рід, а ще більше наш нарід, що живе в таких прикрих відносинах. А вже найгірше лихо, як бідний чоловік розболїє, а то нема як і звідки знайти і ради і по-

„Народна Лїчниця“ у Львові.

ратунку. Проте усюди по цїлім культурнім сьвітї є звичай, що для бідних закладають так звані полїкліники (лїчниці), де вони знаходять лїкарську пораду безплатно.

Хотячи прийти нашому народови в той спосіб в поміч, постановили і наші сьвідомі Русини завести подібну інституцию у себе. Але щож? На се треба богато гроший. Один не годен, а спільними силами дасть ся не одно зробити. Тому заходами львівських Русинів а головно лїкаря Д-ра Евгена Озаркевича завязало ся у Львові товариство „Народна Лїчниця“, а коли сему товариству удало ся приєднати до сеї думки ВПр. Митрополита гр. Андрея Шептицького, котрий відступив на сю цїль свою реальність коло св. Юра, то товариство могло розпочати вже в роцї 1903 свою хосенну дїяльність.

Будинок лїчниці поміщений в дуже гарнім і здоровім місци. Докола просторо і повно воздуху, дім окружений великим і прегарним

огородом, де находить ся цвітник і дерева а в їх тїни лавки. Тут в огороді чекають залюбки хорі лїтною порою, доки прийде на них черга до ординациї. В самім домі є 11 комнат, передпокій, дві ждальні для хорих, 4 ординацийні комнати, саля операцийна (цїла лякерована, з камінним помостом, так що можна єї цїлу змити і дезінфекционувати), дальше комната для лїкарів (канцелярия) та комната для С. С. Служебниць, котрі мають помічну службу в лїчници.

В бічнім крилї є мешканє для слуги, що складає ся з комнати і кухнї, а крім того є ще велика дривітня, пивниця і т. д. Каналїзация і вентиляция знаменито уряджені, а водопроводи розводять по всїх комнатах студену і теплу воду (до огрітя води є окрема піч з кітлом).

Др. Евген Озаркевич.
Директор „Народної Лїчницї".

Що така інституция була потрібна, найлїпшим доказом того є се, що вже першого року зголосило ся до неї поверх 3.000 хорих, а поодиноких ординаций удїлено 12.000. Тепер в сїм роцї дійшло число зголошуваних хорих вже до подвійного числа, з кінцем року дійде певно до 6.000, а поодинокі ординациї до 18.000. — Як бачимо люди користають з того добродійства. Лїкарів ординує на Лїчници 9, а головну управу лїкарську веде Др. Евген Озаркевич, котрий від заснованя сеї інституциї є єї постійним директором.

Головно його заходам і заслугам треба приписати, що Лїчниця під зглядом лїкарським так гарно розвиває ся. А про материяльні средства дбають: покровитель товариства ВПр. Митрополит гр. Андрей Шептицький, котрий постійно опікує ся нею, відтак Надзираюча Рада, котрої головою є крил. о. Іван Чапельський, а попри иньших членів Ради найбільше трудить ся касиєр Товариства о. Іван Рудович, котрий неутомимо працює на користь Товариства. Честь їм за те, що не жалують труду і заходу для найбіднїйших між бідними!

Крім хорих, що особисто зголошують ся, приходить до Лїчницї велика сила писем від незаможних, хорих селян, котрим не стає гроший на дорогу до Львова. В сих письмах радять ся хорі, що в такім, або сякім случаю зробити. На ті письма дає директор відповіди в „Пораднику лїкарськім", який печатає часопись „Свобода", якої редакция на просьбу Лїчницї радо відступила на се місце.

Одну лише недостачу терпить до тепер лїчниця, а то бракує їй шпиталика, деби можна умістити також тяжко хорих. Річ ся вимагає дуже великого вкладу грошевого, але є надія, що з часом і сей недостаток доповнить ся через добудованє окремого будинку, а місця на се є подостатком. Тодї могли би відбувати ся в Лїчници також лїкарські виклади в українській мові, а се було би засновком для будучого нашого медичного факультету. *II....*

З року на рік.

(Огляд найважнїйших подій за час від 1/X 1906 р. до 1/X 1907 р.).

В Австриї найважнїйшою подїєю в 1907 роцї, яка тревало буде записана в істориї, є заведенє нового виборчого закона до державної ради (парляменту) у Відні. Закон сей носить дату 26 сїчня 1907 р. і оголошено його в 17-ім числї „Вістника державних законів".

Очевидно, сей новий закон не прийшов сам із себе. Народи австрийської держави довго домагали ся його, заки прийшов той час, що він мусїв бути ухвалений. Найсильнїйше піднесено се домаганє в 1905 р. і вже в осени того року правительство заявило, що незадовго предложить парляментови проєкт виборчого закона, опертого на загальнім, рівнім, безпосереднім і тайнім виборчім праві. Конець 1905 року і цїлий 1906 рік заняла всїм народам нашої держави аґітация за новим виборчим законом, а рівночасно працював над новим законом парлямент. Особливо в нашім краю, в Галичинї, а найбільше між нашим народом, повстав великий народний рух за виборчою реформою. Вічам і зборам, мимо ріжних перешкод, не було кінця, а скрізь на них нарід домагав ся однодушно загального, рівного безпоседного і тайного права голосованя.

Що се є: загальне, рівне, безпосередне і тайне право голосованя, се повинно бути людям відоме, бо-ж таким голосованєм вибирали вже в нас у маю 1907 року послів до парляменту. І тому ми дамо лиш коротке поясненє сих слів.

З а г а л ь н е голосованє значить, що голосувати на посла повинні в с ї люди. Очевидно сього дословно брати не можна, бо на примір мала дитина також людина, а як воно буде голосувати, коли ще свого розуму не має?! І тому закон у кождій державі постановляє, скільки чоловік мусить мати років, щоби мав право голосованя. Наш новий виборчий закон постановляє, що право голосованя має к о ж д и й п о в н о л ї т н и й (то є 24-лїтний) м у щ и н а. Значить, що-до мущин наше виборче право є справдї загальне, але що-до в с ї х людий нї, бо не дає права голосу жінкам. А тимчасом жінки такі самі люди, як і мущини, мають такий самий розум, так само тяжко працюють, жиють під такими самими законами, і тому справедливість вимагає, щоби й вони мали таке саме право голосованя, як і мущини. І одною з найважнїйших задач тих послів у новім парляментї, що справдї всїм людям добра бажають, повинно бути: добити ся права голосованя також для жінок, так щоби мущини й жінки разом голосували на посла і щоби жінка також могла бути послом. Додамо, що се не буде нїяка новина, бо таке право мають уже жінки в цїлій повнотї в Фінляндиї, а в якійсь части в богатьох иньших державах.

Р і в н е голосованє значить, що кождий, хто голосує на посла, повинен мати такий самий голос, так щоби голос одного не значив більше, як голос другого. На перший погляд здає ся, що в нас так і є, бо кождий, хто має право голосованя, віддає лиш один голос на посла. Але се лиш так з д а є с я. Бо — як уже сказано — рівність голосованя лежить не тільки в тім, щоби кождий виборець у тім самім виборчім окрузї віддавав один голос на посла, але також у тім, щоби голос кождого виборця в державі мав однакове значінє. А до сього треба, щоби

по цілій державі один посол припадав на таке саме число людий. На приклад: коли ціла держава була би так поділена на виборчі округи, що кождих 50 тисяч людий вибирає одного посла, то тоді виборче право є справді рівне; але коли в нїй є такі округи, де один посол припадає на 20 тисяч людий, і такі, де один посол припадає на 100 тисяч людий, то се вже не буде рівне виборче право, бо голос виборця з того округа, де 20 тисяч людий вибирає одного посла, значить 5 разів стільки, що голос виборця з того округа, де 100 тисяч людий вибирає одного посла.

Таке, на перший погляд рівне, але в дїйсности дуже нерівне виборче право заводить і наш виборчий закон. Виборцї одного краю мають більше виборче право, як виборцї другого краю; виборцї одного народу мають більше виборче право, як виборцї другого народу; виборцї

З боротьби за виборчу рефориу в Галичинї:
Окружне віче в Бережанах, дня 30 сїчня 1906 року.

з одного виборчого округа мають більше виборче право, як виборцї з другого виборчого округа. Ось придивім ся лише сему:

Австрия складає ся з 17 „коронних“ країв, а в кождім з них виборче право що до рівности инакше. В Зальцаурґу один посол припадає на 26.900 людий, в Форальберґу на 29.660, в Трієстї на 30.200, в Тиролю на 33.240, в Каринтиї на 36.080, в Горішній Австриї на 36.370, в Ґорициї і Ґрадисцї на 37.570, в Країнї на 42.030, в Стириї на 43.780, в Шлеску на 44.250, в Долїшній Австриї на 44.650, в Чехії на 48.240, в Моравії на 49.4000, на Буковинї на 51.670, в Дальматиї на 53.170, в Істриї на 56.600, а в нашім краю, в Галичинї, один посол припадає на 68.720 людий. — Коли-б цїлу австрийську державу подїлити на зовсїм рівні виборчі округи, то один посол припадав би на 49.680 людий. З сего видно, що 13 коронних країв Австриї має більше виборче право, як

повинні-б мати, а се є получене з кривдою останних чотирох країв: Буковини, Дальматиї, Істриї і Галичини. Видно з сего далї, що найбільше виборче право має нїмецький Зальцбурґ, а найменьше — наша Галичина.

Як відомо, майже в кождім короннім краю Австриї живе по два або й по більше народів. Отже між них розділено виборче право знов не рівно, тільки один нарід має більше виборче право, а другий меньше. І так один посол припадає на 38.270 Італїйців, на 39.360 Нїмців, на 46.190 Румунів, на 49.700 Словінців, на 50.000 Сербів, на 51.860 Поляків, на 55.550 Хорватів, на 55.660 Чехів і на 102.470 Русинів.

Як ми бачили, між коронними краями Австрії найбільше покривджена що-до виборчого права Галичина. Але ся кривда не розложена рівно на оба народи, які живуть у Галичинї: на Поляків (разом з Жидами) і Русинів, але звалює ся цїлим своїм тягаром тільки на наш нарід. Бо коли Поляки стоять лїпше не лиш від нас, але також від Чехів і Хорватів, то Русини стоять з усїх найгірше. В Поляків припадає один посол на 51.860 людий, а в Русинів аж на 102.470; се значить, що голос кождого Поляка варта два рази стільки, що голос Русина. Додамо, що коли не рахувати Буковини, де виборче право для Русинів справедливійше, як у Галичинї, то ріжниця між виборчим правом Поляків і Русинів у Галичинї вийде ще більша... Нислїдком такої нерівности виборчого права Русини можуть вибрати лиш 28 послів, а Поляки (з Жидами) аж 78.

Беспосереднє гоголосованє значить, що кождий, хто має виборче право, голосує від разу на посла; тайне — що голосує ся не устно, але зложеною карткою, так щоби нїхто не знав, хто на кого голосує. Наш новий виборчий закон заводить безпосереднє і тайне голосованє в цїлій повнотї, а недогода лише в тім, що не можна голосувати якою-будь карткою, як приміром в Нїмеччинї, тільки треба конче голосувати карткою, дорученою староством.

На підставі нового виборчого закона австрийський парлямент складає ся з 516 послів; з того припадає: на Чехію 130 послів, на Галичину 106, на Долїшну Австрию 64, на Моравію 49, на Стирию 30, на Тироль 25, на Горішну Австрию 22, на Шлеск 15, на Буковину 14, на Країну 12, на Дальматию 11, на Каринтию 10, на Зальцбурґ 7, на Істрію 6, на Ґорицию і Ґрадиску 6, на Трієст 5, на Форальберґ 4.

На підставі сего нового закона відбули ся в маю 1907 р. перші вибори до парляменту.

В нашім краю вибори випали так, що на 106 послів вибрано 54 Поляків — членів „Польського Кола“, 16 польських людовців, 4 польських социяльних демократів, 1 польського безпартийного социяліста, 1 безпартийного Жида, 3 Жидів-сіонїстів і 27 Русинів. Отже один мандат, який могли здобути Русини в Галичинї, дістав ся сим разом Полякам, так що Русини замість 28 своїх послів мають лиш 27.

З тих 27 послів належить 17 до української національно-демократичної партиї, 3 до української радикальної партиї, 2 до української соціяльно-демократичної партії, а 5 до москвофільської партиї. Значить, наших українських послів, що признають наш нарід самостійним народом, є 22; послів москвофільських, які кажуть, що наш нарід, се часть росийського народу, є 5.!

Цїкаво також, скільки голосів добула собі при виборах між нашим народом кожда з висше названих партий. Оже на кандидавів української національно-демократичної партиї віддано 267.637 голосів, на кандидатів української радикальної партії 79.648 голосів, на кандидатів української

соціяльно демократичної партиї 28.607 голосів, — разом кандидати українських партий дістали 375.883 голоси. А на всїх москвофільських кандидатів упало 170.883 голоси.

На Буковинї наш нарід вибрав 5 послів, самих Українців. Віддано на них 33.834 голоси. На москвофільських кандидатів віддано 10.140 голосів, але анї один з них не дістав стільки голосів, щоб бути послом.

Як випали вибори в инших краях Австриї, про се не будемо писати, а тільки скажемо, які партиї в парляментї найбільші.

Отже найбільше число послів має „християнсько-соціяльний союз“, який складає ся з 66 нїмецьких християнсько-соціяльних (антисемітів, т. є. таких, що ворожо виступають проти Жидів) і з 30 нїмецьких клєрикалів.

Далї іде соціяльно-демократичний союз, до якого належать соціяльні демократи всїх народів Австрнї. Є там 50 соціяльних демократів нїмецьких, 23 чеських, 6 польських, 5 італїйських і 2 українських, разом 86.

Далї є коло 100 послів з ріжних нїмецьких партий, коло 80 послів з ріжних чеських партий, 37 полудневих Славян (Словінцї, Хорвати і Серби), 14 Італїйців і 4 Румуни.

З тих 27 послів, що їх вибрав наш нарід у Галичинї, 2 українські соціяльні демократи пристали до соціяльно-демократичного союза, де творять окрему українську ґрупу, а решта, 25 послів заложили були разом з 5 українськими послами з Буковини спільний „Український Клюб“. Але сей клюб швидко розпав ся, бо москвофільскі посли розбили швидко єдність парляментарного заступництва нашого народа і під натиском загорільців із своєї партиї виступили з нього. Тепер „Український Клюб“ складає ся з 25 послів: 17 національних демократів та 3 радикалів з Галичини і 5 українських послів з Буковини.

Москвофільські посли ходили якийсь час самопас, аж недавно заложили свій „Русско-Народный Клубъ“, до якого належать д-р Глїбовицький, о. Давидяк, д-р Король і Курилович. Пятий москвофільський посол, д-р Марков, не вступив чомусь до сего клюбу і ходить далї самопас як „дикий“ та з усїх старає ся доказати сьвітови, що його вибрали до парляменту не Русини, а Москалї.

На однім з перших засїдань нового парляменту „Український Клюб“ зложив правно-державне застереженє, в якім містить ся заява, що наш нарід має повне право до народної рівноправности в межах австрийської держави і до народної незалежности в сїм'ї народів та що посли в своїй дїяльности стреміти-муть до здїйсненя сего права.

Загалом беручи, дїяльність українських послів в часї від 17 червня до 24 липня 1907 р., себто перед лїтними вакациями, представляє ся так: Вони зложили дві заяви, виголосили 10 промов, поставили 18 внесень загальних і 15 запомогових та внесли 84 інтерпеляції. Крім того працювали в ріжних парляментарних комісия, відбували наради в клюбі і т. д., а підчас лїтних ферий уладили богато віч в краю, на яких осьвідомляли нарід полїтично та розвідувались про його потреби.

Підчас осїнної сесиї „Український Клюб“ заняв ся головно переговорами з центральним правительством, щоби вимогти на нїм сповненє тих домагань, які клюб уважає для нашого народу найважнїйшими. На скільки звісно, в сих справах центральне правительство обіцяло зробити ось-що: 1) постарати ся, щоби намісник Галичини видав до всїх полїтичних властий обіжник з напімненєм, щоб ті поступали справедливо, по закону, з нашим народом і не переслїдували та не кривдили його; 2) постарати ся, щоби на львівськім унїверситетї іматрикуляция відбувала

ся по латинї (доси відбувала ся вона польськи, проти чого так протестували наші студенти), щоби урядовою мовою університетських властий в зносинах з нашими студентами була мова українська та щоби на університеті засновано дві нові катедри з українською викладовою мовою: катедру римського права, на яку має прийти д-р Михайло Зобків, доцент університету в Загребі, і катедру хемії, на яку має прийти д-р Іван Горбачевський, професор чеського університету в Празї; 3) дати нашому товариству „Просьвіта“ запомогу з державних фондів на економічні цїли; 4) взяти під увагу заснованє банку для підмоги наших селян; 5) посередничити між Поляками й Українцями в справі виборчої реформи до галицького сойму. Все те обіцяло центральне правительство українським послам; що з того і як буде сповнене, побачимо.

Початок 1907 року зазначив ся також острійшими формами боротьби української молодїжи за права української мови на львівськім університеті. В сїчни українські студенти устроїли на університеті дуже бурливу демонстрацию, підчас якої опанували цїлий університетський будинок. При тім, як звичайно при таких бурливих демонстрациях, не обійшло ся без знищеня в будинку: в салях повиважувано двері і поломлено меблї, з яких роблено барикади.

За сю студентську демонстрацию, за яку на иньших університетах у найгіршім разї карають студентів лиш університетські власти, в нас арештовано на наказ суду над 100 студентів, яких так довго держали в слїдчім арештї, що в кінцї їм не стало терпеливости і вони постановили не приймати нїякої їди, щоби голодовим страйком або добити ся випущеня на волю, або вмерти. Той голодовий страйк тревав чотири днї; в кінцї студенти таки добили ся того, що їх суд випустив на волю. Той день, в який їх випускали, був величавою маніфестациєю Українців міста Львова.

В кінцї в вересни відбула ся в сїй справі розправа перед віденським судом. Але суд обжалував лиш 17-ох студентів. З тих один не явив ся на розправі, бо мусїв тїкати з Австриї, яка хотїла видати його в руки росийського правительства за участь в тамошнім революційнім руху, 8-ох увільнено, а 8-ох засуджено: з них 7-ох кождого по місяцеви вязниці, а одного на тиждень арешту. Засуджені внесли рекурс і як ся справа скінчить ся, ще не знати.

З початком 1907 року була сесия галицького сойму. Коли на тій сесиї задумано видати новий закон про урядову мову по громадах (той закон ухвалено і він вже дістав цїсарську санкцию), на поклик наших соймових послів кілька тисяч наших громад ухвалило завести в себе українську урядову мову.

Ухвалено також острійший реґулямін соймових нарад.

Галицький сойм займав ся крім сего справою виборчої реформи до сойму, яка через те, що вже заведено виборчу реформу до парляменту, являє ся дуже пекучою справою. Для сеї справи була на осінь скликана навіть окрема соймова сесия, але вона до нїчого не довела. Тепер доносять, що для полагодженя сеї справи має сойм знов зійти ся в грудни. Власне з кінцем 1907 року кінчить ся каденция сойму, він має бути розвязаний і мають бути переведені нові вибори. Коли-б у грудни сойм ще ухвалив виборчу реформу, то нові вибори були би переведені вже на основі нового виборчого закона.

На підставі теперішного краєвого статута і виборчого закона галицький сойм складає ся з 161 членів, з того 12 вірилїстів, т. є. таких, що засїдають у соймі без вибору, на підставі свого урядового становища, і 149 послів.

До вірилїстів належать: архиепископ і 3 епископи римо-католицького обряду, митрополит і 2 епископи греко-католицького обряду, архиепископ вірменсько-католицького обряду, ректори львівського і краківського унїверситету та львівської полїтехнїки і презес краківської Академії Наук.

Послів до галицького сойму вибирають чотири курії: курия великої земельної власности вибирає 44 послів, курия торговельно-промислова 3 послів, курия міст 28 послів, курия селянська 74 послів. Ві всїх тих куриях голосованє явне (устне), а в курії селянській також посередне, т. є. найперше село вибирає виборців, а до первa ті голосують на посла.

Наш нарід має більшість тільки в виборчих округах селянської курії, а саме, в 46 повітах Східної Галичини, отже може до сойму вибрати собі найбільше 46 послів. А 46 послів на 149, се значить 31 процент.

Коли в соймі піднесено справу виборчої реформи, наш посол д-р Евген Олесницький зажадав, щоби до сойму переведено таку саму виборчу реформу як і до парляменту, щоби виборче право до сойму було загальне, рівне, безпосередне і тайне, а при тім на правду рівне. Посол Олесницький домагав ся, щоби сойм складав ся з 160 членів: з 12 вирителїв і 148 послів. З тих 148 послів 84 вибирали би Поляки, а 64 Українцї. Але на сей справедливий проєкт посла Олесницького сойм не хотїв згодити ся.

Для справи виборчої реформи сойм вибрав окрему комісию, а та комісия вибрала з-поміж себе окремий субкомітет. Отже той субкомітет виробив уже такий проєкт виборчої реформи:

Сойм повинен складати ся з 212 членів: з 8 вірилїстів (самі архиепископи та епископи) і 204 послів. З послів одну половину, 202, вибирають ріжні професіональні (професия — заняте) ґрупи, а другу половину ґрупа загального голосованя.

З професіональних ґруп велика земельна власність вибирає 53 послів, міські ради 20 послів, торговельні і промислові палати 12 послів, ґрупа інтелїґенциї 11 послів, ремісничі орґанїзациї 6 послів. — В нїякій з отсих ґруп Українцї не мають більшости, значить, з професіональних ґруп не вийшов би анї один український посол.

В ґрупі загального голосованя виборче право є загальне, безпосередне і тайне (так само безпосередні і тайні є вибори в професіональних ґрупах), але не рівне, і то не лиш через те, що міські виборчі округи були-б меньші від сїльських, а сїльскі виборчі округи в Західній Галичинї меньші від сїльських округів у Східній Галичинї, але також через те, що голосованє було би тут плюральне, а саме, кождий виборець, що має 35 років, мав би право голосувати аж два рази.

З тих 102 мандатів у ґрупі загального голосованя 20 припадало би на міста, а 82 на села. Наш нарід міг би собі вибрати послів лише в сїльських виборчих округах, а таких округів було би всего 34—37.

Значить, на 204 послів галицького сойму наш нарід міг би вибрати найбільше 37 послів, що робить 18 процент. З сих чисел бачимо, що коли-б отсей проєкт був ухвалений у соймі, то наш нарід вийшов би на нїм богато гірше, як стоїть тепер, бо коли тепер він може вибрати 46 послів на 149, то тодї міг би лише вибрати 37 послів на 204. Тепер, коли-б вибори пішли добре, українські посли творили би третину сойму, а тодї вони творили би ледви пяту часть.

Та чи буде ще скликаний сойм і чи такий проєкт виборчої реформи стане законом, сего ще не знати. Певне тільки се, що наші посли будуть

докладати всїх сил, аби не допустити до такого кривдженя нашого народу!

В кінцї згадаємо, що галицький сойм на осїнній сесиї ухвалив новий ловецький закон, який на стільки лїпший від теперішного, що селяни

Американський епископ Преосьв. Сотер Ортинський.

зможуть успішнїйше домагати ся відшкодованя за шкоду, зроблену дичиною.

*

На Буковинї, де також живе наш нарід, і то в лїпших національно-полїтичних обставинах, як ми тут у Галичинї, крім виборів до

парляменту, про які ми вже писали вище, не стало ся нїчого, що треба би окремо ось-тут згадувати.

*

На Угорщинї так само не стало ся нїчого особливого. Там наш нарід пропадає й далї, як пропадав доси, в темнотї і нуждї. Інтелїґенция мадярщить ся, а простому народови нема кому показати дороги до просьвіти і добробуту. А угорське правительство докладає всїх сил, аби наш нарід переробити на Мадярів. В сїм роцї посягнуло воно навіть на приватні школи, які удержували гр. кат. парохії, і заводить навіть в ним мадярщину.

Власне тепер працює угорське правительство над проєктом виборчої реформи до угорського сойму, який має для Угорщини таке саме значінє, як для Астриї віденський парлямент. Але вже заздалегідь ходять вісти, що те виборче право не буде справедливе, тільки дасть Мадярам велику перевагу над иньшими народами Угорщини: Нїмцями, Румунами, Словаками і Русинами. Коротко кажучи, дуже сумно зачинав ся і так само сумно кінчить ся 1907 рік для наших угорських братів.

*

В Росиї ще й доси веде ся між самодержавним правительством і народом боротьба за новий, конституцийний лад, яка вибухла по скінченю росийсько-японської війни. Якийсь час здавало ся, що ось-ось буде лїпше. Як відомо, 17 жовтня 1905 р. цар видав конституцийний маніфест, а весною 1906 р. вже й відбули ся перші вибори до державної думи (так називає ся росийський парлямент). Ті перші вибори випали дуже добре: майже вся дума складала ся з конституцийних демократів, себто з людий, які хотять завести в Росиї правдиву конституцию й оперти її на демократичних основах.

Але перша дума радила недовго, бо таки в лїтї 1906 р. правительство розвязало її за те, що вона виступала проти правительства за добро народу.

Тепер почали ся в Росиї страшні часи. Скрізь заведено воєнний стан, за найменьшу провину судив воєнно-полевий суд, який не знав иньшої кари, тільки кару смерти. А що в Росиї богато найлїпших людий кинуло ся до боротьби з правительством за добро народу, то воєнно-полеві суди винищили найлїпші сили, сам цьвіт народів росийської держави.

Разом з тим видано нові „пояснення“ до виборчого закона, пояснюючи його так, що богато людий, які мали право голосованя при виборах до першої думи, втратило відтак те право.

Всїми тими способами росийське правительство думало з одного боку налякати суспільність, а з другого відібрати виборче право народним масам і таким чином довести до того, щоби вибори до другої думи випали так, як сего треба правительству.

Але й тепер правительство перечислило ся. Вибори до другої думи, які відбули ся з початком 1907 р., все таки випали зовсїм не так, як воно хотїло. Правда, сим разом вибрано до думи трохи так званих „правих“, себто тих, що хотїли би задержати в Росиї старий самодержавний лад, але все таки ті, що хотять нового ладу в Росиї, мали в думі величезну більшість. При тім вибрано до думи над 100 социялїстичних послів. Очевидно, що росийському правительству така дума не сподобала ся, і воно її знов розвязало.

А щоби трета дума була вже конче така, як сего треба правительству, то рівночасно видало воно новий виборчий закон, далеко гірший від попередного. Сим разом правительство вже досягло свого. Ви-

бори до третої думи, які відбули ся в осени 1907 р., випали так, що „праві“ мають у ній значну більшість.

Значить, коли порівнати те, що було в Росиї при кінци 1905 р. і з початком 1906 р., з тим, що є нині, то виходить, що нині є гірше, як було тоді, бо верх у думі взяли ті, що не хотять допустити до нового ладу. Але се не на довго. Народ у Росиї втомив ся боротьбою, яка вже дуже богато жертв коштувала його, і от через те на разї верх узяли темні сили. Але та народня втома, як учить нас історія революций в иньших народів, довго не потреває, і нині-завтра народ знов зірве ся до боротьби, щоби раз на все покінчити з давною неволею.

Від того, що діє ся в Росиї, залежить також доля 25 міліонів нашого народу, який живе на росийській Україні. Як не зле тепер у Росиї, а все таки росийська революция принесла нашому народови богато користи. От хоч-би те, що тепер уже не обовязує указ 1876 р., який заборонював друкувати книжки й ґазети нашою мовою, і тепер українські книжки й ґазети підлягають тим самим приписам прасового закона, що й росийські. Тільки, очевидно, ті, що виконують закон, відносять ся до українського друкованого слова богато більше ворожо, як до росийського.

Епископська палата Преосьв. Сотера Ортинського в Філядельфії.

Або і те, що і в першій і в другій думі було богато послів, сьвідомих своєї української народности і її національних інтересів. Ті посли і в першій і в другій думі заложили були окрему посольську „Українську Громаду“, до якої належало по кількадесять членів, переважно самих селян. Провідниками українських послів у першій думі були: посол з Полтавщини Вол. Шемет і посол з Черниґівщини Іля Шраг, оба високоосьвічені люди. В другій думі коло заложеня „Української Громади“ найбільше заслужив ся сьвященик з Поділя, о. Гриневич. Обі „Українські Громади“ були дуже прихильні українському народови і належали до тих ґуртів посольських, що домагали ся в Росиї заведеня конституційного ладу.

Не так пощастило нашому народови при виборах до третої думи. Через те, що богато селян стратило виборче право, до третої думи вибрано з України переважно самих панів та ворожих народови попів, або таких селян, що слїпо йти-муть за тими панами й попами. Через те й не можна покладати великої надії на те, щоби в третій думі зложила ся „Укрїнська Громада“, прихильна українському народови. Ті посли, яких вибрано на Україні, боронити-муть далї старих порядків, себто панованя росийського панства над українським народом.

*

Американські Русини, яких є богато по цїлій великій Америци, діждали ся в кінци того, що папа заіменував для тих Руси-

нів, що живуть в Злучених Державах Північної Америки, окремого греко-католицького епископа в особі монаха-Василянина з Галичини, о. Сотера Ортинського. Сим були Русини в Америці і навіть тут, у Галичині, дуже втїшили ся, але швидко радість їх перемінила ся в смуток.

Показало ся, що Рим не дав греко-католицькому епископови нїякої самостійної власти, але зробив його зовсїм залежним від волї американських римо-католицьких епископів, так що греко-католицький епископ може робити для своїх вірних тільки те, на що йому римо-католицький епископ у своїй диецезиї позволить. Тай взагалї та буля, яку видав папа з приводу іменованя епископа, дуже понижає греко-католицький обряд. Між иншим постановляє вона, що дїти з мішаного подружя в Америці в деяких випадках мусять, а в иньших можуть бути римо-католиками, загалом робить перехід з греко-католицького обряду на римо-католицький дуже легким, але за те строго забороняє переходити римо-католикам на греко-католицький обряд.

Проти сеї булї збирають ся ті Русини, що належать до греко-католицького обряду, і тут в Австриї і в Америці якось виступити. Але що вони зроблять і що з того вийде, тепер ще не знати.

*

В Нїмеччинї з початком 1907 р. були нові вибори до парлямeнту. Останні вибори перед тим були в 1903 р., отже нові повинні-б бути аж в 1909 р. Але коли парлямент виступив проти кольонїяльної полїтики (колонїяльна полїтика, се полїтика европейських держав у заморських краях, які називають ся кольонїями) правительства і не хотїв ухвалити жаданих правительством на ту кольонїяльну полїтику гроший, правительство розвязало його і розписало нові вибори.

Ті нові вибори переведено так, що з найбільших противників правительства, социяльних демократів, котрих у попереднім парлямент булo 80, лишила ся ледви половина. О се вже постарало ся правительство і прихильні йому партиї.

Так бачимо, що не лише в Росиї, але в таких державах, де конституция обовязує вже від давна, як от в Нїмеччинї, правительство слухає парляменту лиш доти, доки він іде йому під лад, а як він йому остро супротивить ся, то воно не спішить ся покорити ся перед ним, тільки розвязує його, а нові вибори старає ся перевести по своїй волї.

В нововибранім нїмецькім парлямент внесло правительство проєкт нового закона про збори. В тім проєктї є постанова, що говорити на публичних зборах можна лише по нїмецьки. Говорити якоюсь иньшою мовою може лиш виїмково позволити центральна краєва власть, очевидно, коли захоче. Сей законопроєкт стремить до того, аби Полякам, Данцям Литвинам і т. д., що живуть у Нїмеччинї, не вільно було на публичних зборах уживати своєї рідної мови. А що загал тих народів не розуміє по нїмецьки, то вони не будуть могли відбувати свої збори, та трудно їм буде осьвідомляти ся в загальних справах. Сей законопроєкт придумано особливо проти Поляків у Познанщинї, яких Нїмцї хотять конче знїмчити.

Коли сей проєкт закона про збори відбирає Полякам їх рідну мову, то проєкт, який внесено рівночасно в пруськім соймі, має на метї відобрати їм рідну землю. Вже й доси вела свою роботу в Прусиї окрема кольонїзацийна комісия, яка скуповувала землю від Поляків і продавала її Нїмцям. Але се дїло йшло їй дуже трудно. Коли Поляки побачили, до чого воно йде, то твердо постановили не продати анї пяди землї Нїмцям, з хто так зробив, того пятнували народним зрадником. Через те комісиї лиш десь-не-десь удало ся купити кусень польської землї, тай то за великі гроші. Значить ся, робота комісию дорого коштувала, а при

тім не приносила бажаної користи, бо від того, що між Поляками десь-не-десь осїв на землї Нїмець, польська земля не ставала ще нїмецькою.

Отже тепер пруське правительство хоче собі порадити таким способом, що вносить в сойм проєкт закона, який постановляє, що правительству вільно, де лише захоче, відобрати Полякови його землю, заплативши йому за неї грошї. Колиб такий закон ухвалено, то по-перше упали би цїна на польську землю, а по-друге правительство могло би виганяти польських дїдичів і селян з цїлих сїл і на їх місце саджати Нїмцїв. щоб таким чином польська земля на великих просторах ставала нїмецькою. Здає ся однак, що оба ті крайно несправедливі законопроєкти не будуть ухвалені.

*

Друга мирова конференция. В містї Газї в Голяндиї з'їхали ся в лїтї 1907 р. представники держав, щоби радити над тим, якими способами вдержати би на сьвітї мир і уникнути війни. Радили цїле лїто, але не врадили нїчого, так само як на першій конференциї, яка була перед кількома лїтами (в 1899 р.).

Всї признають, що велике лихо всїм народам від того, що кожда держава держить богато війська, бо на військо йде більше гроший, як на всї иньші державні потреби разом. І приятелї мира кажуть, що треба би передовсїм скасувати або хоч зменьшити військо, бо тодї по-перше народам було би лекше, а по друге з малим військом не можна вести великої війни. Та цїла біда в тім, що нї одна держава не хоче перша зменьшити свого війська, бо боїть ся, що з того скористає сусїдна держава і нападе на неї. Противно, кожда держава що року збільшає своє військо і поліпшає його узброєнє, бо каже, що лиш тодї не буде мати війни, коли всї будуть її бояти ся. Так то все говорене про мир кінчить ся нїчим. І так буде доти, доки не настане на сьвітї такий порядок, що нїякий нарід не буде мати потреби воювати з другим, а нїхто з людий не захоче проливати кров свого ближного.

*

Марокко. Тепер, що правда, війни між цивілїзованими державами бувають не часто, але за те нема року, в якім котрась европейська держава не воювала би з якимсь — як то кажуть — „диким“ народом. А буває се так: Десь там, в якійсь иньшій части сьвіта, в Азиї чи Африцї, де людські звичаї, людське житє, загалом цїла людська культура зовсїм инакші, живе собі якийсь — як ми кажемо — дикий нарід. Живе, як знає, тай добре йому з тим. Але в наших европейських державах уже трохи тїсно тай ріжні великі богачі шукають собі більше місця. Один знає, що в земли тих „дикунів“ є золото або диямента, які варта би роздобути; другий знов хотїв би тягнути зиски з тих земних плодів, що там родять ся; третий хотїв би „дикунам“ продавати дорого вироби своїх фабрик. Тай от лїзуть вони до тих „дикунів“, „несуть їм цивілїзацию“ — як се вони кажуть — а властиво йдуть їх рабувати. Але самі вони не йдуть, бо „дикуни“ швидко дали би собі з ними раду, тільки беруть військо своєї держави. Бачите, тепер кожда держава найбільше дбає за інтереси богатих купців і промисловців, отже їх інтереси є інтересом держави. І держава висилає до „дикунів“ військо, щоби воно пильнувало, аби „дикуни“ не бунтували ся, коли чужинцї будуть на їх землї господарювати. Се й називає ся кольонїяльною полїтикою. Але „дикуни“ все таки бунтують ся, бо годї чоловікови терпіти, як хтось чужий, непрошений влїзе до його хати і господарює там, як у себе дома. А тодї військо зачинає воювати з дикунами. Очевидно, що така війна все кінчить ся зле для

„дикунів“, бо вони не мають ані таких добрих стрільб, ані гармат, ані нічого.

І власне цїле лїто 1907 р. і до тепер іде така війна в краю Марокко в північній Африці. Там „ширять цивілїзацию“ Французи. І французьке військо вчить там „дикунів“ розуму, щоби не перешкаджали господарювати в своїм краю чужим зайдам. З особливою силою вибухли бунти „дикунів“ в Марокко підчас тої мирової конференциї в Газї. Коли дипльомати ріжних держав радили собі вигідно про мир, військо найбільше цивілїзованої держави, Франциї, воювало людий, яких вина лежить лише в тім, що хотять бути своїми панами на своїй землї...

М. Л.

Що повинно бути в кождій руській громаді?

В кождій руській громадї, а так само в громаді з більшостию руського населеня, повинна бути передовсїм руська Рада громадська і руська Старшина громадська. Тому сьвятим обовязком кождого Русина селянина й міщанина є, брати участь в голосованю до громадської ради і голосувати тільки на зовсїм певних і чесних людий, котрим громадські і народні справи не є байдужі і котрі твердо вміють постояти за права громадян і руського народу. Вибори до громадської ради важні тому, бо закон громадській радї і громядській старшинї дає досить широку самоуправу і розвій громади в великій мірі залежить від того, яка є громадська репрезентация. Головну увагу треба відтак звернути на вибір начальника громади; на се почесне місце в громадї повинна громадська рада покликати чоловіка як найбільше характерного, сумлїнного і тактовного і — що дуже важне — сьвідомого руського патріота.

Урядовою мовою кождої руської громади, а так само громади з руською більшостию має бути руська мова. Після постанов нового краєвого закона, ухваленого в сїм роцї, кожда громадська рада рішає сама, яка має бути урядова мова в громадї і таке рішенє громадської ради не потребує до своєї важности затвердженя висших властий, тільки треба заховати отсї формальности: Начальник громади має скликати засїданє гром. ради і виразно зазначити, що се засїданє є скликане для рішеня урядової мови в громадї; про те засїданє треба повідомити всїх радних, зглядно їх заступників. Для важности рішеня питаня про урядову мову потреба присутности найменше трех четвертих частий всїх радних (пр. коли гром. рада складає ся з 12 радних то треба 9 радних, на 18 треба 14, на 24 треба 18 і т. д.), з котрих знова більша половина мусить заявити ся за руською урядовою мовою. Те рішенє вписує ся відтак до книги ухвал громадської ради та повідомляє ся староство і повітовий виділ, залучаючи при сїм відпис ухвали громадської ради і громада від сеї хвилї може урядувати по руськи. На одно ще звертаємо увагу, а то, щоби припильнувати начальника громади і писаря, щоби вони точно виповнили повисше рішенє громадської ради. Громади, котрі не мають своїх писарів, нехай висилають одного зі своїх інтелїґентнїйших молодих громадян на писарський курс до Львова, що його уряджує три рази на рік краєвий Виділ. Кож-

дий такий курс треває чотири місяці і краєвий видїл дає навіть стипендиї кандидатам на громадських писарів.

Зі справою заведеня руської мови урядової по наших громадах вяже ся ще й се, щоб громадські управи не передплачували „Вістника законів державних“ у мовах чужих, але в нашій. „Вістник законів державних“ видає мінїстерство внутрішних справ в накладнї ц. к. державної печатнї (Відень V. Singerstrasse 26). Най громади рішучо домагають ся по староствах „Вістника“ лише в руській мові!

В кождій руській громадї і в громадї, де Русини творять більшість населеня, повинна безусловно находити ся народна школа з руською викладовою мовою. Про викладову мову в публичній народній школї рішає громадська рада і коли в руській громадї народна школа є не з руською викладовою мовою, то громадська рада має право перемінити її на руську викладову мову; потребує тільки про се повідомити ц. к. краєву раду шкільну у Львові і просити єї о затвердженє ухвали громадської ради.

Всї вивіски в руській громадї, пр. на громадській канцелярії, на дороговказах і т. д. мають бути руські, щоби руський характер місцевости кидав ся кождому переїзджаючому виразно в очи.

Дальше в кождій громадї, де живе хоч гурток Русинів повинна істнувати читальня „Просьвіти“, а в нїй повинні бути українсько-руські часописи, бібліотека, курс для неграмотних, каса позичкова для членів, крамниця і шпіхлїр. Коли хто бажає заложити в громадї читальню „Просьвіти“, нехай віднесе ся по близшу пораду до канцелярії тов. „Просьвіта“ у Львові, Ринок ч. 10.

Для виробленя солїдарности, бодрости духа і тїла і оборони людського майна перед огнем істнують по селах і місточках гімнастично-пожарничі товариства „Сїчи“ і „Соколи“. (Інформаций в справі закладаня „Сїчий“ можна засягнути у п. Ів. Чупрея Коломиї а в справі „Соколів“ у львів. тов. „Сокіл“ у Львові).

На поли економічної орґанїзациї по селах і місточках суть спілкові крамницї системи Рочдель (близших пояснень, як закладає ся і в який спосіб веде ся такі крамницї удїляє радо і безінтересовно товариство „Народна Торговля“ у Львові, Ринок ч. 36), позичкові каси „Народний Дім“ (статута і поясненя висилає „Краєвий Союз Кредитовий“ у Львові, Ринок ч. 10), позичкові каси системи „Райфайзена“ під патронатом краєвого видїлу. Особливо на каси Райфайзена звертаємо увагу всїх прихильників економічного двигненя нашого народу, тим більше, що тут істнує зорґанїзована публична поміч бюра кас Райфайзена при краєвім видїлї, котру своїми грішми удержують також і руські податники. Пояснень що до закладаня і веденя кас Райфайзена удїляє „Бюро спілок ощадности і позичок під патронатом краєвого видїлу“ Львів, будинок соймовий).

Вкінци в богато руських місцевостях можуть істнувати і розвивати ся молочарські спілки. За порадою в тій справі належить звертати ся до госп. пром. комісиї товариства „Просьвіта“ у Львові, або до краєв. Союза молочарського в Стрию.

Інформаций в справі засновуваня. „Сїчий“ може засягнути під адресою д. І. Гупрея в Коломиї, а в справі „Соколів“ у львівськім тов. „Сокіл“.

С. Б.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

О. Олександер Темницький.

Нїмецька приповідка каже. що нема чоловіка, якого не можна би заступити иньшим. Як не будь є воно у Нїмців, то у нас Українців нераз дуже тяжко знайти чоловіка, який заступив би місце свого попередника.

Таким чоловіком був у львівській, українській громаді покійний отець Олександер Темницький, парох при карнім заведеню для мущин. По нїм лишила ся така прогалина у львівських народних товариствах, що ледви чи знайде ся такий, хто його заступить у всїм. Се був чоловік, що не жахав ся нїякої працї. Проводити не любив нїколи, але робив всяку роботу, якої домагала ся народна справа.

О. Олександер Темницький родив ся дня 23. вересня р. 1849 в Дарахові теребовельського повіта. Його батько був руським парохом. Іще малим хлопцем осиротїв і мусїв власними силами пробивати ся у сьвіт. Яко ґімназияльний ученик терпів покійний велику нужду і мусїв лекціями здобувати собі на кусень насущного хлїба. Тут належав покійник до кружка тих молодих горячих народовцїв, що високо держали тодї народний стяг, через що мусїв перенести ся до бережанської ґімназиї, де й зложив іспит зрілости. В р. 1876., по скінченю наук богословських, оженив ся і був сотрудником у Ниркові під Заліщиками, а відтак в Ходорові. Овдовївши в р. 1878., став сотрудником при Архикатедральнім храмі сьв. Юра у Львові, а відтак парохом при карнім заведеню. Тяжка то річ проповідати Христа серед найгірших шумовин суспільности, та дібрати ся до сердець тих людий, що попавши на дорогу проступку нераз серед найгірших обставин, відчувають жаль до цїлого сьвіта. Тілько любов може знайти приступ до їх серця. А покійник був як раз чоловіком, що будив повне довірє у кождого, з ким увійшов у близші зносини. І не дивота, що вязнї дуже часто називали його своїм „татунцем“, а коли лучили ся в заведеню які непорозуміня, то посередником бував завсїди о. Темницький. Коли иньші серед розрухів ішли між вязнїв з оружем, то покійний ішов з острійшим від меча оружем, бо сердечним словом Христової науки.

Писати житєпись о. Олександра, то списувати гірку долю чоловіка, котрого дорога виложена була острим камінєм. Лїтами покійник не був старий, бо умер в 58. роцї житя, та житє грубими бороздами з'орало його лице. В молодім віцї утратив свою подругу, і цїлу свою любов переляв на одинокого свого сина. Так щож? Ледви що син покінчив ґімназию і вступив на унїверситет, як страшна хороба забрала його бідному батькови, котрий тепер полишив ся сам один на сьвітї. По сїй, болючій стратї віддав ся покійний о. Олександер цїлковито працї в народних руських Товариства, мов би хотїв убити у собі всякі спомини про дорогі йому особи. Рідною стала йому руська громада а одинокою потїхою зріст руських інституцій.

Пробуваючи у Львові, став о. Олександер членом усїх українських товариств, і то не членом на папері, а членом-робітником. Яким довірєм тїшив ся покійний серед Русинів — найлїпший доказ се, що в більшій части товариств віддано йому найтяжший уряд — каснєра. А що значить

бути касиєром в руських товариствах, які терпять завсїди на брак готівки, се знає тілько той, що сам був касиєром. О свій гріш не дбав покійний нїколи. З молоду привик вдоволяти ся малим, але грошем народним дорожив більше як всїм.

В в. 1896 став покійний членом Головного Виділу Товариства „Просьвіта“ і касиєром, яким полишив ся аж до своєї смерти. Рівночасно покликала його воля народу до „Народної Ради“ а відтак до тїснійшого „Народного комітету“. Коли в р. 1897 основано „Краєвий Союз кредитовий“, став покійний директором-касиєром. Незвичайно живу участь брав покійний також в комітеті для будову українского театру, а всї ті майже сотикові складки переходили через його руки. Не меньше живу участь брав також в працях Надзираючої Ради „Народної Торговлї“ і „Народної Гостинниці“. Почестий не зазнав о. Олександер нїяких. Від всяких признань і відзначень випрошував ся і проти його волї заіменувало його товариство „Руська Бесїда“, котрої через 10 лїт був господаром, своїм почесним членом.

Олександер Темницький.

Се безнастанне сиджене по Товариствах, се счислюване дрібних народних датків підкопало швидко його і так не дуже міцне здоровлє. В грудни минулого року занедужав покійник, та занятий працею мало звертав на се уваги. За порадою і на усильні прошеня знакомих рішив ся покійний поїхати до Алянд, аби там ратувати своє житє.

Та вже було за пізно! По місяци тяжкої недуги помер о. Олександер на чужинї дня 10. Лютого 1907. Тяжко зажурила ся українська громада, тяжко зажурили ся й українські товариства, бо в особі о. Темницького утратили найщирійшого товариша, найтрудолюбовійшого члена, найчеснїйшого громадянина.

Вістка про його смерть прийшла за пізно до Львова так, що, крім найблизших членів родини, які були при смерти покійника, нїхто з Русинів не міг взяти участи в похоронах о. Олександра. Любив над усе свою рідну землю, всю свою працю жертвував для свого народа, а умер і спочиває в чужій землї, серед чужих людий. Сумна доля!

За почином товариства „Просьвіта“ порішено заснувати стипендию імени о. Олександра Темницького, а цїлий український нарід повинен, хоть в сей спосіб, відплатити ся покійному за його муравельну працю для добра Уукраїни Руси, та поспішити зі щедрими жертвами, аби ся стипендия могла як найскорше війти в житє. *Л...*

Др. Михайло Дорундяк.

Дня 2. серпня 1907. р. в повітовім місті Борщеві, осередку полудне-во-східної части галицького Поділя, великий здвиг народа відпроваджував на місце вічного спочинку тлінні останки чоловіка, якого імя буде нерозривно злучене з істориєю культурного, економічного й політичного розвитку тої части нашої великої батьківщини. Два дни перед тим (31. липня 1907. р.) помер тамки Др. Михайло Дорундяк, адвокат краєвий в Борщеві, а смерть його відчула глубоко уся українська громада цілої околиці, так інтеліґенция як і простий нарід, яких він був через 13 літ сьмілим і енерґічним речником і провідником.

Відродженє сего колись глухого кута в переважній части заслуга пок. Дра Дорундяка, який без розголосу та витревало провадив свою тверду, невдячну роботу. Тож коли се цінне житя, повне труду і самопосьвяти, зійшло в могилу, годить ся приглянутись йому близше і передати його памяти потомства. Бо дїла ученых і поетів, які в дїйсности тільки реєструють факти житя, остають і передають ся потомству і після них; натомість житя суспільного дїяча, що робив свою роботу тихо і без розголосу, завмирає поволи в памяти людській і дїла його не находять такої пошани, на яку заслужили. Нехай проте хоть тих кілька слів буде росказано про житє чоловіка, що жив і вмер для народу свого, а то тим більше, що житє його се частина істориї тих титанїчних змагань, до яких здіймав ся в XIX віці нарід український за своє визволенє, за потоптану правду і культуру.

Михайло Дорундяк родив ся в селї Киданчи під Коломиєю 1. жовтня 1857. р. в середно заможній селянській родині. Батько його, Григорій, був чоловіком незвичайно трудячим, правим і дбаючим за родину, та працюючи невпинно сам, був теж строгим і вимагаючим супроти родини. Та хоть суворий і простий був він і тілько полуграмотний, (читав лиш молитовник кирилицею), всеж знав і розумів цїну науки, і для того постановив найстаршого сина Михайла посилати до школи. Але в самім Киданчи школи тоді не було, тож випало осьмилїтного хлопця посилати до сусїдного, пів милї віддаленого села, Сопова, де була двоклясова школа народна, а пізнїйше аж до Коломиї. Оттак бив малий Михайло щоденно дрібними ногами пять кільометрів дороги з Киданча до Коломиї, зразу до школи народної а відтак до ґімназиї. Цїлу низшу ґімназию проходив він так, вандруючи в мужицькім сердачку з свого села до Коломиї і назад, — нераз серед стужі, дощу і негоди, — а що дома, мимо господарської заможности, панував вічний брак готового гроша, мусїв Михайло на свої потреби шкільні сам гроший роздобувати. З дозволу батька носив з дому в бесагах на плечах кукурудзу чи друге збіже, продавав на торзї і за отримані гроші купував собі, що було треба. Оттак покінчив він ґімназию низшу а відтак, вже удержуючись з лекций у самім місті, й висшу, і 1877. р. зложив з відзначенєм матуру. Незеличка стипендия 315 кор. в рік з фонду С. Ґловінського, яка йому припала задля його визначних поступів в науцї та дякуючи заходам приязного до сїльської молодїжи директора ґімн., пок. о. Амврозія Шанковського, переходить тепер Михайло на правничий факультет віденського факультету. Тут брав живий удїл в житю студентського товариства „Сїч“, ходив на відчити і брав участь в горячих дискусиях товаришів. Читав теж богато з літератури фахової і наук суспільных, користаючи пильно з бібліотеки „Сїчи“, збогаченої тоді добірними творами за старанєм пок. Остапа Терлецького через М. Драгоманова.

По скінченю прав практикував якийсь час по чужих адвокатських канцеляриях в Косові й Городенці (у дра Т. Окуневського) і року 1891.

осягнув степень докторський в Чернівцях, а в два роки по сім зложив у Львові іспит адвокатський і з днем 7. липня 1904. отворив в Борщеві власну адвокатську канцелярию.

В 1893. р. одружив ся він вперве з Емілією з Окуневських, але їхне подруже житє не триває довго, бо вже по кількох місяцях стає покійник вдівцем...

В хвили, як Мих. Дорундяк осів в Борщеві, панувала в цілім повіті між Русинами всевладно апатия і рівнодушність, а якогось громадського руху або жития не було й слідно. Не дивлячись на те з молодечим жаром і властивою собі енергією та витревалостию, які виніс з практики житя, бере ся Покійник, не лякаючись величезних перешкод, за діло відродженя повіту, бере ся за працю орґанізацийну.

Найперше гуртує коло себе нечисленну українську інтелігенцию, декільки урядників і живійші одиниці з поміж духовенства і міщанства.

В тім часі прибуває до Борщева лїкар Др. Роман Яросевич, а трохи пізнїйше (в р. 1895.) адвокатський кандидат, Єронім Калитовський і оба вони стають Дру Дорундяку в розпочатім ділї дуже помічними. При їх помочи обновляє Др. Дорундяк занепавшу читальню „Просьвіти“ в Борщеві, а щоби як найбільше міщан і селян до неї притягнути, закладає при читальни касу позичкову, яку сам безінтересовно провадить.

др. Михайло Дорундяк.

З того почину зачинає ся небавом в борщівській читальни „Просьвіти“ живий рух; вона стає поволи духовим осередком борщівської української громади.

Побачивши, що головною перешкодою в роботї є брак відповідної громадської хати, починає Др. Михайло Дорундяк вже в тім часї спільно з судиєю Медвецьким ширити серед громади гадку будови „Народного Дому“ в Борщеві і перший збирає фонди на ту ціль, уладжуючи складки, концерти, аматорські вистави і т. п.

Осїдок руського адвоката в Борщеві і живий рух, який він в короткім часї викликав межи борщівським міщанством, відбиває ся небавом голосним відгомоном по цілім повіті. Нарід шукаючи помочи і поради в ріжних своїх справах і клопотах — і пізнавши в Д-рі Дорундяку здібного і ретельного свого речника, горне ся до його канцелярії, а круг його діланя розширює ся з кождим днем. Побіч справ приватно-правних і иньших судових, які зовсім вистарчають, аби займити увесь час провінциональному адвокатови, виступають мужики з жалобами і жаданями публичної натури, якими звичайно провінциональні адвокати занимати ся не люблять. Др Дорундяк знаходив на все час і охоту. Працюючи майже без віддиху щоденно від ранку до пізної ночи, він не тілько полагоджу-

вав велику масу справ чисто канцелярийних, але давав зараду також усїм тим найріжнїйшим „кривдам народним“, з якими до нього удавали ся люди. А цїнити треба його труд і посьвяту в тім зглядї тим більше, що в таких справах громадської чи публичної натури робив він усе безінтересно і безплатно.

По при те знаходив ще час в сьвята і неділї відвиджувати поблизькі читальнї, виголошувати промови, загрівати нарід до просьвітної і економічної роботи, словом являти ся скрізь, де його покликувано до поради або помочи в громадянських справах. Своєю готовостию служити всякому доброму дїлу, а ще більше рішучостию і енергією, з якою заступав всяку слушну справу, з'єднав собі Др Дорундяк в дуже короткім часї прихильність і довірє всьої української інтелїґенциї.

Вже в р. 1895. Русини повіта борщівського ставлять його своїм кандидатом до Сойму краєвого проти всемогучого в повітї ґр. Мечислава Борковського. Розуміють ся, що при тих виборах він устоятись не міг, та все таки з'єднав на себе близько половину голосів, а скликуваними при тій нагодї вічами, першими в тих сторонах, дав почин до полїтичного осьвідомленя тамошного українського селянства. Від того часу аж до смерти не устає його жива, всесторонна дїяльність у всїх напрямах народнього житя, а вистарчить навести самі факти, щоби оцїнити, які заслуги положив Др Михайло Дорундяк для міста Борщева і цїлого борщівського повіту.

В р. 1896. за його спонукою докінчує борщівська читальня „Просьвіти“ фондами позичкової каси дім брацтва церковного, положений в самім середмістю коло церкви, а то добудовує до готового вже партеру перший поверх. Др. Дорундяк як голова читальнї застерігав для неї на першім поверсї безплатне поміщенє на 20 лїт. Каса читальнї на тім нїчого не тратить, бо брацтво позичку звернуло, за те читальня позискує гарний льокаль з 2 просторих комнат, який запевнює їй певний дальший розвиток. Читальня побудовує тут сцену, а зложений з самих міщан „кружок драматичний“ дає через ряд лїт з великим поводженєм аматорські вистави, причім виставляє ся що кращі штуки українського репертуару. Бібліотека читальнї, поміщена тепер в трех великих шафах, збільшує ся до $1^1/_2$ тисячки книжок головно творів укр. літератури і гуртує коло себе усю цїкавійшу молодїж міщанську і дає їй підставу до самообразованя в народнім дусї. Чистий дохід з аматорських вистав, концертів і вечерниць обертає читальня на народні культурні цїли, між иньшими причиняє ся до закупна (коштом 2.000 кор.) вежового годинника на церковну вежу в Борщеві.

Позаяк вже перші вибори до Сойму краєвого виказали конечність стисліїшої полїтичної орґанїзациї Русинів у повітї, основує Др. Дорундяк на уложених собою статутах з початком р. 1896. „Повітове Товариство полїтичне в Борщеві“, яке орґанїзує полїтично цїлий повіт і бере провід у всїх важнїйших полїтичних акциях, особливо в виборах, почавши від громадських до парляментарних. Маючи таку орґанїзацию стає Борщівщина на чолї східно-полудневого Поділя при баденівських виборах в р. 1897. і переводить вибір посла з пятої курії дра Романа Яросевича до парляменту. При тихже виборах ставить нарід своїм кандидагом з курії четвертої знов Дра Дорундяка, та він перепадає завдяки небувалим надужитям виборчим противників. За те невдовзї опісля вибирають його Русини міста Борщева до Ради громадської, а в рік перед смертию вибрано його також членом Ради повітової в Борщеві.

Полїтичне Товариство в Борщеві, якого Др. Дорундяк до смерти був головою, дає теж селяньству визначну поміч правну при першім

рільничім страйку в Галичинї в р. 1901., а відтак при великім страйку в р. 1902., а Др. Мих. Дорундяк на зазив „Народного Комітету“ у Львові боронить безплатно кілька разів селян, обжалованих з нагоди страйку перед Судом окружним в Тернополи і Станїславові.

Та головно ходило Покійникови о економічне і культурне піднесенє українського народу свого повіту. В тій цїли вирабляє він і подає до Намісництва в р. 1896. статути Товариства „Народний Дім“ в Борщеві, інституциї о незвичайно широкім крузї дїланя, бо після статутів товариство се має право утримувати бібліотеку і музей, закладати рільничі і ремісничі школи, уладжувати вистави і курси господарські і промислові; утримувати бурси, закладати каси, крамницї, склади і т. п. Товариство се, в якім Др. Дорундяк був до смерти заступником голови, розпочало теж справдї по затвердженю статутів свою дїяльність. Засновує ся при нїм „Союз крамарський“ (заходами о. Николи Сїменовича і о. Дмитра Курдидика), який закладає в повітї декілька більших склепів, веде над ними контролю і приходить їм в поміч. В самім Борщеві заложено фондами „Союза крамарського“ три руські крамницї, які відтак перебрали на себе українські міщани і які до тепер розвивають ся гарно.

Рівночасно повстає при „Народнім Домі“ „Комітет для заохоти і підмоги убогої шкільної молодїжи“, що кладе собі за задачу, вишукувати і висилати до шкіл здібнїйші міщанські і селянські дїти та приходити їм з помочию.

Коштом „Народного Дому“ в Борщеві вислано також одного міщанина на науку інтролїтаторства до Тернополя і він вернувши з практики отворив в Борщеві робітню переплетничу. Кількох иньших знов посилало знов товариство „Н. Д.“ на практику торговельну і науку бухгальтериї.

Потреба більшого кредиту для міщан і селян викликали незабаром конечність, заложити в Борщеві інституцию кредитову з більшими фондами на удїлах. І знов справою тою занимає ся пок. Др. Дорундяк, виробляє статути, а по зареєстрованю вводить в житє при „Народнім Домі“ в Борщеві в р. 1900. „Повітове Товариство кредитове при Нар. Домі“ в Борщеві. Др. Дорундяк занимає в тім товаристві місце управляючого директора і веде безплатно товариство при помочи бухгальтера з міщан п. Іосифа Шарковського так корисно, що в послїдних часах досяг оборот річний товариства до 200.000 корон. Понадто старає ся він о основанє в Борщеві філії львівської „Народної Торговлї“ і його заходами отвирає дїйсно львівська „Народна Торговля“ в р. 1897. в Борщеві свій філїяльний склад.

Значне число українських институций і товариств в Борщеві, покликаних до житя заходами пок. Дра Дорундяка і побільшені їх аґенди викликали з часом доконечну потребу, постарати ся для них о відповідну спільну хату. Тож в послїдних лїтах свого житя заходить ся Др. Дорундяк головно коло будови „Народного Дому“ в Борщеві. За його старанєм даровує громада Борщів товариству „Народний Дім“ гарну простору площу під будову майже в серединї міста. Др Дорундяк старає ся о пляни, збирає невпинно фонди, та при помочи дїяльного міщанина Василя Дроздовського розпочинає будову в р. 1905. Будівля ся, — в своїх засновах справдї монументальна, одноповерхова, о двох фронтах (30 м. ширини а 40 м. довжини) буде справжньою окрасою міста, а заразом найкрасшим памятником змагань і дїяльности пок. Дра Михайла Дорундяка в Борщеві. На жаль не довелось йому дочекати ся єї викінченя, яке має наступити в найблизшім часї.

Звертаючи головні свої заходи і роботу переважно на повіт борщівський, де виконував своє зване, не забував Покійник пїколи про обовязки, які тяжіли на нїм як на члені великої української нації. Він інтересував ся живо судьбою українського народу по сей і по той бік кордону, а кождий поступ, кождий здобуток народний тїшив його незвичайно. Ворог всякої дипльоматиї тримав ся він твердо засади, що кождий чоловік як член даної нації повинен бути в житю без крутїйства тим, чим вродив ся, отже Українець — Українцем. Через те він і свою канцелярию адвокатську помимо ворожого настрою галицьких урядів до нашої мови провадив майже виключно по українськи, обстоював твердо права української мови в судах і других урядах, а в своїх публичних виступах говорив все по українськи. Був членом майже всїх українсько-руських товариств (як Просьвіти, Наук. Товариства ім. Шевченка, Товариства педагогічного, Народної Торговлї, Днїстра, Народної Гостинниці, Кредитового Союза, Лемківського Банку в Новім Санчи, Народної Ради і др.), предплачував майже усї українські часописи і виданя а дуже значну часть свого доходу призначував на народні цїли.

Сам бідуючи в школах і розуміючи цїну інтелїгенциї для свого народу, спомагав в школах бідну молодїж і кількох бідних хлопців мужицьких утримував власним коштом по гімназиях.

Велика натуга, з якою він віддавав ся свому заводови і публичним справам, зломила передчасно сього чоловіка незвичайної енергії і сили духа. Він на кілька лїт перед смертию став занемагати на грудну задуху, яка зростала з року на рік і мимо лїченя і найбільших старань родини серед великих мук звела його в могилу. Правдивим ангелом-опікуном у тих послїдних важких хвилях його житя була йому друга жінка, Антонїна з Калиновичів, з якою він подружив ся в р. 1900. Лишив одну дитину — 6-лїтну доньку Орисю.

Хотяй в дїяльности Дра Михайла Дорундяка брак може ширших горизонтів і далекосяглих плянів, всеж в сторонї, де він жив і працював, поклав він за короткий час тривкі підвалини до культурного і полїтичного розвитку свого народу. Хто по нїм туди прийде, не буде потребував зачинити на ново усю ту першу чорну роботу, але знайде добре підготовану почву для всяких висших задач і роботи. В тім його справжня заслуга, достойна памяти потомків. В. є. п.! *Др. Єр. К.*

Ярослав Коритовський.

Недавний ще наш стан купецький, а вже видав незвичайного патріота й горячого народного робітника в особі бл. п. Ярослава Коритовського, який покінчив своє житє повне працї й турбот дня 17. серпня 1907. в Калуши.

Покійний родив ся 19. лютого 1854. в Торговици лїсній, товмацького повіту, де його батько був сьвящеником. До гімназиї ходив в Станиславові, однак, занедужавши тяжко на ногу, мусїв покинути школу в р. 1866. і аж по тяжкій операциї в р. 1878. прийшов яко тако до здоровля і в два роки потім осїв 1880. р. в Калуши яко купець, бо се становиско зовсїм независиме давало йому спромогу працювати для народу. Перенятий до глибини горячою любовю до свого рідного народу, горячий Українець і демократ, він від разу кинув ся в вир публичного житя.

Вже в перших роках свого побуту в Калуши стояв він все побіч покійного народолюбця, о. Гната Рожанського в рядах борців за добро свого народу. Палка його душа горіла любовю до темного, понево-

леного люду і ніяка праця не з'уміла вичерпати сили Покійного. Сам хоровитий, фізично недужий. коли хто йому звернув бувало увагу, що як батько сім'ї повинен шанувати ся й уважати на здоровля, відказував звичайно: „То моя одинока розрада. Я тим лиш живу. Праця над моїм народом держить мене, додає мені сил до життя. Я хорий, я все хорий; але як прийде виборчий час, час праці, так я чую, відчуваю те, як сил мені прибуває; я наче оживаю".

Я. К—ий перший доконав пролому в політичнім житю Калущини і головно його праци треба завдячити те, що Калущина вперве вибрала руського посла в особі теперішнього ветерана-парляментариста, посла до парляменту проф. Юліяна Романчука. З того часу й датуєть ся переслїдоване його нашими ворогами та їхними наймитами-ренегатами. Вороги з'обовязали ся в послїдних часах словом чести оминати склеп Покійного. Але се не було в силї зломити само-відреченого патріота, як не відстрашило його те, що по славних баденівських виборах відобрано йому з пімсти склеповий вишинк і забрано одним махом напитків на 6.000 корон!

Ярослав Коритовський.

Ніякі вибори, чи то до ради державної, чи до сойму, чи до ради повітової, чи до громадської не обійшлись без його удїлу. При кождім виборі був він мотором: на кождім вічу, чи довірочних нарадах мусїв бути присутним. Покійний Ярослав на кождім такім народнім зібраню мусїв промовити щось до свого народу.

Покійний був одним з тих талановитих аґітаторів, народних дїячів, котрих праця ніколи не гине. Він вів осібні списи, реєстри дїячів-мужиків. У кождім селї знав людий, котрих вчив народнього права, показував їм, що кому належить ся та заучував їх до праці, до постоянности за свою й чужу правду. При останних соймових виборах поставив був „Народний Комітет" його кандидатуру на повіт калушський, але при виборі довелось йому перепасти проти лїкаря дра Вуршта, за яким злучили ся всї противники нашого визволу і то на жаль в значній мірі таки з нашого роду.

Покійний Ярослав зрозумів в час силу независимої інтелїґенциї. Він то постарав ся, що в Калуши осїли наші народні дїячі: адвокат др. Андрій Кос, бувший посол до державної Ради та др. Іван Куровець, лїкар в Калуши. Той то др. Іван Куровець довершив як раз дїла будови „Народнього Дому" в Калуши, дїла — мож сьміло сказати — покійного Ярослава, бо бл. п. Ярослав поклав перші основи, подав саме перший гадку тої будови. Дарма, що не довелось йому діждати побачити тої Народної Палати, про яку мрів він вже від лїт давних.

Ми згадували вже, що не лиш при виборах до парляменту й до сойму, але й при виборах до ради повітової Покійний працював з однаковим напруженем.

Він входив в склад членів Виділу повітового в Калуши. Праця його на тім місци була велика. Коли зважимо силу ворожої клїки, а при тім безнастанну кириню кацапську, то дивуватись треба, як переходили внески нечисленної мужицької репрезентациї. Завдячити се треба лиш Покійному. Його праця, як члена Виділу повітового, скажемо коротко, була: „сторожити народню справу“. Покійний, був пострахом тих „панів“, що засїдають на кріслах членів повітового Виділу.

Покійний стояв не лиш на сторожи полїтичного осьвідомлювання народних мас, але не меньше старав ся піднести у ровень їх культури й самопізнаня. Нагоду до сього подавали йому отвореня читалень „Просьвіти“ та їх загальні збори. Майже всї читальні в повіті — се вислїд працї покійного Ярослава. Він був першим, що постарав ся о основанє філії тов. „Просьвіта“ в Калуши. Його заходами повстали також товариство міщанське „Рання Зоря“, „Філія Тов. Педагогічного“, „Хлопський Банк“ і „Калуська Руська Рада“.

Не диво отже, що сей чоловік желїзної волї, що працював безвинно для добра загалу, не дивлячись на нїякі жертви анї на близьку смерть, мав широкі симпатиї у загалу нашої інтелїгенциї й селян, а респект у ворогів, хоч як він їм був ненаручний, як забороло нашого народного інтересу.

Отсе показало ся і при похоронах, які відбули ся незвичайно величаво при величезнім здвизї народу, невиданім в Калуши. Явили ся руські хлопи, котрих справу Він так горячо боронив і заступав, з найдальших закутин повіту та на своїх плечах несли домовину дорогого небіщика на далекий цвинтар; явило ся кільканацять сьвящеників, виголошено три бесїди, одну в церкві, а над могилою одну О. Муликом в імени руських товариств і руського народу в Калущинї, а одну послом Романчуком в імени львівських руських товариств, до котрих небіщик належав.

Покійний полишив вдову і шестеро дїточок, з котрих лиш двоє вже на самостійних становисках.

Земля йому пером!

Редаґував календар: Ярослав Весоловський.

ЗМІСТ.

I. Часть календарська.

	Стор.
1868—1908, вірш С. Яричевського	3
Календарські записки	4
Календариюм	6
Українська (руська) преса	30

II. Часть інформацийна.

Почтові постанови	33
Почтова щадниця	38
Телеґрами	39
Телефон	39
Інформациї для їдучих зелїзницями	40
Міри і ваги	43
Монети австро-угорські і заграничні	45
Таблиця відсоткова	46
Короткий спосіб обчисленя відсотків за днї	46
Скалї стемплеві і податок особисто-доходовий	47
Календар вагітности домашних звірят	48
Важнїйші торги і ярмарки в руських частях Галичини й Буковини	49
Запоручені хороби і час звороту	51
Тарифа консумцийного податку для м. Львова	52
Порівнююча табеля часу	56
Порівнююча табеля степенїв теплоти після ріжних термометрів	56
Верхня земської кулї і єї населенє	57
Приріст населеня найважнїйших держав за останних 10 лїт	57
Европейські держави після стат. обчислень з 1900 р.	58
Поверхня і населенє Австро-Угорщини з 1900 р.	59
Найвисша репрезентация австрийської полов. держави	60
Управа краю	60
Короткий показчик адресовий у Львові	65
Де живе український (руський) нарід та кілько його є	67
Наші товариства і институциї	69

III. Часть лїтературна.

З новим роком, вірш О. Луцького	1
На вибори, опов. Б. Лепкого	2
Кн. Константин Острожський, розвідка дра О. Сушка	5
Поет і селянин, вірш О. Козловського	15
Поворот, опов. М. Яцкова	16
Охорона працї в законодавстві (розвідка дра Евг. Левицького)	17
Пісня про правду й неправду	28

Стор
Русь-Русини-Українці, замітка дра О. Макарушки 29
Антошкови П., вірш І. Франка 30
Зруйнований вал, фантазия Гр. Ґершуні; перекл. Я. Весоловський. . . 32
Вони обідрані — розбуті, вірш Олеся 35
Про гостець (ревматизм), розвідка дра Евг. Озаркевича 35
Моя любов, вірш Б. Лепкого 42
Народні співаки на Україні-Руси, розвідка М. Мочульського . . . 43
Возсоєдиненний Ґалїчанїн, вірш В. Самійленка 48
Взаїмна поміч у звірят, розвідка К. Крапоткіна; подав М. Б. . . . 49
На роботу, оповіданє Л. Лотоцького 53
Спільництво на Україні, розвідка І. Петрушевича 60
Перший коваль, вірш Б. Грінченка 66
Лїтературні ювилеї: В. Антонович — Б. Грінченко, написав І. Брик . . 67
З року на рік. (Огляд за час від 1/11 1906 до 1/10 1907). Написав М. Л. . 75
Що повинно бути в кождій громадї? Написав С. Б. 86
Посмертні згадки: О. Темницький — др. М. Дорундяк — Я. Коритовський 88

IV. Оголошеня.

Спис ілюстраций.

Дім „Просьвіти“ 2
Кн. Константин Острожський 7
Золотий медаль, вибитий на честь кн. К. Острожського 10
Замок кн. Острожських в Острозї 11
Фондация кн. Острожського в Тернополи 14
Австрийський парлямент 19
Наші парляментарні посли I. 23
„ „ „ II. 25
Лїра 28
Наші парляментарні посли III. 31
Козак-бандурист 39
Укр. бандурист, Остап Вересай 43
Лїрник 47
Копальня „Ferdinadsgrube“ в Катовичах (вид копальнї з верху) 53
Триста метрів під землею 54
Кухня для робітників 55
Робітники на копальни „Emagrube“ 56
Ґрупа наших копальняних робітників у Прусах з Бучаччини 57
„ „ „ „ з Коломийщини 68
Микола Левицький 61
Володимир Антонович 69
Борис Грінченко 71
Народна Лїчниця у Львові 73
Др. Е. Озаркевич 74
За боротьби за виборчу реформу в Галичинї: Окружне віче в Бережанах д. 30 сїчня 1906. 76
Преосьв. Сотер Ортинський 81
Епископська палата в Філядельфії 83
о. Олександер Темницький 89
др. Михайло Дорундяк 91
Ярослав Коритовський 95

ОГОЛОШЕНЯ.

Замітки до оголошень.

Звертаємо увагу Впв. Читателїв на знамениті вироби **Аптики під срібним орлом Г. Рубля** передше **Жигмонта Рукера у Львові**, а іменно на знамениті вина лїчничі, поручені галицким Товариством лїкарским.

Гелля антрасолеві мила (білі мила смоляні) надають ся дуже добре на висипку шкіри та на нечистість барви. За близшими відомостями дивн анонси Бергера медичне смоляне мило.

Найлїпшою формою, уживати знамените средство „ментолю“ на виделїкатнене шкіри, є повисше наведена **Гелля француска горівка ментолева** з маркою „Едельгайст“, що усмиряє болї, котра зарівно дїлає скріпляючо і є найлїпшим средством домовим.

Лїкар внутрішних недуг

Др. ЕВГЕНІЙ ОЗАРКЕВИЧ

Директор „Народної Лїчниці“,

мешкає і ординує

у Львові, ул. Корняктів ч. 1., II. поверх.

(„Народний Дім“ від церкви).

За попередним надісланем гроший можна дістати

в Товаристві „Просьвіта“ у Львові (Ринок ч. 10.)

I. Книжки для народу.

32.	Роскази про небо і землю	24 сот.
33—34.	Роскази про сили природи, ч. I. і II. по	20 „
36.	Оповіданє о житю св. Бориса і Гліба	20 „
37.	Житє Т. Шевченка	28 „
39.	Що то таке провізория?	16 „
55.	На досьвітках	24 „
64.	Лен і коноплї	28 „
67.	Житє св. великомученика і лїкаря Пантелеймона	20 „
75.	Вен'амін Франклїн	12 „
122.	Серед ледового моря, В. Чайченка	30 „
132.	Іван Котляревський. В. Чайченка	20 „
145.	З житя Якова Кука, розказав К. Селецький	20 „
147.	Фінляндия і Сахара, В. Чайченка	24 „
151.	Про холєру	12 „
159—160.	Про книги ґрунтові	60 „
161.	Маркіян Шашкевич	20 „
167.	Ганс Егеде	20 „
168.	З Маркіянової спадщини	30 „
169—170.	Про каси позичкові і щадниці	30 „
183.	Про ґрунтовий катастер	10 „
208—209.	Як ходити коло хорих	50 „
210.	Новий процес цивільний	40 „
211.	О нових податках особистих	40 „
214.	Добра порада	12 „
215—216.	У пятьдесяту річницю знесеня панщини	50 „
217—218.	Образ тьми і сьвітла	40 „
219—220.	Про обірник і иньші навози	40 „
221—222.	Сотні роковини народного письменства	32 „
223.	Богдан Хмельницький. Часть II.	24 „
232—233.	Приписи для оглядачів худоби і мяса	40 „
234—235.	Богдан Хмельницький, ч. III.	50 „
240.	Спілки для ощадности і пожичок	40 „
241.	Ярема. Оповіданє з запорожського житя	25 „
242.	Ради і перестороги для хліборобів	25 „
243—244.	Книжка приказок	40 „
246—247.	Фармазони і поезиї, Юр. Федьковича	40 „
251—252.	Русь-Україна і Московщина	60 „
253.	Про житє і дїяльність Олександра Конїського	25 „
257.	Під морськими хвилями	20 „
258.	Громадський суд	20 „
259.	Старохристиянські легенди	20 „
262.	Вибір Деклямаций	50 „
264—265.	Істория Московщини	60 „
266—267.	Про лучбу ґрунтів	60 „
268.	На послуханє до Відня	20 „
269.	Від чого вмерла Мелася?	20 „
270.	Перший горальник	20 „
271.	Богданів синок	20 „
274.	В глухім кутї	20 „
275—276.	Перша поміч в наглих припадках	50 „
277—278.	Спартак — провідник римських ґлядіяторів	70 „

279. Оферма, О. Маковея . . . . . 20 сот.
280. Держись землі! . . . . . 20 „
281—282. Гетманські Свати . . . . . 30 „
283. Микола Лисенко . . . . . 30 „
286. Смерть Тимоша . . . . . 20 „
287. Як годувати малих дітий? . . . . . 20 „
288—289. Істория України-Руси . . . . . 80 „
290. І. Донька і мати. ІІ. На милуване нема силування . . 20 „
291—292. Олексій Попович . . . . . 45 „
293. Про нові спілки господарські . . . . . 25 „
294—295. Страшний ворог. (Про алькоголь) . . . . 50 „
296—7. Календар на р. 1905 . . . . . 1 кор. — „
298. Порадник торговельний. . . . . 40 „
299—300. Боротьба англійських кольоній американських за волю 70 „
301. О лїченю домашних звірят. . . . . 50 „
302—303. Огляд українсько-руської народної поезиї . 1 кор. — „
304—305. Дві облоги Львова. Переяславська угода . . . 40 „
306. На зимові вечері . . . . . 20 „
307. Вефлеємська дитина . . . . . 20 „
308—309. Календар „Просьвіти“ на р. 1906 . . 1 кор. — „
310. І. Сирітська доля. — ІІ. Дещо о законних постановах про опіку, опікунів, — та про ради сиротинські. . . . 25 „
311—312. Про годівлю кріликів . . . . . 30 „
313. Про рентові оселї або рентові господарства . . . 20 „
314. В сьвятини . . . . . 20 „
315—316. Порадник для лїсних робітників . . . . . 40 „
317—318. Гостинець з Америки або наука про се, як жити в сьвітї . . . . . 50 „
319. Складанка . . . . . 20 „
320—321. Ілюстрований Календар на р. 1907. . . 1 кор. — „
322. Воскресла Україна (ілюстр. збірка) . . . . . 40 „
323. Тарасові поминки „ „ . . . . . 30 „
324. Добрий інтерес „ „ . . . . . 20 „
325. Невинна „ „ . . . . . 20 „
326. Павло Полуботок „ „ . . . . . 20 „
327. В турецькій неволї „ „ . . . . . 15 „
328. Богданова слава „ „ . . . . . 20 „
329. Жіноча доля „ „ . . . . . 20 „

II. Видавництва, котрі „ПРОСЬВІТА“ закупила або даром дістала.

1. Мала Істория України-Руси (з образками) . . . . 10 сот.
11. Про вивлащене під зелїзниці . . . . . 60 „
12. Портрет Т. Шевченка . . . . . 1 кор. — „
13. Наша Дума (пісні під ноти на хор міш. і муж.) 2 „ 50 „
14. Драматичні твори Григ. Бораковського . . . 2 „ 60 „
34. Історичні монографії, М. Костомарова . . . 4 кор. 30 „
35. Княжий період Руси-України. Г. Іловайський ч. І. 3 „ 12 „
36. „ „ „ „ ч. ІІ. 3 „ 70 „
37. Учебник сьпіву, Ів. Кипріян . . . . . 1 „ — „
39. Богдан Хмельницький, М. Костомарова, 4 томи . 12 „ 80 „
45. Любрадські, повість А. Свидницького . . . . 60 „
53. Юрій Горовенко . . . . . 80 „
57. Коляди і щедрівки . . . . . 20 „
58. Велика народописна карта України для членів . 5 кор. — „
для нечленів . . . . . 7 „ - „

59. Історія Скиту Манявського, дра Целевича . . 2 „ 40 сот.
60. Панщина, дра Ів. Франка . . . . . 60 „
62. Пасїка . . . . . 50 „
63. Сьпіванник, брошурований . . . . . 80 „
„ оправний . . . . . 1 кор. — „
64. Руська письменність Т. І. (Твори І. Котляревського, Петра Артемовського-Гулака і Евгенія Гребінки):
звичайна оправа з почтою (вичерпане) . . 1 „ 30 „
красна оправа з почтою . . . . . 1 „ 80 „
65. Руська письменність Т. П. (Твори Гр. Квітки ч. 1)
звичайна оправа 1 кор. — с. з почтою . 1 „ 30 „
красна оправа 1 „ 50 „ „ „ . 1 „ 80 „
66. Руська письменність Т. ІІ. (Твори Гр. Квітки ч. 2)
звичайна оправа 1 кор., а з почтою . . . . 1·30 „
красна оправа 1 кор. 50 с. „ . . . . 1·80 „
67. Руська письменність Т. ІІІ. (Твори Маркияна Шашкевича, Якова Головацького, Николи Устияновича і Антона Могильницького):
звичайна оправа 1 кор., а з почтою . . . . 1·35 „
красна оправа 1 кор. 50 с. „ . . . . 1·85 „
68. Про комасацию ґрунтів, о. Онишкевича . . . . 20 „
69. О мелїорациях, А. Корнеллї . . . . . 50 „
70. Нові і перемінні звізди, дра Пулюя:
на тоншім папери 1 кор. 20, на грубшім папери 1 кор. 40 „
71. Порадник громадський (з почтою) . . . . . 30 „

III. Молитвеники.

1. Народний молитвеник для дїтий VI. вид. а) в звич. оправі 60 сот.
б) в лїпшій оправі . . . . . 80 „
2. Великий народний молитвеник на велїновім папері оправлений . . . . . 3 кор. 20 „
зі скобкою (клямрою) . . . . . 3 „ 60 „

IV. Формулярі.

1. Дневник касовий, одна лїбра . . . . . 80 сот.
2. Книга довжників, одна лїбра . . . . . 80 „
3. Книжочка для позичаючого, 100 прим. . . . 4 кор. — „
4. Книжочка вкладкова (щаднича), 100 прим. . . 6 кор. — „
5. Запис або скрипт. лїбра . . . . . 1 кор. — „
6. Книжка товарова для крамниць, лїбра по . . . . 80 „
7. Книжка касова „ „ „ „ . . . 80 „
8. Спис членів, лїбра по . . . . . 80 „
9. Повновласть процесова в справах карних або цивільних, одна лїбра . . . . . 1 кор. — „
15. Дневник для кас щадничо-позичкових, лїбра . . . 80 „
16. Протокол дїловодства для громад, лїбра по . . . 80 „
17. Грамоти для членів Читалень 100 прим. . . . 4 кор. — „
18. Статут „Власна поміч“ з поданем до Намісництва . . 45 „
19. Позов в справах дрібних, лїбра . . . . 1 кор. — „
20. Повідомлене до староства:
а) про загальні збори з рубрами, лїбра . . 1 кор. — „
б) про вибір виділу „ „ . . 1 кор. — „

Хвалите Господа з небес!

МОЛИТВЕНИК ДЛЯ РУСКОГО НАРОДУ

догідного формату, має **734** сторін чистого друку і є найповнїйший змістом зі всїх иньших молитвеників.

Сей молитвеник містить в собі: молитви щоденні, раніїшні і вечірні; з богослуженя церковного: вечерню, дещо з повечерниці малої, з повечерниці великої, утреню, тайни покаяня і Пресв. Евхаристиї, молитви для ріжного віку і стану та в ріжних потребах, молитви в часї великого посту; молитви на празники: Господскі, Богородичні і Сьвятих; дальше молитви сполучені з відпустами, Акафисти: до Ісуса Христа, до Пресв. Богородиці і до св. О. Николая; Молебен до Пресв. Богородиці, тропарі, кондаки і прокимени недільні та щоденні, на празники Господскі, Богородичні і Сьвятих; остаточно: Коляди і иньші пісні церковні. Таблиця пасхальна. З гарним образом Ісуса Христа або Матери Божої, на початку.

На велиновім тривкім папері:

1) оправлений в шкіру з позолоченими берегами **3·20** кор.
2) такий-же з гарною скобкою (клямрою) . . **3·60** кор.

НАРОДНИЙ РУСКИЙ МОЛИТВЕНИК

Найкрасший і найлїпший для молодежи, новий наклад, **виданє шесте,** народною мовою, шкільною правописею формату малого, обіймаючого **256** сторін гарного друку.

Оправлений цїлий в полотно з витисками і футералом **80** сот.

Оба молитвеники можна дістати:

в Канцеляриї Товариства „Просьвіти“

у Львові, Ринок ч 10.

за готівку або за посліплатою, до замовлень поодиноко доплачуєсь 45 сот. на пересилку почтову.

ПЕРША РУСЬКА

КНИГАРНЯ

В АМЕРИЦІ

ЗАСНОВАНА 1904. РОКУ,

має на складі великий вибір книжок всіх поступових видавництв з Галичини, Буковини, Російської України, Сполучених Держав і Канади. — Продає також всякі церковні книжки, молитвеники і піснословці; машинки до друкованя руськими і латинськими буквами та папір листовий з желанями і портретами славних людий.

Замовленя полагоджує відворотною почтою.

Посилає гроші до краю по найнизшій цїнї, скоро і безпечно та продає

ШИФКАРТИ

після цїн установлених корабельними компанїями, на найлїпші лїнії.

Письма і гроші посилайте на адресу:

RUSKA KNYHARNIA

P. O. Box 128, Scranton, Pa.

Працюйте і щадїть!

Канцелярия в домі „Днїстра“, ул. Руска ч. 20.

Вкладки ощадности

на 4% приймає

Товариство взаїмного кредиту

„ДНЇСТЕР“

стовар. зареєстр. з обмеженою порукою у Львові.

Кождого дня (в годинах урядових перед полуднем) можна кожду вкладку назад відобрати.

ПОЗИЧКИ

удїляє Товариство „Днїстер“ на 6% за інтабуляциєю; на кошта покритя дахівками на 5%. Сплату розкладає ся на 10 до 15 лїт; при 30 ратах піврічних виносить рата амортизацийна (на капітал і відсотки) 5 кор. 08 сот. від кождих 100 кор. позички.

ПАРЦЕЛЯНТИ

на купно землї могуть в „Днїстрі“ получити **позички під догідними условями.**

Членами можуть бути тільки члени обезпечені в „Днїстрі“.

З зисків удїлив „Днїстер“ **на публичні добродїйні цїли** квоту 37.275 К.

Фонди Товариства кредитового „Днїстер“ 31/12 1906:

Вкладки	2,561.541·81 кор.
Удїли членьскі	193.659·52 „
Фонд резервовий і иньші	37.338·07 „
Позички удїлені	2,512.635·62 „
Цїнні папери	138.534·20 „
Льокациї	267.364.04 „

Канцелярії отворені перед полуднем від 8 до 2 години.

Купуйте землю при парцеляциях.

НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

у **Львові** (власний дім), **Станиславові, Перемишли, Тернополи** (власний дім), **Дрогобичи, Коломиї, Стрию, Снятинї** (власний дім), **Самборі** (власний дім), **Рогатинї, Бродах, Сяноцї** (власний дім), **Городенцї, Борщеві, Золочеві, Збаражи, Косові і Мостисках**

поручає

зі своїх богато заосмотрених маґазинів

ТОВАРИ КОЛЬОНІЯЛЬНІ

ВИНА

в барилках 5-кілевих з доставою франко по **6, 6·60, 7·40, 9, 9·80 кор.** (Дорожші вина поручає ся записувати фляшками.) За барилки звертає ся 90 сот.

Мід до питя

найлучшого і найчистїйшого виробу по **1·20, 1·60** і **2** кор. за фляшку.

КАВУ

в самих добрих родах в тонких коробках 5-кілевих франко по **18·40, 19·60, 20·40, 21·40, 23·40** і **12·50** кор.

ЧАЙ ПРАВДИВИЙ КАРАВАННИЙ

в оригінальних пачках „Народної Торговлї“: $^1/_4$ фунта по **1·20, 1·40, 1·60, 1·80, 2·00** і **2·50** кор.; $^1/_8$ фунта за половину повисшої ціни. **ЧАЙ ВИСЇВКИ** за 1 фунт **2·40, 2·80, 3·30** і **4·00** кор.

КОСИ

лучші як всякі иньші вислављювані і дорого продавані по **1·00, 1·20** і **1·40** кор. за штуку.

СЕРПИ по 56 і 60 сот. за штуку.

ВІСК ЧИСТИЙ

по 4·00 і 3·20 кор. за клґр.

Найдешевше спроваджати **впрост з фабрик** поручаємо

СЬВІТЛО

по кождо-разовій ціні фабричній.

ВИНО

просто від продуцентів

в бочках около 135 лїтрів, по **1·40, 1·60, 1·80, 2·00** кор. і висше за лїтру окрім транспорту.

СІЧКАРНІ

ССХ з 1 колесом а 2 ножами по **54** кор.
ТН вальцеві з 2 колесами а 3 ножами по **56** кор.
При сейчасовій уплатї 5% опусту.

ПЛУГИ КОВАЛЬСКІ з колїсницею по **32** кор.

Посередничить у закупнї

МАШИН РІЛЬНИЧИХ

з найлїпших фабрик, з опустом 10% від цїн фабричних.

За 5 до 10 кільоґрамів посилки почтова оплата виносить так не много, що оплатить ся і з найдальших сторін потрібні для дому артикули замовляти.

Вступаючі в члени Товариства „Народна Торговля“ платять вписове **2 кор.** і найменше оден удїл виносячий **20 кор.** Той удїл остає власностию члена і опроцентовує ся дивідендою, котрої висота назначує ся по замкненю річних рахунків.

„Народна Торговля“ принимає також гроші на вкладкові книжочки і платить від них 4½%.

Склад книг церковних в переплетї, □ □ □ □

□ □ □ □ ЄВАНГЕЛИЯ, СЛУЖЕБНИКИ, □ □ □ □

□ □ МОЛИТВОСЛОВИ ІЄРЕЙСКІ, ДАМСКІ, □ □ □

□ □ □ □ для дїтий і для мирян, □ □ □

□ □ □ ДРУКСОРТИ □ □ □

□ □ до урядовань парохіяльних, □ □

□ □ □ □ □ як □ □ □ □

метрики, сьвідоцтва, □ □

□ □ і т. д. □

Переплетня Евгена Спожарского

давнїйше МИХАЙЛА СПОЖАРСКОГО і СИНА

у Львові при улици Рускій ч. 1.

□ □ Приймає □ □

□ □ всїлякі роботи,

□ □ як: старі євангелия

□ □ □ до відновленя; старі

□ □ □ служебники, до котрих

□ □ вставляє ся нові лїтурґії на

□ □ місце подертих; всї книги цер-

□ □ ковні старі; всїлякі оправи від най-

□ □ простїйших до найпишнїйших; брошу-

□ рованє видавництв. роботи ґалянтерийні і всякі

□ інші входячі в круг переплетничого заведеня. □

□ Все виконує ся в найкоротшім часї і по найнизшій цїнї. □

На жаданє окремі цїнники франко. Замовленя відворотною почтою.

ПЕРША РУСКА
ТОРГОВЛЯ І РУКОДІЛЬНЯ
ПАРАМЕНТІВ ЦЕРКОВНИХ
І ЗАСТАВИ СТОЛОВОЇ (СЕРВІСІВ)
з хіньского срібла

під фірмою

Евгеній Володимир

Спожарский і Устеньский

у Львові, улиця Руска ч. 1.

в каменици тов. „Просьвіта“.

ТОРГОВЛЯ

поручає:

Свій богато заосмотрений склад всіляких товарів церковних.

Великий вибір хрестів желїзних нагробних.

Застави столові з хіньского срібла.

Всякі посилки полагоджує ся відворотною почтою по найнизшій ціні.

РУКОДІЛЬНЯ БРОНЗІВНИЧА

принимає:

Замовленя на всякі роботи зі **золота, срібла, бронзу** і інших **металїв,** як також до відновленя, позолоченя і посрібленя всякі церковні і домашні знаряди.

Все виконує ся в найкоротшім часї і по найнизшій ціні.

На жаданє висилає ся цінники богато ілюстровані.

ТОВАРИСТВО ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВЕ

„СОКІЛЬСКИЙ БАЗАР“

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, ул. Руска ч. 20.

Поручає свій склад заосмотрений в прибори шкільні та канцелярийні, гуцульскі вироби, вишивки, переписні листки, вироби з пацьорків, дерева і глини, образи з виднїйшими поетами, писателями і пр.

Контора українських часописей і почтових марок.

Удїл членьский виносить 25 К., вписове 2 К., стопа процентова від вкладок 5%.

З поважанєм

Дирекция Тов. „Сокільский Базар“.

ЯКІВ ХОМИК

АРТИСТ-МАЛЯР

у Львові, ул. Пястів число 14.

Виконує артистично всякі роботи, входячі в круг малярства: портрети з натури і фотоґрафій, образи церковні і цїле мальованє церквей, пейзажі і т. п.

по можливо приступних цїнах.

Ручить ся за артистичне і совістне виконанє.

„ГАЙДАМАКИ“

ТИЖНЕВНИК

виходить

що вівтірка.

Видає і за редакцию відповідає:

Михайло Петрицкий.

Передплата виносить:

річно 4 зр., піврічно 2 зр.

Редакция і адмінїстрация:

Львів, ул. Собіского ч. 34., партер.

ЖІНОЧА СПІЛКА ПРОМИСЛОВА

„ТРУД“

товариство зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, Ринок ч. 39 (власний дім)

поручає ласкавим взглядам наших ВП. Пань свої

РОБІТНІ СУКОНЬ, КОНФЕКЦИЇ ДАМСКІ, БІЛЯ і САЛЬОН МОД.

В робітнях і сальонї мод сего товариства виконує ся всякі роботи, входячі в круг жіночої одежи з всякою старанностию і після найновійшої моди.

Виготовляє цїлі весїльні виправи.

= В НОВООТВОРЕНІМ СКЛЕПІ =

удержує і продає:

Полотна всякого рода в найлучшім виборі, Шифони, Гафти, Коронки, Столове білє, Рушники, Вишивки, Килими, Вироби трикотові, Запаски, Пояси і проч.

ЗАМОВЛЕНЯ МОЖНА ПРИСИЛАТИ ТАКОЖ ПИСЬМЕННО.

Товариство приймає ученицї до своїх робітень, удержує інститут (бурсу) для учениць і приймає добрі робітницї до своїх робітень.

Удїл членьский 20 кор., а 2 кор. вписового.

Кождий член може мати і більше удїлів.

ГОЛОВНИЙ СКЛАД LEO XIII COLLARE.

ФАБРИКА І СКЛАД РУКАВИЧОК І БАНДАЖІВ.

ІВАН ЦИРОК

у Львові, площа Марийска ч. 8. під „Лицарем“

напротив складу лямп Дітмара

поручає рукавички, як шкіряні так і вовняні, нитяні, шовкові і з футром; Leo-Collare у всіх числах висоти; кольоратки і обойчики для сьвящеників; полотняні і ґумові манжети і ковнірики, шпінки; краватки мундурові і цивільні, шельки, підвязки мужескі і жіночі, портмонетки, нагрудні торбинки на гроші; гребені, щітки до волося, зубів і одежи; оленеві кафтани, сподні і шкіри на постіль; сафянові, оленеві і ґумові подушки; паски до простого держаня ся; панчохи на корчеві жили; руптурні і другі бандажи. Приймають ся рукавички до чищеня а вишивки до оправи.

Руска переписка.

„СВОБОДА“

ПИСЬМО ПОЛІТИЧНЕ І ПРОСЬВІТНЕ ДЛЯ НАРОДУ.

Видає і за редакцию відповідає

Львонгин Цегельскый.

Передплата виносить:

на оден рік **4 К.** — квартально **1 К.**

Адрес редакциї і адмінїстрациї: **Ринок ч. 10.**

Кожда читальня і кождий член „Просьвіти“ і взагалї **кождий щирий Русин** повинен передплачувати „Свободу“, бо тілько з неї довідає ся **докладно і правдиво** не лише о тім, шо дїє ся взагалї в сьвітї і в нашім краю, але також, що робить „Просьвіта“, „Народна Рада“ і иньші народні товариства рускі. Також на всяке **запитанє дістане поясненє**, як собі в **кождій справі** має порадити.

ТОВАРИСТВО
ДЛЯ РОЗВОЮ РУСКОЇ ШТУКИ

стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, площа Бернадиньска ч. 8.

(Готель краківский).

Виконує всякі праці з обсягу **артистичного маляр-ства, різьбярства і позолотарства** після компози-ції своїх членів:

ОБРАЗИ РЕЛЇҐІЙНІ

до **іконостасів, вівтарів, хоругов, на тетрапод, плащаниці** і пр.

ОБРАЗИ ІСТОРИЧНІ,

побутові, портрети з природи і фотоґра-фій, краєвиди і пр.

Іконостаси, кивоти, вівтарі, сповідальниці і пр. — Всякі праці золотарскі.

Украшує стїни церквей, виготовлює пляни церквей і каплиць.

ТОВАРИСТВО УДЕРЖУЄ ВЛАСНУ РОБІТНЮ І ШКОЛУ РІЗЬБЯРСКО-ПОЗОЛОТАРСКУ.

Товариство ручить за стильове, старанне і совістне вико-нанє всяких нимъ перенятих робіт.

Замовленя приймає виключно лиш Дирекция Товариства у Львові, площа Бернадиньска ч. 8. (Готель краківский).

Товариство не послугує ся аґентами.

Один удїл 20 кор. і 3 кор. вписового.

„РИЗНИЦА“

ТОВАРИСТВО ЗАРЕЄСТРОВАНЕ З ОБМЕЖЕНОЮ ПОРУКОЮ

В САМБОРІ.

ФІЛІЇ: у Львові, Ринок ч. 20. - - - - - - - - - - - -
в Станїславові, ул. Тисьменицка ч. 1. - - - -
в Перемишли, Ринок ч. 14. - - - - - - - - -

Поручає свій богато заосмотрений склад всїлякого рода

товарів церковних

як: **ризи, сосуди церковні, дивани, книги церковні і застави столові** з правдивого і хіньского серебра, по найнизших цінах в як найлучшій якости.

Принимає також старі ризи і книги до **відновленя і направи. Всї чаши і дарохранительницї золотять ся в огни і відсилають ся вже посьвячені.**

„РИЗНИЦА”

принимає гроші

НА КНИЖОЧКИ ВКЛАДКОВІ

(ЩАДНИЦЮ).

У всїх потребах церковних просимо звертати ся до „РИЗНИЦЇ” з повним довірєм.

Просимо також памятати о „Приютї“.

Сплата ратами допускаєть ся.

40% чистого зиску іде в користь вдів і сиріт по сьвященниках всїх трех епархій.

Виробом риз занимають ся виключно вдови по сьвященниках.

ТОВАРИСТВО „ПРОСЬВІТА“

У ЛЬВОВІ

приступило в 1904 р. до виданя

„Рускої письменности“

під редакциею

проф. Юліяна Романчука.

Досі появило ся пять частий **„Рускої письменности“** *в семи книжках.*

I. часть (1. книжка) обнимає твори: **Котляревского, Артемовского-Гулака і Гребінки.**

II. часть в двох томах (2. і 3. книжка) обнимає твори: **Григория Квітки-Основяненка.**

III. часть (4. книжка) обнимає твори: **Маркіяна Шашкевича Якова Головацкого, Николи Устияновича і Антона Могильницкого.**

IV. часть (5. книжка) обнимає твори: **Амврозия Метлиньского і Миколи Костомарова.**

V. часть (6. книжка) обнимає твори **Тараса Шевченка** в двох томах. (Другий том друкує ся).

Всї сїм книжок стоять: в звичайній оправі по **1 К.**, в гарній оправі по **1 К. 50 с.** На почтову пересилку **одної** книжки треба долучити **35 сотиків.**

Висилає ся лиш за попереднім присланєм гроший або за почтовою посліплатою.

Дістати мож в Канцелярії Товариства „Просьвіта“ у Львові, ринок ч. 10, або в Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Театральна улиця ч. 1.

Із хати до хати! Із рук до рук!

„ПИСЬМО З ПРОСЬВІТИ"

виходить що місяця в обемі великого аркуша і містить побіч численних ілюстраций вірші й оповіданя, поучує про нашу славну минувшину, про житє-бутє других народів, про всїлякі здобутки людського духа та подає способи й дороги, якими наш нарід може дійти до красшої долї слїдом за другими народами.

Крім сего удїлює „**Письмо з Просьвіти**" своїм читачам безплатно всяких порад у окремім віддїлї, що зветь ся „Наш Порадник", а в віддїлї „Вісти з Просьвіти" подає всякі вістки про дїяльність головного видїлу, філій і читалень тов. „Просьвіти", необхідні для кождого члена тов. „Просьвіти".

„Письмо з „**Просьвіти**" повинен предплачувати кождий Русин а передовсім кождий член тов. „Просьвіти".

„**Письмо з Просьвіти**" коштує річно 3 кор., а для членів „Просьвіти" лише 2 кор.

Адрес редакциї і адмінїстрациї: Львів, ринок ч. 10.

Розповсюднюйте і передплачуйте тисячами!

„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ"

позичає

руським товариствам кредитовим

на 5½%.

Вкладки ощадности приймає в довільній висотї, опроцентовуючи їх на 4½%.

Один удїл членський в „Краєвім Союзї кредитовім" виносить 50 корон. Кождий член може мати необмежене число удїлів. При плаченю першого удїлу належить зложити вписове в квотї 2 корони на фонд резервовий.

Льокаль товариства: **Львів, Ринок ч. 10.**

ПАРЦЕЛЯЦИЙНЕ ТОВАРИСТВО

„ЗЕМЛЯ“

у Львові, улиця Сикстуска число 43 б

переводить **парцеляцию** маєтків

в Галичині і Буковині.

Парцеляцийне Товариство „ЗЕМЛЯ“ сплачує всїлякі довги і очищує табулю з тягарів в маєтках призначених до парцеляциї.

Розпарцельовані ґрунта інтабулює без проволоки на парцелянтів яко властителїв куплених ґрунтів і бере на себе цїлу відвічальність за переведенє сего.

Власними силами переводить поміри ґрунтів, виготовляє потрібні мапи і контракти купна. Удїлює кредиту і помагає до узисканя кредиту в иньших інституциях фінансових на купно землї або на сплату довгів гіпотечних. Завязує місцеві спілки парцеляцийні до означеного маєтку.

Принимає вкладки щадничі на 5%. Податок рентовий від вкладок оплачує Товариство.

Всїляку кореспонденцию і висилки грошеві адресувати:

ПАРЦЕЛЯЦИЙНЕ ТОВАРИСТВО „ЗЕМЛЯ“

у Львові ул. Сикстуска ч. 43 б.

Новий а добре платний домашний промисл

завело в нашім краю

Перше галицке підприємство домашних панчішкових робіт на плоских машинах до плетеня

ЛЇБАЛЬ і СПІЛКА

зареєстроване торговельне товариство

у Львові, улиця Кохановського число 39.

Не треба шукати зарібків в чужині, за морем.

Хто вивчить ся працювати на ново-опатентованій плоскій машині до плетеня „Славія“, той не має вже чого журити ся.

Зимою в теплі а літом в холодку працює собі легко і приємно; готову роботу відсилає до фірми

Лїбаль і Спілка у Львові, ул. Кохановського ч. 39.

а за пару днів дістає від тої фірми гроші за роботу і сьвіжу пряжу на дальшу роботу.

Вивчити ся може дуже скоро і без великих заходів.

Машини „СЛАВІЯ“ є найлїпші, та тому і найдешевші з поміж усїх машин до плетеня; не треба давати ся заманювати до купованя інших машин.

Легка і приємна праця.
Сили до роботи треба дуже мало. Слота, мороз, анї спека не є на заваді.
Праця для всїх і всюди.

Жадайте сейчас пояснень.
Покличтесь на календар „Просьвіти“.

Члени „Просьвіти“ і читалень „Просьвіти“
мають значний опуст.

Давайте читати сю оповістку
всїм Вашим своякам, сусїдам і знакомим.

Тривкий і певний зарібок.
В кождій порі, як в зимі так в літі може вправна людина заробити
що дня 3 до 5 корон.

В КОПАЛЬНЯХ І ГУТАХ

на Горішнім Шлеску

найде всегда заробок много робітників.

Там працює вже около 6.000 Русинів. Заплата для початкуючих робітників виносить 2—3 марки за шихт, для вплавних 3—6 марок і більше.

Всїх здорових робітників в віцї від 18 до 35 лїт приймає ся сейчас радо. Заряд копалень і гут удержує також руського съвященика.

Хто шукає отже доброго зарібку і хоче зложити богато гроший, нехай зголошує ся до копалень та гут на Горішнім Шлеску.

„УЧИТЕЛЬ"

ОРҐАН

РУСЬКОГО ТОВ. ПЕДАҐОҐІЧНОГО.

Виходить:

5. і 20. кождого місяця.

Передплата виносить:

на пів року 3 корони 20 сотиків,
на цїлий рік 6 кор

Редакция і адмінїстрация:

Львів, ул. Сикстуска ч. 47.

Адрес касиєра:

ЛЬВІВ,

ул. Кохановского ч. 15 Б.

„ДЗВІНОК"

Ілюстроване письмо

для науки і забави

руським дїтям і молодежи.

Орґан Руського Тов. педаґоґічного.

Виходить:

10. і 25. кождого місяця.

Передплата виносить:

річно 6 корон, півріччо 3 корони,
чвертьріччо 1·50 кор.

Редакция і адмінїстрация:

Львів, ул. Сикстуска ч. 47.

Адрес касиєра:

Львів, ул. Кохановского ч. 15 Б.

ПІЗНАВАЙМО НАШУ МИНУВШИНУ!

ІЛЮСТРОВАНА

ІСТОРИЯ УКРАЇНИ-РУСИ

Олександра Барвінського

а) виданє більше з богато ілюстрациями, в полотняній оправі з золоченими витисками коштує **1 кор. 20 сот.;**

б) виданє меньше без оправи коштує **10 сот.**

Набувати можна **в Канцелярії Товариства „Просьвіта" у Львові (ринок ч. 10).** На почтову пересилку більшої історії треба долучити 10 сот., а меньшої 2 сот.

Ц. к. уприв.

ЧЕРЛЯНСЬКА ФАБРИКА ПАПЕРУ

Братя Колїшер

в Черлянах

почта в місци, стация желїзнича Городок.

Одинока краєва фабрика паперу до писаня, паперу друкового, окладинкового, листового, коверт, як також зошитів та купецьких книг

поручає свої краєві вироби:

Всякого рода паперу,
Зошитів рисункових,
Зошитів і нотаток шкільних,
Бльоків рисункових найлїпшої якости,
Купецьких книг,
Коверт,
Паперових коронок

і всяких артикулів, входячих в обсяг виробів фабрики паперу

по найнизших цїнах.

СКЛАД: у Львові площа Бернадинська ч. 14.

Купуйте! Читайте!

„НАШІ ВІДПУСТОВІ МІСЦЯ".

Є се книжка формату більшого молитвослова займаюча 296 сторін печати. А описані в ній найславнїйші відпустові місця на Галицкій Руси. Именно описано там дуже займаючо про св. чудотворні ікони та про св. храми Божі, в яких они знаходять ся. До кождого опису додані прекрасні молитви і пісні.

Зміст сеї книжки є слїдуючий:

Вступ. 1) **Зарваниця:** І. Чудотворна ікона Розпятого Спасителя. ІІ. Чудотворна ікона Матери Божої. Молитви. Пісня до Розпятого Ісуса. Пісні до Преч. Дїви Марії Зарваницкої. 2) **Ясна гора:** Про чудотворну ікону Матери Божої в Гошові. Молитва. Пісня до Преч. Дїви Марії Гошівскої. — 3) **О Пацлавскій Кальварії:** Обхід по каплицях. (Є се цїла страстна дорога по 28 каплицях, де описано дуже прекрасно в розважанях муки і страстні терпіня Г. Н. Ісуса Христа. По кождім розважаню слїдує відповідна молитва і пісні. Відтак на кінци слїдують найкрасші пісні до Ісуса Христа, а то: страстні, покаянні, воскресні і інші нові пречудні молитви до Пречистої Дїви Марії — 4) **Крехів:** Опис двох чудотворних ікон Преч. Дїви Марії і чудотворної ікони св. Отця Николая. Молитви і пісні до Преч. Дїви Марії Крехівскої. Св. Отець Николай — описано обширно єго житє, що закінчене молитвою і піснями. — 5) **Чудотворна ікона М. Б. Теребовельскої** в церкві св. Юра у Львові. **Покров Пресьв.** Богородиці, молитви і пісні до Покрова Пресьв. Дїви. — 6) **Додаток о відпустах:** Що значить відпуст? Хто має власть удїлюваня відпустів? Під якими условіями можна доступити відпусту? Молитви відпустові. — 7) **О св. Тайні Покаяня:** Наслїдки Тайни Покаяня. О обрахунку совісти. Кілько потреба часу на обрахунок совісти? О жалю і постановленю поправи. О сповіди. З чого належить ся сповідати? О задосить учиненю. — 8) **О Єрусалимі.**

Як видно отже зміст книжки п. з. „**Наші відпустові місця**" є дуже богатим, ріжнородним, поучаючим і хосенним для кождого христіянина. Цїла книжка украшена прекрасними численними образками як: чудотворних св. Ікон, церков і видами з св. міста Єрусалиму. При кінци поданий опис Єрусалиму і св. місць.

Книжка „**Наші відпустові місця**" є отже найвідповіднїйшою і найбільше займаючою книжкою для побожного читателя. А для богомольців є она небходимим провідником до відпустових місць. Позаяк в тій книжці знайде богомолець все о наших відпустових місцях, познакомить ся з ними добре, пізнає їх історию і значінє від найдавнїйших до нинїшних часів. А пізнавши при помочи книжки тої св. відпустові місця, богомолець зможе вибрати собі найвідповіднійше місце, деб міг удати ся з поклоном і з молитвами до чудотворної ікони.

Та не лиш для богомольця є необходимою книжка

„НАШІ ВІДПУСТОВІ МІСЦЯ".

Она яко найлучша побожна читанка, надає ся знаменито для кождого побожного христіянина. Бо кромі цїкавих історий о св. чудотворних іконах і чудесних ласках, яких осягнули богомольці при тих іконах, знайде читатель в тій книжці і гарні молитви і пісні і науки тай розважаня о страстях нашого небесного Спасителя Ісуса Христа і богато іншого.

Тому кождий, хто бажає в неділї і сьвята по св. Богослуженю упоїти ся відрадою духа по турботах і клопотах буденного житя, нехай купить собі книжку „**Наші відпустові місця**". А кождий богомолець, котрий має намір удати ся десь на відпуст, нехай також купить собі передтим і прочитає ту книжку!

Коли хто хоче зробити свому приятелеви, чи сусїдови велику приятність, нехай порадить єму купити книжку „**Наші відпустові місця**", а він певно буде за се вдячним.

Книжка „**Наші відпустові місця**" є апробована нашим руским Впр. Митрополичим Ординариятом. Оправлена она в тревалу оправу і коштує 1 кор. 60 сот., а на почту 20 сот.

Замовляти сю книжку належить

в Книгарни Старопигійского Інституту у Львові, ул. Руска ч. 3.

ІВАН ЛЕВИНЬСКИЙ

концесионований будівничий

у Львові, ул. Крижова ч. 42.

Адрес для телеґрам: Левиньский, Львів. Телефон ч. 199.	Конто жирове австро-угорского Банку у Львові.	Конто почтової каси щадничої ч. 837.615.

КАФЛЕВІ ПЕЧІ і КОМИНКИ
кольорові і білі ріжних стилїв.

Кухні і ванни до купелїв.

ТЕРРАКОТА і МАЙОЛІКА
будівляна.

Дахівки (карпівки) ґлязуровані.

Плитки ґлязуровані на стїни
власного виробу.

НАРІЖНИКИ ДЛЯ ОХОРОНИ
кантів муру.

„УНЇКУМ“
золотий медаль вистави гігієнїчної
патентована, печова рура для лучшого і скорійшого огрівання покоїв.
50% зиску на опалї.

ПІДЛОГИ СОСНОВІ МАШИНОВІ
ґебльовані на перо і впуст
$^5/_4$ і $1^1/_2$ цаля грубі.

ЛИСТВИ ДЕРЕВЛЯНІ
профільовані.

Стїнки ґіпсові власного виробу.

Материяли будівляні:
камінь ломаний тесаний, ступені, плити бальконові, плити на ходники і подвіря.

ПАПА ДАХОВА „DURESCO“.

ЦЕМЕНТ і ВАПНО
гидравлїчне.

ҐІПС ПРАЖЕНИЙ
власний патентований.

На продаж парцелї під віллї і каменицї
на Кастелівцї і при ул. Курковій ч. 37.

„ВІСТНИК"

офіцияльний орґан Союза руских хліборобских спілок на Буковині

виходить кождої другої суботи в обємі 8 до 12 сторін великої вісїмки і коштує на цїлий рік (26 чисел) разом з почтовою пересилкою

тілько 1 К. 60 сот.

„Вістник" є найтаньшим і найпопулярнїйшим двотижневником в українській мові. В році 1907-ім числив він округло **15.000 сталих передплатників.**

„Вістник" обговорює всї справи економічні, полїтичні і суспільні, що відносять ся до хліборобского стану. Головну увагу звертає він на ріжні способи орґанізациї хліборобских спілок кредитних, молочарских, консумцийних, виробних, мелїорацийних, торговельних і иньших, на оподатковане хліборобів, на орґанізациї хліборобских робітників і. т. д.

„Вістник" містить статї і вісти про стан, спосіб і цїль хліборобских орґанізацій і спілок наших і чужих з цїлого сьвіта, о скілько они важні для аґрарної (земельної) і фінансової полїтики.

„Вістник" містить добрі і добірні фейлєтони наших і чужих письменників

„Вістник" має цїль, виробити у своїх читачів основне зрозуміне всїх справ хліборобских, як економічних так і полїтичних та й суспільних і їх взаїмного відношеня до прочих частин народної економічної полїтики.

Кождий сьвідомий член нашої суспільности Галичини і Буковини повинен бути передплатником „Вістника" і причинити ся своєю лептою до збільшеня обему без підвисшеня передплати, до піднесеня вартости і значіня та добірности змісту сеї одинокої свого рода часописи в австрийскій Україні.

Редакция і адмінїстрация „Вістника":

Чернівцї, ул. Петровича ч. 2.

Приступайте в члени

ПОВІТОВОГО ТОВАРИСТВА КРЕДИТОВОГО

стоваришеня зареєстрованого з обмеж. порукою

у Львові, Ринок ч. 10.

Вписове виносить **2** К., удїл тілько **10** К.

Цїлею Товариства є удїлюване селянам повіту Львівского позичок на векслї і скрипти на 7% під дуже приступними услівями — майже без коштів. При малих позичках Товариство не інтабулює ся.

Приймає ся вкладки до обороту і опроцентовує по **5** від ста; льокация певна.

За р. 1905 виплатило Товариство від удїлів своїм членам **5%** дивіденду.

Зголошеня приймає ся **щоденно** кромі неділь і сьвят від 9—12 і 3—6.

Дирекция.

БРАТЯ СЕЛЯНИ!

Вписуйте ся всї в члени Рускоґо Товариства Педаґоґічного, яке закладає та удержує рускі школи і бурси. Вписове 1 К., вкладка 2 К. річно, селяни платять лиш 1 К.

Купуйте гарні образкові книжочки для дїтий, цїкаві повістки для дїтий, молодїжи і старших та наукові книжочки для учителїв і старших людий, видані Руским Товариством Педаґоґічним **у Львові, ул. Сикстуска ч. 47.**

Читальнї і селяни дістануть значний опуст.

Катальоґ видавництв за рік 1908.

Руске Товариство Педаґоґічне, яке єствує вже 25 лїт, видає своїм накладом книжки для дїтий в віцї передшкільнім, для школярів шкіл народних, для молодїжи шкіл середних, популярно-наукові повістки для селян, а також і популярно-наукові розвідки для учителїв. Книжочки для молодїжи, зазначені зьвіздкою, поручила Висока ц. к. Рада шкільна краєва для бібліотек шкільних і на нагороди пильности для дїтий. Всї наші повістки поручаємо до читалень народних.

Ч.	**I. Образкові книжочки для дїтий.**	Кор.
* 26.	Наші зьвірята, опр.	—·80
* 96.	Дїтвора, опр.	1·—
* 97.	Зьвірята домашні, опр.	—·80
* 98.	Приятелї дїтий. опр.	1·20
* 99.	Ах, яке хороше, опр.	2·—
*100.	Для розривки, опр.	1·20
129	Око в око	1·—
130.	Крізь трав килими	1·—
131.	З Царства зьвірів опр.	1·50
132.	Лїтною порою опр.	1·50
133.	Дїточі вигадки опр.	1·50
134.	Від весни до весни опр.	2·—
137.	Веселий сьвіт	— 60
138.	Дикі зьвірята в образках і віршах	—·60
139.	Книжочка Стефунї	—·60
140.	Мамин дарунок	—·60
141.	Приятелї чоловіка	—·60
142.	Татів дарунок	—·60

II. Ілюстровані байки та оповіданя.

* 58. і 68.	Казки народні, ч. I. і II. бр. по 50 с., опр.	—·70
	Казки народні, ч. I. і II. разом опр.	1·30
* 62. 69. 75. 76.	Казки Андерсена Ч. 2. 3. 4. 5., бр. по 50 с., опр.	—·70
* 65.	Мірон: Пригоди Дон Кіхота, бр. 80 с., опр.	1·10
* 66.	Казки братів Ґрімів, бр. 50 с., опр.	—·70
* 84.	Др. М. Пачовский: Народні думи ч. I. бр. 40 с., опр.	—·60
*107.	„ Народні думи ч. II. бр. 55 с., опр.	—·80
* 84. 107.	„ Народні думи ч. I. і II. разом опр.	1·30

Ч.		Кор
*101.	Їтґе-Франко: Лис Микита, трете нове вид., бр. 1 К., опр. .	1·30
*109.	Робінзон великий ілюстр., бр. 1·80 опр.	2·20
116.	Житє і слава Тараса Шевченка, образок сценічний, бр. .	—·30
*117.	Калитовский: Подорож сьв. Николая, драмамична гра, бр. .	—·20
*118.	Ілля Кокорудз: Спомини з Атен з ілюст. 1 К. 80 с. опр. .	2·10
123.	Свен Гедін: Крізь пустині Азиї, ч. І., бр. 1 К, опр. . .	1·30
124.	Свен Гедін: Крізь пустині Азиї, ч. ІІ., бр. 1 К, опр. . .	1·30
125.	Свен Гедін: Крізь пустині Азиї ч. ІІІ. бр. 1 К, опр. . .	1·30
126.	Свен Гедін: Крізь пустині Азиї ч. IV. бр. 2 К, опр. . .	2·30

III. Книжки для шкільної молодїжи і для народу.

* 1.	Молитвенник народний, нове розширене видане по 50, 70 с. і	1·—
* 3.	Китиця желань, нове розширене видане, бр. 40 с., опр.. .	—·60
* 13.	Т. Шевченко: Кобзар для дїтий, (друге попр. видане,) бр. .	—·30
* 14.	Гордїенко: Картагинцї і Римляне, бр. 40 с., опр. . . .	—·60
* 29.	Мальота: Без родини, нове видане, бр. 80 с. опр. . . .	1·10
38.	Днїпрова-Чайка, Коза-Дереза (дїточа оперетка)	1·—
39.	Мапа етноґрафічна Руси-Украіни	—·40
* 50.	Др. О. Макарушка: Короткий огляд руско-украіньского письменьства від XI—XVIII. столїтя, бр. 40 сот., опр. . .	— 60
* 54.	Тарас Шевченко: Кобзар, бр. 2 К., опр. 2·50 К.. опр. в пол.	2·70
59.	Др. Ів. Франко: Коли ще зьвірі говорили, бр. 80 с., опр. .	1·10
* 61.	В. Лебедова: Малі героїбр. 50 с. опр.	—·70
* 67.	Ів. Спілка: На чужині, бр. 40 сот, опр.	—·60
* 72.	М. Коцюбинський: Оповіданя, бр. 40 с., опр.	—·60
* 73.	О. Катренко: Оповіданя, бр. 40 с., опр.	—·60
* 74.	Василь В—р: Подорож до краю лїлїпутів, бр. 50 с., опр. .	—·70
* 77.	А. Крымский: Перекладиі, бр. 40 с., опр.	—·60
78.	Образки з істориї Украіни-Руси, бр. 50 с., опр.	—·70
79.	Д. Н.: Мамин-Сибіряк, дитячі оповіданя, бр. 30 с.. опр. .	—·50
* 80.	Стефан Пятка: На прічках бр. 30 с. опр.	—·50
* 82.	Марта Борецка, трете видане, бр. 50 с., опр.	—·70
* 86.	Гр. А. Толстой: Казки, бр. 40 с., опр.	—·60
* 87.	О. Кониський: Поеми, бр. 30 с., опр.	—·50
* 89.	М. Вовчок: Інститутка, бр. 40 с , опр.	—·60
* 90.	Дивні пригоди Комаха Санґвіна, бр. 48 с., опр.	—·70
* 91.	Е. Ярошиньска: Перша китичка для малих дївчат, бр. 20 с., опр.	—·40
* 92.	Малий сьпіваник, бр. 20 с., опр.	—·34
* 93.	Клявдия Лукашевич: Серед цьвітів, ком. в 2 дїях, бр. 14, с., опр.	—·30
* 94.	Е. Ярошиньска: Друга китичка для малих дївчат, бр. 20 с., опр.	—·40
* 91 і 94..	Е. Ярошиньска: Перша і друга китичка для малих дївчат разом оправлені	—·60
* 95.	Шекспір в повістках, бр. 30 с , опр.	—·50
*102.	Королевский: Дві могилі, бр. 18 с., опр.	—·32
*103.	Анґлїйскі казки, бр. 24 с., опр.	—·40
*104.	Е. Ярошиньска: Повістки, бр. 24 с., опр.	—·40
*105.	Віра Лебедова: Мами, бр.	—·20
*106.	Др. І. Франко: Абу Казимові капцї, бр. 60 с., опр. . .	— 90
*108.	Збиточник Ґумфрі (з анґлїйского), бр. 70 с., опр. . . .	1·—
*109.	Робінзон великий, бр. 1·50 К., опр.	1·80
*111.	А. Глїбів: Байки, бр.	—·10
112.	Істория куска хлїба — з французского, бр. 50 с., опр. . .	—·70
*114.	Збірка оповідань, бр. 40 с., опр.	—·60
115.	Кіплїнґ: В Джунґлях, бр. 1 К., опр.	1·30
119.	К. Гриневичева: Леґенди і оповіданя бр. 30 с. опр.. . .	—·50

Ч.		Кор.
120.	І. Б. Двоножний зьвір бр. 40 с., опр.	—·60
*121.	За Амічісом переклав В. Шухевич: Записки школяря, бр. 40 с., опр.	—·70
*122.	Джонатан Свіфт: Подорож Ґуллівера до краю великанів бр. 50 с. опр.	—·70
127.	Е. Ярошиньска: Заповіт (збірка оповідань) бр. 30 с.. опр.	—·50
128.	Уличник (з французского, перекл. А. Крушельницкий бр. 1 К. 10 с., опр.	1 40
135.	Билина про Ілию Муромця і єго славні подвиги бр. . .	—·16
II. V. і VI.	В. Чайченко: Олеся, Дума про княгиню Кобзаря, брошур. по	—·10
V.	Дніпрова Чайка, Писанка, бр. по	— 10
	О. Федькович: Вибір поезий, додаток до ч. 24. „Дзвінка“.	
	„Дзвінок“, брошуровані річники по	4·—
	„Дзвінок“ „ „ з р. 1906 по	6·—
136.	Японьскі казки (друкують ся).	

IV. Підручники шкільні.

31.	Сальо, Непос — учебник для III. кл. гімн., нове вид. опр. .	1·60

V. Книжки до бібліотек для учителів.

2.	Кельнер: Коротка історія педаґоґії, бр.	—·60
19.	Др. М. Пачовский: Билини і думи, бр.	—·20
30.	А. Ґлодзіньский: О уряджению і веденю шкільного огорода, бр.	—·50
32.	Kokurewicz: Podręcznik dla kancelaryi szkolnej, бр. . . .	—·60
36.	Др. Мандибур: Олімпія. бр.	—·40
40.	Б. Барановский: Приписи до іспитів, бр.	—·40
	Проф. Ф. Паульсен: Коротяий огляд історії нїмецких університетів. бр. по	—·30
	Альманах „Учителя“: Збірка популярно-наукових розвідок, бр.	1·—
	Др. Ст Рудницкий: Нинїшна ґеоґрафія, бр.	—·50
	Др. Ст. Рудницкий: Дещо з нашої популярно-природописної лїтератури, бр.	—·40
	Ів. Верхратский: Рецензия книжки „Руска правопись зі словарем“, бр.	—·20
	Др. В. Левицкий: Машини електростатичні з ілюстр., бр. .	—·50
	„Учитель“, брошуровані річники від 1890—1903 р. по . .	2·—
	„Учитель“ „ „ з 1904, 1905 по 4 К і 1906 р по	6.—
	Др. Ів. Копач: Що то таке людске думане бр.	—·60

Увага. Найлїпше є післати гроші вперед переказом, бо за посліплатою дорожше коштує почта.

На нагороди пильности має Товариство Педаґоґічне на складї гарні медалики і образки з молитвами і без, сотка по 1 К, 1 К 50 с., 2 К, 3 і 5 К.

На нагороди пильности достарчає Тов. Пед. також польскі книжочки, апробовані Вис. ц. к. Радою шк. кр.

Замовляти можна в Рускім Товаристві Педаґоґічнім ул Сикстуска ч. 47, в Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка ул. Театральна ч. 1, в склепі Тов. „Взаїмна поміч учит.“ в Коломиї (Народний Дім) і у всїх книгарнях в краю.

РУСКЕ ТОВАРИСТВО ПЕДАҐОҐІЧНЕ

видає:

1) „ДЗВІНОК“, популярно-наукову часопись з образками для дїтий, молодїжи і селян; виходить два рази на місяць і коштує 6 кор. річно, 3 кор. піврічно, або 1 кор. 50 сот. квартально. Редакция і Адміністрация ул. Сикстуска ч. 47.

2) „УЧИТЕЛЬ“, популярно-наукова часопись, орґан Рускоґо Тов. Педаґоґічноґо, який занимає ся народним шкільництвом і просьвітою між народом, виходить два рази на місяць і коштує річно 6 кор., піврічно 3 кор. або квартально 1 кор. 50 сот. — Редакция і Адміністрация ул. Сикстуска ч. 47.

3) Книжки з дуже красними образками, казки і повістки для малих дїтий, молодїжи і селян від 10 с. до 2 кор. 70 сот. видає Руске Тов. Педаґоґічне у Львові, ул. Сикстуска ч. 47. Замовляє ся в Тов. Педаґоґічнім у Львові, ул. Сикстуска ч. 47, в книгарнї Тов. ім. Шевченка у Львові, ул. Театральна ч. 1, в склепі „Взаімноґї Помочи“ в Коломиї (Народний Дім) і у всїх книгарнях в краю.

Катальоґ є завсїгди поміщений в Учителю і в календарі „Просьвіти“. Читальнї народні і селяни дістають значний опуст.

Вписуйте ся в члени Рускоґо Тов. Педаґоґічноґо, яке істнує вже 25 лїт і удержує приватні рускі школи і бурси для бідних руских дїтий.

Товариство числить вже 35 філій по всїх більших містах в краю і кожда майже філія удержує бурсу для бідних дїтий.

В сїм роцї будує Тов. Педаґоґічне у Львові **велику бурсу для 300 хлопців коштом 350 тисяч корон.**

Вписове 1 корона а вкладка річна 2 кор. Селяни платять лиш 1 кор. річно. **Присилайте також жертви на будову великої бурси.**

Адреса: Львів, ул. Сикстуска ч. 47.

Руский склеп.

Тов. „Взаїмна Поміч учительска“ в Коломиї (Народний Дім)

має богатий склад:

1) всїх книжок Руск. Тов. Педаґоґічноґо;
2) книжок шкільних для народних і виділових шкіл;
3) усяких приборів шкільних се є: зошитів, нотаток, приладів до писаня і т. и.;
4) всїляких друків шкільних;
5) виробів ґуцульских з дерева; ножів, лїнїйок, ручок, топірців і моноґрамів до ґафту;
6) великий вибір карток з видами;
7) молитвенники народні по 50 сот., 70 сот. і 1 кор.;
8) гарні книжки з образками для дїтий на Николая і коляду по 60 сот., 80 сот., 1·50 кор. і 2 кор.

Цїни приступні. При більших замовленях значний опуст.

Доставця для канцелярії Товариства „ПРОСЬВІТА“.

Макс Ґлязерман

ЗАВЕДЕНЄ РИТОВНИЧЕ

Виріб стампіль кавчукових і металевих таблиць.

Львів, ул. Сикстуска ч. 17.

виконує старанно **стампілї кавчукові для Хв. Читалень „ПРОСЬВІТИ“ після тут видрукованого взірця по 2 кор. 60 сот. за штуку разом з пуделком і фарбою**, також стампілї кавчукові і металеві для парохіяльних урядів, шкіл, громад, товариств і т. п., таблиці і написи литі з металю і мосяжні, ґравіровані, таблиці надгробні, граничні, числа на доми, печатки з значками, відзнаки для лїсових і полевих сторожів, і кліщі до пльомбованя мяса. **Склад руских друкарень кавчукових і фарб до штампіль.**

Замовленя з провінції виконує ся відворотного почтою.

Руска переписка.

ПЕРШЕ РУСКЕ

БЮРО ТЕХНІЧНО-ПОМІРОВЕ

Витовта Мажастирского

інжинера

і державно уповажненого ґеометри цивільного, заприсяглого знатока для справ помірових

у Львові, ул. Личаківска ч. 45. I пов.

Приймає виготовленє помірів парцеляційних, відграничень ґрунтів громадских, обшарів двірских, дрібні подїли парцель, справджене границь, ризованє, поміри в цїли мелїораций або заложенє млинів; виконує пляни, мапи і копії з мап катастральних, як також обчисленя; удїляє потрібних інформаций в справах помірів, парцеляций і всякого рода технїчних проєктів.

Рік заложеня 1874.

ГОЛОВНИЙ СКЛАД ПАПЕРУ

МАВРИКІЯ АПЕРМАНА

ЛЬВІВ, ПАСАЖ МІКОЛЯША

ул. Сїнкевича. — Телєфон ч. 393.

поручає по цїнах фабричних **всякі вироби паперів,** а іменно:

друкових, книжкових, пакових,
канцелярийних, окладкових, бібулкових,
велїнових, афішових, листових,
концептових, кольорових, жовтих і т. п.

Цїни конкуренційні і запевненє точної і під кождим взглядом користної услуги.

Порученя з провінциї полагоджує ся відворотною почтою.

Від 1868 року уживане

Берґера

МЕДИЧНЕ СМОЛЯНЕ МИЛО

поручене визначними лїкарями, уживає ся в найбільшій части европейских держав з успіхом

всякого рода шкірної висипки,

особливо против порплїв і хрон. недуг шкіри та паразит, прищів, також против червоности носа, відмороженя і поченя ніг. **Берґера смоляне мило** має в собі 40% **деревної смоли** і цїлковито відріжнює ся від усїх прочих смоляних мил по торговлях. — При упертих недугах треба спробувати дуже успішного

Берґера смоляно-сїркового мила.

Яко **лагідне смоляне мило** до усуненя всякої **нечистоти лиця,** против висипки на шкірі та голові у дїтий, як також незрівнане косметичне **мило до митя, купелїв** і до **щоденного ужитку** служить

Берґера ґлїцериново-смоляне мило,

котре містить в собі 35% ґлїцерини і є сильно наперфумоване. **Ціна штуки кождої повисшої сорти 70 сот. разом з поученем, як уживати.** Домагати ся треба в аптиках і дотичних склепах виразно **Берґера** смоляного мила та уважати на умїщену з боку охоронну марку і підпис фірми **G. Hell & Co.** на кождій етикеті.

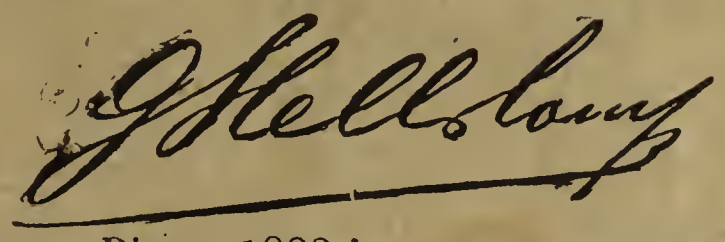

Преміоване почесним медалем у Відни 1883 і золотим медалем на виставі в Парижи 1900 року. — Для осіб, що не зносять запаху смоли, виробляємо з безбарвної перечищеної смоли **антрасолеве мило,** котре продаємо в торговли під назвою

Гелля антрасолеве (біле смоляне) мило.

З Геля антрасолевого мила виробляємо **одно** з 5% **а друге** з 10% **антрасолю, відтак антрасолево-бораксове мило, антрасолево-сїркове мило, антрасолево-сїрково-молочне мило, антрасолево-ґлїцериново-тоалєтове мило.** Антрасолеві мила визначають ся згідно з лїкарским признанєм успішним дїланєм против шкірної висипки і нечистоти лиця. Ціна від штуки 80 сот.

Дістати можна в аптиках і дотичних торговлях.

Головна висилка: G. Hell & Comp., Wien, I. Biberstrasse 8.

Дрібна розпродаж у всїх аптиках Відня, монархії і заграници. — Дістати можна **у Львові** в аптиках: Якова Байзера, Кароля Діля, Петра Міколяша, Якова Піпеса-Поратиньского, Жигмонта Рукера, К. Склепіньского, К. Пілявского, Едварда Брікнера, І. Пінелєса, Сімона Гая і дра Т. Зарицкого. В дротеріях: Петра Міколяша et Cie, Г. Ґріншпана, Ф. Травнфельнера, Ізидора Фрухтмана: **в Вашківцях** над Черемошем в аптиці Еміля Вільнера, як також у всїх інших аптиках Галичини.

Незвичайні успіхи викликує

ФРАНЦ. МЕНТОЛЕВА ГОРІВКА ГЕЛЛЯ

марки „Edelgeist“.

При натираню усмирює біль, скріпляє мускулятуру і оживлює нерви.

При змиваню гігієнічно-профіляктичне средство против ослабленя з відсьвіжуючим запахом.

Ціна фляшки 2 К.

G. HELL & COMP. TROPPAU-WIEN.

СКЛАД у Львові у аптикарів: Піпес-Поратиньский, Петро Міколяш, К. Пілєвский, З. Рукер, Склепиньский; також в аптиках: в Городенці, Ярославі, Ланцутї, Миколаєві, Надвірній, Перемишли, Ряшеві, Самборі, Стрию, Сухій, Тернополи і Кракові.

Треба жадати

ГЕЛЛЯ ФРАНЦУСКОЇ МЕНТОЛЕВОЇ ГОРІВКИ

з застереженою назвою „ЕДЕЛЬҐАЙСТ“

котрої визначне дїлане в коротцї пояснимо.

„Едельґайст“ є випробованим средством домовим і яко таке перевисшає значно звичайні французкі горівки.

„Едельґайст“ усмиряє біль яко средство до натираня на ревматизм, болї нервові та мігрену.

„Едельґайст“ скріпляє та оживлює мускули і є для туристів (плоскі фляшки для туристів по К. 1·20) необходимим средством перед і по всяких трудах; він робить члени старших людий елястичними.

„Едельґайст“ успокоює роздражнені нерви через просте умите, та спроваджує оживляючий сон.

„Едельґайст“ перешкоджує твореню ся порплїв, скріпляє волосє та усуває випадане волося.

„Едельґайст“ служить також яко оживлююче средство, а змішаний з водою є найлїпшим средством до полоканя губи.

„Едельґайст“ є найдешевшим та найлїпшим средством домовим.

Єсли би в поблизьких аптиках не можна було дістати, то аптика під білим ангелом в Опаві посилає 2 фляшки за 4·50 К разом з опакованєм.

19 лїт в торговлї. **Косметичні** Від 19 лїт в торговлї.

ПРИЛАДИ ВАСИЛЇНИ

з фабрики василїни G. Hell & Comp., Опава і Відень.

Наколи зьвірячі і ростинні товщі підпадають стухлости і через те суть радше шкідливі, чим иточні для шкіри, то мінеральний товщ „Василїна“ безмежно трівкий, надаєсь найлучше до справаня артикулів тоалєтових та мед. мастий. В першій австр.-угорскій фабрицї G. Hell & Comp. ряджені, хемічно чисті василїни суть узнані за найлучші з тими самими низше наведеними знамени- і приладами василїн суть споряджені.

Гелля прилади василїн суть найлучші а при тім найдешевші.

Біла василїна ієґантно прилагоджених пушках шкляних . . . . . à 30 ґр. К —50 вичайних пушках шкляних . à 15 ґр. К —·40 расних пушках бляшаних . à 15 ґр. К —·20 расних пушках бляшаних . à 30 ґр. К —·30	Знамените средстко до плеканя шкіри, средство лїчниче на рани, основна часть помад і т. д.
Жовта природна василїна расних пушках бляшаних . à 15 ґр. К —·20 расних пушках бляшаних . à 30 ґр. К —·30	Для плеканя шкіри, також средство лїчниче на опар, до помад і т. д.
Василїна золотаво-кремова рних пушках шкляних . . à 20 ґр. К —·50	Перевисшає звичайні золотаво-креамові, кремові і шкірні масти. Передовсїм дуже добра на нежит.
Василїна ляно-кремова рних пушках шкляних . . à 20 ґр. К —·60	Перевисшає звичайні зилотаво-креамові, кремові і шкірні масти. Передовсїм дуже добра на нежит.
Василїна камфорова рних пушках шкляних . . à 20 ґр. К —·50	Добре дїлає на червоні попукані руки, червоність твари, відмороженє і т. д.
Іхтіольова василїна рних пушках шкляних . . à 30 ґр. К 1·—	Припоручає ся на червоність лиця, носа, на свербячку шкіри і також у всяких случаях, де іхтоль поручає ся.
Салїцилїнова василїна рних пушках шкляних . . à 20 ґр. К —·50	Служить яко косметик, лїк на рани, і яко масть на лице.
Цинкова василїна рних пушках шкляних . . à 20 ґр. К —·50	Яко средство лїчниче на натерті місця, висипки шкіряні і т. д
Василїна-помада на поріст волося рних пушках шкляних . . à 45 ґр. К —·70 ростих пушках шкляних . . à 30 ґр. К —·50	Яко знамените средство на поріст волося, против порплїв, випаданя волося і яко косметик волося.
Василїна борова рних пушках шкляних . . à 20 ґр. К —·50 убах . . . . . à 15 ґр. К —·30	Против нечистоти очий, і на рани по їздї конем, або по походї.
Василїна олїй на волося жовта або біла приємно пахне арних фляшках . . . . . à 60 ґр. К —·50 ростих фляшках . . . . . à 25 ґр. К —·30	Найлїпше средство до мащеня волося. Она надає волосю блеск і мягкість та усуває порплї.
Василїна олїй на порплї арних фляконах . . . . . à 60 ґр. К — 50	До радикального усуненя порплїв. Рівночасно мож уживати яко олїйку до волося.
Василїна з оріхового олїю арних фляконах . . . . . à 60 ґр. К —·60	Яко нешкідливе і дешеве средство до закрашуваня волося, котре додає волосю рівночасно блеску і мягкости.
Василїна оріхова помада арних шкляних пушках . . à 45 ґр. К 1·50	Яко нешкідливе і дешеве средство до закраски волося, котре надає волосю рівночасно блеск і мягкість.
Василїна помада на лице убах . . . . . à 10 ґр. К —·30	Найлїпша помада на лице
Мило василїнове итука . . . . . К —·60	Найлїпше і найприємнїйше мило до митя для щоденного ужитку.
Технїчна василїна ушках à $^1/_2$, 1, $2^1/_2$ і 4 клґр. дуже дешево.	До смарованя шкіри, збруї, копит і т. д.

Туба мази à 30 сот.; **олїй до машини до шитя** à 30 сот.

Сих наведених цїн детайлїчних треба придержуватись ві всїх орудках.

Ся надзвичайна дешевість наведених тутки, вже від 19 лїт в торговлї **приладів василїни**, котрі дістати в **аптиках, дроґериях і в торговлях перфум** в ориґінальних цїнах, причинила ся з'єднати у виробови **василїни** популярність, на яку заслугує і яку вже від давна має в Америцї і Нїмеччинї.

осимо виразно домагати ся краєвих приладів василїни фірми G. HELL & COMP.

Головний склад для Відня: G. HELL & COMP., I. Sterngasse 8.

Дістати можна у **Львові** в аптиках: Якова Байзера, Кароля Діля, Петра Міколяша, Якова еса-Поратиньского, Жигмонта Рукера, К. Склепіньского. К. Пілєвского, Едв. Брікнера, І. Пінелєса, она Гая і Др. Зарицкого. В дроґериях: Петра Міколяша і Сп., Г. Ґріншпана. Ф. Травнфельнера, дора Фрухтмана, Лєшка Сладовского, як також у всїх інших аптиках Галичини.

всїх місць, де можна дістати василїни Hell'a, висилає на бажанє аптика „під білим ангелом“ в Опаві всї замовленя за послїплатою.

ЛЇЯРНЯ ДЗВОНІВ
АНТОНІЯ СЕРАФИНА
В КАЛУШИ,

відзначена почетним дипльомом на виставі в Кракові і чотирома срібними медалями,

виконує

ДЗВОНИ

ріжної ваги і приймає ушкоджені до переливаня в найкоротшім часі, а також має на складі готові дзвони ріжної ваги.

Дякуючи всїм Вп. Приходникам і Фундаторам за всї дотеперішні замовленя, прошу о ласкаві замовленя так на поодинокі нові дзвони як і на цїлі групи. За тревалість материялу і гармонїйний звук моїх дзвонів ручу і длятого осьміляю ся припоручити їх Вп. П. Т. Публиці.

З глубоким поважанєм

Антоній Серафин.

Аґентів не висилаю.

ІВАН ЯРИМОВИЧ

Львів, пл. Бернадиньска ч. 10.

поручає свій

МАҐАЗИН І РУКОДЇЛЬНЮ ОБУВИ

мужескої, дамскої і для дїтей,

а також удержує на складї великий вибір правдивих петербургских ґумових кальошів.

Порадник громадский

Уложив Др. КОСТЬ ЛЕВИЦКИЙ.

І. ВИПУСК.

Цїна 25 сотиків, з пересилкою 30 сотиків.

Дістати можна в канцелярії Тов. „Просьвіта“, Ринок ч. 10.

ОДИНОКИЙ РУСКИЙ ГОТЕЛЬ

НАРОДНА ГОСТИННИЦЯ

У ЛЬВОВІ,

ріг улиці Сикстускої і Костюшки,

стация електричного трамваю.

ГОТЕЛЬ, РЕСТАВРАЦИЯ І КАВЯРНЯ

уряджені на спосіб віденьский.

Осьвітленє електричне, електрична вінда, телєфон і купальні.

Осібні убіқациї на нічліг для селян.

Товариство приймає нових членів і гроші на книжочки вкладкові до опроцентованя.

ТЕОДОР ГЛАДКИЙ

артист-маляр в Яворові.

Приймає від кількох літ всї в обсяг церковної штуки входячі праці а іменно: **малює церковні образи до іконостасів і престолів, врав з позолоченєм, малює стїни церквей і т. п.**

Крім того виготовляє портрети з фотоґрафії і з природи.

Піднимав ся всїх робіт по дуже уміркованих і приступних цінах, а виконує все як найсовістнїйше.

„ЕКОНОМІСТ”

МІСЯЧНИК ЕКОНОМІЧНО-ГОСПОДАРСКИЙ.

Орґан стоваришень заробкових і господарских.

Виходить з кінцем кождого місяця.

Передплата виносить на цїлий рік **5 кор.** за 40 аркушів друку.

Редакция і адмінїстрация: **Львів, ринок ч. 10.**

ПЕРШЕ ГАЛИЦ. ТОВ. АКЦ.

для

фабрикації паперу

в БЯЛІЙ і ЧАНЦИ

передше

БРАТЯ ФЯЛКОВСКІ

ГОЛОВНИЙ СКЛАД

Львів, ул. Паньска ч. 10.

Всякі вироби паперу:

банкового,
канцелярийного,
концептового,
окладкового,
пакового
і т. д.

Дохід з книжочок призначений на удержанє руских шкіл і бурс Руск. Тов. педаґоґічного.

Хто купує книжки,

нехай замовляє

в Рускім Товаристві педаґоґічнім

у Львові, ул. Сикстуска ч. 47.

Руске Товариство педаґоґічне у Львові видає:

а) Образкові книжки з вершиками для малих дїтий.
б) Гарні і цїкаві повістки з образками для дїтий, молодїжи і селян.
в) Книжки до моленя для всїх.
г) Поучаючі книжки і наукові розвідки для всїх.
д) „ДЗВІНОК“, поучаючу часопись з образками для дїтий, молодїжи і селян.
е) „УЧИТЕЛЬ“, популярно-наукову часопись для учителїв.

Книжки і часописи замовляє:

1) Руске Товариство педаґоґічне у Львові ул. Сикстуска ч. 47.
2) Книгарня Тов. ім. Шевченка у Львові ул. Театральна ч. 1.
3) Склеп „Взаїмної Помочи учителїв“ в Коломиї (Народний Дім).
4) У всїх книгарнях в краю.

Книжки Руск. Тов. педаґ. для молодїжи є апробовані Вис. ц. к. Радою Шкільного краєвою.

Катальоґ є поміщений в „Учителю“ і календари „Просьвіти“.

Читальні народні, бібліотеки шкільні і селяни дістають значний опуст.

Поучаючі книжки для селян і бібліотек шкільних!

Книжки з образками для дїтий і повістки для молодїжи!

ХТО ХОЧЕ ЇХАТИ ДО

АМЕРИКИ

нехай удасть ся лише до майже 50 лїт істнуючої,
загально знаної фірми

КАРЕШ і СТОЦКИЙ

Bremen, Bahnhofstrasse 29.

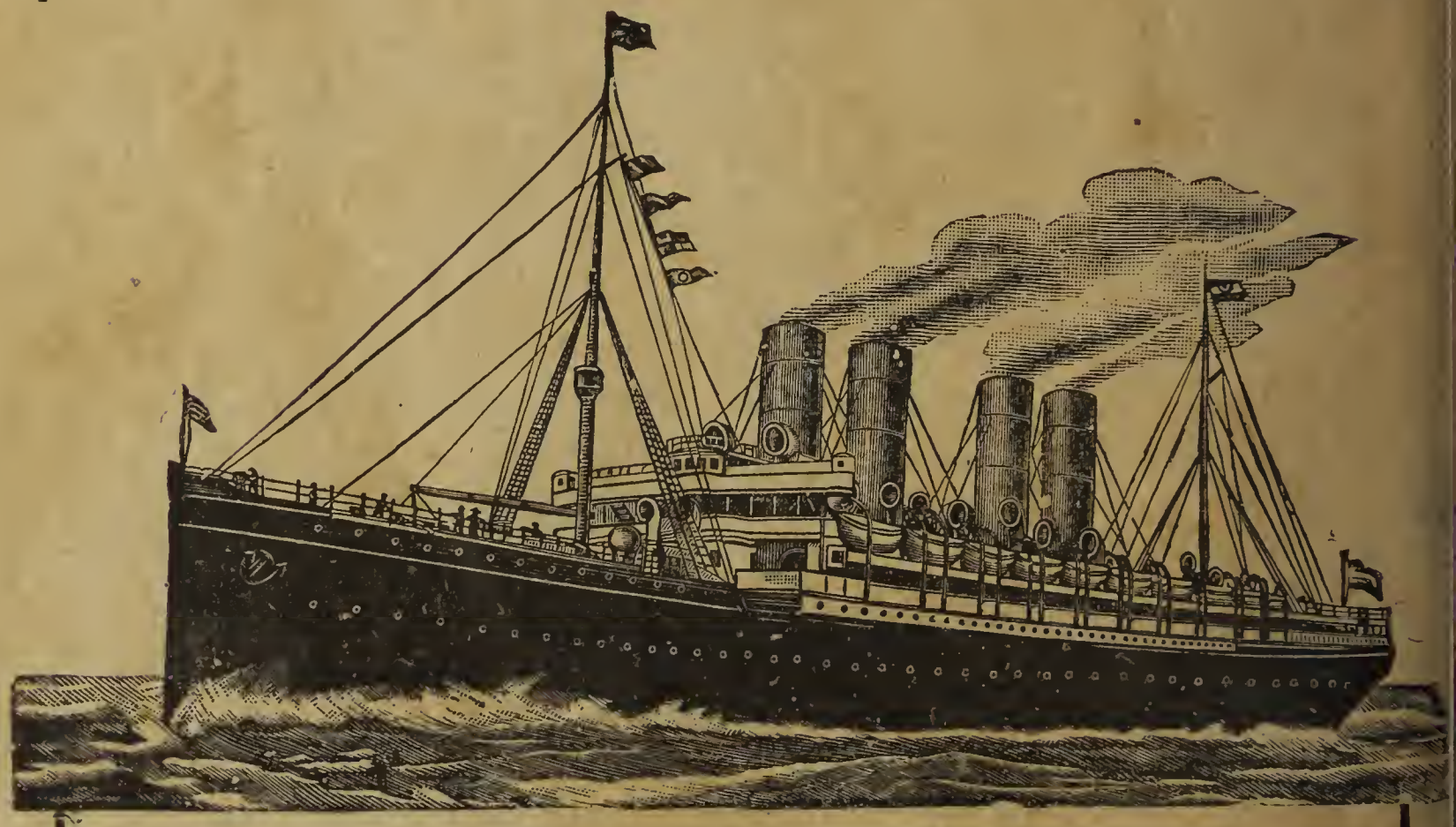

Фірма та удїляє кождому безплатно в рідній мові пояснення і поученя, щоби подорожні щасливо на місце призначеня в Америцї прибули і перевозить своїх подорожних найлїпшими і найбезпечнїйшими, цїсарскими кораблями як: „Kronprinz Wilhelm“, „Kaiser Wilhelm II“, „Kaiser Wilhelm der Grosse“, „Kronprinzessin Cecilie“, котрими подорож морска треває лиш $5^1/_2$ днїв.

Підчас подорожи одержують подорожні **знаменитий, здоровий і поживний харч та совісну услугу.**

Понеже кораблї нашого Товариства є загально люблені, належить вчасно забезпечити собі місце післанєм задатку К. 20, по одержаню котрого вишлемо сейчас карту корабельну і докладні поученя як скоро, дешево і вигідно можна дістати ся до фірми

КАРЕШ і СТОЦКИЙ

Bremen, Bahnhofstrasse 29.

ЙОСИФ ІВАНЇЦКИЙ

Найбільший склад в краю

Оригінальних машин до шитя і гафту.

Львів, Готель Жоржа.

Наука гафту і шитя безплатно.

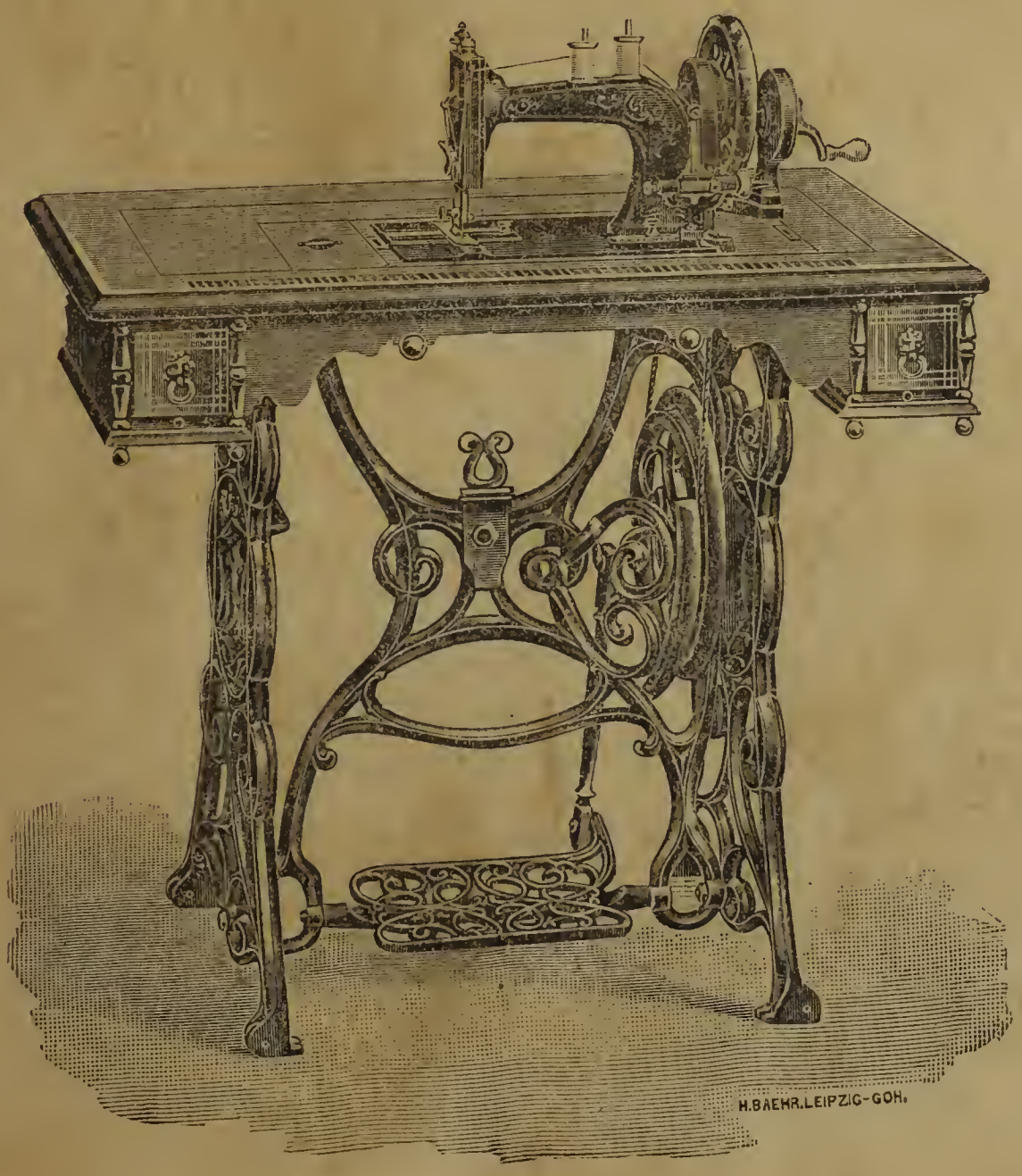

За готівку 10% дешевше.

Найбільший склад в краю оригінальних машин до шитя і гафту, річна продаж 1.000 машин, на складі єсть 200 машин до вибору.

Цінники висилаю даром і оплачено.

Не висилаю аґентів!... Влізливі аґенти ходять по домах лиш з найгіршими машинами під назвою „Singer“, а продають по надмірних цінах, за що дістають від кождої проданої машини 25 зр., а відбираючі лихий і дорого оплачений товар.

ЙОСИФ ІВАНЇЦКИЙ,
механік і спеціяліст.
Львів, Готель Жоржа.

ПЛЯНИ
і
КОШТОСПИСИ
на будову церков і проч.
виготовляє
БЮРО
ВАСИЛЯ НАГІРНОГО
у львові.
Ринок ч. 36.

ІВАН БОРИС
ПЕРЕМИШЛЬ
поручає
ГУРТОВИЙ СКЛАД
СЬВІТЛА
ЦЕРКОВНОГО
і
ВИН
ПО НАЙДЕШЕВШИХ ЦІНАХ.

„ЗЕРКАЛО“
одинока українська артистична часопись
для гумору і сатири
виходить у Львові два рази на місяць
під редакцією
Осипа Дембіцкого.
Предплата стоїть: річно 8 К, піврічно 4 К.,
чвертьрічно 2 К.
Поодиноке число коштує 40 сот.
Адреса редакції і адміністрації:
Львів, ул. Академічна ч. 8.

Концесионований інсталяційний інститут для водопроводів.

Спеціяльна фабрика ц. к. прив. кльозетів

власного помислу розличних системів, т. є.

НАДКАНАЛОВИХ і КОМНАТНИХ

з патентом на Австро-Угорщину,

відзначена найвищою нагородою ц. к. міністерства торговлї і золотим медалем на виставі в Парижи

ФАБРИКА МЕТАЛЕВИХ ВИРОБІВ

Генрика Богдановича

Львів, ул. Пекарська ч. 13.

Поручає область дїяльности своєї фабрики т. є. **Лїярню з цинкового металю,** виконує **написи, букви, вивіски, таблиці, фіґури, орнаменти** після рисунку Вп. Архітектів, **штучні оздобні покритя мансардів, веж церквей і костелів.** Також має на складї **хрести, памятники, вінцї, нагробні лїхтарнї і сальонові цьвіти.**

Уряджує і висилає громозводи з проводами мідяної линви для церквей і веж, на жадане за предложенем коштоспису після поданих мір.

Відзначає ся фаховою наукою, а маючи побільшені механічні **варстати** на більшу скалю, устроює **водопроводи, купельні лазєнки,** огрівані ґазом і найновійшими циркуляційними печами, як також углем, нафтою і спиритусом. Вироблює **комнатні парники і ледовні, апарати** для Вп. лїкарів і тим подібні розличні приряди.

Фабрика і склад комнатних кльозетів найновійших системів і власних патентованих, **водних резервоарів** для водопроводів і керничних помп. **Склад водопроводних рур і желїзних рур для виходків.**

Висилка і відповіди на письма виповнюють ся відворотною почтою.

Цїнники з кождого віддїлу виробів висилають ся на желанє даром і оплачено. Поручаю мою фірму на дальше ласкавим взглядам.

З поважанєм

Генрик Богданович.

Я. КОРИТОВСКИЙ

в Калуши.

Поручає ВПоважаній Публиці

Склад товарів корінних і ґалянтерийних.

Вина угорскі, австрийскі, французкі, іспаньскі, реньскі і шампаньскі. **Руми** заграничні і краєві. **Лїкери** всякого рода, портер анґлїйский. **Чай** найлучшого сорта. **Какао** і **чоколяда** в ріжних родах. **Коняк** правдивий французский. **Вода кольоньска**. спроваджувана впрост з Кольонїї. **Сардинки** французкі. **Олива** провапска. **Муштарда** француска і кремска. **Булїон. Сири** всякого рода. **Цукорки** зі славної фабрики Jordan & Timaeus в Боденбаху. **Сьвічки** всякого рода і **Цьвіти** до них.

Склад всякого рода муки, дріжджей віденьских і соли.

Головний склад **пороху до стріляня лише у мене** в Калуши. Склад **дитинячих забавок**. Склад **печива** Л. Чиньского з Ярослава.

Комната до горячих перекусок в кождім часї.

Також приймаю **замовленя на МАСЛО** і **продаю** его по дуже умірковаих цїнах. особливо для Вп. Відбирателїв у Львові і Станїславові, де ті артикули треба дуже переплачувати. Найлїпше замовляти по 5 клґ. за посліплатою. Цїни масла змінні (за $^1/_2$ клґ. 70—90 с., а в лїтї ще дешевше).

ЦЇНИ СТАЛІ.

Хто замовляє найменше за 60 кор. готівкою (не вчисляючи в то цукру), тому висилаю франко почтою або зелїзницею до кождої стациї.

Сердечно дякую і Спасибіг Руському народу за дотепершні замовленя і прошу не забувати дальше за рідного земляка-Русина. Поручаю ся дальше на ласкаві услуги Всч. Духовеньству і Хв. Братствам і Комітетам церковним і повідомляю, що виїзджаю дальше по селах, приймаю і роблю сам власноручно всякі **малярскі і позолотничі роботи**, як: **образи, мальованє церквей, позолочую лїпшим способом нові і відновляю старі іконостаси, вівтарі** і т. д. Роботи виконую як найсовісгнїйше і за умірковано дешеву цїну. Прошу ласкаво о занотованє собі моєї адресп.

З глубоким поважанєм

ІЛИЯ ДЕЦИК, церковний маляр і позолотник

Береги, почта Самбір.

ЮЛЇЯН ДОМБРОВСКИЙ

ПЕРЕДШЕ

І. ДОМБРОВСКИЙ і Л. ВАЙҐЕЛЬ

у Львові, ул. Гетманська 4.

Від много лїт знаний одинокий в Галичинї

МАҐАЗИН ГОДИННИКАРСКО-ЮВИЛЄРСКИЙ

получений з двома робітнями.

Купує: брилянти, перли, золоті і срібні вироби і пр., рівнож приймає старі дорогоцїнности в замінї за нові.

Великий вибір: заручинових перстенїв, слюбних обручок, шпильок, букетових перстенїв, будильників і всяких годинників з перворядних сьвітових фабрик по найнизших цїнах.

Великий склад срібних чаш церковних французького виробу.

Всякі замовленя з провінциї полагоджуєсь як найскорше.

ПЕРША РУСКА РОБІТНЯ

ЦЕРКОВНОЇ РІЗЬБИ З ДЕРЕВА, ЗОЛОТАРСТВА І СТОЛЯРСТВА, РОБІТ КОМНАТНИХ (САЛЬОНОВИХ)

ЕВСТАХІЯ ЩУПЛАКЕВИЧА

у Львові, ул. Шпитальна ч. 38 (власний дім).

Контора замовлень і склад меблїв власного вробу ул. Руска ч. 20. (дім „Днїстра“).

В моїй робітни виконано в роцї 1907 іконостаси в Верхнихівци коло Борщева, в Строжні коло Підбужа, в Кокошинцях коло Грималова, в Пальчинцях коло Збаража, в Кривій коло Горлиць, в Сяноцї відновив іконостас і мальоване церкви, в Доброшнї під Львовом, Дроговиже коло Миколаєва, Куликів в містї уряджене церкви, в Березівцї коло Ходорова, Заїсе коло Іваня пустого, Берлїн, Пониква велика коло Бродів, Гадлішклярскі. Проповідницї в видї лодки до Карова і Угнова.

Також викінчував цїлковите уряджене кількох церквей на угорскій Руси і доставляв богато робіт для руских кольонїй в Америцї.

За всї ті роботи по церквах удостоїв ся много красних і похвальних листів, так з признанями, як і з порученєм як найкрасшим иньшим церквам Галичини.

Проте поручаю ся ласкавим зглядам і прошу о як найчисленнїйші замовленя, ручаючи за свою роботу.

На жаданє висилаю ілюстрований цїнник даром і оплатно.

ВАЖНЕ ДЛЯ ХОРІВ ПРИ ЧИТАЛЬНЯХ!

Вийшов збірник пісень п. з.:

НАША ДУМА

на чотири голоси.

Сей збірник складає ся з двох частий для хору мішаного і мужеского. Кожда часть числить 25 рїжних народних пісень.

Можна набувати за попередним надісланєм грошей в Канцелярії Товариства „Просьвіти“ у Львові, Ринок ч. 10. по цїнї **2** кор. **75** сот. з пересилкою почтовою. Без пересилки коштує **2** кор. **50** сот.

ПЕРША САМОСТІЙНА РУСКА ДРУКАРНЯ

під фірмою

„ЗАГАЛЬНА ДРУКАРНЯ"

у Львові, ул. Академічна ч. 8.

(в домі ВП. Д-ра Щасного Сельского

має поспішні машини друкарскі, порушувані електрикою, богатий вибір руских і польских черенок, виконує по можливо низьких цінах всілякі друки в язиці рускім, польскім, нїмецкім і т. д., а именно: **книги і брошури, дневники, табелї, реєстри господарчі, лїсові і купецкі, циркулярі, афіши,** і всілякі інші роботи входячі в обсяг друкарства, як: **білєти візитові, сиґнатури, етикети, листи купецкі, рецепти, карти кореспонденцийні, слюбні запрошеня** і т. д.

Канцелярия друкарнї (I. поверх) отворена щоденно від години 8—12 в полудне і від 2—8 вечером. В неділї і сьвята від години 10—12 в полудне.

Густав Кришталович
властитель друкарнї.

ІВАН ЧОРНЇЙ

У Львові, улиця Руська ч. 3.

поручає свій

СКЛАД І РОБІТНЮ ОБУВИ

мужеської, дамської і для дїтий.

Вельми удачно виробляє чоботи для Всеч. Духовеньства і сокільскі. Замовленя замісцеві виконують ся як найскорше.

Усяка обув вигідна, легка, модна і дешева.

Для Вп. Студентів значний опуст.

УДЕРЖУЄ НА СКЛАДЇ ВЕЛИКИЙ ВИБІР ҐУМОВИХ КАЛЬОШІВ.

Принимає до направи кальоші.

РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1892.

СТАНИСЛАВ ВОЗНЯК

годинникар

у Львові, ул. Академічна ч. 8.

поручає свій

СКЛАД ГОДИННИКІВ

Швайцарских кешонкових, Віденьских стїнних і Шварцвальдских з дволїтною порукою.

Всякі направи годинників приймає і виконує як найдешевше і найлїпше з річною порукою.

КОПЕРНИЦКИЙ І СИН

ОПТИКИ І МЕХАНЇКИ

у Львові, площа Галицка число 1.

против Банку Гіпотечного на плянтациях площі Галицкої.

Поручають: **БАРОМЕТРИ** анероїди по 7, 8 і 10 К. Найлїпші по 12, 16, 20 і 24 К. **ЛЬОРНЕТКИ ПОЛЬНІ** по 12, 15, 24 К. і висше. Заразом поручаємо в найбільшім виборі **окуляри, цвікери, люпи** і всїлякі иньші оптичні прибори. — **Всїлякі направи полагоджує ся як найскорше і найдешевше.**

ФЕЛИКСА ФЕЛИНЬСКОГО

РУКОДЇЛЬНЯ КРАВЕЦКА

відзначена золотими і срібними медалями на виставах у Львові, Бруксели, Парижи і Льондонї

зістала перенесена

до власного дому

при ул. Вірменьскій ч. 14.

Одинокий дїйсний імпорт чаю!

ТОРГОВЛЯ КИТАЙСКОГО ЧАЮ

ЕДМУНДА РІДЛЯ

у Львові, ул. Театральна ч. 3.

Друга каменица від площі Марийскої.

Поручає

ЧАЙ

маєвого збору спровадженого безпосередно з Китаю, темно натягаючий з добрим смаком і ароматичним запахом — 1/2 кільограма:

Congo чорний	№	1	1	злр. 60	кр.
Souschong чорний	„	2	2	„ —	„
„ збір маєвий	„	3	3	„ —	„
Kaysow чорний	„	4	4	„ —	„
Melange de Londres	„	5	4	„ —	„
Pecco цьвітний	„	6	3	„ —	„
„ „ каравaнний	„	7	4	„ —	„
„ „ найпереднїйший	„	8	6	„ —	„
Gumpowder зелений перловий	„	9	3	„ —	„
„ „ „ „	„	10	4	„ —	„
Висївки чаю			1	„ 30	„
„ „ з найлїпших чаїв			1	„ 60	„

ПАЛЕНА КАВА

з власного парового паленя, щодень сьвіжо палена!

КАВА ПАЛЕНА точно після засад гігієни, при помочи **горячого повітря** — знаменита в смаку і аромі — щодень сьвіжо палена!

1/2 клг. паленої Melange	Ч. I.	— злр.	80	кр.
„	Ч. II.	— „	90	„
„	Ч. III.	1 „	10	„
„	Ч. IV.	1 „	20	„
Melange цїсарска	Ч. V.	1 „	40	„

Кава палена при помочи горячого повітря, посїдає прикмети, що

заховує знамениту арому,
чистий лагідний смак і
найбільшу видатність

і з сеї причини о много дешевша в ужитю, нїж кави палені в иньший спосіб.

Палена кава пакована в мішочках перґамінових у вазї 1, 1/2, 1/4 і 1/8 клг.

РОБІТНЯ РІЗЬБЯРСКО-КАМІНЯРСКА

і

ШЛЇФІРНЯ ЕЛЄКТРИЧНА

ГЕНРИКА ПЕРІЄРА

у Львові, ул. Пекарська ч. 87 і 97.

Виконує

всякі різьбярскі і камінярскі роботи так будівляні як і на кладовища

зі всїх уживаних материялів.

Поручає **ПАМЯТНИКИ** зі шведских лябрадорів і ґраніту, сиеніту, мармуру і каміня ріжних родів.

Великий вибір **ГРОБОВИХ ЛЇХТАРЕНЬ** з кутого желїза.

Рисунки і кошторисы на жадане.

Цїни найнизші.

КАРОЛЬ ФЕЛЬКЕР і Син

У ЛЬВОВІ,

улиця Кароля Людвика ч. 3.

в будинку Галицкого Товариства кредит. земского,

поручає свій 1859 р. оснований

СКЛАД І РУКОДЇЛЬНЮ

всяких ювілєрських золотих і срібних виробів,

як також

ХІНСЬКЕ СРІБЛО

в найлїпшій якости.

10% на цїли руских товариств.

Поручає ся дешеве і совісне

АРТИСТИЧНО-РИТОВНИЧЕ ЗАВЕДЕНЄ

А. ЗІҐМАНА

у Львові, улиця Сикстуска ч. 14.

РОБІТНЯ
металевих і кавчукових стампілїй.

Моноґрами, герби і всякі ґравури — вивіски ритовані і лянї, прасові бляхи для сторожий і товариств. — Поручає ся яко доставець розличних руских товариств і Урядів парохіяльних.

На жаданє висилає ся рускі цїнники даром і оплачено.

10% на цїли руских товариств.

ФАБРИКА ВУДЖЕНИН

ФРАНЦЇШКА ІХНЬОВСКОГО

у Львові, ул. Батория ч. 4.

поручає знані з доброти

ШИНКИ,

неуступаючі в смаку славним прагским, як також **ковбаси краяні** (краківскі), **сїкані** і всякі інші **масарскі вироби.**

На провінцию висилає ся відворотною почтою з відповідним опустом.

БЕЗ КОНКУРЕНЦИЇ.

НЕ ТРЕБА! з Гамбурґа і Трієсту спроваджувати.

Звісний в краю і виключний склад

КАВИ і ЧАЮ

під фірмою

ЛЬВІВ, ул. Сикстуска ч. 1. **Адольфа Зіжґера** ЛЬВІВ, ул. Сикстуска ч. 1.

поручає спроваджувати:

КАВИ				ЧАЮ			
Santos добра	1·10	К.	½ клґ.	Congo добрий	2·80	К.	½ клґ.
Portorico prima	1·30	„	„ „	Moning родинний	3·20	„	„ „
Ceylon знаменита	1·50	„	„ „	Kaysow добірний	3·60	„	„ „
„ плянтацийна	1·80	„	„ „	Souchong знамен.	4·—	„	„ „
„ перлівка	1·80	„	„ „	„ найлїп.	5·—	„	„ „
Мокка арабска	1·60	„	„ „	Kintuk ароматичний	6·—	„	„ „

Висилка 2 клґ. кави і 1 клґ. чаю разом оплатно, або 2 клґ. чаю і 4¾ нетто клґ. кави осібно оплатно за посліплатою.